

T.C.

NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI

AKSARAY İLİ GÜZELYURT (GELVERİ) İLÇESİ'NİN
SOSYO – KÜLTÜREL VE EKONOMİK YAPISI

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

Hacı Murat DEMİRBAŞ

2012 / NİĞDE

T.C.

NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI

AKSARAY İLİ GÜZELYURT (GELVERİ) İLÇESİ'NİN
SOSYO – KÜLTÜREL VE EKONOMİK YAPISI

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

Hacı Murat DEMİRBAŞ

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Halil TOKCAN

2012 / NİĞDE

ONAY SAYFASI

Yrd.Doç.Dr. HALİL TOKCAN danışmanlığında HACI MURAT DEMİRBAŞ tarafından hazırlanan "Aksaray İli Güzelyurt (Gelveri) İlçesi'nin Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Yapısı" adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İLKÖĞRETİM Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

28 / 06 / 2012

JÜRİ :

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Halil TOKCAN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Cengiz KAYACILAR

Üye : Yrd. Doç. Dr. Efkan UZUN

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun Tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Selen DOĞAN
Enstitü Müdürü

ÖZET

Yapılan çalışmada Aksaray İli Güzelyurt İlçesinin tarihi, sosyal, ekonomik ve kültürel yapısı konu edilmiştir. Yapılan araştırma ile yazılı ve sözlü kaynakların derlenerek bir araya getirilmesi, kaynaştırılması ve ilçenin değerleri hakkında kaynak oluşturulmak istenmiştir. Bu amaç doğrultusunda birinci bölümde yapılan tez ile alakalı genel tanımlar yapılmıştır. İkinci bölümde ilçenin tarihi, Hıristiyanlığın yöredeki gelişimi, ilçenin maruz kaldığı 1924 Nüfus Mübadelesi, coğrafi konumu, idari durumu, nüfusu, iklimi, bitki örtüsü, ayrıntılı olarak folklorik özellikler, ekonomik yapı, eğitim – öğretim durumu ile sağlık konusu incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise Güzelyurt İlçesi'nin kültürel özellikleri, yazılı kaynaklar, gözlem ve görüşme yöntemleri ile ilçenin doğum, evlenme, askerlik, ölüm, düğün, nişan gibi örf ve adetler, yöresel yemek kültürü ve kış hazırlıkları, yardımlaşma kültürü ve yerel festivallerine değinilmiştir. Dördüncü son bölümde ise ilçenin eski bir Rum yerleşim birimi olduğundan genellikle Hıristiyanlar tarafından bilinen ve değer gören dini yapıları, sosyal ve kültürel yapılar ile sivil mimari özelliklerine değinilmiştir.

Çalışmanın sonunda yöre ile alakalı çeşitli fotoğraflara yer verilirken, genel bir değerlendirme yapılarak son kısım oluşturulup, çalışma sonlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aksaray, Güzelyurt, Gelveri, Ihlara, Sosyal, Kültür, Ekonomik.

ABSTRACT

The topic of this study (the main theme in this study) is the historical, social, economic and cultural structure of Güzelyurt district in Aksaray province. The aim of this study is to make a compilation to be used as a new source about the values of the district by means of searching and combining previously written works on the district with the information obtained via verbal sources. In the first chapter of the study, general definitions as to the thesis carried out have been introduced. In the second part(chapter), the history of the district, the evolution of Christianity in the district, the exchange of population which took place in 1924, geographical location, administrative status, demographic and educational features, climate and vegetation, a thorough analysis of the folkloric values and economic structure of Güzelyurt district have been carefully examined and presented. The third chapter of this study contains detailed information obtained from recorded documents, through observation and interviews with the locals about the cultural values of Güzelyurt district; traditional dishes, preparations for winter, charity events, local festivities, rituals of birth, marriage ceremonies, funerals, compulsory military service, all of which have been held for years and can still widely be observed today. The last chapter studies the distinctive characteristics of the buildings which are of great religious importance, especially for Christianity as it was once largely inhabited by Greeks, and presents extensive information on the buildings of great social, economic and architectural significance.

The study ends with a general of evaluation supplemented by a variety of photos of Güzelyurt district.

Key words: Aksaray, Güzelyurt, Gelveri, social, economic, cultural

ÖNSÖZ

Bir toplumun maddi ve manevi değerlerinin tümü, o toplumun kültürünü oluşturur. Bu değerler; örf, adet, gelenek ve göreneklerin tamamıdır. Toplumların, benliklerini koruyabilmesi ve devamı için kültürel değerlere sahip çıkması gerekir. Milli kültürümüzün meydana gelmesinde inançlar, örf ve adetler son derece önemlidir. Bunun için inançlarımızı, örf ve adetlerimizi yaşatmalıyız. Çağımızda teknolojinin gelişmesine paralel olarak bazı toplumsal değerler de unutulmaya yüz tutmuştur. Unutulmaya yüz tutmuş olan toplumsal değerlerin tespiti için yapmış olduğumuz bu çalışmanın, gelecek kuşaklara faydalı olması en büyük temennimdir.

Güzelyurt İlçesi hakkında araştırma yaparken, ilçenin eski bir Rum yerleşim birimi olduğundan bölgede Hıristiyanlığın gelişimine ve ilçenin 1924 Nüfus Mübadelesinde yapısının kökten değişmesinden dolayı, mübadelenin olumsuz yansımalarını ayrı bir başlık altında incelenmiştir. Bölgede ilk çağlardan beri yerleşim gerçekleştiği için Türk ve yabancı gezginlerin uğrak yeri olmuştur. Bu gezginlerin zaman içerisinde yapmış olduğu gözlemleri özenle araştırılıp, değinilmiştir.

İlçenin coğrafi, sosyo – kültürel, ekonomik, eğitim – öğretim ve sağlık konularına değinilmiştir. İlçenin folklorik özellikleri ile örf ve adetlerine yapılan gözlem ve birebir araştırma ile ayrı bir özen gösterilip, araştırılmıştır. Yörede hızla ilerleyen bir turizm göze çarpmaktadır. Bunun nedenlerinin başında ise eski bir Rum yerleşim birimi olduğundan, yörenin her yerinde yeni yeni keşfedilmeye başlanan tarihi mekanların bulunması, İhlara Vadisi gibi dünyaca ünlü mistik bir kanyonun ilçede bulunması gibi nedenlerden dolayı turizm hızla ilerlemektedir. Bu nedenlerden dolayı son bölümde bahsettiğim tarihi mekanlar ayrı bir özenle araştırılıp, bahsedilmiştir. Umarım ilçe hakkında yapılan araştırmalar içerisinde benim yapmış olduğum araştırmada benden sonraki arkadaşlarıma faydası dokunur.

Yapmış olduğum çalışma sırasında kıymetli fikirlerinden yararlandığım, çalışmayı sabırla okuyup değerlendiren sayın hocam Yrd. Doç. Dr. Halil TOKCAN' a, ayrıca tezin son aşamasındaki yardım ve görüşleri nedeniyle Yrd. Doç. Dr. Cengiz KAYACILAR ve Yrd. Doç. Dr. Efsan UZUN hocalarıma, ilçedeki çalışmalarım esnasında kıymetli zamanlarını harcayarak yardımcı olan İlçe Halk Eğitim Müdürü Ahmet AĞIR hocama, evde ve bölgedeki çalışmalarım esnasında bana yardımlarını esirgemeyen eşim Gülşah DEMİRBAŞ ve babam Ahmet DEMİRBAŞ' a ve gidilen köy ve kasabalarda alaka gösterip, yardımcı olmaya çalışan misafirperver Güzelyurt halkına teşekkürlerimi sunuyorum.

H. Murat DEMİRBAŞ

Mayıs – 2012

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	xxi
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	xxii
KISALTMALAR.....	xxvi

GİRİŞ

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

1. ARAŞTIRMANIN ALANI	1
2. ARAŞTIRMANIN SINIRLARI	1
3. ARAŞTIRMANIN AMAÇ VE ÖNEMİ.....	1
4. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	1
5. KARŞILAŞILAN PROBLEMLER.....	2

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL TANIMLAR

1. SOSYAL YAPI	3
2. KÜLTÜREL VE SOSYO - KÜLTÜREL YAPI	4
3. EKONOMİK YAPI.....	5

İKİNCİ BÖLÜM

GÜZELYURT İLÇESİ'NİN SOSYO-KÜLTÜREL VE EKONOMİK YAPISI

1.	GÜZELYURT İLÇESİ'NİN TARİHÇESİ	6
1.1	Güzelyurt İlçesi'nin Tarih Boyunca Aldığı İsimler ve Menşeleri.....	6
1.2.	Güzelyurt İlçesinin Tarihi	7
1.2.1.	Tarih Öncesi Çağlar.....	7
1.2.2.	Hitit'ten Roma'ya.....	8
1.2.3.	Selçuklu ve Osmanlı Tarihi	10
1.2.4.	Milli Mücadele Dönemi ve Günümüze.....	12
1.3.	Kapadokya ve Güzelyurt İlçesinde Hıristiyanlığın Gelişimi.....	13
1.4.	1923 - 1924 Nüfus Mübadelesi İle Güzelyurt ve Çevresindeki Sosyal Yapıdaki Değişiklikler.....	14
1.5.	Gezginlerin Gözüyle Güzelyurt ve Çevresi.....	19
1.5.1.	William Francis Ainsworth.....	19
1.5.2.	J. R. SitlingtonSterrett.....	20
1.5.3.	W. M. Ramsay.....	20
1.5.4.	Serdar ÖSEN	21
1.5.5.	Osman TEKELİ.....	21
1.6.	Kronoloji	22
2.	GÜZELYURT İLÇESİNİN COĞRAFİ YAPISI	23
2.1.	Coğrafi Konum	23
2.2.	İdari Durum.....	25
2.2.1.	Yerleşim Merkezleri.....	25

2.2.1.1.	Güzelyurt İlçesi.....	26
2.2.1.2.	Güzelyurt İlçesine Bağlı Beldeler.....	28
2.2.1.2.1.	Ihlara Kasabası	28
2.2.1.2.2.	Ilısu Kasabası	30
2.2.1.2.3.	Selime Kasabası	30
2.2.1.3.	Güzelyurt İlçesine Bağlı Köyler	32
2.2.1.3.1.	Alanyurt Köyü	32
2.2.1.3.2.	Belisırma Köyü (Belisırma).....	33
2.2.1.3.3.	Yaprakhisar Köyü	34
2.2.1.3.4.	Uzunkaya Köyü (Eskinuz)	36
2.2.1.3.5.	Sivrihisar Köyü	37
2.2.1.3.6.	Bozcayurt Köyü (Mandama).....	38
2.2.1.3.7.	Gaziemir Köyü (Emirgazi)	39
2.2.2.	Nüfus Durumu	40
2.2.3.	Konut Durumu.....	42
2.2.4.	Alt Yapı Durumu	43
2.3.	Güzelyurt İlçesinin Coğrafi Yapısı	44
2.3.1.	Jeolojik Yapı	44
2.3.2.	İklim	45
2.3.3.	Toprak Yapısı.....	47
2.3.4.	Bitki Örtüsü (Flora)	47
2.3.5.	Yaban Hayatı (Fauna)	49
2.3.6.	Yeryüzü Şekilleri.....	51
2.3.6.1.	Dağlar	52
2.3.6.1.1.	Hasan Dağı	52

2.3.6.1.2.	Melendiz Dağı	53
2.3.6.2.	Akarsular	54
2.3.6.2.1.	Melendiz Çayı	54
2.3.6.3.	Vadiler	55
2.3.6.3.1.	Ihlara Kanyon Vadisi	55
2.3.6.4.	Baraj ve Göller.....	56
2.3.6.4.1.	Güzelyurt Gölet'i.....	56
3.	GÜZELYURT İLÇESİNİN SOSYAL VE KÜLTÜREL YAPISI	58
3.1.	Güzelyurt İlçesinin Folklorik Özellikleri.....	58
3.1.1.	Dilin Kullanımında Farklılaşmalar ve Yerel Ağızlar.....	58
3.1.2.	Yöresel Edebiyat	60
3.1.2.1.	Efsaneler	60
3.1.2.1.1.	Hasan Dede Efsanesi.....	60
3.1.2.1.2.	Selime Hatun Türbesi (Ali Paşa Türbesi).....	61
3.1.2.2.	Atasözleri.....	61
3.1.2.3.	Deyimler.....	63
3.1.2.4.	Dualar.....	64
3.1.2.5.	Beddualar	65
3.1.2.6.	Bilmeceler.....	66
3.1.2.7.	Maniler.....	67
3.1.2.8.	Ninniler.....	69
3.1.2.9.	Ağıtlar.....	71
3.1.2.10.	Masallar	72
3.1.2.10.1.	Alakarga İle Kuşlar	73

3.1.2.10.2.	Fare İle Deve	73
3.1.2.10.3.	Tembel Kız	74
3.1.2.11.	Tekerlemeler.....	74
3.1.2.11.1.	Komşu Komşu.....	74
3.1.2.11.2.	Cam.....	75
3.1.2.11.3.	Hakkı	75
3.1.2.11.4.	Ellerim Parmaklarım.....	76
3.1.2.12.	Yerleşim Yerlerine Yerel Halkça Verilen İsimler.....	76
3.1.2.13.	Yerel Halkça Kullanılan Lakaplar.....	77
3.1.3.	Geleneksel Müzik ve Halk Oyunları	77
3.1.3.1.	Geleneksel Müzik (Türküler)	77
3.1.3.1.1.	Güvercinim Süt Beyaz.....	78
3.1.3.1.2.	Osman Abim Evde Mi?.....	78
3.1.3.1.3.	Kesik Çayır	79
3.1.3.1.4.	Dam Başında Oturur.....	79
3.1.3.2.	Halk Oyunları.....	80
3.1.3.2.1.	Kadın Halk Oyunları.....	80
3.1.3.2.2.	Erkek Halk Oyunları.....	81
3.2.	Sosyal ve Kültürel Hayata Etkisi Olan Önemli Şahsiyetler.....	82
3.2.1.	Gregoire (Greguar-Nazyanslı Başpiskopos ve Aziz) (328-329).....	82
3.2.1.1.	Ejderha Efsanesi	84
3.2.2.	Arslan Derin (Şair).....	85
4.	GÜZELYURT İLÇESİNİN EKONOMİK YAPISI.....	86
4.1.	Tarım	86

4.1.1.	İlçenin Arazi Varlığı	87
4.1.2.	İlçenin Tarım Arazisi Dağılımı (Dk.).....	88
4.1.3.	İlçenin Tarım Arazilerinde Sulama Durumu (Ha.).....	88
4.1.4.	Meyvecilik Projeleri	88
4.1.4.1.	Çiftçiye Yönelik Meyve Fidanı Projesi.....	88
4.1.4.2.	Köy ve Belediyelere Yönelik Fidan Projesi.....	89
4.2.	Hayvancılık	90
4.2.1.	İlçenin Hayvan Varlığı (Baş-Adet)	90
4.2.2.	Hayvancılık Desteklemeleri	91
4.3.	El Sanatları	91
4.3.1.	Çinicilik	91
4.3.2.	Çömlekçilik.....	92
4.3.3.	Örgü Sanatı	93
4.3.3.1.	Oyalar	93
4.3.3.1.1.	İğne Oyaları	94
4.3.3.1.2.	Tığ Oyaları	95
4.3.3.1.3.	Çoraplar	95
4.3.3.1.4.	Mekik Oyaları	95
4.3.3.1.5.	Filkete Oyaları.....	96
4.3.3.1.6.	Yün Oyaları	97
4.3.3.1.7.	Boncuk Oyaları	97
4.3.3.2.	Kalın Örgüler	98
4.3.3.3.	Dantel	98
4.4.	Turizm	99

5.	EĞİTİM – ÖĞRETİM	102
5.1.	İlköğretim Okulları	102
5.2.	Liseler	103
5.3.	Güzelyurt Meslek Yüksekokulu	103
5.4.	Bitirilen Eğitim Düzeyi ve Cinsiyet Grubuna Göre Nüfus.....	104
5.5.	Halk Eğitim Merkezi.....	105
6.	SAĞLIK	109

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÜZELYURT İLÇESİNDE ÖRF, ADET, GELENEK, GÖRENEK VE İNANIŞLAR

1.	GÜZELYURT'TA DOĞUM, EVLENME, ASKERLİK VE ÖLÜMLE İLGİLİ ÖRF, ADET VE GÜNLÜK YAŞAYIŞLA İLGİLİ İNANIŞLAR.....	111
1.1.	Örf ve Adet Kavramlarının Tanımlanması.....	111
1.1.1.	Örf Kavramının Tanımı.....	111
1.1.2.	Adet Kavramının Tanımı	111
1.1.3.	Örf ve adetler (Gelenek & Görenek).....	112
1.2.	Doğum İle İlgili Adetler	113
1.2.1.	Gebe Kalınmaması Durumunda Alınan Önlemler.....	113
1.2.2.	Gebe Kadının Aşermesi	113
1.2.3.	Gebe Kadınların Dikkat Etmesi Gereken Davranışlar	114
1.2.4.	Bebeğin Cinsiyetinin Tespit Edilişi	115
1.2.5.	Doğum Esnasında Yapılanlar	115
1.2.6.	Bebeğin Göbeğinin Kesilmesi	116

1.2.7.	Sütü Gelmeyen Loğusa Kadın İçin Yapılanlar	117
1.2.8.	İsim Tayini	117
1.2.9.	Anne veya Bebeğe Kırk Basması	118
1.2.10.	Çocuğun Diş Çıkarması (Diş Bulguru).....	119
1.2.11.	Çocuğun Nazardan Korunması (Göz Değmesi).....	120
1.2.12.	Sünnet Düğünü	121
1.3.	Düğün, Nişan, Kız İsteme Adetleri	123
1.3.1.	Kısmet Açmak İçin Yapılanlar.....	123
1.3.2.	Evlenme Şekilleri	123
1.3.3.	Kız İsteme	124
1.3.4.	Söz Kesme	125
1.3.5.	Nişan	126
1.3.6.	Yağlama Daveti – Düğüne Davet	129
1.3.7.	Kına Günü	130
1.3.8.	Düğün	131
1.4.	Gurbete Gönderme Adetleri.....	136
1.4.1.	Asker Adaylarının Uğurlanışı	136
1.4.2.	Hacı Adaylarının Uğurlanışı	137
1.5.	Ölümlerle Ve Ölümle İlgili Adetler	138
1.5.1.	Ölümden Sonra Yapılan İşlemler	138
1.5.2.	Mezarlık Ziyaretleri	139
2.	YÖRESEL KIŞ HAZIRLIKLARI VE YEMEK KÜLTÜRÜ.....	139

2.1. Kış İçin Yapılan Hazırlıklar.....	139
2.1.1. Yufka Ekmek	139
2.1.2. Turşu	140
2.1.3. Konserve.....	141
2.1.4. Peynir	141
2.1.5. Erişte	142
2.1.6. Üzüm Ürünleri	143
2.1.7. Kurutmalar	145
2.1.8. Reçeller	145
2.1.9. Kuruyemiş	146
2.1.10. Soğan, Patates Vb.....	146
2.1.11. Salça	146
2.1.12. Bulgur ve Tarhana	147
2.1.13. Kışlık Yakacak Temini	147
2.2. Yöresel Yemekler	148
2.2.1. Çorbalar	149
2.2.1.1. Tarhana Çorbası	149
2.2.1.2. Bamya Çorbası.....	149
2.2.1.3. Yoğurt Çorbası	149
2.2.1.4. Oğma Çorbası	150
2.2.1.5. Düğü Çorbası	150
2.2.1.6. Sütli Çorba	150
2.2.2. Yemekler	150
2.2.2.1. Erişte Yemeği	150
2.2.2.2. Dolma Mantı	151

2.2.2.3.	Soğan Ölmesi	151
2.2.2.4.	Patates Yemeği	151
2.2.2.5.	Mantı	151
2.2.2.6.	Tirit	152
2.2.2.7.	Sulu Köfte	152
2.2.2.8.	Saç Böreği	152
2.2.2.9.	Tepsi Böreği	153
2.2.2.10.	Kapama	153
2.2.2.11.	Keşkek	153
2.2.2.12.	Etli Bulgur Pilavı.....	153
2.2.2.13.	Etli Kuru Fasulye ve Nohut	154
2.2.2.14.	Dolma.....	154
2.2.2.15.	Yaprak ve Lahana Sarması.....	155
2.2.3.	Tatlılar	155
2.2.3.1.	Kalburabastı	155
2.2.3.2.	Ağda	156
2.2.3.3.	Pekmezli Bulamaç	156
2.2.3.4.	Süt Tatlısı	156
2.2.3.5.	Yarma Sütlacı	156
2.2.3.6.	Sırçan Tatlısı	156
2.2.3.7.	Tık Tık Tatlısı	157
2.2.4.	Ekmekler	157
2.2.4.1.	Sepe.....	157
2.2.4.2.	Sıkma	157
2.2.4.3.	Çörek	158

2.2.4.4.	Mayalı	158
2.2.4.5.	Tepsi Ekmeği	158
2.2.4.6.	Çerepene Ekmeği	158
2.2.4.7.	Nohutlu Ekmek	158
2.3.	Sofra adabı	159
3.	GELENEKSEL DAYANIŞMA VE YARDIMLAŞMA KÜLTÜRÜ.....	160
3.1.	İmece	161
3.2.	Hayır İşleri	162
4.	GÜNLÜK YAŞAYIŞ İLE İLGİLİ İNANIŞLAR	162
5.	YEREL FESTİVAL VE ETKİNLİKLER	164
5.1.	Hıdırellez Etkinlikleri	164
5.2.	Uluslararası Türk-Yunan Dostluk Kültür ve Turizm Festivali	165
5.3.	Aksaray – İhlara Turizm Festivali	168
5.4.	Uluslararası Güzelyurt Dağ Bisikleti Yarışı.....	170

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DİNİ YAPILAR, SOSYAL VE KÜLTÜREL YAPILAR, SİVİL MİMARLIK ÖRNEKLERİ, TEK YAPILI ESERLER VE DİĞER ARKEOLOJİK SİT ALANLARI

1.	Güzelyurt Merkez	172
1.1.	Güzelyurt Evleri	172
1.2.	Dini Yapılar	174

1.2.1. Kaya Kilise	174
1.2.2. Kaya Kilise	174
1.2.3. Kaya Kilise	175
1.2.4. Kaya Kilise	176
1.2.5. Kaya Kilise	177
1.2.6. Kaya Kilise	178
1.2.7. Kaya Kilise	178
1.2.8. Kaya Kilise	179
1.2.9. Koç Kilise ve Şapeller	180
1.2.10. Cafarlar Kilisesi Ve Yeraltı Şehri	181
1.2.11. Kaya Kilise	182
1.2.12. Kalburlu Kilise	183
1.2.13. Kömürlü Kilise	184
1.2.14. Yüksek Kilise	185
1.2.15. Sivişli Kilise.....	187
1.2.16. Aya Gregorios Theologos Kilisesi (Kilise-Cami).....	188
1.2.17. Kaya Cami	189
1.3. Sosyal Ve Kültürel Yapılar	190
1.3.1. Han.....	190
1.3.2. Otel ve Dükkanlar	191
1.3.3. Molla Çeşmesi	192
1.3.4. Güney Deresi Su Kemerı	193
1.3.5. Belediye Fırını	193
1.3.6. Güneyderesi Çamaşırhanesi	194
1.3.7. Belediye Çamaşırhanesi	195

1.3.8.	Erkekler Okulu (Manastır Okulu).....	196
1.3.9.	Gözkayası Yeraltı Şehri	197
1.3.10.	Pınarca Yeraltı Şehri	197
1.3.11.	Yeraltı Bar	198
1.3.12.	Kaya Mekan.....	199
1.3.13.	Kaya Mekan.....	199
1.3.14.	Geçit	200
1.4.	Sivil Mimari Örnekleri	201
1.4.1.	Ali KUŞSAN' ın Konutu	201
1.4.2.	Özel Mülkiyet Bir Konut	202
1.4.3.	Udo HIR' ın Konutu	202
1.4.4.	Kadim YILMAZ' ın Konutu	203
1.4.5.	Fettah HENDEZ' in Konutu	204
2.	Ihlara Kasabası	205
2.1.	Dini Yapılar	205
2.1.1.	Kasaba Cami.....	205
2.1.2.	Baydı Hatun Türbesi	206
2.1.3.	Ağaçaltı Kilisesi	207
2.1.4.	Kokar Kilisesi	208
2.1.5.	Pürenli Seki Kilisesi.....	209
2.1.6.	Sümbüllü Kilise	210
2.1.7.	Yılanlı Kilise	210
2.1.8.	Eğritaş Kilisesi	211
2.2.	Sosyal ve Kültürel Yapılar	212
2.2.1.	Bezirhane.....	212

2.2.2.	Yunak	212
3.	Selime Kasabası.....	213
3.1.	Dini Yapılar	213
3.1.1.	Selime Cami	214
3.1.2.	Selime Sultan Türbesi	214
3.1.3.	Kilise	215
4.	Belısırma Köyü	216
4.1.	Dini Yapılar	216
4.1.1.	Ala Kilise Ve Bezirhane	216
4.1.2.	Bahattin Samanlığı Kilisesi	217
4.1.3.	Direkli Kilise	217
4.1.4.	Kırkdamaltı Kilisesi	218
4.1.5.	Karagedik Kilisesi.....	219
5.	Yaprakhisar Köyü	220
5.1.	Sosyal ve Kültürel Yapılar	220
5.1.1.	Yaprakhisar Köprüsü	220
6.	Tek Yapılı Eserler	221
6.1.	Kızıl Kilise	221
6.2.	Emirgazi Türbesi	223
6.3.	Kaya Oyma Yapılar.....	223
7.	Arkeolojik Sit Alanları	224
7.1.	Yüksek Kilise Tepe ve Gözkaya Tepesi	224
7.2.	Tek Mezar Tümölüs'ü	225
7.3.	Toptepe Höyüğü	226
7.4.	Ihlara Vadisi	227

SONUÇ	229
KAYNAKÇA	230
İNDEKS.....	240
EKLER.....	244
ÖZGEÇMİŞ.....	259

TABLolar LİSTESİ

- Tablo 1: Güzelyurt İlçesinin Önemli Tarihi Olaylarının Kronolojisi
Tablo 2: Güzelyurt İlçesi Merkez Mahalleleri
Tablo 3: Güzelyurt İlçesine Bağlı Belediyeler
Tablo 4: Güzelyurt İlçesine Bağlı Köyler
Tablo 5: 2011 Yılı Güzelyurt İlçe Merkezi ve Belde / Köy Nüfusu
Tablo 6: 2011 Yılı Güzelyurt İlçesi Belediye Nüfusları
Tablo 7: 2011 Yılı Güzelyurt İlçesi Köy Nüfusları
Tablo 8: 2011 Yılı Güzelyurt İlçesi, Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Nüfus
Tablo 9: 2010 Yılı Güzelyurt İlçesi, Cinsiyet ve Yaş Grubuna Göre Nüfus
Tablo 10: 2005-2011 Yılları Arası Aksaray İline Ait Meteorolojik Yağış Verileri
Tablo 11: 1975-2010 Yılları Arası Aksaray İlinde Gerçekleşen Ortalama Değerler
Tablo 12: Güzelyurt İlçesi ve Çevresi Bitki Türleri
Tablo 13: Güzelyurt İlçesi ve Çevresinde Bulunan Çift Yaşamlılar (Amfibia)
Tablo 14: Güzelyurt İlçesi ve Çevresinde Bulunan Sürüngenler (Reptial)
Tablo 15: Güzelyurt İlçesi ve Çevresinde Bulunan Kuşlar (Aves)
Tablo 16: Güzelyurt İlçesi ve Çevresinde Bulunan Memeliler (Mamalia)
Tablo 17: Güzelyurt İlçesi ve Çevresinde Bulunan Böcekler (Insecta)
Tablo 18: Güzelyurt İlçesi ve Çevresinde Bulunan Kürklü Hayvanlar Listesi
Tablo 19: Güzelyurt İlçesi ve Çevresinde Bulunan Kuş Türleri Listesi
Tablo 20: Güzelyurt Gölet'i Özellikleri
Tablo 21: Güzelyurt İlçesi ve Çevresi Yöresel Kelimeler
Tablo 22: Bazı isimlerin yöresel söylenişleri
Tablo 23: Yerleşim yerlerine yerel halkça verilen isimler
Tablo 24: Yerel halkça kullanılan lakaplar
Tablo 25: Güzelyurt İlçesi Arazi Varlığı
Tablo 26: Güzelyurt İlçesi Tarım Arazisi Dağılımı
Tablo 27: Güzelyurt İlçesi Tarım Arazilerinde Sulama Durumu
Tablo 28: Güzelyurt İlçesi Çiftçilere Yönelik Meyve Fidanı Projesi
Tablo 29: Güzelyurt İlçesi Köy ve Belediyelere Yönelik Fidan Projesi
Tablo 30: Güzelyurt İlçesinin Hayvan Varlığı
Tablo 31: Güzelyurt İlçe Tarım Müdürlüğü Hayvancılık Desteklemeleri
Tablo 32: Güzelyurt İlçesi Konaklama Tesisleri
Tablo 33: Güzelyurt İlçesi İlköğretim Okulları – Öğrenci Dağılımı
Tablo 34: Güzelyurt Meslek Yüksekokulu Bölümleri
Tablo 35: Güzelyurt İlçesi Eğitim Düzeyi Dağılımı
Tablo 36: Güzelyurt İlçesi Nüfusunda Okuma-Yazma Bilmeyenlerin Dağılımı
Tablo 37: 2010-2011 Eğitim Öğretim Yılı Açılan Mesleki ve Teknik Kurslar
Tablo 38: 2010-2011 Eğitim Öğretim Yılı Açılan Mesleki ve Teknik Kurslar
Tablo 39: 2010-2011 Eğitim Öğretim Yılı Açılan 1. Ve 2. Kademe Okuma Yazma Kursları ve Seviye Tespit Sınavı
Tablo 40: Güzelyurt İlçe Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü Genel Yapılan Faaliyetler
Tablo 41: Güzelyurt İlçesi Devlet Hastanesi Personel Durumu
Tablo 42: Güzelyurt İlçesi Halk Sağlığı Merkezleri Personel Durumu

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

- Fotoğraf 1: Analipsis Tepesi (Yüksek kilisenin bulunduğu höyük)
Fotoğraf 2: Kırkdamaltı (St. Georges) Kilisesindeki Bir Fresk
Fotoğraf 4: Yunanistan'ın Kavala Şehrine Bağlı Nea Kalvari
Fotoğraf 5: Mübadele Öncesi Kızlar Manastırı Önü
Fotoğraf 6: Selanik Muhacirlerinin Vapur İle Yolculuğu
Fotoğraf 7: Güzelyurt İlçesi Siyasi Haritası
Fotoğraf 8: Güzelyurt İlçe Merkezinden Gölet Görüntüsü
Fotoğraf 9: Güzelyurt İlçe Merkezi
Fotoğraf 10: Güzelyurt İlçe Merkezi
Fotoğraf 11: Ihlara Kasabasından Görünüş
Fotoğraf 12: Selime Kasabası
Fotoğraf 13: Alanyurt Köyü
Fotoğraf 14: Belisırma Köyü
Fotoğraf 15: Yaprakhisar Köyü
Fotoğraf 16: Uzunkaya Köyü
Fotoğraf 17: Sivrihisar Köyü
Fotoğraf 18: Bozcayurt Köyü
Fotoğraf 19: Gaziemir Köyü
Fotoğraf 20: Güzelyurt İlçesi Konut Örneği
Fotoğraf 21: İlçe Merkezi Yol Çalışması
Fotoğraf 22: Güzelyurt İlçesinden Hasan Dağı Görünümü
Fotoğraf 23: Melendiz Çayı
Fotoğraf 24: Ihlara Vadisi
Fotoğraf 25: Güzelyurt İlçesi Gölet'i
Fotoğraf 26: Gregoire' in Tasviri
Fotoğraf 27: Efsaneyi Tasvir Eden Resim
Fotoğraf 28: Alanyurt Köyü'nden Harman Vakti
Fotoğraf 29: Sivrihisar Köyü Koyun Sürüsü (1999-Atlas Dergisi)
Fotoğraf 30: Güzelyurt İlçesi Çinicilik Kursu
Fotoğraf 31: Çocuk Örgü Yelek
Fotoğraf 32: İğne Oyası
Fotoğraf 33: Mekik Oyası
Fotoğraf 34: Filkete Oyası
Fotoğraf 35: Yün Oyası
Fotoğraf 36: Boncuk Oyası
Fotoğraf 37: Dantel
Fotoğraf 38: Belisırma Köyü – Turistik Tesisler
Fotoğraf 39: Kaplıca Konaklama Yerleri
Fotoğraf 40: Güzelyurt Karballa Oteli (Eski Kızlar Manastırı Binası)
Fotoğraf 41: Güzelyurt Meslek Yüksekokulu
Fotoğraf 42: İlçe Halk Eğitim Müdürlüğü Okuma-Yazma Kursu
Fotoğraf 43: İlçe Halk Eğitim Müdürlüğü Sergisi
Fotoğraf 44: İlçe Halka Eğitim Müdürlüğü Kırkyama Kursu
Fotoğraf 45: Diş Bulguru
Fotoğraf 46: Diş Bulgurunda Tepsi Adeti
Fotoğraf 47: Muhacir Evi – Kız İsteme

- Fotoğraf 48: Nişan Eğlencesi
Fotoğraf 49: Düğün Öncesi Alışveriş
Fotoğraf 50: Kına Yakılış Anı
Fotoğraf 51: 1970 Yıllarında Ihlara Kasabası – Düğün Töreni
Fotoğraf 52: Baş Kalpak Örneği
Fotoğraf 53: Ihlara Kasabası – Düğün Töreni (Tarihi Belirsiz)
Fotoğraf 54: Yörede Düğün (Tarihi Belirsiz)
Fotoğraf 55: Yörede Düğün Evi
Fotoğraf 56: İlçede Düğün
Fotoğraf 57: 325. Kısa Dönem Askerler
Fotoğraf 58: Güzelyurt Hacıları: Osman, Nazmiye ve Kurtuluş KOÇ
Fotoğraf 59: Kışlık Ekmek Yapımı
Fotoğraf 60: Çömlek Peyniri Bekleme Yeri
Fotoğraf 61: Erişte Kurutulmuşu – (1999 Güzelyurt Atlas Dergisi)
Fotoğraf 62: Sokuda Üzümün Ezilişi
Fotoğraf 63: Pekmez Yapılışı
Fotoğraf 64: Salça Yapılışı
Fotoğraf 65: Ihlara Kasabası - Buğday Dövülüşü
Fotoğraf 66: Yörenin Bamya Çorbası
Fotoğraf 67: Yörede Makarna Gibi Yapılan Erişte Yemeği
Fotoğraf 68: Sulu Köfte
Fotoğraf 69: Yörenin Meşhur Etli – Bulgur Pilavı
Fotoğraf 70: Çömlekte Kuru Fasulye
Fotoğraf 71: Kalburabastı Tatlısı
Fotoğraf 72: Muhacir Fırını
Fotoğraf 73: Aksaray Kültür Evi – Sofra Örneği
Fotoğraf 74: Hıdırellez Şenliği – Manastır Vadisi
Fotoğraf 75: Hıdırellez Şenliği – Manastır Vadisi
Fotoğraf 76: 5. Türk-Yunan Dostluk Kültür ve Turizm Festivali Yunanlı Katılımcılar
Fotoğraf 77: 5. Türk-Yunan Dostluk Kültür ve Turizm Festivali Yunanlı Katılımcılar
Fotoğraf 78: 5. Türk-Yunan Dostluk Kültür ve Turizm Festivali
Fotoğraf 79: 5. Türk-Yunan Dostluk Kültür ve Turizm Festivali
Fotoğraf 80: 5. Türk-Yunan Dostluk Kültür ve Turizm Festivali
Fotoğraf 81: 29. Aksaray – Ihlara Turizm Festivali / Ihlara Vadisi
Fotoğraf 82: 29. Aksaray – Ihlara Turizm Festivali / Etkinlikler
Fotoğraf 83: 29. Aksaray – Ihlara Turizm Festivali / Ihlara Vadisi
Fotoğraf 84: Uluslararası Aksaray Güzelyurt Dağ Bisikleti Yarışı
Fotoğraf 85: Uluslararası Aksaray Güzelyurt Dağ Bisikleti Yarışı
Fotoğraf 86: Uluslararası Aksaray Güzelyurt Dağ Bisikleti Yarışı
Fotoğraf 87: Güzelyurt İlçesi 19. yy. Ait Mimari Örneği
Fotoğraf 88: Güzelyurt İlçesi İşlemeli Rum Evi
Fotoğraf 89: Kayaya Oyularak Yapılmış Küçük Bir Kilise
Fotoğraf 90: Kayaya Oyularak Yapılmış Küçük Bir Kilise
Fotoğraf 91: Kayaya Oyularak Yapılmış Küçük bir Kilise
Fotoğraf 92: Çocuk Mezarları Bulunan Kaya Kilise
Fotoğraf 93: Kayadan Oyma İki Mekanlı Küçük Bir Şapel
Fotoğraf 94: Kaya Bloğuna Oyulmuş Küçük Bir Kilise
Fotoğraf 95: Tek Mekanlı, Kayaya Oyma Bir Kilise
Fotoğraf 96: Tek Mekanlı, Kayaya Oyma Bir Kilise
Fotoğraf 97: Kayaya Oyma Tek Nefli, Dikdörtgen Planlı Küçük Bir Kilise

Fotoğraf 98: Kayaya Oyma Tek Nefli, Dikdörtgen Planlı Küçük Bir Kilise
Fotoğraf 99: Kayaya Oyma Freskli Bir Kilise
Fotoğraf 100: İki Katlı Kayaya Oyma Bir Mekan
Fotoğraf 101: Yan Yana İki Tonoz Mekandan Oluşan Kayaya Oyma Bir Kilise
Fotoğraf 102: Yan Yana İki Tonoz Mekandan Oluşan Kayaya Oyma Bir Kilise
Fotoğraf 103: Kaya Oyma Tek Nefli Bir Kilise
Fotoğraf 104: Yüksek Bir Kayalığın Üzerinde Bulunan Yüksek Kilise
Fotoğraf 105: Sivişli Kilisesi
Fotoğraf 106: Sivişli Kilisesi
Fotoğraf 107: Aya Gregorios Theologos Kilisesi
Fotoğraf 108: Kaya Oyma İki Mekan ve Taştan Yapılmış Cami
Fotoğraf 109: İki Katlı Düzgün Kesme Taşlardan İnşa Edilmiş Bir Han
Fotoğraf 110: Bitişik Nizamda Kesme Taşlardan Yapılmış Sıra Mekanlar
Fotoğraf 111: Beşik Çatılı, Sivri Kemerli ve Nişli Bir Çeşme
Fotoğraf 112: Yarım Daire Kemerlerden Oluşan, Üç Açıklıklı Su Kemerli
Fotoğraf 113: Tonozla Örtülü Önü Açık Fırın
Fotoğraf 114: Dikdörtgen Planlı Bir Çamaşırhane
Fotoğraf 115: Tonoz Örtülü Sivri Takviye Kemerli Çamaşırhane
Fotoğraf 116: Erkekler Okulu
Fotoğraf 117: Gözkayası Yeraltı Şehri
Fotoğraf 118: Pınarca Yeraltı Şehri
Fotoğraf 119: İki Katlı Yeraltı Barı
Fotoğraf 120: Manastır Vadisinde Bulunan Kaya Mekan
Fotoğraf 121: Manastır Vadisinde Bulunan Kaya Mekan
Fotoğraf 122: Kesme Taştan Kemerli Bir Geçit
Fotoğraf 123: 19. yy. Dönemine Ait Ali KUŞSAN' ın Konutu
Fotoğraf 124: 19. yy. Dönemine Ait Özel Mülkiyet Bir Konut
Fotoğraf 125: 19. yy. Dönemine Ait Udo HIR' ın Konutu
Fotoğraf 126: 19. yy. Dönemine Ait Kadim YILMAZ' ın Konutu
Fotoğraf 127: 19. yy. Dönemine Ait Fettah HENDEZ' in Konutu
Fotoğraf 128: İhlara Kasabası Mimari Örnekleri
Fotoğraf 129: Kasaba Cami
Fotoğraf 130: Baydı Hatun Türbesi
Fotoğraf 131: Ağaçalı Kilisesi
Fotoğraf 132: Ağaçalı Kilisesi
Fotoğraf 133: Kokar Kilisesi
Fotoğraf 134: Pürenli Seki Kilisesi
Fotoğraf 135: Sümbüllü Kilisesi
Fotoğraf 136: Yılanlı Kilise
Fotoğraf 137: Eğritaş Kilisesi
Fotoğraf 138: Bezirhane
Fotoğraf 139: Yunak
Fotoğraf 140: Selime Cami
Fotoğraf 141: Selime Hatun Türbesi
Fotoğraf 142: Kayaların Üzerine Oyulmuş Bir Kilise
Fotoğraf 143: Ala Kilise Ve Bezirhane
Fotoğraf 144: Bahattin Samanlığı Kilisesi
Fotoğraf 145: Direkli Kilise
Fotoğraf 146: Kırkdamaltı Kilisesi
Fotoğraf 147: Karagedik Kilisesi

Fotoğraf 148: Yaprakhisar Köprüsü
Fotoğraf 149: Kızıl Kilise
Fotoğraf 150: Kızıl Kilise’ de Restorasyon Çalışmaları
Fotoğraf 151: İlçeyi Ziyarete Gelen Yabancı Heyet
Fotoğraf 152: Emirgazi Türbesi
Fotoğraf 153: Gaziemirdeki Kaya Oyma Yapılar
Fotoğraf 154: Yüksek Kilise Tepe ve Gözkaya Tepesi
Fotoğraf 155: Tek Mezar Tümülüs’ü
Fotoğraf 156: Toptepe Höyüğü
Fotoğraf 157: Ihlara Vadisi
Fotoğraf 158: Ihlara Vadisi Planı

EKLER BÖLÜMÜ LİSTESİ

Fotoğraf 159: Karşıyaka Cami – 1956 / Ihlara Kasabası
Fotoğraf 160: Çarşı meydanı – Güzelyurt İlçesi
Fotoğraf 161: İlhami İŞİKTAN’ a Ait Konut – Ihlara Kasabası
Fotoğraf 162: Harman Zamanı – Alanyurt Köyü
Fotoğraf 163: Hayri ÖĞRETİCİ’ ye Ait Konut – Ihlara Kasabası
Fotoğraf 164: Samanlığa Saman Basımı – Alanyurt Köyü
Fotoğraf 165: Turist Objektifinden Belediye Meydanı – Güzelyurt İlçesi
Fotoğraf 166: Halil KÖKSAL’ a Ait Konut – Ihlara Kasabası
Fotoğraf 167: Esat ERCAN’ a Ait Konut – Ihlara Kasabası
Fotoğraf 168: Üzüm Bağları – Güzelyurt İlçesi
Fotoğraf 169: Mehmet KOÇAK’ a Ait Konut – Ihlara Kasabası
Fotoğraf 170: Yüksek Kilise – Güzelyurt İlçesi
Fotoğraf 171: Taş Fırın – Güzelyurt İlçesi
Fotoğraf 172: İsmet GÜÇLÜER’ e Ait Konut – Ihlara Kasabası
Fotoğraf 173: İsmet DÜZGÜN’ e Ait Konut – Ihlara Kasabası
Fotoğraf 174: Turist Objektifinden Belediye Meydanı – Güzelyurt İlçesi
Fotoğraf 175: Yukarı Mahalle Cami – Selime Kasabası
Fotoğraf 176: Güzelyurt İlçesi Kayaya Oyma Ev
Fotoğraf 177: Selime İlkokulu – Selime Kasabası
Fotoğraf 178: Bayram ALAV’ a Ait Konut – Selime Kasabası (1911)
Fotoğraf 179: Belisırma Köyünden Bir Manzara
Fotoğraf 180: Zülfikaroğlu Dursun KARSAT’ ıya Ait Konut – Belisırma Köyü
Fotoğraf 181: Yaprakhisar İlkokulu (1945)
Fotoğraf 182: Güzelyurt İlçesi
Fotoğraf 183: Güzelyurt İlçesi
Fotoğraf 184: Turist Objektifinden Güzelyurt İlçesi
Fotoğraf 185: Turist Objektifinden Belediye Meydanı – Güzelyurt İlçesi

KISALTMALAR

Adı Geçen eser	a.g.e.
Adı Geçen Makale	a.g.m.
Adı Geçen Tez	a.g.t.
Aynı Adres	a.a.
Aynı Brifing Raporu	a.b.r.
Aynı Eser	a.e.
Aynı Yer	a.y.
Aynı Kaynak	a.k.y.
Aynı Kurum	a.k.
Aynı Rapor	a.r.
Basım Tarihi Yok	b.t.y.
Basım Yeri Yok	b.y.y.
Cilt	C.
Çeviren	Çev.
Devlet İstatistik Enstitüsü	DİE
Devlet Planlama Teşkilatı	DPT
Dekar	dek.
Hazırlayan	Haz.
İlköğretim Okulu	İ.O.
Milattan Önce	M.Ö.
Milattan Sonra	M.S.
Sayfa	S.
Türkiye İstatistik Kurumu	TÜİK
Yayın Evi Yok	y.e.y.
Yüzyıl	y.y.
Ve Benzeri	vb.
Ve Sair	vs.

GİRİŞ

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

1. ARAŞTIRMANIN ALANI

Bu araştırmada, ilçe merkezi ve ilçeye bağlı üç kasaba ile yedi köy çalışma alanı içinde yer almıştır.

2. ARAŞTIRMANIN SINIRLARI

Bu araştırma sınırlılık itibariyle “Aksaray İli Güzelyurt İlçesi’nin Sosyo – Kültürel ve Ekonomik Yapısı” içeriği ile sınırlıdır. Ayrıca bu araştırma, Güzelyurt İlçesi tarihi, coğrafı, idari, eğitim, sağlık durumu vb. kurumsal bilgiler ile ilgili literatürden toplanan kaynaklarla, kendisiyle görüşülen kaynak kişilerin verdikleri ve kişisel gözlemlerimize dayanarak elde edilen bilgilerle sınırlıdır.

3. ARAŞTIRMANIN AMAÇ VE ÖNEMİ

Araştırmanın temel amacı, Aksaray İli Güzelyurt İlçesinin sosyo – kültürel ve ekonomik yapısını ortaya koymaktır. Araştırmanın önemi ise bu sosyo – kültürel ve ekonomik yapıyı ortaya koyarken yöredeki sözlü kültürün yazılı hale gelmesini sağlamak, bu kültürün kaybolmasının önüne geçerek, gelecek kuşaklara aktarılmasına çalışmak ve kültürün bütünleştirici yönünü öne çıkarmaktır.

4. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırma, tarama modeline göre yapılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu, var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımdır. Araştırmaya konu olan, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlar.

Araştırmada sonuca ulaşabilmek için kaynak kişilerle bizzat görüşme yapılarak halkın örf, adet, gelenek, görenek ve inanışları yerinde tespit edilmeye çalışılmıştır. İlçe ile alakalı önceden hazırlanan farklı konulardaki tezler ve İl Kültür Müdürlüğünün hazırlamış olduğu

çeşitli yayınlar diğer kaynakları oluşturmuştur. Nüfus ile alakalı verilerde İstatistik Kurumunun son verilerinden, eğitim ile alakalı konularda İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ile İlçe Halk Eğitim Müdürlüğü brifinglerinden, tarım ve hayvancılık ile alakalı konularda İlçe Tarım Müdürlüğü brifinglerinden yararlanılmıştır. Konunun özelliği itibarıyla bizzat yerinde yapılan görüşmeler sonucu elde edilen bilgiler çalışmanın temel kaynağını oluşturur.

Belirtilen metotlarla derlenen bilgiler, bir plan dahilinde ortak ve farklı yönleri ele alınarak bir bütünlük oluşturacak şekilde düzenlenmiş ve böylece çalışma son şekline kavuşmuştur. Çalışmanın yöntemi ise gözlem metoduna dayalı araştırma modeli olmuştur.

5. KARŞILAŞILAN PROBLEMLER

Güzelyurt İlçesindeki devlet kurumları ile yapılacak çalışmalarda, yöre ile alakalı daha önce farklı alanlarda çalışma yapmak isteyen araştırmacıların son zamanlarda sayıca artması nedeni ile az da olsa bir ilgisizlik söz konusudur. Bu yüzden bazı bilgilere ulaşmada zorluk yaşanmıştır. Yöredeki vatandaşlarla birebir, mülakatlarda ise vatandaşların ayrı bir ilgisi ve yardımseverliği ile karşılaşmıştır. İlçe tarihi ile alakalı bazı konularda, ilçe tarihine dikkat çekilmesi için abartılı ve yanlış bilgiler söz konusudur. Bu bilgilerin doğruluğunu ve yanlışlığını onaylamak için yapılan literatür aramaları uzun bir zaman almıştır. Genel olarak İbrahim Hakkı KONYALI' nın 1974 yılında basılan “Abideleri ve Kitabeleri ile Niğde Aksaray Tarihi” kitabında yazmış oldukları dışında farklı kaynaklara ulaşmak zor olduğundan, ilçenin tarihi ile alakalı konuları araştırırken uzunca bir zaman harcanmıştır. Yörenin vatandaşlarının sıcakkanlılığı sayesinde araştırmanın yapılması kolaylaşarak sonuca varılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL TANIMLAR

1. SOSYAL YAPI

Bir şeyin yapısı, parçaları arasındaki sabit ilişkiler bütünüdür.¹ Yapı kavramı, 20. Yüzyılın başlarında dil bilim alanında, ilk olarak İsviçreli dilbilimci Ferdinand De Saussure tarafından kullanılmıştır. Toplum biliminde ise, yapı kavramını ilk olarak Fransız sosyolog Claude Levi-Strauss'un kullandığını görmekteyiz. Strauss ilk olarak dilbiliminde kullanılan yapısalci yöntemi, etnoloji ve toplum alanına taşımıştır. Levi-Strauss'a göre "toplumsal olayları incelerken yaşanmışı yanı tarihsel boyutu göz ardı ederek var olan yapıyı ele almak gerekmektedir." Doğru olan ya da gerçeğe varmak için izlenecek yol, her ögeyi tek başına ele alarak nedenini daha eski bir durumda aramak yerine, onu eşzamanlı bir bütünün parçası olarak görmektir.²

Ginsberg, toplumsal yapıyı, toplumu oluşturan temel grup kurumlar karmaşıklığı olarak tanımlamaktadır. Bu yaklaşıma göre toplumsal yapı, yalnızca kurumsal düzenlemeleri veya toplumsal guruplar arasındaki ilişkileri kapsamaktadır. Süreklilik gösteren ve önemli olan ilişkilerle ve gruplarla sınırlandırılmaktadır. Böylece bu kavramla, görelilik olarak sürekli ve örgütlenmiş toplumsal ilişkileri anlatmak istemişlerdir.³

Bir başka ifade ile sosyal yapı; sosyal hayatın içinde aile, komşuluk, köy, şehir, dernek, devlet gibi binlerce bütünlüklerin bulunduğu, bunların her birinin kendi içinde birer sosyal yapıyı yansıttığını, bir araya gelerek en büyük sosyal yapı olan toplumu meydana getirdikleri belirtilmiştir.⁴

Toplum yaşamının sürekliliğini sağlamak ve ortak ihtiyaçları karşılamak için belli temel işlevleri yerine getiren yapının sağlanması şarttır. Toplumsal yapı denen bu olgu; toplumsal gereksinimler ve temel işlevlerin neler olduğunu, bunları yerine getirmekle görevli ne gibi yapı öğelerinin bulunduğunu göstermek, bu öğeler arasındaki düzenli bağları ortaya koymak ve böylelikle toplum hayatında uyumlu bir sistemin olduğunu belirtmek bakımından önemlidir.⁵

Bu ilişkiler açısından baktığımızda ise sosyal yapı; sosyal bir bütünü oluşturan başka öğeleri, bunların birbiriyle ve sosyal bütünlükle ilişkilerini, işleyiş ve değişmelerindeki düzenliliklerini ifade etmede kullanılmaktadır. Bu bağlamda toplum kendisini meydana

¹ Mahmut Tezcan, **Sosyolojiye Giriş**, Ankara, Şafak Matbaacılık, 1995: 65

² Zeynep Gökçe Akgür, **Türkiye'de Kırsal Kesimden Kente Göç ve Bölgeler arası Dengesizlik**, Ankara, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 1997: 10

³ Tezcan, **a.g.e.** : 65

⁴ Yakup Göker, "Sarıkişla'nın Sosyo Kültürel ve Dini Yapısı Üzerine Bir İnceleme", Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas 1998: 6

⁵ Özer Ozankaya, **Toplum Bilimi**, İstanbul, Cem Yayınevi, 1999: 173

getiren ögelerin basit bir toplamı değildir. Ögeleri kendi arasında ve toplum bütünü arasında karşılıklı ilişki ve etkileşimi bulunan sosyal bir sistemdir. Toplum bizi çevreler ve her yönüyle yaşantımızı etkiler. İşte içinde bulunduğumuz toplum, konuştuğumuz dilde; inandığımız dine kadar her şeyimizi belirler.⁶

2. KÜLTÜREL VE SOSYO - KÜLTÜREL YAPI

Sosyal bilimler içerisinde çeşitli ve karmaşık tanımlara sahip olan bir diğer kavram da kültürdür. Kültür kavramını tanımlamak kolay değildir. Bunun nedeni kültür sözcüğünün çok anlamlı oluşudur.⁷ Kültürün etimolojik açıdan kökenine inilirse Latince'de tarım anlamına gelen Cultura kelimesinden geldiği görülmektedir.⁸ Kültür, sosyal antropoloji, sosyal psikoloji, tarih, sosyoloji ve etnoloji gibi sosyal bilimlerin içerisinde çeşitli ve karmaşık tanımlara sahip olan bir diğer kavram da kültür kavramıdır.⁹ Bugün kültür kavramının ilk ifade ettiği anlamla çok az bağları bulunan o kadar çok tanımı bulunmaktadır.

Kültür, bir cemiyetin sahip olduğu maddi ve manevi kıymetlerinden teşekkül eden öyle bir bütündür ki, cemiyet içinde mevcut her nevi bilgiyi, alakaları, ihtiyatları, kıymet ölçüleri, görüş ve zihniyet ile her nevi davranış şekillerini içine almır. Bütün bunlar, birlikte o cemiyet mensuplarının ekserisinde müşterek olan ve onu diğer cemiyetlerden ayırt eden hususi bir hayat tarzı temin eder.¹⁰

Bir başka tanım da kültür; yalnız bir milletin din, ahlak, hukuk, akıl, estetik, dil, ekonomi ve teknikle ilgili yaşayışlarını uyumlu bir bütün olarak geçmektedir.¹¹ Cemil Meriç'e göre ise kültürü tasvir ve tahlil etmek pek kolay bir şey değildir. Manasını kelimelerle ifade etmek zordur.¹²

İnsana ilişkin bir kavram olarak da kültür, tarih içerisinde yaratılan bir anlam ve önem sistemidir. Bir grup insanın bireysel ve toplu yaşamlarını anlamada, düzenlemede ve yapılandırmada kullandıkları bir inançlar ve adetler sistemidir.¹³

Bireyler için yargılama, zevk ve eleştirme yeteneklerinin öğrenme ve tecrübeler yoluyla geliştirilmiş olan biçime o kişinin kültürü denir. Bireyin edindiği bilgileri anlatmak için de kültür sözcüğü kullanılır.¹⁴

Kültür unsurları, maddi ve manevi olmak üzere ikiye ayrılır. Manevi kültür, inançlar, değerler, semboller, normlar şeklinde tasnif edilebilir. Manevi kültür bir milleti diğer milletlerden ayırt etme imkanı veren örf, adetler, davranışlar, ahlak anlayışı, değerler, sosyal

⁶ Mehmet Yüksel, **Sosyoloji-1**, Ankara, Doğan Yayıncılık, 1994: 38

⁷ A.e. : 10

⁸ Anıl Çeçen, **Kültür Ve Politika**, Ankara, Gündoğan Yayınları, 1996: 11

⁹ **Sosyal Bilgiler Sözlüğü**, Ankara, Doğan Yayıncılık, t.y.: 163

¹⁰ Mümtaz Turhan, **Kültür Değişmeleri Sosyal Psikoloji Bakımından Bir Tetkik**, İstanbul, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1977: 48

¹¹ Ziya Gökalp, **Hars ve Medeniyet**, İstanbul, Toker Yayınları, 1995: 19

¹² Cemil Meriç, **Kültürden İrfana**, İstanbul, İnsan Yayınları, 1986: 9

¹³ Mehmet Ali Ağakay, **Türkçe Sözlük TDK**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1981: 32

¹⁴ Emre Kongar, **Toplumsal Değişme Kurumları ve Türkiye Gerçeği**, 9. bs., İstanbul, Remzi Kitabevi, 1995: 23

normlar ve zihniyet değişikliğidir. Manevi kültür kolayca müşahede ve teşhis edilemeyen değerler, inançları düşünce tarzları ihtiva eder. Bunlar bazen o kadar derine nüfuz etmişlerdir ki, bizzat o kültürün sahibi olan kimseler bile farkında olmaz.¹⁵

Maddi kültür ise, kısaca manevi kültürün dışındaki kültürel unsurlar olarak tarif edilebilir.¹⁶

3. EKONOMİK YAPI

Ekonomi, toplumların nasıl geliştiğini ve medeniyetin nasıl oluştuğunu inceleyen bir bilimdir.¹⁷ Ekonomi yerine Türkçede Arapçadan geçme “iktisat” kelimesi de kullanılmaktadır. Ekonominin tanımı konusunda görüş birliği yoktur. O nedenle de çeşitli tanımlar ortaya atılmıştır.¹⁸

Ekonomi toplum halinde yaşayan insanların davranışlarını konu olan sosyal bir bilimdir.¹⁹ İnsanların maddi ihtiyaçlarını karşılayan mal ve hizmetler, sınırlı durumdaki üretim kaynaklarıyla üretilir. Ekonomide amaç, kıt kaynakların kullanılmasında en yüksek faydanın elde edilmesidir.

Mevcut kaynak arzının artırılması bu kaynakların mal ve hizmet üretiminde etkinliğinin artırılması ve kaynakların mülkiyetinin toplumda çeşitli kesimler arasında dağılımında denge sağlanması bazı ortak amaçlar arasındadır. Bu özelliklerden anlaşılacağı gibi ekonomi biliminin kapsamı oldukça geniştir. Hatta günümüzde ekonomi ile ilişkisi bulunmayan toplumsal olayların çok az olduğu söylenebilir.²⁰

¹⁵ Erol Güngör, **Dünden Bugünden Tarih Kültür ve Milliyetçilik**, İstanbul, Ötüken Yayınları, 1999: 150

¹⁶ Cahit Aslan, **Sosyoloji**, Ankara, Baki Kitapevi, 1997: 68

¹⁷ Mehmet Ersöz, **İktisadi Sosyolojiye Başlangıç**, 3. bs., İstanbul, Filiz Kitapevi, 1994: 95

¹⁸ Sulhi Dönmezer, **Toplum Bilim**, İstanbul, Beta Yayınları, 1999: 99

¹⁹ Tezcan, **a.g.e.** : 65

²⁰ **A.e.** : 65

İKİNCİ BÖLÜM

GÜZELYURT İLÇESİ'NİN SOSYO-KÜLTÜREL VE EKONOMİK YAPISI

1. GÜZELYURT İLÇESİ'NİN TARİHÇESİ

Hitit Çağına tarihlenen ve Kayseri Müzesinde korunan aslanlar, Göllüdağ denen volkan konisi çevresindeki yerleşim yerinde bulunmuştu.²¹ Bu dönemden itibaren Güzelyurt'ta Kapadokya'nın tarihsel tüm aşamalarını görebiliriz, çünkü burada ilkçağ, erken Hıristiyan ve geç Hıristiyan dönemlerine ait eserler bir aradadır. Bu bölge Hititler, Asurlar, Frigler, Lidyalılar, Medler, Persler, Makedonlar, Kapadokyalılar, Romalılar, Bizanslılar, Emeviler, Abbasiler, Selçuklular, Danişmendliler, Eratnalılar, Karamanoğulları ve Osmanlılara ait medeniyetleri ağırlamıştır.

1.1. Güzelyurt İlçesi'nin Tarih Boyunca Aldığı İsimler ve Menşeleri

Tarihte “Karbala, Karballa, Karvala, Karvali, Gelve, Gelvedere, Gerveli, Kale Nari, Körveli, Kerfeli, Gelveri ve Güzelyurt” isimleri ile anılmıştır.²²

“Karbala” adı, kilise babalarından Nadiandoslu Gregorios'un bir mektubunda anılmaktadır. Bu ad, Luvi dilinin ardılı Kappadokia dilinden gelir; Karba ve (küçültme takısı olan, -cık anlamındaki) –la ögelerinden türetilmiştir. Hellen yazımındaki Karba, Luvi dilinin Kar-(u) wa, Doruk-luk sözcüğünün ta kendisidir. Dolayısıyla Karbala adı, ilçenin bir küçük yükselti üzerinde bulunduğunu anlatır ki, bu ad ilçenin bulunduğu konuma oldukça uygundur.²³

“Karbala” adı, Rum ağzında “Kalvari” ye dönüşmüştü ve Türk ağzında zamanla “Gelve – Gelveri” oldu.²⁴

Gürsel KORAT' a göre: Hitit Çağı'nda “Karballa” ; sonra Rumcanın etkisiyle “Karvali” , Türkçe'nin etkisiyle de “Gelveri” olarak söylenmeye başlanılmıştır.²⁵

Güzelyurt ismi Roma ve ilk Hıristiyanlık çağlarında “Karballa”, bazı kaynaklarda özellikle V harfi ve B harfi çeşitli değişikliklere uğradığı için “Karvala” gibi okunması olasıdır. Güzelyurt 657 yılı Muharrem'in 21. Günü, tarihi 1258 yılında orijinal satın alma hüccetine göre Sultan II. Keykavus'un mülkü idi. O vakit Aksaray'a bağlı Salime'nin bir

²¹ Gürsel Korat, **Taş Kapıdan Taçkapiya Kapadokya**, 8. bs., İstanbul, İletişim Yayınları, 2010: 301

²² İrfan Unutmaz, “Manastır Yaşamının Doğduğu Kent: Güzelyurt”, **Focus Dergisi**, Hürriyet Ofset Matbaacılık, Ağustos 1996, sayı-8: 89

²³ Bilge Umar, **Kappadokia – Bir Tarihsel Coğrafya Araştırması ve Gezi Rehberi**, İstanbul, İnkılap Kitabevi, 2008: 102

²⁴ A.e. : 103

²⁵ Korat, a.g.e. : 301

köyü olan Kerfeli'yi padişah Konya subaşı Hasan oğlu İsfah Salar Eb-ül Fevariz Mehmed'e 1200 kırmızı Mısır altına satmıştır; diye bahsedilirken "Kerfeli" olarak geçmektedir.²⁶

Yaşlı Gelverililer, Gelveri adının Rumca "Güzel su" anlamına gelen "Kale Nari" den bozma olduğunu eski Rumlardan işittiklerini söylemişlerdir.²⁷ İlçenin ileri gelen yaşlılarına bu durum günümüzde sorulduğunda herhangi bir bilgilerinin olmadığını söylemektedirler.

Selçuklu hakimiyetinde halen yaşlılar tarafından "Gelveri" olarak alınan isimle ifade edilip Selime Kalesine bağlanmıştır. Daha sonra Osmanlı hakimiyetine geçen Gelveri'nin ismi değişmeden anılmaya devam etmiştir. 1965 yılında Gelveri ismi "Güzelyurt" olarak değiştirilmiştir.²⁸

Güzelyurt ismi tarihte birçok isimle anılmasına rağmen, genellikle bazı harf düşmeleri veya söyleyişte bazı harf benzeşmeleri ile değişik isimlerle anılmıştır. Birçok kaynakta yaygın olarak "Karbala, Gelveri ve günümüz ismi olan Güzelyurt" isimleri ile anıldığını görmekteyiz.

1.2. Güzelyurt İlçesinin Tarihi

1.2.1. Tarih Öncesi Çağlar

Güzelyurt'taki yaşam hakkında ilk kesin bulgular Hıristiyanlıkla beraber başlar. Ancak yörede bulunan obsidiyen ve çanak çömlek parçaları bize bu yörede yaşamın Paleolitik Çağda var olduğunu kanıtlar. Paleolitik çağdan beri insanlara yurt olmuş bir yerleşim yeridir. Güzelyurt İlçesi önemli bir Neolitik Çağ' a (M.Ö. 6500 – 5000) ait olan bir yerleşim yerinin üzerine kurulmuştur.²⁹ Bazı kaynaklar ise ilk insanların günümüzden yaklaşık 8500 yıl önce, tarihçilerin Neolitik Dönem olarak adlandırdıkları yıllarda gelip yerleştiklerini, bugün Analipsis Tepesi olarak adlandırılan ve üzerinde Yüksek Kilisenin yer aldığı höyükte yaşam, ilkel şekliyle yıllar boyu sürdüğü, aynı höyükte çok sonra Hititlere ait bazı duvar kalıntılarının bulunmuş olması Güzelyurt çevresindeki Hitit izlerine bir yenisi daha eklendiğini göstermektedir.³⁰

²⁶ İbrahim Hakkı Konyalı, **Abideleri ve Kitabeleri ile Niğde Aksaray Tarihi**, İstanbul, Fatih Yayınevi, 1974: 1943

²⁷ A.e. : 1931

²⁸ T.C. Aksaray Valiliği - İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü **El Broşürü**, Ankara, Sistem Yayınları, 2008: 69

²⁹ Erdoğan Kaya, **On Bin Yıllık Tarihi Kent AKSARAY**, Aksaray: Yeni Aksaray Basın Yayınları, 2010: 129

³⁰ Yavuz İşçen, "Anıların Emanet Edildiği Yer: Güzelyurt", **Peribacası Dergisi**, Ankara, Ankamat Matbaacılık, 2007, Sayı-2: 47

Fotoğraf 1: Analipsis Tepesi (Yüksek kilisenin bulunduğu höyük)

Kapadokya’da ilk yerleşim on bin yıl önce Holosen Çağıyla birlikte başladı ve ilk köyler bu dönemde ortaya çıktı. Holosen Çağın’da hayvanlar evcilleştirildi, tarım başladı. Bu çağda obsidiyen malzemesi yalnızca işlenmekle kalmıyor, Ürdün’e bile ihraç ediliyordu. Obsidiyen kültürünün en önemli ve eşsiz örneği Aksaray İlinin, Güzelyurt İlçesi yakınlarındaki Kızılkaya Köyündeki Aşıklı Höyüktür. Burada deri işlemede ve avcılıkta obsidiyenden yapılmış araçların kullanıldığı görülmektedir. Ölülerin anne karnındaki cenin pozisyonunda Aşıklı Kültürü, yerleşik yaşam göstergeleri bakımından çok önemli bir merkezdir.³¹

Kalkolitik dönem olarak anılan Bakır Çağına ait buluntular Kayseri’deki Fraktin ve Aksaray’daki Güzelyurt’ta ortaya çıkarıldı. Güzelyurt’ta göl kenarındaki Yüksek Kilise’nin bulunduğu tepecik, bir Tunç Çağı höyüğüdür.³²

1.2.2. Hitit’ten Roma’ya

Kaniş – Kültepe ören yeri, Kapadokya’nın en görkemli arkeolojik merkezidir. Kayserinin yirmi kilometre kadar doğusunda yer alan bu bölge, İsa’dan önce üç bin ile Roma dönemi arasındaki kültürlerin tüm katmanlarını barındırır. Mezopotamya ile kurulan ticaret ilişkisi Kızılırmak – Fırat ve Nil Nehirleri arasındaki kalan ilk önemli yazılı kültür çağına da işaret eder.³³

M.Ö. 2000 yılının başlarında Avrupa’dan Kafkaslar üzerinden gelerek Kapadokya bölgesine yerleşen Hititler daha sonra yerli halkla kaynaşarak imparatorluk kurdular. Kapadokya bölgesinde bulunan bütün höyüklerde, Hititlere ait kalıntılara rastlamak mümkün.

³¹ Korat, a.g.e. : 21-22

³² A.e. : 22

³³ A.e. : 23

Bunun yanı sıra Hitit İmparatorluk döneminde özellikle Kapadokya bölgesinde stratejik açıdan geçitlere ve su kenarlarındaki yüksek kayalara rölyef olarak işlenmiş anıtlar bulunmaktadır. Friglerin Orta Anadolu'nun önemli kentlerinin hemen hepsini yıkarak Hitit İmparatorluğunu ortadan kaldırmasından sonra orta ve Güney Doğu Anadolu'da Geç Hitit Krallıkları ortaya çıkmıştır. Kimmerler'in Frig egemenliğine son vermesi sonucu Anadolu'da Medler³⁴, daha sonra M.Ö. 550 yılları civarında Anadolu'da Lidyalıların Perslere yenilmesi sonucu; M.Ö. 322 yılında başlayan Helenistik Çağa kadar Anadolu'yu "Satrap" adını verdikleri valilerce yönetildiler. Ateş kültürünün Anadolu'daki izleri buraya bağlanabilir.³⁵ Pers İmparatorluğunu yıkan İskender, Kapadokya'da büyük bir dirençle karşılaşmış; bunun üzerine İskender komutanlarından Sabiktas'ı bölgeyi denetim altına almakla görevlendirince halk buna karşı çıkmış ve eski Pers soylularından Ariarathes'i kral ilan etmiştir.³⁶

Augustus tarafından M.S. 17 yılında Roma İmparatorluğu'na katılan bu topraklarda Tyana ve Archelais (Aksaray) gibi yerleşim birimleri meydana gelmiştir. Bu dönemde bir Roma eyaletine dönüştürülen yörenin erişilmesi daha kolay düz kısımlarında Roma'nın mutlak otoritesi sağlanırken, dağlık kısım ve vadiler gibi daha zor kontrol edilebilecek kısımlarda kaya oyma yerleşim birimlerinin ve küçük köylerin ortaya çıktığı kabul edilmektedir. Güzelyurt'ta muhtemelen bu devirde meydana gelmiş küçük bir yerleşim birimi olabilir.³⁷

Bu sırada Anadolu'da yayılmaya başlayan ilk Hıristiyanların bir kısmı büyük şehirlerden, Kayseri Piskoposu olan Aziz Basil'in dünya görüşünü benimseyerek kayalar içinde manastır hayatına başladılar. Roma İmparatorluğu'nun ikiye bölünmesiyle Kapadokya, (397-831 / 965-1071) Doğu Roma İmparatorluğu'nun etkisinde kaldı.³⁸

Bu dönemde Aziz Gregorios Theologos'un mektuplarından Güzelyurt'un 'Karbala' adında Hıristiyanların yaşadığı küçük bir köy oyduğu anlaşılıyor.³⁹

M.S. 371'den itibaren iki yüz elli yıl boyunca Persler ve Bizanslılar arasında el değiştiren bu topraklar, imparator Herakleios'un 623-627 yılları arasındaki çabalarıyla Pers tehdidinden kurtulsa da, 646'da başlayan Arap istilaları ile güven ortamı tekrar bozulmuştur. Bu yıllardan sonra Kapadokya toprakları Bizanslılar ve Araplar arasında çok fazla el değiştirmiştir. Süregelen dış tehditler ve ülke içerisindeki baskılardan VII-IX. yüzyıllar arasında dinsel ve kültürel bakımlardan bir gerileme yaşanmıştır. Çok sayıda din adamının İtalya'ya kaçmasıyla manastır sistemi zarar görmüş, dolayısıyla mimari faaliyetler ve resim sanatı durma noktasına gelmiştir.⁴⁰

³⁴ Bülent Özukan, **Türkiye Gezi Kitaplığı: Kapadokya**, İstanbul: Boyut Yayınları, 2010: 35

³⁵ Korat, **a.g.e.** : 27

³⁶ Özukan, **a.g.e.** : 37

³⁷ Serkan Sunay, "Aksaray Güzelyurt Manastır ve Kiliseleri", Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2008: 8

³⁸ Özukan, **a.g.e.** : 37

³⁹ Sunay, **a.g.t.** : 8

⁴⁰ **A.e.** : 9

1.2.3. Selçuklu ve Osmanlı Tarihi

Bölgenin İslam orduları tarafından fethi, halife Memun dönemine rastlar.(M.S. 831) Aksaray ve çevresine ilk Türk girişi de bu tarihte Abbasi Devleti hizmetindeki Türklerin bölgeye yerleştirilmesi ile gerçekleşir.⁴¹ Kayalık bölge olan Güzelyurt, Belisırma ve Ihlara bu tarihlerde manastır ruhuna uygun kayalara oyulmuş kiliseler topluluğu haline gelmiştir. Arap akınlarına Hasan Dağındaki müdafaa kaleleri karşı koyunca, bu kiliseler faal ibadet merkezi durumlarını devam ettirmişlerdir.⁴² Arap yol haritalarında Güzelyurt (Qualuari), Melendiz Ovası'nda bir istasyon olarak gösterilir.⁴³

965 yılına kadar Abbasilerin elinde kalan Aksaray ve çevresi, bu tarihten sonra Bizanslıların hakimiyetine girer. 1040'dan sonra da, Anadolu'ya akın eden Türk boylarının eline geçer. Malazgirt zaferinden önce de Anadolu'ya Türk akınlarının yapıldığı biliniyorsa da, kalıcı yerleşmeler 1071'den sonra gerçekleştirilmiştir.⁴⁴

Fotoğraf 2: Kırkdamaltı (St. Georges) Kilisesindeki Bir Fresk

Bizans İmparatoru Romanos Diagenes'in Selçuk Bey'in torunun oğlu Alparslan'a 1071 yılında yenilmesi üzerine Bizans'ın gerilemesine ve 1082 yılında Kayserinin fethedilmesi ile Kapadokya kesin olarak Selçuklu hakimiyetine girdi.⁴⁵ XII. Yy' da Selçuklular, toprağı işlemeyi bilen Rumların göçünü önlemek için bazı imtiyazlar tanıdılar. Böylece Hıristiyan ve Müslüman halk bir arada yaşamaya başladılar.⁴⁶ Ihlara Vadisi içerisindeki Belisırma'da bulunan St. Georges (Kırkdamaltı) Kilisesindeki bir freskte dönemin beylerbeyi olan Basil Güyakupas, Türk kıyafetleri içerisinde resmedilmiş ve fresk'in kitabesinde Sultan II. Mesud için "Çok yüksek ve asil bir sultan" ifadesi kullanılmıştır.⁴⁷

⁴¹ Doğan Yörük, **XVI. Yüzyılda Aksaray Sancağı(1500-1584)**, Konya, Tablet Yayınları, 2005: 23

⁴² **T.C. Aksaray Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü El Broşürü, a.g.e. : 11**

⁴³ <http://www.definegizemi.com>, (18.02.2012)

⁴⁴ Yörük, **a.g.e. : 23**

⁴⁵ Özukan, **a.g.e. : 38**

⁴⁶ <http://www.definegizemi.com>, (18.02.2012)

⁴⁷ **T.C. Aksaray Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü El Broşürü, a.g.e. :26**

Aksaray ve çevresi Anadolu Selçuklu Devleti hükümdarı II. Kılıçaslan zamanında en parlak zamanını yaşadı. M.S. 1170-1171 yıllarında Aksaray'ı askeri bir üs haline getirirken kendine bir de saray yaptırmıştır. Selçukluların 1243'te Köseadağ Savaşı'nı kaybetmelerinden sonra Anadolu'da Moğol hakimiyeti dönemi başlamıştır. Anadolu, Moğol kuvvetleri komutanı olarak tayin edilen Çobanoğlu Demirtaş, Konya civarlarını elde tutabilmek için bölgeye Moğol oymaklarını getirir ve bunların Konya, Niğde ve Aksaray civarında yurt tutmalarını sağlar. 1324 yılında isyan eden Demirtaş, mağlup olarak; 1327'de Memlûklere iltica eder. Demirtaş'ın baskısından kurtulan beylikler, istiklallerini elde ederek buldukları bölgeye yayılırlar. Karamanlılar da Konya ve çevresine kesin olarak yerleşirler.⁴⁸

1343 yılında altın çağını yaşayan Eratna Beyliği himayesine giren Aksaray ve çevresi⁴⁹, Eratnalılar zamanında da önemli bir yerleşim yeri olma özelliğini korumuş ve burada Sultan Alaeddin ve Sultan Gıyaseddin Mehmed adına gümüş sikkeler kesilmiştir.⁵⁰

Beylikler döneminin en güçlü devletlerinden biri olan Karamanoğulları, Selçuklu Devleti tahtının varisleri olduklarını iddia ederek Konya'daki tahtı ele geçirmesi ile Aksaray ve çevresi de 1366-1367 tarihleri arasında Karamanoğullarının yönetimine geçer. Karamanoğulları Beyliği ile Osmanlı Devleti arasında Akçay Ovasında yapılan mücadeleyi Karamanoğulları kaybeder ve 1397 yılında Aksaray ve çevresi Osmanlı hakimiyetine geçmiş olur. Ancak, I. Bayezid'in 1402 yılında Ankara Savaşında Timur'a kaybetmesi sonucu, eski beylikler daha önce sahip oldukları yerlerde geri canlanmaları sonucu Aksaray ve çevresinde Karamanoğulları hükümdarlığı yeniden başlamıştır.⁵¹

1470 yılında Osmanlı Devleti Aksaray ve çevresini alarak Karamanoğulları taraftarlarının çok olduğu, başta Larende (Karaman) olmak üzere Ereğli ve Aksaray gibi şehirlerin Müslüman ve bir kısım Hıristiyan halkını İstanbul'a sürmüştür.⁵²

Osmanlı egemenliğinde, Güzelyurt'taki Hıristiyan nüfus, Lozan anlaşmasına kadar, daima Selçuklular döneminde buraya yerleştirilen Müslüman nüfustan fazla olmuştur.⁵³

16. Yüzyılda ve Kanuni Sultan Süleyman dönemlerinde Aksaray, Karaman eyaletine bağlı birer sancak durumundadır. Bu durum 1518 tarihli Karaman Eyaleti Mufassal Defterlerinde geçmektedir. 1530 tarihli Karaman Mufassal Defterine göre Aksaray, Karaman Eyaletine bağlı Aksaray liva'sı (sancak) olarak geçmektedir. 16. 17. ve 18. Yüzyıllarda bu durumun devam ettiği ancak 18 yüzyıl ortalarında Aksaray'ın livalığına (sancak) son verilerek kaza olarak Niğde livasına bağlanmıştır.⁵⁴ 1846-1849 yıllarında Niğde'nin livalığına son verilerek Nevşehir livalığına bağlansa da bu durum kısa sürerek Niğde 1850 yılında tekrar livalığına devam etmiştir. 1854 yılında Niğde sancağında Aksaray kazalığına devam etmiştir.⁵⁵

XIX. yy. da Hıristiyanlar, Selçuklu Dönemi'nde daha önce bir takım ayrıcalıklara sahip olmaları ve Osmanlı zamanında kapitülasyonlardan yararlanmaları, ayrıca askere

⁴⁸ Yörük, a.g.e. : 24

⁴⁹ <http://www.turkcebilgi.org>, (17.02.2012)

⁵⁰ Yörük, a.g.e. : 25

⁵¹ A.e. : 25

⁵² A.e. : 27

⁵³ Fahri Ayçin vd., **Aksaray İli Merkez Kültür Envanteri (Güzelyurt)**, Ankara, Kayıhan Ajans, 2010: 22

⁵⁴ Yörük, a.g.e. : 70

⁵⁵ A.e. : 71

gitmemeleri sebebiyle ekonomik üstünlüğü ellerinde bulunduruyorlardı. Güzelyurt'taki Rumların büyük çoğunluğu arazinin verimsiz olması sebebiyle büyük şehirlerde iş yapmışlar ve çok zengin olmuşlardır. Bu gelirlerin memlekete aktarılması neticesinde, önemli bir dini merkez olan Güzelyurt bölge ticaretini elinde tutar hale gelmiştir.⁵⁶

Fotoğraf 3: Gregorios Theologos Kilisesi (Tarihi belirsiz)

Gregorios Theologos Kilisesi, azizin adına ilk kez M.S. 385 yılında Bizans İmparatoru Theodosius tarafından yaptırılmıştır. Daha sonra Rus Çarı I. Nikola tarafından tahta oymaları ve ikonaları yaptırılarak hediye edilen bu meşhur kilise Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında alınan özel bir izinle kendi adına para dahi bastırılmış. Üzerine Gregorios Theologos'un resmi bulunan bu sikkeler, bir kuruş ve 10 para şeklinde, yine kilisenin içinde bulunan bir küçük darphane odasında basılmaktadır. Nüfus Mübadelesinden sonra tüm bu girişimler iptal edilmiş ve kilisenin freskleri boyanarak camiye çevrilmiş.⁵⁷

1.2.4. Milli Mücadele Dönemi ve Günümüze

Kurtuluş Savaşı bittiğinde imzalanan Lozan Anlaşmasındaki maddelerden Güzelyurt İlçesi de etkilenmiştir. Yunanistan ve Türkiye savaş sonrası çizilen sınırların ötesinde kalan yurttaşlarını toplayabilmek için "mübadele" kararı alındı. Karar gereği; 1924 yılında Yunanistan'ın Selanik, Manastır, Kozana ve Kesriye bölgelerinden getirilen Türkler Güzelyurt'a, Güzelyurt'ta bulunan Rumlar ise Yunanistan'ın Kavala yakınlarına, adına sonradan Nea Kalvari dedikleri bir köye yerleştirilmiştir.⁵⁸

Aksaray 1854'ten 1924 yılına kadar Niğde sancağına bağlı kalmıştır. 1924 yılında çıkarılan bir başka kanunla da Niğde ve Aksaray ayrı birer il yapılmıştır. Ancak 1933 yılında çıkarılan bir başka kanunla da Aksaray'ın vilayet olma durumu düşürülerek tekrar Niğde İline

⁵⁶ Ayçin, a.g.e. : 22

⁵⁷ Unutmaz, a.g.e. : 90

⁵⁸ İşçen, a.g.e. : 46

bağlanmıştır. Bu durum 1989 yılında tekrar Niğde'den ayrılarak Aksaray yeniden vilayet olmuştur.⁵⁹

Güzelyurt İlçesi Cumhuriyet sonrası 16 Haziran 1931 yılında bucak merkezi haline getirilen köy, 1989 yılında Aksaray'ın İl olması ile birlikte ilçe merkezi haline getirilmiştir.⁶⁰

1.3. Kapadokya ve Güzelyurt İlçesinde Hıristiyanlığın Gelişimi

Hıristiyanlık İsa'dan sonra hem hızla yayıldı, hem de çeşitli yorumlarla değişime uğradı. Bu değişime direnenlerin görüşleri Orthe Doxa (Ortodoks: sağlıklı düşünce, doğru inan) olarak anıldı. Hıristiyanlığın Ortodoks yorumunu yapan Vasileos, yaşadığı dönemde Gnostik, Mazdekilik ve Mithra gibi düşünceleri reddetmiştir.⁶¹

Mithra dini totemizm, paganizm ve ateşperestliğin bileşiminden oluşan bir kültür. Sadece ekmek ve şarapla yapılan komünyon ayinine, boğa etini katmakla boğayı tanrısal kata çıkarıyor, ancak törende garip bir biçimde Hıristiyan komünyonuna benziyordu. Bu din Roma'da çok yaygındı. Gnostik düşünce ise Ortodoksluğa meydan okumaktaydı. Gnostikler İsa'yı gerçek bir kişi olarak görmüyor, Tanrı'nın insanların anlayacağı şekilde görüldüğü ruhsal bir varlık olarak değerlendiriyordu. Onlara göre İsa'nın ölümünden sonra dirilmesi de yaşanmış bir olay şeklinde değil, bir metafor olarak ele alınmalıydı. Vasileos'un yaşadığı dönem, doğudan gelen pers etkisinin de belirgin olarak hissedildiği bir dönemdi; Perslerle birlikte Zerdüştlüğün özündeki düalite (ikicilik) de Anadolu'ya geldiği için Hıristiyanlığın başının belası olan Mithra dini zaten zor bela ortadan kaldırılmışken, bu kez paylaşımcı düşüncüyü (komünizmi) öne süren ve cinsel ilişkide de mezhebi geniş davrandıkları söylenen Mazdekiler ortaya çıkmıştır.⁶²

Mazdeki, Gnostik ve Zerdüştü yorumlarla savaşmak gereği bir yana, Hıristiyanlığın ritüellerini bilmeden tapınanlar da sorun olduğu için Vasileos, eğitim birliğini sağlamak amacıyla harekete geçti; amacı kendilerine başka bir yol çizen tüm keşişleri Ortodoksluğa kazandırmaktı. Güzelyurt ve çevresinde gördüğümüz birçok manastır bu düşüncenin ürünüdür ve keşişlerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerin yakınına kurulmuştur. Vasileos bu nedenle manastırların ve keşişlerin yaşamını düzenleyen kuralları koyan ilk din adamı sayılır. Gerçi manastır veya keşiş yaşamı onunla başlamış değildir, ama manastır yaşamına ait temel ilkeler ondan gelmiştir.⁶³

Aziz Vasileos manastır yaşamının tanımını da değiştirdi: Vasileos Piskopos olmadan önce Mısır ve Suriye'ye yaptığı ziyaretlerde manastır yaşamının ne olduğuna dair izlenimler ve yeni görüşler edinerek Anadolu'ya döndüğünde manastır yaşamına ilişkin olarak geliştirdiği kuralların şunlar olduğu anlaşılıyor;

1. Mısır'daki gibi kalabalık manastırlar kurmak yerine boyutları küçük manastırlar yapmak,

⁵⁹ Yörük, a.g.e. : 80

⁶⁰ <http://www.caginpolisi.com.tr>, (18.02.2012)

⁶¹ Korat, a.g.e. : 31

⁶² A.e. : 32

⁶³ A.e. : 33

2. Keşişin tek başına yaşaması yerine manastıra itaatini sağlamak ve komünal yaşam sürmek,
3. Çilekeşlikte ve nefsin köreltilmesinde aşırılığını reddetmek,
4. Manastırları çöllerde değil, kentlerde kurmak.⁶⁴

“Vasilyada” sözcüğü Aziz Vasileos’dan hareketle çocuklar ve yaşlılar için kurulmuş olan manastır, kilise veya bir yerleşim yerine verilen addır. Hayrat için yapılan yerlere; bunu düşünen ilk kişi olmasından ötürü onun adı verilmiştir.

Aziz Vasileos’un Kapadokya’ya özel bir önem verdiği anlaşılıyor, onun keşiş hücreleriyle pek yakın bölgelere manastırlar ve kiliseler kurması belki de Hıristiyanlığın kaderini etkileyen olaylardan biridir, çünkü bu girişiminden sonra Kapadokya kiliselerle dolup taşı.⁶⁵

Hıristiyanlığın ilk yıllarında büyük tepkiler almış, Roma İmparatorluğu tarafından kabul edilinceye kadar bu dine inananlar, öncelikle Güzelyurt ve çevresi, İhlara Vadisi, Soğanlı gibi yerlerde saklanmışlardır. Bu yerlerde baskılardan uzak kalırken hem de Hıristiyanlığa karşı gelen çeşitli akımlara da uzak durabilmişlerdir.

Erken Hıristiyanlık, hem yoksullar için hem de yoksulluk için doğmuş bir dine benziyor; Kapadokya’daki kiliselerin her türlü şatafatın dışında basit yapılar olması bu düşünceyi güçlendiriyor.⁶⁶

Aziz Gregorios Nazianzos’tan başka tüm Kapadokya’da iki Hıristiyan din adamı daha yetişmiştir, bunlar Kayserili Büyük Basileios ile Nyssalı Aziz Gregorios’tur. Zamanın büyük kilise babaları olan bu azizlerin yazdıkları ve yazışmaları, Bizans tarihi için çok değerli kaynaklar olarak kabul ediliyor. Güzelyurt ve çevresi hakkındaki ilk bilgiler de Gregorios Nazianzos’un yazdıklarından çıkartılıyor. Azizin “Carmen de si ipso” adını verdiği ve “kendisiyle ilgili şarkı” anlamına gelen öz yaşamını anlattığı şiiri de önemli kuşkusuz diğer önemli bir kaynak. Bölge, manastır yaşamının başladığı 350 yılından itibaren tam bir Hıristiyan yerleşmesi durumuna gelmiştir.⁶⁷

1.4. 1923 - 1924 Nüfus Mübadelesi İle Güzelyurt ve Çevresindeki Sosyal Yapıdaki Değişiklikler

Anadolu’da, Hıristiyanlığın dini merkezlerinden biri olan Kapadokya bölgesinin batı ucunu teşkil eden Aksaray, önemli bir Gayri Müslim yerleşim birimi idi. Bunların izi Güzelyurt ve çevresinde hala mevcuttur. 1500 ve 1522 yıllarında tamamı Gayri Müslim olarak nitelendirilen defterlerde Gerveli (Güzelyurt)’de geçerken, Güzelyurt’a günümüzde bağlı olan Selime, Yaprakhisar, İhlara ve Belisırma için nüfusu karışık olarak belirtilmiştir.⁶⁸

⁶⁴ A.e. : 36

⁶⁵ A.e. : 36

⁶⁶ A.e. : 37

⁶⁷ Unutmaz, a.g.e. : 88

⁶⁸ Yörük, a.g.e. : 72

1584 yılında ise tamamen Gayri Müslim nüfustan oluşan köy kalmamıştır. Bu tarihten itibaren Gayri Müslim nüfus yine aynı köylerde meskun olup tamamen Müslümanlarla birlikte yaşamaya başlamışlar ve aynı sosyal mekanları kullanmışlardır.⁶⁹

Osmanlı Devleti 1912 yılında, Balkan Savaşı sonrasında Rumeli'deki topraklarının neredeyse tamamına yakını kaybederken geride, Osmanlı tebaasıyken bir anda başka bir devletin azınlık statüsündeki vatandaşları konumuna düşen yüzbinlerce Müslüman Türk bırakmıştı. Yunanlılar tarafından potansiyel tehlike olarak görülen Epir bölgesindeki, Selanik ve çevresindeki şehirler ile birlikte adalardaki Müslümanlara karşı yoğun baskı ve yer yer katliamlar yapılmaktaydı. Bu durum yaklaşık on sene sürmüştü.

1922'de Yunan Ordusu'nun Anadolu'dan mağlup ayrılmasının ardından artık Anadolu'da can ve mal güvenliğini kaybettiğini düşünen 1.069.957 Anadolu Rum'un Yunanistan'a göç etmesiyle göçmenleri boş arazi ve evlere yerleştirme sorununun baş gösterdiği Yunanistan'da, Anadolu'dan gelen göçmenler Müslümanları evlerinden çıkarmaya ve onların evlerine yerleşmeye başlamıştı. Rum göçmenlerin barınması için gerekli arazi ve evlerin bir kısmı Müslümanların Türkiye'ye gitmesiyle sağlanacaktı. Hem Yunanistan'daki hem de Türkiye'deki azınlıkların sorunlarının daha da artması üzerine Lozan şehrinde barış anlaşmasının hazırlığı için görüşmelerin başladığı dönemde 30 Ocak 1923 tarihinde Türkiye ile Yunanistan arasında mübadeleyi öngören sözleşme imzalandı.⁷⁰

Fotoğraf 4: Yunanistan'ın Kavala Şehrine Bağlı Nea Kalvari

Bu tarihe kadar, İlçede Rum ve Türk nüfus bir arada yaşamışlardır. Bu mübadelede Rumlar, Yunanistan'ın Kastorya ve Kozan köylerinden gelen Türklere evlerini terk

⁶⁹ A.e. : 73

⁷⁰ <http://www.tr.wikipedia.org>, (19.02.2012)

etmişlerdir. İlçede mübadele 1924 yılında yapılmış ve buradan göç eden vatandaşlar Yunanistan'ın Kavala şehrine bağlı Nea Kalvari'ye yerleştirilmiştir.⁷¹

Fotoğraf 5: Mübadele Öncesi Kızlar Manastırı Önü

O günün şartları altında bu yer değiştirme tam bir sorun teşkil etmiş. Kağnılar önce Güzelyurtlu Rumları Aksaray'a taşımış, sonra Konya üzerinden Mersin'e kadar yaklaşık 500 km yol gidilmiş. Mersin Limanında günlerce vapurun gelmesi beklenmiş ve "Rize vapuru" bir aydan fazla süren bir yolculuktan sonra Yunanistan'a ulaşmış. Türklerin vapur yolculuğu sırasında ise birçok kişi hastalıktan ölmüş ve ölenler denize atılmış. Yunanistan'a ulaşıldıktan sonra da sorunları devam etmiş ve yeni yerlerine uyum sağlayamamışlar. Görünüşte basit gibi görünen bu nüfus hareketi, mübadeleye katılan insanların hayatlarında derin yaralar açmış. Yıllar yılı dostça ve kardeşçe yaşamış, bütünleşmiş topluluklar birbirlerinden ayrılmışlar. Anılar, evler, mezarlar, umutlar her şey geride bırakılıp gidilmiş.⁷²

Mübadele nedeni ile bu zorlu yolculuğu çeken Rum ahalisinden Politeseni Katrancis, yolculuklarını gözyaşları içinde anlattı: "Yayla zamanı idi. Mayıs ya da haziran ayı. Gelveri' den Ihlara'dan ya da Aksaray'dan Hasan Dağı'nın yamaçlarına sürüleriyle göç eden komşularımız (Müslüman) bize ağlayarak el sallıyorlardı. Hakkınızı helal edin, dediler. Helallik, Türklerde çok önemli bir inanç. Yunanistan'dan gelen bir komisyon ile Türk yetkililer mallarımıza kıymet biçtiler. Taşınmaz tüm mallarımızı ucuza verdik, çoğunu bağışladık. Komşularımız arkamızdan su attılar, tekrar geri gelelim diye. Başımıza kötülük gelmesin diye aziz Grigoryos' un naaş' ını, bulunduğu yerden çıkardık. Elliye yakın sandığın içine yerleştirdik. Arabalara yükledik. Treni oradan da vapura bindirdik."⁷³

⁷¹ Ayçin, a.g.e. : 23

⁷² İşçen, a.g.e. : 46

⁷³ Dursun Özden, "Mübadele Allah'ın Belası Bir Şeydi", **Milliyet Gazetesi**, 1 Temmuz 2000

İlçedeki Rum nüfus çoğunlukla ticaretle uğraşır, erkekler genellikle İstanbul'da ticaret hayatı sürdürür, ancak üretimin nerdeyse tamamını Güzelyurt'ta gerçekleştirirlerdi. Rumların bir kısmı demircilik ve bezir yağı üretimi, bir kısmı İstanbul'da kuyumculuk ve çok az bir kısmı da Güzelyurt'ta tarım işleriyle uğraşır. Ticaretin önemli bir bölümünü elinde bulunduran Rumlar, Osmanlı Devletinden aldıkları özel bir izin sayesinde kendi paralarını basılıp, bölge ticaretinde hem Rum ahalisi hem de Türkler kullanmışlardır.⁷⁴

İstanbul'da çalışan Rumlar, Güzelyurt'ta yaşayan Türklerin çalışmaya gitmemelerini için kandırılmış. Anlatılana göre: “Zamanında bizim Türklerin gözü açılmasın diye yanlarında götürmezlermiş gavurlar. Bizim buranın yerlilerinden ikisi onlar İstanbul'a giderken Aksaray'a kadar peşine düşmüş bunların. “Nereye gidiyorsunuz biz de gelecez” diye. Buradan Aksaray'a kadar gitmişler. “Lan ne yapacaksınız? Alın şu on lirayı gidin köye de yiyin” demişler. Gitmesinler diye! Bizimkiler on lirayı görünce durur mu? Dönmüş, gelmişler köye.”⁷⁵

Mücadele öncesi bu tür hikayeler fazlasıyla anlatılmış. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, bölgede yaşayan Türklerin hali hazırda ticaretle uğraşacak donanım, ticaret hayatına girebilecekleri uzmanlık bilgisine ve sermayeye sahip olmayışlarıdır. Biraz da Türklerin mevcut durumunun olumsuzluğunu Rumlara yıkma düşüncesi de vardır.⁷⁶

Güzelyurt'un yerlileri mücadele öncesi civar yerleşim birimlerinden gelerek ikamet etmiş kişilerdir. İlçe çok eski zamandan beri Rum yerleşkesi olduğundan, buraya yerleşenler Rumların yanında ırgatlık, çobanlık ve evlerin yapımında kullanılan taşları kesme işini yaparlardı.⁷⁷ Mücadele sonrasında Rumların ilçeden ayrılmasıyla beraber uzun bir dönem işsiz kalan bu kişiler o dönemleri; “Felaket zamanlarımız” diye anmaktadır. Yeni gelen muhacirlerin çoğu rençper olduğu için yerlilerin iş gücüne ihtiyaç duyulmamış, bu nedenle yerli halk gelir kaynağının önemli bir bölümünü kaybetmiştir. Buna bakılarak yaşanan mücadele sürecinin yalnızca bu bölgeden gidenler için değil, kalanlar içinde sarsıcı etkileri olduğu söylenebilir.⁷⁸

Güzelyurt'a yerleştirilmiş muhacirlerin büyük bir bölümü Yunanistan'ın Selanik, Kozana, Kesriye ve Manastır bölgelerinden göç etmişler. Özellikle Kesriye bölgesinden gelenler Arnavut kökenlilermiş fakat bir kısmı Güzelyurt'ta çok fazla kalmayıp Samsun tarafına göç etmişler. Yunanistan'ın Kocamat ve Jelin köylerinden gelenler de başka yerlere taşınmışlar. Yunanistan'dan gelen muhacirlerin Güzelyurt İlçe merkezi dışında ilçeye 5 km. uzaklıkta bulunan Sivrihisar Köyüne de yerleştirilmiştir. Bu köye yerleşenlerin büyük bir bölümü de ilçe dışına göç ettiler, geri kalanların çoğu da Güzelyurt İlçe merkezine taşınmıştır.⁷⁹

⁷⁴ Mustafa İşlek, “Mücadele Sonrası Kapadokya Bölgesine Yerleşen Mübadillerin Göç Uyarlanmaları: Güzelyurt Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara 2008: 27

⁷⁵ A.e. : 28

⁷⁶ A.e. : 28

⁷⁷ A.e. : 29

⁷⁸ A.e. : 30

⁷⁹ A.e. : 32

Fotoğraf 6: Selanik Muhacirlerinin Vapur İle Yolculuğu

Bu göçlerin ana sebepleri:

1. Muhacirler kendilerinin asıl geçim kaynakları olan çiftçilik için gerekli ekim alanlarını elde edememiş olmamaları,
2. Zanaatkar olanlara da kendi iş kollarına yönelik tesis ya da ticarethaneler verilmemiş olması,
3. Mübadele sonrasında ilçeye yeni yerleşen muhacirlere dağıtılan arazilerin, aile başına düşen dönüm miktarının azlığı,
4. Mübadele sonrasında mevcut imalathaneleri kullanabilecek bilgi ve deneyim sahibi olan kişilerin bulunmaması.⁸⁰

İlçede kalan muhacirler sonraki yıllarda, yakın bölgelere mevsimlik işçi olarak gitmeye başlaması ile yerli halkta cesaretlenerek çalışmaya gitmesi ile ekonomik gelirlerde değişimler başlamıştır.

Bölgedeki bu önemli nüfus hareketi ve buna bağlı olarak sosyal ve ekonomik değişimden sonra bölgede hızla artan nüfus, tarıma dayalı ekonominin hızla artan nüfusa yeterli iş imkanları yaratmaması sonucu 1950 yılından sonra Niğde, Aksaray ve Nevşehir gibi önemli kentlerden ve kırsal kesimden önemli göç gerçekleşmiştir. Çeşitli gelişmelerle 1970 yılında bu göçler yavaşlamıştır.⁸¹

⁸⁰ A.e. : 32

⁸¹ Demet Ulusoy Binan, “Güzelyurt Örneğinde Kapadokya Bölgesi Yığma Taş Konut Mimarisinin Korunması İçin Bir Yöntem araştırması”, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul 1994: 35

1.5. Gezginlerin Gözüyle Güzelyurt ve Çevresi

İnsanların seyahate iten en önemli nedenlerden biri gezip görme ve yeni yerler keşfetme isteğidir. Tarihin ilk dönemlerinden beri insanlar bu amaçla yeni yerlere gitmişlerdir. 19. Yy. da ise bu sebeplerin bir de ekonomik ve siyasi nedenler eklenmiştir. Sebebi ne olursa olsun seyahatnameler; bir kentin tarihi, sosyal ve siyasi hayatı, ekonomisi, dini inançları, coğrafi özellikleri, o kentin bitki örtüsü vs. hakkında okuyucuları bilgilendirmektedir. Bunun dışında seyahatnameler görsel malzemelerle de desteklendiğinden tam açıklayıcı bilgiler arz etmektedir. O dönemle şimdiki zaman arasındaki farkı daha net görebilme imkanı sağlar. Bir kentin tarihi hakkında sadece arşiv kaynaklarından veya yazılı belgelerden yararlanmak okuyucuları tam olarak tatmin etmemektedir. Kapadokya Hıristiyanlığın merkezi sayılmıştır. Hem bundan, hem de sahip olduğu doğal güzelliği ve de coğrafi konumundan dolayı, tarihin her döneminde seyyahların ilgi odağı olmuştur.⁸²

Nevşehir Boğazköy İlköğretim Okulu Öğretmeni ve tarih uzmanı olun Meliha Karakaya'nın çevirilerinde, Güzelyurt İlçesi ve çevresinden bahseden bazı gezgin ve araştırmacılar:

1.5.1. William Francis Ainsworth

Ainsworth 1839'da Anadolu'da uzun bir inceleme gezisi yapmıştır. Kapadokya'nın güzelliği karşısında oldukça etkilenmiştir. Bu gezinin yazısını 1842'de yayınlamıştır.⁸³

Ova ve yaylalardan geçip, Sivrihisar tepelerine yaklaşırken sağa dönüp, Hasan Dağı'nın eteklerinden derin ve kayalık bir sel yatağına girilir. Rumların buraya Belistermeh (Belisırma) dedikleri belirtilmektedir. Ainsworth, in ve mağaraların sayılarının ilerledikçe arttığını, bunların yanı sıra ev kalıntıları ve taş kemerlerin de bulunduğunu görünce, buranın eskiden oturlan bir yer olduğu sonucuna vardığını söyler.⁸⁴

Ainsworth Gelvedere yolunun kesintisiz olarak devam eden ve bazılarının ön tarafları kaba saba süslenmiş mağaralarla dolu olduğunu söyler ve büyük bir Rum koloninin bu mağaralarda yaşadığını belirtir. Mağaraların ön yüzlerinin yapılı olduğunu, yerleşmenin tepenin yalnızca bayırını işgal etmediğini, aynı zamanda sarp kayalığın yüzünden, en tepesine kadar dar bir vadiden geçerek uzanıp gittiğini ve üst kısımlarında bu yarı yer altı evleriyle adeta boğulmuş durumda olduğunu dile getirmektedir. Ainsworth, Rumların dünyadan el ve eteklerini çekmiş olmalarına karşın yoksul olmadıklarını, vadede büyük bir taş kiliseleri olduğunu, rahipleriyle konuşunca da buralara çok eski zamanlarda yerleştiklerini öğrendiklerini beyan etmektedir. Buradaki Rumların kökenleri hakkında hiçbir şey anlatmadıklarını, bu ıssız ve yalıtılmış yere ne zaman ve neden geldiklerini söylemediklerini sadece dedelerinin de aynı yerde yaşamış olduklarını söylediklerini ama halkın, atalarının burayı neden yaşam yeri olarak seçtiğini ve onlara ne yararlar sağladığını hiç düşünmemiş olduğunu aktarmaktadır.

⁸² Musa Şaşmaz, **Niğde, Aksaray ve Nevşehir Tarihi Üzerine**, İstanbul, Kitabevi Yayıncılık, 2008: 27

⁸³ A.e. : 40

⁸⁴ A.e. : 42

Ainsworth, Osmanlı Devletinin, aydınlatıcı bir politikayla az zaman önce, Hıristiyanları Osiana, Tatlar gibi mağaralarından çıkartıp Nevşehir'e yerleştirmiş olduğu tarihi bilgisini verir. Gelvedere'deki insanların da aynı yolla buralardan çıkarılacaklarından korktukları için sordukları sorulara cevap vermekten kaçındıklarını, onlara karşı içten ve kardeşçe yaklaşımlarının bile işe yaramadığını beyan etmektedir.⁸⁵

1.5.2. J. R. Sitlington Sterrett

Sterrett Anadolu'yu 1883-1884 yılları arasında gezmiş, gezi notlarını ise sonradan kitap haline getirmiştir. İlk gezisinden sonra buraya bir kez daha gelir, yayınladığı ikinci kitabında da Kapadokya hakkında bilgiler verir.⁸⁶

Selme'de tıpkı Uçhisar ve Soğanlı Dere'deki gibi taştan birçok evin bulunduğunu, bu tip evlere volkan tufunun yayıldığı her yerde rastlandığını söylemektedir. Selme'nin bir vadi üzerinde kurulu olduğunu ve bu vadi boyunca kaynağını buradan alan bir ırmağın aktığını, tepede de keskin bir koloninin bulunduğunu belirtmektedir. Bu deliklerde hala insanların yaşadığını; tepenin tamamının barınak, mabet, geçit ve mezarlarla döşeli olduğunu bildirmektedir. Sterrett, bu toprakları Midas'ın mezarının bulunduğu bölgedekilere benzetir. İnsanların hala yerden 200 metre yüksekte yaşayıp öldüğüne şaşırır çünkü bunda mantıklı bir neden göremez. Buralar güvenli ve yerleşim alanı olarak da elverişli görünse de, insanların neden karanlık merdivenlerle ve geçitlere ihtiyaç duyduğunu anlayamadığını beyan etmektedir.⁸⁷

Selme'nin karşısındaki köyün (Yaprakhisar) delik deşik olduğunu, burada tapınakların göze çarptığını ve bunların da kendisine mezarları çağrıştırdığını söyler.⁸⁸

Rumların Kapadokya'nın özellikle batısında oldukça fazla ve dillerine oldukça bağlı olduklarını belirtmiştir. Melegobi, Niğde, Gelvedere gibi yerleşim yerlerinde Rumca konuşulduğunu ama Anadolu'nun diğer taraflarında bulunan Rumların sadece Türkçe konuştuklarını ifade etmektedir.⁸⁹

1.5.3. W. M. Ramsay

Prof. Ramsay gezileri sırasında özellikle Anadolu'da bulunan Müslüman, Rum ve Ermenilerin hayatları ile yerleşim birimlerinin ilkçağdaki durumları hakkında ayrıntılı bilgiler vermiştir. Prof. Ramsay Eskiçağ Hıristiyanlığı konusunda uzman bir kişidir. Anadolu'da 1880 ile 1896 yılları arasında bulunmuştur.⁹⁰

Kapadokya'daki Rum köylerinin genel olarak büyük ve sağlam şekilde inşa olduğunu, halkının rahat ve zengin olduğunu ama Müslüman köylerinin fakir ve sefil bir

⁸⁵ A.e. : 43

⁸⁶ A.e. : 46

⁸⁷ A.e. : 46

⁸⁸ A.e. : 46

⁸⁹ A.e. : 47

⁹⁰ A.e. : 48

durumda bulunduğunu beyan etmektedir. Bölgedeki güç ve kalkınmanın neredeyse hepsinin Hıristiyanların elinde olduğunu belirtir. Ramsay, birçok köyde olduğu gibi Gelvedere de, tepelerin yüzeyindeki kayaların oyulduğunu ve bu halkın bu oyukları ev, kilise, depo vesaire birçok amaç için kullandığını belirtir. Bu kaya oyma gelenek ve kültürünün Hıristiyanlık öncesine gittiğine dair herhangi bir delil bulunmadığından söz etmektedir.⁹¹

Türkiye'deki Yunanların genel özelliklerini ve milli karakteristiğini anlatmak boş ve kendi içinde çelişen bir durum gibi olabilir. Ramsay, burada Rum diye adlandırılanların sadece ayrı bir din, bir millet olmadığını, inançlarından ve Ortodoks Kilisesi'nde yapılan ayinlerden başka diğer Rumlarla hiçbir şeylerinin ortak olmadığını belirtmektedir. Saf Yunan kanından olmadıkları; Kapadokyalıların, Pisidianların, İsaorian'ların, Pamphyliyanların, Pontusların torunları oldukları bilgisini vermektedir. Dışarıya bakışlarının ve karakterlerinin belirgin bir şekilde farklı olduğunu, dil konusunda da ayrıldıklarını bazılarının sadece Rumca konuştuğunu, bazılarının sadece Türkçe ve birçoğunun da iki dili birden konuştuğunu beyan etmektedir.⁹²

1.5.4. Serdar ÖSEN

Karabük Üniversitesi Safranbolu Meslek Yüksek Okulu İnkılap Tarihi Okutmanı Serdar Ösen'in araştırmalarında 1888 ile 1894 yılları arasındaki Niğde Sancağına ait belgelerde; Seferhisar ve Gelverdi Köyleri arasındaki su anlaşmazlıklarından bahsedilmektedir.

1.5.5. Osman TEKELİ

Tarih uzmanı olan ve Aksaray Hazım Kulak Anadolu Lisesinde Öğretmenlik yapan Osman Tekeli'nin 1926 ile 1933 yılları arasındaki Aksaray Vilayet Gazetesi'nin yayımlanmış oldukları gazetelerde yaptığı araştırmalarda Güzelyurt ve çevresinin mübadele sonrası yaşadığı zorluklarla ilgili örneklerde gün yüzüne çıkmaktadır.

1926 ile 1933 yılları arasında Aksaray ve çevresini değerlendirirken, Aksaray'da; kaçakçılık, cinayet ve çoğu zaman yaralanmayla sonuçlanan kavgalar toplumsal sorunların başında gelmektedir. Kaçakçılık denildiğinde ilk akla gelen rakı ve tütün kaçakçılığıydı. Özellikle köylerde üretilen kaçak rakılar şehir merkezlerine nakledilmekte ve oralarda pazarlanmaktaydı. Kaçakçılık işine dikkat çeken en önemli nokta ise bu işle uğraşanların büyük çoğunluğunun nüfus mübadelesiyle Aksaray ve Gelveri Kasabası'na yerleşenlerin olmasıdır. Kaçak rakı imalatı ve satışıyla ilgili suç işleme oranı diğer yerleşim birimleriyle kıyaslandığında, Gelveri Kasabası'nın daha ön sıralarda yer aldığı görülmektedir. 14 Kasım 1928 yılında güvenlik görevlilerinin kaçakçılığa yönelik yaptığı denetlemeler de; Gelveride Veyis Ağa'nın hanesinde 23 kilo, Aksaray'da muhacir İdris'in hanesinde 8 kilo, Gelverili Rıfat'ın hanesinde 17 kilo rakı ele geçirilmiştir.⁹³

⁹¹ A.e. : 49

⁹² A.e. : 49

⁹³ A.e. : 198

1930 yıllarında görevi başında şehit edilen güvenlik kuvvetleri çalışanları da olmuştur. Eski Gelveri Jandarma Karakol Komutanı Ali Onbaşı, Gelveride Muhacir Salim tarafından öldürülmüştür. Gelveri Kasabası mübadeleyle gelen göçmenlerin olduğu için bu kasaba belki de uyumsuzluktan dolayı önemli ölçüde asayiş sorunu yaşanmıştır.⁹⁴

1.6. Kronoloji

Güzelyurt İlçesi insanlık tarihi başladığından beri medeniyetlerin arzu ettiği yerlerden birisi olmuştur. Bu yüzden, Güzelyurt tarihi sayfasına birçok medeniyet ismini yazdırmıştır. İlçenin Tarih Kronolojisine baktığımızda, medeniyetlerin bölgedeki tarih sahnesine çıkışları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Güzelyurt İlçesi'nin Tarih Kronolojisi	
M.Ö. 3000-1750	Asur Ticaret Kolonileri ve Hititler Dönemi
M.Ö. 1750-1400	Hitit Krallık Dönemi
M.Ö. 1400-1200	Hitit İmparatorluk Dönemi
M.Ö. 1200-1100	Ege ve Kuzey Kavimlerinin Kapadokya'ya Gelişi
M.Ö. 1100-950	Frigyalılar
M.Ö. 800	Hitit Tabal Krallığı'nın Bölgede Tekrar Canlanması
M.Ö. 950-585	Kimmer-İskit Akınları ve Lidyalıların Egemenliği
M.Ö. 585-334	Pers Egemenliği
M.Ö. 334-335	Makedonya Komutanlığı
334-M.S. 17	Kapadokya Krallığı Dönemi
17-395	Roma İmparatorluğu Dönemi
395	Doğu Roma (Bizans) Devleti
831	Aksaray İline Abbasi Dönemi İlk Türk Girişi
965	Bizans Dönemi
1072	Türk Boylarının Yerleşmeye Başlaması
1175	Anadolu Selçuklular Dönemi
1175-1086	Danışmentliler Dönemi
1243	Moğol Hakimiyeti
1318	Anadolu Selçuklu Devletinin Son Bulması
	İlhanlı Valisi Timurtaş'ın ve Eratna Beyliğinin Yönetimi
1343	Aksaray'ın Bağımsız Eratna Beyliğine Katılışı
1365	Karamanoğulları Beyliği
1381	Kadı Burhanettin Yönetimi
1398	Karamanoğulları Beyliğinin Bölgeyi Geri Alması
1398-1402	Osmanlı Egemenliği
1402	Timur'un Bölgeyi Karamanoğulları'na Geri Vermesi
1466	Aksaray'ın Kesin Olarak Osmanlı Topraklarına Katılması
	Güzelyurt İlçesi ve Çevresinde Türk – Yunan Nüfus Mübadelesi

⁹⁴ A.e. : 199

1924	Aksaray'ın İl Olması
1931	Güzelyurt İlçesi Aksaray'a Bağlı Bucak Merkezi Haline Getirildi
1933	Aksaray İlinin Vilayetliği Düşürülüp Tekrar Niğde İline Bağlanması
1965	Gelveri İsminin Güzelyurt Olarak Değiştirilmesi
1989	Aksaray İlçesinin Tekrar Niğde'den Ayrılarak Vilayet Olması
	Güzelyurt Kasabası'nın Aksaray'a Bağlı İlçe Olması

Tablo 1: Güzelyurt İlçesinin Önemli Tarihi Olaylarının Kronolojisi

2. GÜZELYURT İLÇESİNİN COĞRAFİ YAPISI

2.1. Coğrafi Konum

Güzelyurt, Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesi'nin güney doğusunda, Aksaray iline bağlı Kapadokya Bölgesinde tarihi ve turistik bir ilçesidir. Güzelyurt ilçesi, 38°16' 31.55" Kuzey Paralelleri ile 34°22'44.21" Doğu Meridyenleri arasındadır.⁹⁵

Güzelyurt, doğusunda Niğde, güneyinde yine Niğde ili ile Merkez ilçe, batısında Aksaray Merkez, kuzeyinde de Gülağaç ilçesi ile çevrilidir. Komşu il merkezlerinden Aksaray iline 35 km, Nevşehir iline 70 km ve Niğde iline 80 km uzaklıktadır.

Güzelyurt ilçesinin yüzölçümü 422 km² dir. İlçe dağlık ve engebeli diye tabir edilebilecek bir arazi üzerine kurulmuştur. Kalkerli volkan tüflerinin oluşturduğu arazide yeterli miktarda tarım arazisi bulunmamaktadır.

⁹⁵ Google Earth programı, 2012 Başarsoft harita sistemlerinin verisidir, (11.01.2012)

Fotoğraf 7: Güzelyurt İlçesi Siyasi Haritası

Güzelyurt ilçesi merkezinin denizden yüksekliği ortalama 1450 ile 1500 metre civarındadır. Güzelyurt ilçesinin geneline baktığımızda deniz seviyesinden yüksekliği 1123 km ile 1961 km arasında değişmektedir.⁹⁶

⁹⁶ Google Earth programı, 2012 Başarsoft harita sistemlerinin verisidir, (11.01.2012)

2.2. İdari Durum

2.2.1. Yerleşim Merkezleri

Güzelyurt ilçesi, eski bir Rum yerleşkesi durumunda iken 1924 yılında yapılan nüfus mübadelesi ile tamamen bir Türk yerleşkesi durumuna gelmiştir. Güzelyurt İlçesi, Cumhuriyet sonrası 16 Haziran 1931 yılında bucak merkezi haline getirilerek, 1965 yılında Gelveri ismi “Güzelyurt” olarak değiştirilmiştir. 1989 yılında Aksaray’ın İl olması ile birlikte ilçe merkezi haline getirilmiştir.⁹⁷

Güzelyurt İlçe Merkezi Yukarı, Aşağı, Yeni ve Akyamaç olmak üzere dört (4) mahalleden oluşmaktadır. İlçeye bağlı Ihlara, Selime ve Iısu kasabaları ile Sivrihisar, Belisırma, Yaprahisar, Uzunkaya, Alanyurt, Bozcayurt ve Gaziemir köyleri bulunmaktadır.⁹⁸

Güzelyurt İlçesi Merkez Mahalleleri	1.	Yukarı Mahalle
	2.	Aşağı Mahalle
	3.	Yeni Mahalle
	4.	Akyamaç Mahallesi

Tablo 2: Güzelyurt İlçesi Merkez Mahalleleri

Güzelyurt İlçesine Bağlı Belediyeler		Mahalleler	
1.	Ihlara Kasabası	1.	Akpınar Mahallesi
		2.	Karşıyaka Mahallesi
		3.	Harmanlık Mahallesi
		4.	Kayaardı Mahallesi
2.	Selime Kasabası	1.	Kayaaltı Mahallesi
		2.	Köprübaşı Mahallesi
		3.	Yeni Mahalle
3.	Iısu Kasabası	1.	Yeni Mahalle
		2.	Meydan Mahallesi

Tablo 3: Güzelyurt İlçesine Bağlı Belediyeler

⁹⁷ **Meydan Larousse**, Milliyet Yayınları, 8 c., 1990: 272

⁹⁸ <http://www.guzelyurt-belediyesi.com>, (21.02.2012)

Güzelyurt İlçesine Bağlı Köyler	
1.	Belisırma Köyü
2.	Sivrihisar Köyü
3.	Alanyurt Köyü
4.	Uzunkaya Köyü (Eskinuz)
5.	Yaprakhisar Köyü
6.	Bozcayurt Köyü (Mandama)
7.	Gaziemir Köyü (Emirgazi)

Tablo 4: Güzelyurt İlçesine Bağlı Köyler

2.2.1.1. Güzelyurt İlçesi

Güzelyurt İlçesi, Cumhuriyet sonrası 16 Haziran 1931 yılında bucak merkezi haline getirilerek 1965 yılında Gelveri ismi “Güzelyurt” olarak değiştirilmiştir. 1989 yılında Aksaray’ın il olması ile birlikte ilçe merkezi haline getirilmiştir.⁹⁹ Güzelyurt İlçesi’nin 2011 yılı verilerine göre nüfusu 2.509’ dur.

Fotoğraf 8: Güzelyurt İlçe Merkezinden Gölet Görüntüsü

Güzelyurt, doğusunda Niğde, güneyinde yine Niğde İli ile Merkez İlçe, batısında Aksaray Merkez, kuzeyinde de Gülağaç İlçesi ile çevrilidir. İlçe dağlık ve engebeli bir arazi üzerine kurulmuş, Kapadokya bölgesinin önemli bir parçası olan tarihi bir yerleşim merkezidir. Güzelyurt tarihi gelişmesini özellikle, Nenezili din bilgini Aziz Gregorios Theologos’a (4. yy) borçludur. Kendisine Güzelyurt İlçesini merkez olarak seçen bu aziz

⁹⁹ Larousse, 8 c. : 272

Hıristiyanlığın Anadolu'da yayılmasını sağlamıştır. O dönemde Güzelyurt'ta manastır yaşamının temelini atarak Ortodoks Mezhebinin domino taşlarından birisi olmuştur.¹⁰⁰

İlçede ve Manastır vadisinde Bizans ve Osmanlı döneminden kalma, kayalara oyulmuş elliye yakın kilise, üç yer altı şehri ve bir kaya cami bulunmaktadır. Yarı kayadan oyma, cepheleri işlemeli, yaşları 100 ile 200 yıl arasında olan Rum evleri, Kapadokya mimarisinin en güzel örneklerini teşkil etmektedir.¹⁰¹

Fotoğraf 9: Güzelyurt İlçe Merkezi

Güzelyurt İlçesinin ilk yerleşimi Aşağı Mahalle'deki Ava Gregorios Theologos Kilisesi çevresindeki kaya mekanlardır. Sonraları kaya konutları ön kısmına tonoz örtü sistemiyle yapılar eklendi. Bunun sonucu önü yapı, arkası kaya oyma olan konutlar kullanılmaya başlandı.¹⁰²

1924 yılına kadar, ilçede Rum ve Türk nüfus bir arada yaşamışlardır. Büyük mübadele' de Rumlar, Yunanistan'ın Kastorya ve Kozan köylerinden gelen Türklere evlerini terk etmişlerdir. Buradan göç eden Rumlar ise Yunanistan'ın Kavala şehrine bağlı Nea Kalvari' ye yerleştirilmiştir.¹⁰³

¹⁰⁰ Kaya, a.g.e. : 132

¹⁰¹ A.e. : 132

¹⁰² A.e. : 133

¹⁰³ A.e. : 134

Fotoğraf 10: Güzelyurt İlçe Merkezi

Günümüzde ilçe halkı geçimini genellikle tarımcılık, hayvancılık ile geçimlerini sağlarken, büyük şehirlerde veya yurt dışında yaşayanlar çoğunlukla inşaat vb. iş dallarında çalışarak geçimlerini sağlamaktadırlar. Son zamanlarda ufakta olsa turizmden kaynaklanan gelir de elde edilmektedir.

Güzelyurt İlçesinin eskiden bakımsız olan yolları asfaltlama ve belediyenin döşediği kilitli parke taşları ile düzeltilmiştir. Kanalizasyon ilçede bulunmazken şuan ilçenin % 60'lara gelecek seviyesine kadar kanalizasyon sistemi yapılmıştır. Halen Güzelyurt Belediyesi tarafından çalışmalar devam etmektedir. İlçede aileler için yeni park alanları ve pazar alanları tahsis edilmekte, Aksaray Üniversitesine bağlı ilçe de Meslek Yüksek Okulu açılmıştır. Açılan bu üniversite sayesinde ekonomi bakımından ilçeye taze kan olmuştur.

2.2.1.2. Güzelyurt İlçesine Bağlı Beldeler

2.2.1.2.1. Ihlara Kasabası

Aksaray İli Güzelyurt İlçesi sınırları içerisinde yer alan Ihlara Kasabası, denizden 1220 m. yükseklikte ve 34°16 Doğu Meridyenleri, 38°15 Kuzey Paralelleri arasında yer alır. Ihlara Kasabası, 22.10.1990 tarih ve 90/1117 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Özel Çevre Koruma Bölgesi olarak ilan edilmiştir. Kuzeyde Mamasın Baraj Gölü, güney doğusunda Ihsu Kasabası, doğuda Güzelyurt İlçesi ve batıda Uzunkaya Köyü yer almaktadır.¹⁰⁴

¹⁰⁴ <http://www.ihlara.bel.tr>, (22.02.2012)

Fotoğraf 11: Ihlara Kasabası'ndan Görünüş

İsmi aldığı Ihlara Vadisi: Hasan Dağ'ı volkanından püskürtülen lavların akarsu aşındırması sonucunda oluşan bir vadidir. İçinde geçen Melendiz Çayı, milyonlarca yıllık bir sürecin sonunda, 14 km uzunluğundaki vadiye şeklini vermiştir. Vadi boyunca kayalara oyulmuş sayısız barınaklar, mezarlar ve kiliseler bulunmaktadır. Ihlara vadisindeki kiliselerde süslemeler, 6. yüzyılda başlayarak 13. yüzyılın sonuna kadar devam etmiştir.¹⁰⁵

Ihlara Kasabası'nın nüfusu 2011 yılı verilerine göre 2.645 kişidir. Ihlara bir dönem Melendiz Çayı'nın etrafına verdiği canlılıktan dolayı ismini "Yeşil Köy" diye değiştirse de, içinde bulundurduğu dünya harikası olan vadinin ismiyle tekrar bütünleşerek ismini Ihlara olarak değiştirmiştir.¹⁰⁶

Ihlara adı, Rumcanın "Ilık" anlamındaki Khliara'sın dan Türk ağzına uydurulup bozma ürünüdür. Ihlara Kasabası çevresindeki ılık maden suyu kaynağı olması bu ihtimali desteklemektedir.¹⁰⁷

Arazisi dağlık ve kayalık olduğundan yeterli düzeyde arazisi olmadığı gibi verimli toprakları da oldukça azdır. Buna rağmen halk, tarım, hayvancılık ve artık kısmide olsa turizm ile geçimini sağlamaktadır. Ayrıca çevresindeki yerleşim yerleri gibi Ihlara halkının birçoğu yurt dışına yerleşip, çeşitli sektörlerde çalışmaktadır. Kasaba nerdeyse 365 gün vadiyi gezmeye gelen gezgincilerin akınına uğramaktadır. Bu oran kış aylarında azalırken yaz aylarında büyük bir artış göstermektedir. Ancak yöre halkının dediğine göre; gelen gezginciler kasaba merkezine adım bile atmadan vadiyi gezdikleri gibi tekrar gittikleri için kasaba olarak turizmden gelir sağlayamamaktadırlar.

¹⁰⁵ <http://www.tr.wikipedia.org>, (22.02.2012)

¹⁰⁶ Kaya, a.g.e. : 165

¹⁰⁷ Umar, a.g.e. : 101

2.2.1.2.2. Iısu Kasabası

Aksaray İli Güzelyurt İlçesi sınırları içerisinde yer alan Iısu Kasabası, denizden yüksekliği 1320 m. yükseklikte ve 34°20 Doğu Meridyenleri, 38°14 Kuzey Paralelleri arasında yer alır. Kasabanın 2011 yılı verilerine göre nüfusu 1.442 kişidir.

Kasabanın, batısında Ihlara Kasabası, güneyinde Kitreli Kasabası, doğusunda Çardak ve Mahmutlu Köyleri, kuzey doğusunda Güzelyurt İlçesi, kuzey batısında bulunan Belisırma Köyü ile komşudur. Iısu Kasabası, İçişleri Bakanlığının 21.12.1987 günü ve 87/34070 sayılı kararı ile Niğde İli Aksaray İlçesine bağlı bir belediye kurulmuştur. Aksaray'ın İl oluşunu düzenleyen 21 Haziran 1989 günü 3578 sayılı kanunla Güzelyurt Kasabası ilçe olunca Iısu Kasabası da Niğde İlinden ayrılarak Güzelyurt İlçesi'ne bağlanmıştır. Kasabanın, ılık su kaplıcaları bulunmakta ve bu kaplıcalar kasabanın isminin çıkış kaynağıdır.¹⁰⁸

Iısu Kasabası'nın kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemektedir, ancak kasaba içerisindeki Melendiz Çayı üzerinde kurulan; kuru kayma üç gözlü taş köprü ve hemen yanında bulunan tarihi hamamın Roma dönemi eseri olduğu kabul edilmektedir. Kasabanın alt kısımlarının insan eli ile kazılmış mağaralar inşa edilmesi, kasabanın güney yamaçlarında Bizans kiliselerinin mevcut olması kasabanın Romalılar döneminde kurulmuş olduğunu göstermektedir. Kasabanın Musalı ve Çavuşlu mevkiilerinde İslami ve Bizans devirlerine ait mezarlar, mescitler ve küçük kilise kalıntıları vardır.¹⁰⁹

Kasaba, Ihlara vadisinin dik ve yüksek kayalardan oluşan kuzey ve güney yamaçlarına kurulmuştur. Kasabada diğer komşu yerleşim birimleri gibi tarım, hayvancılık, kısmide olsa turizm ile geçimlerini sağlamaktadır. Devlet Su İşleri tarafından Melendiz Çayı üzerine 1975 yılında yaptırılan sulama kanalı sayesinde arazinin bir kısmı sulanmaya çalışılmaktadır. Melendiz çayının kuzey ve güneyinde bulunan küçük sebze ve meyve bahçeleri bulunmakta ve kasabada bağcılık da yapılmaktadır. Bu yerleşim yerinde de yurt dışında çalışan kasaba nüfusu dikkat çekmektedir.

2.2.1.2.3. Selime Kasabası

Aksaray İli Güzelyurt İlçesi sınırları içerisinde yer alan Selime Kasabası, denizden yüksekliği 1180 m. ve 34°15 Doğu Meridyenleri, 38°18 Kuzey Paralelleri arasında yer alır. Kasabanın 2011 yılı verilerine göre nüfusu 2.245 kişidir. Kasabanın sınır komşuları; Yaprahisar Köyü, Uzunkaya Köyü, Doğanarla Kasabası ve Alanyurt Köyü'dür. İl merkezine uzaklığı 35 km. iken ilçe merkezine uzaklığı 13 km.' dir. Selime Kasabası Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 10.10.1991-1150 sayılı kararıyla Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescillenmiştir.¹¹⁰

¹⁰⁸ <http://www.guzelyurt-belediyesi.com>, (22.02.2012)

¹⁰⁹ a.a. (22.02.2012)

¹¹⁰ Ayçin, a.g.e. : 276

Fotoğraf 12: Selime Kasabası

Kasabanın içinde, peribacası olarak adlandırılan doğal oluşumlardan bol sayıda bulunmaktadır. Kasabanın kenarından Ihlara Vadisi'nin içinden gelen Melendiz Irmağı geçmektedir. Kasabanın Farsça ismi Salime olup, Roma Dönemi'nde burası "Salaberina" adıyla bilinmektedir. Burası önemli bir yerleşim yeri olduğundan bazı arşivlerde vilayet şeklinde de anılıp yazılmıştır. İlk İslami kaynaklarda buraya "Salamon" denmektedir.¹¹¹ Selime Köyü adını Bilge UMAR, Kapadokya dilinden gelme öz adın, Türk ağzına uydurulmuş biçimdir ve aslı Selima'dır: S(wa)-el(a)-ima, "Güzel geçit halkı" anlamına gelir.¹¹²

Eski insanlar peribacalarını bir sabun kalıbı yumuşaklığıyla işlemişler, evler, mabetler, ambarlar, sığınaklar, barınaklar ve tapınaklar yapmışlardır. Peribacalarının en büyüğünün içine bir kale kurulmuş; Hititler, Asurlular, Persler, Romalılar, Bizanslılar, Danişmentler, Selçuklular ve Karamanoğulları bu kaleden yararlanmışlardır. Kayalara üç, dört katlı sığınaklar, barınaklar, kiliseler, mezarlar, meskenler ve türbeler oyulmuştur. Mekanlar öyle yüksek ve geniş oyulmuştur ki deve kervanları yükleri ile girerek en üstteki sığınak yerine kadar ulaşmışlardır.

Mağara ve türbelerde, eskiden birçok mumyalar vardı. Mumyaların zamanın çocukları tarafından bulunduğu vakit, mumyaları yola dizip; vurun gavura diye bağırıp, taşlayarak zarar verirlerdi. Yakın zamana kadar mevcut olan büyük bir mumyanın ise suya bırakıldığı anlatılmaktadır.¹¹³

Selime Kasabası'nda bulunan manastır, kalenin güney ve güney doğusunda kayaya ve peribacalarına oyulmuş kilise, şapel ve barınmak amacıyla oluşturulmuş mekanlar kompleksidir. Üç nefli bazilikal planlı kilisesi, bölgedeki bu plan tipinin tek temsilcisidir.¹¹⁴

¹¹¹ A.e. : 276

¹¹² Umar, a.g.e. : 96

¹¹³ Kaya, a.g.e. : 167

¹¹⁴ Ayçin, a.g.e. : 276

Selime Kasabası, çevresindeki yerleşim yerleri gibi engebeli ve kayalık bir arazi üzerine kurulmuştur. Tarım arazisi sınırlıdır, buna rağmen tarımcılık ve hayvancılık yapılmaktadır. Ana yol güzergahı üzerinde olması ve Ihlara Vadisi girişi olması gibi sebeplerden dolayı turizm iyi değerlendirilmeye başlanmış ve kasaba halkından turizm gelirlerinden faydalanan aileler çoğalmaktadır. Kasaba halkı yurt dışına çok göç verirken, mevsimlik, çevre yerleşim yerlerine inşaat işleri için gidip geçimini sağlayan aile de çok sayıdadır.

Selime Kasabası, şarkıcıların ve yönetmenlerin film karelerinde her zaman yer almıştır. En son olarak orijinal ismi “Visus” (Geminin Sırrı) olan film çekilirken kasaba hanesi de figüran olarak rol almıştır.

2.2.1.3. Güzelyurt İlçesine bağlı köyler

2.2.1.3.1. Alanyurt Köyü

Aksaray İli Güzelyurt İlçesi sınırları içerisinde yer alan Alanyurt Köyü, denizden yüksekliği 1171 m. ve 34°18 Doğu Meridyenleri, 38°20 Kuzey Paralelleri arasında yer alır. Kasabanın 2011 yılı verilerine göre nüfusu 196 kişidir. Kasabanın sınır komşuları; Selime Kasabası, Yaprakhisar Köyü, Güzelyurt İlçesi, Demirci Kasabası, Doğanarla Kasabası ve Bozcayurt Köyüdür. Aksaray İl merkezine uzaklığı 35 km ve İlçe merkezine uzaklığı 12 km 'dir.

Fotoğraf 13: Alanyurt Köyü

Köy, doğusundan başlayan kuzey batısına doğru uzanan hafif meyilli, ziraata çok elverişli bir ovada kurulmuştur. Toprakları köy halkına yetecek kadar değildir. Köy halkı için çevre köylerden gelip buraya yerleştikleri söylene de bu doğru değildir. Köyün içerisinde evler ve camide kullanılan malzemeler incelendiğinde Hitit ve Roma mermerlerine rastlanmaktadır. Mimaride ise Selçuklu izleri görülmektedir. Köyün çevresinde, Güvercinlik Kalesi ve Köy Kalesi bulunmaktadır, ama doğanın ve insanoğlunun verdiği zarar neticesinde her hangi bir iz kalmamıştır.¹¹⁵

Köy halkının neredeyse hepsi özellikle Ankara olmak üzere büyük yerleşim yerlerine göç etmiştir. Köy hanesinin boşalttıkları evlere verimli arazilerini ekmek için çevreden gelen vatandaşlar geçici olarak yerleşmişlerdir. Arazinin neredeyse büyük çoğunluğunu patates ekmektedirler. Son zamanlarda ise çilek üretimi de başlamıştır. Ekim için gelenler de giderse Alanyurt Köyü tarihe karışabilir.

2.2.1.3.2. Belisırma Köyü (Belisırma)

Aksaray İli Güzelyurt İlçesi sınırları içerisinde yer alan Belisırma Köyü, denizden yüksekliği 1238 m. ve 34°17 Doğu Meridyenleri, 38°16 Kuzey Paralelleri arasında yer alır. Kasabanın 2011 yılı verilerine göre nüfusu 499 kişidir. Kasabanın sınır komşuları; Yaprakhisar Köyü, Güzelyurt İlçesi, Alanyurt Köyü ve Ihlara Kasabasıdır. Aksaray İl merkezine uzaklığı 42 km ve İlçe merkezine uzaklığı 11 km 'dir.

Fotoğraf 14: Belisırma Köyü

¹¹⁵ Konyalı, a.g.e. : 1810

Köy, Ihlara Vadisinin 12. km üzerinde sağ ve sol tarafına kurulurken, köy yerleşkesi vadinin üst tarafına kurulmuştur. Şuan eski yerleşim yerinde az bir nüfus kalmıştır. Vadinin içerisinde kalan yerlerde turizme yönelik lokanta ve dinlenme yerleri tahsis edilmiştir.

Belisırma isminin olasılıkla Grekçe “Peristrema” kelimesinden geldiği tarihi kaynaklarda belirtilmektedir.¹¹⁶ Peristrema adında ise, sondaki İstrama’da, Luvi diliyle ardılı dillerin “akıntı, ırmak, akarsu” anlamındaki İstra’sını ve “-insanı, -halkı” anlamındaki uma takısını kolayca tanıyoruz: istra-(u)ma, akarsu-halkı. Peristrema’nın başındaki, Per-biçimine bürünmüş bölümün asıl ve anlamı neydi, bilinmiyor. Bu ad Belisırma Köyünün adı olarak, Türk ağzında çarptırılmış biçimiyle günümüzde de yaşıyor.¹¹⁷ Halk arasında ise, köydeki bekçiler bellerine taktıkları kemerlere Beli Sırmalı yazdırdıkları ve köyün isminin de buradan geldiğini söylemektedirler.¹¹⁸

Belisırma Köyü, eskiden beri çevresindeki yerleşim birimleri gibi tam bir Rum yerleşim birimidir. Köyün Türk nüfusu ise çoğunlukla Niğde Melendiz, Karamez Yöresi ile kısmen Güzelyurt, Mersin ve Adana yörelerinden de gelip yerleşmişlerdir.¹¹⁹

Ihlara Vadisi kiliselerinin içinde sayılan Ala Kilisesi, Direkli Kilise ve Bahaddin Samanlığı Kilisesi bu köydedir. Bu kiliselerin yanı sıra yöreye özgü ön yüzleri süslemeli konutlar önemlidir. Köy, Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun 10.10.1991-1150 sayılı kararıyla Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescillenmiştir.¹²⁰

Romalılar zamanında, Belisırma Köyünün buğdayı pek özlü imiş, Romalılara makarna için buradan buğday gidermiş.¹²¹ Günümüzde ise dağlık arazi üzerinde kurak ve köy nüfusuna yetmeyen arazide kısıtlı tarım yapılmaktadır. Buna rağmen köyde yaşantısını devam ettirenler, büyük yerleşim yerlerine giderek inşaat sektöründe çalışmasının dışında tarım ve hayvancılıkta yapmaktadır. Yurt dışına giden hane yoğunluğu da oldukça fazladır.

2.2.1.3.3. Yaprakhisar Köyü

Aksaray İli Güzelyurt İlçesi sınırları içerisinde yer alan Yaprakhisar Köyü, denizden yüksekliği 1173 m. ve 34°16 Doğu Meridyenleri, 38°17 Kuzey Paralelleri arasında yer alır. Kasabanın 2011 yılı verilerine göre nüfusu 438’ dir. Kasabanın sınır komşuları; Belisırma Köyü, Güzelyurt İlçesi, Alanyurt Köyü, Selime Kasabası ve Uzunmaya Köyüdür. Aksaray İl merkezine uzaklığı 30 km ve İlçe merkezine uzaklığı 14 km ’dir.

¹¹⁶ Ayçin, a.g.e. : 306

¹¹⁷ Umar, a.g.e. : 101

¹¹⁸ Kaya, a.g.e. : 255

¹¹⁹ A.e. : 254

¹²⁰ Ayçin, a.g.e. : 306

¹²¹ Konyalı, a.g.e. : 1841

Fotoğraf 15: Yaprakhisar Köyü

Ihlara Vadisi dediğimiz sarp kayalık vadinin güney batıya kıvrılan bir yamacı ve 200 m kadar yükselen eski devirlerden kalma mağaraların, mabetlerin, depoların, sığınak ve barınakların tam dibine kurulmuş bir yerleşim yeridir.¹²²

Yaprakhisar Kalesi, bazı kaynaklarda Zencirli Kale ismi ile de geçmektedir.¹²³ Köy, Güzelyurt, Karamelendiz ve çevre köylerden gelen insanların ikameti ile oluşmuştur. Köyün adı başlangıçta “İpriasar” iken sonradan bu ismin bir gavur ismi olduğuna inanan köylüler, yörenin yeşil olması nedeni ile Yaprakhisar olarak değiştirmişlerdir.¹²⁴ Yaprakhisar Köyü’nün adındaki yaprak, Türk ağzına uydurulmuş bir Kappadokialı bir sözcük olabilir; o gür dereyi işaret eden Abra sözcüğünden türetilme Kappadokia kökenli bir ad iken (Abra-ka, Gürsu-yeri) Türk ağzında Yaprak edilmiş olabilir.¹²⁵

Köyün toprakları arazi şartlarının olumsuz neticesi ile kurak ve dağlıktır. Ufakta olsa köy hanesine yetecek meyve ve sebzelikleri bulunmaktadır. Turizm’e yönelik az da olsa lokanta tarzı tesisler bulunmaktadır. Köy halkının çoğu büyük yerleşim yerleri ve yurt dışında ikamet etmektedir. Köy özellikle Selime Kasabası ile bitişiktir.

Köyün 800 m. kadar güneyinde, köyün dayandığı yamacın öbür tarafında şifalı sıcak su kaynağı olan Ziga Kaplıcaları bulunmaktadır. Buranın suyu sodyum klorürlü ve kalsiyum karbonatlı sular gurubundadır. Sıcaklık derecesi 41-50 derece arasında değişir.

Yaprakhisar Köyü, Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu’nun 10.10.1991-1150 sayılı kararı ile Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescillenmiştir.¹²⁶

¹²² A.e. : 2121

¹²³ A.e. : 2123

¹²⁴ Kaya, a.g.e. : 258

¹²⁵ Umar, a.g.e. : 96

¹²⁶ Ayçin, a.g.e. : 336

2.2.1.3.4. Uzunkaya Köyü (Eskinuz)

Aksaray İli Güzelyurt İlçesi sınırları içerisinde yer alan Uzunkaya Köyü, denizden yüksekliği 1320 m. ve 34°12 Doğu Meridyenleri, 38°17 Kuzey Paralelleri arasında yer alır. Kasabanın 2011 yılı verilerine göre nüfusu 722' dir. Kasabanın sınır komşuları; Doğuda Selime ve Yaprakhisar Köyleri, Güneyde Sınası Kasabası, Batıda Yalman ve Yuva Köyleri, Kuzeyde Çeltek Köyü'dür. Aksaray İl merkezine uzaklığı 35 km ve İlçe merkezine uzaklığı 15 km 'dir.

Fotoğraf 16: Uzunkaya Köyü

1650 yıllarında kurulan köy, kuzey ve güneyi yüksek kayalarla çevrili, Kepez dedikleri taşlık bir vadinin iki yamacına kurulmuştur. Kocakale denilen upuzun bir kayanın yamacında olan köy, kaya düşmelerine önlem amacıyla hemen karşı tarafındaki harman olarak kullanılan yere iskan edilmiştir.¹²⁷

Köye girerken sağdaki kayalarda üç dört kat halinde oyulmuş barınak ve sığınaklar mevcuttur. Köyün batısında Hıristiyanların ilk zamanlarda yapmış olduğu düşünülen, renkli resimlerin olduğu bir kilise vardır.¹²⁸

Köylülerin anlattığına göre, Cevizlibağlar' daki mezarlıkta Yunus adlı bir tanınmış kişi olduğu ve köyün adı bundan alınarak Eski Yunus iken Eskinuz olduğudur.¹²⁹

Köy dağlık ve taşlık bir arazi yapısına sahiptir. En büyük geçim kaynakları tarla ziraatı ve meyveciliktir. Köyün çoğunluğu çevresindeki yerleşim yerleri gibi büyük illere ve yurt dışına ikamet etmiştir. 6 Mayıs'ta Cevizli denilen yerde bulunan türbenin çevresinde

¹²⁷ Şaban Karaaslan, **Aksaray İli Güzelyurt İlçesi Uzunkaya Köyü Soy Ağacı**, Aksaray Matbaacılık, 2008: 1

¹²⁸ Konyalı, **a.g.e.** : 2114

¹²⁹ **A.e.** : 2115

Hıdırellez kutlaması yapılırken, köy dışında ikamet eden tüm köy hanesi, bu tarihte köye gelir ve büyük bir şölen ile kutlama yapılmaktadır.¹³⁰

2.2.1.3.5. Sivrihisar Köyü

Aksaray İli Güzelyurt İlçesi sınırları içerisinde yer alan Sivrihisar Köyü, denizden yüksekliği 1782 m. ve 34°24 Doğu Meridyenleri, 38°15 Kuzey Paralelleri arasında yer alır. Kasabanın 2011 yılı verilerine göre nüfusu 142 kişidir. Kasabanın sınır komşuları; Güzelyurt İlçesi, Iısu Kasabası, Gaziemir Köyü, Niğde'nin köylerinden Çardak, Divarlı, Bozköy, Kayırlı ve Narköy'dür. Aksaray İl merkezine uzaklığı 55 km ve İlçe merkezine uzaklığı 5 km'dir.

Fotoğraf 17: Sivrihisar Köyü

Kaynaklarda Sivrihisar, Sibrihisar ve Sifrihisar olarak da geçmektedir. Köy Sivrihisar Kalesi eteklerinde, doğu ve güney doğuya bakan ve eskiden meskun saha olarak kullanılan kayadan oyma kalıntıların eteğine kurulmuştur. Köy halkı nüfus mübadelesi yoluyla Selanik ve civarından gelmiştir.¹³¹ Eski Rum yerleşkesi bir köydür. Nüfusunun tamamı mübadele ile Yunanistan'a gitmiştir. Mübadele ile gelen vatandaşlar ise köyün yetersizliği ve imkânlarının kısıtlı olmasından yakınında bulunan Güzelyurt İlçe merkezine ve İl merkezlerine tekrar göç etmişlerdir.

Köy geride bıraktığı tarihe tezat yalnızlığa gömülmüştür. Köy sınırları içerisinde bulunan Sivrihisar Kalesi tarihte Kevele Kalesi ismiyle de geçmektedir. Bu kale, yakınlarda bulunan Hitit buluntuları da göz önüne alınırsa Osmanlı Devleti de dahil aktif bir şekilde kullanılmış ve tarih sayfalarında kendine yer edinmiş bir kaledir. Mimarisinde kullanılan

¹³⁰ <http://www.uzunkayam.com>, (23.02.2012)

¹³¹ Konyalı, a.g.e. : 2058

malzeme yönünden bölgede eşi olmayan Kızıl Kilise' de bu köy içerisindedir. Günümüzde eski ihtişamından oldukça uzak olan köyde nüfus çok azdır. Kalan köy halkı ise genelde hayvancılıkla uğraşmaktadır. Arazisi oldukça azdır ve belli bir kısmı da orman ile kaplıdır.

2.2.1.3.6. Bozcayurt Köyü (Mandama)

Aksaray İli Güzelyurt İlçesi sınırları içerisinde yer alan Bozcayurt Köyü, denizden yüksekliği 1446 m. ve 34°23 Doğu Meridyenleri, 38°19 Kuzey Paralelleri arasında yer alır. Kasabanın 2011 yılı verilerine göre nüfusu 424 kişidir. Kasabanın sınır komşuları; Güzelyurt İlçesi, Gaziemir Köyü, Alanyurt Köyü, Narköy ve Sofular Köyüdür. Aksaray İl merkezine uzaklığı 50 km ve İlçe merkezine uzaklığı 17 km 'dir.

Fotoğraf 18: Bozcayurt Köyü

Bozcayurt' un eski adı, Mandama hem de Mundama olarak söylenir. Kimi yerlerde çarptırılarak (Hellen yazımında) Myndos gibi biçimlerde karşımıza çıkan Munda sözcüğünün gerçekte Manda ile aynı olduğunu göstermektedir. Ma-wanda öğelerinden türetilmiş, Ma'lı, Ma tapınıcısı anlamında Mawanda (Mauğanda) sözcüğünün ileri dönemlerde Manda, Munda hatta Monda'ya döndüğü anlaşılıyor. Mandama/Mundama, bu kök sözcüğe, Luvi diliyle ardılı olan daha sonraki dillerin, “-insanı, -halkı” anlamındaki -uma (çeşitlemeleri: -ima, -umma) takısını eklemekle üretilmiştir; “MA tapınıcısı halk” demektir. Perga-(u)ma'dan Pergama, “Yüksek yerin halkı”¹³².

Köy yerleşimi derenin yamaçlarına kurulmuştur. Eskiden bu köy, Gaziemir Köyü (Emirgazi) ile köy iken ayrılarak ayrı birer köy olmuşlardır. Bozcayurt Köyü, Gaziemir Köyü gibi alevi köyüdür. Tarım arazisi çok azdır. Kısmi bağcılık yapılmaktadır. Köy halkının çoğunluğu Adana ve İstanbul şehirlerine göç etmiş ve belli bir kısmı buralarda hurdacılık ile uğraşmaktadır.

¹³² Umar, a.g.e. : 105

Çevre köy vatandaşlarına sorulduğunda, Bozcayurt ve Gaziemir köyü tek köy olduğu zamanlarda Davulcu Seyid Ali ile Zurnacı Haydar lakaplı şahısları düğünlerine müzik için çağırırlarmış. Birçok vatandaş bu iki isimden bahsetmekte ve düğün günününün hatırası olarak akıllarda kalmıştır.

2.2.1.3.7. Gaziemir Köyü (Emirgazi)

Aksaray İli Güzelyurt İlçesi sınırları içerisinde yer alan Gaziemir Köyü, denizden yüksekliği 1407 m. ve 34°23 Doğu Meridyenleri, 38°20 Kuzey Paralelleri arasında yer alır. Kasabanın 2011 yılı verilerine göre nüfusu 1.478' dir. Kasabanın sınır komşuları; Güzelyurt İlçesi, Bozcayurt Köyü, Alanyurt Köyü, Gülağaç İlçesi, Bekarlar Köyü, Sofular Köyü ve Narköy'dür. Aksaray İl merkezine uzaklığı 51 km ve İlçe merkezine uzaklığı 12 km'dir.

Fotoğraf 19: Gaziemir Köyü

Gaziemir Köyü bu bölgeye sonradan gelip yerleşmedir. Geliş tarihleri tam olarak belli değilse de Oğuz boyundan gelmedirler. Bu köyün kurulduğu yerde Bizans'ın ve bir grup Müslüman halkın yaşadığı kalıntılardan anlaşılmaktadır.¹³³

Köyün eski ismi Emirgazi iken bugün Gaziemir olarak değiştirilmiştir. Her iki ismi de köyde Gazi olanlardan aldığı söylene de asıl neden içerisinde barındırdığı Emir Gazi Türbesinden ismini almaktadır. Yakın zamanlarda köyde yer altı şehri bulunmuştur ve yenileme çalışmaları devam etmektedir.

Köy dağlık bir araziye sahip olduğundan tarımsal faaliyetler kısıtlıdır. Büyük yerleşim yerlerine özellikle Adana civarına göç vermiştir. Bölgenin diğer yerleşim yerinde de yurt dışına çalışmaya giden köylü sayısı fazladır.

¹³³ Kaya, a.g.e. : 372

2.2.2. Nüfus Durumu

2010 yılı Türkiye İstatistik Kurumu, Nüfus Kayıt Sistemi Veri Tabanının Verilerine göre Güzelyurt İlçesi Merkezinin toplam nüfusu 2.634 iken erkek nüfus sayısı 1.308, kadın nüfus sayısı 1326'dır. 2011 yılı verilerine göre Güzelyurt İlçesi Merkezinin toplam nüfusu -125 kişi azalarak 2.509 kişi, erkek nüfus oranı -77 kişi azalarak 1.231 kişi, kadın nüfus oranı ise -48 kişi azalarak 1.278 olmuştur. Geçen sene verilerine göre düşük bir oranda azalma yaşanmıştır.¹³⁴

2011 Yılı Güzelyurt İlçe Merkezi ve Belde / Köy Nüfusu								
İlçe Merkezi			Belde/Köy			Toplam		
Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
1.231	1.278	2.509	5.039	5.192	10.231	6.270	6.470	12.740

Tablo 5: 2011 Yılı Güzelyurt İlçe Merkezi ve Belde / Köy Nüfusu¹³⁵

2011 Yılı Güzelyurt İlçesi Belediye Nüfusları			
Belediyeler	Erkek	Kadın	Toplam
Ihlara	1.264	1.381	2.645
İlisu	691	751	1.442
Selime	1.135	1.110	2.245

Tablo 6: 2011 Yılı Güzelyurt İlçesi Belediye Nüfusları¹³⁶

2011 Yılı Güzelyurt İlçesi Köy Nüfusları			
Köyler	Erkek	Kadın	Toplam
Alanyurt	109	87	196
Belisırma	241	258	499
Bozcayurt	219	205	424
Gaziemir	746	732	1478
Sivrihisar	57	85	142
Uzunkaya	354	368	722
Yaprakhisar	223	215	438
İlçe Toplamı	1949	1950	3899

Tablo 7: 2011 Yılı Güzelyurt İlçesi Köy Nüfusları¹³⁷

¹³⁴ <http://www.tuik.gov.tr>, (10.01.2012)

¹³⁵ A.a. (10.01.2012)

¹³⁶ A.a. (10.01.2012)

¹³⁷ A.a. (10.01.2012)

2011 Yılı Güzelyurt İlçesi, Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Nüfus			
Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam
0-4	611	618	1.229
5-9	490	527	1.017
10-14	598	602	1.200
15-19	617	552	1.169
20-24	409	527	936
25-29	568	455	1.023
30-34	501	454	955
35-39	384	430	814
40-44	320	313	633
45-49	381	347	728
50-54	256	276	532
55-59	258	302	560
60-64	286	327	613
65-69	172	231	403
70-74	180	233	413
75-79	163	160	323
80-84	57	77	134
85-89	19	30	49
90+	0	9	9
Toplam	6.270	6.470	12.740

Tablo 8: 2011 Yılı Güzelyurt İlçesi, Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Nüfus ¹³⁸

¹³⁸ A.a. (10.01.2012)

2010 Yılı Güzelyurt İlçesi, Medeni Durum, Cinsiyet ve Yaş Grubuna Göre Nüfus						
Yaş Grubu	Cinsiyet	Hiç Evlenmedi	Evli	Boşandı	Eşi Öldü	Toplam
15-19	Erkek	622	11	-	-	633
	Kadın	498	103	1	-	602
20-24	Erkek	354	123	1	-	478
	Kadın	208	359	7	1	575
25-29	Erkek	186	386	12	-	584
	Kadın	69	412	12	3	496
30-34	Erkek	61	432	10	1	504
	Kadın	39	392	20	4	455
35-39	Erkek	25	380	18	-	423
	Kadın	47	379	27	8	461
40-44	Erkek	9	305	11	1	326
	Kadın	26	255	12	5	298
45-49	Erkek	15	343	17	1	376
	Kadın	23	299	18	23	363
50-54	Erkek	9	214	9	1	233
	Kadın	12	213	9	28	262
55-59	Erkek	5	249	8	5	267
	Kadın	12	247	4	40	303
60-64	Erkek	2	262	6	10	280
	Kadın	7	246	7	64	324
65+	Erkek	4	480	7	90	581
	Kadın	15	357	9	339	720
	Toplam	2.248	6.447	225	624	9.544

Tablo 9: 2010 Yılı Güzelyurt İlçesi, Medeni Durum, Cinsiyet ve Yaş Grubuna Göre Nüfus¹³⁹

2.2.3. Konut Durumu

İlçe merkezi ve bağlı olan diğer yerleşim yerlerinde ikamet edilen evler taş işçiliği ile yapılan ve belli kısmı da kayalara oyulmak üzere yapılan yerlerdir. Günümüzde bu tür evler kullanılırken artık çağın gereksinimine göre yeni tür betonarme evler yapılmıştır. İlçe'nin Kapadokya bölgesi içerisinde yer almasından dolayı, yapılan evlerde eski taş işçiliği ile çağın teknolojisi birleştirilmek üzere yapılan ev sayısı fazlalaşmaktadır. Bu tür evler yörenin tarihi ve dokusuna uygun modern evlerdir.

¹³⁹ A.a. (10.01.2012)

Fotoğraf 20: Güzelyurt İlçesi Konut Örneği

Özellikle kaya diplerinde bulunan eski evler zamanla terkedilmiş. Yerleşim birimleri içerisinde yeni yerlere taşınılmıştır. İlçe merkezinde konut sıkıntısı bulunmazken, belde ve köylerde yaşayan vatandaşların ev ihtiyaçları karşılanırken yöre dışında devlet memuru olarak gelen vatandaşlar için sorun yaşanmaktadır. Bu şekilde sorun yaşanan yerlerde de, gelen memurlar İl ve İlçe merkezlerinde ikamet etmektedirler.

2.2.4. Alt Yapı Durumu

Güzelyurt İlçe merkezi, bağlı olan belde ve köylerin hepsine içme suyu götürülmüştür. İlçe merkezinde % 60'lara varan kanalizasyon sistemi döşenirken çalışmaların devam ettiği söylenmektedir. İlçe merkezinin belirli bir kısmı, diğer belde ve köylerin hiç birinde kanalizasyon sistemi mevcut değildir.

İlçe ve ilçeye bağlı yerleşim birimlerinin hepsinde elektrik ve telefon mevcuttur.

Tüm belde ve köylerin, İl merkezi ve İlçe merkezi ile doğrudan ulaşım imkanı vardır. Ana güzergahların hepsi asfaltlı ulaşımına açık yoldur. Bunun ana sebebi, bu yerleşim yerlerinin Kapadokya bölgesi içerisinde önemli domino taşları olmasıdır. Senenin her günü bu yerleşim yerlerine turist taşıyan bu yollarda halen geliştirme ve onarımlar devam etmektedir.

İlçe merkezinde önemli güzergahlar belediye tarafından kilitli göze hoş gelen taşlar döşenmekte ve diğer tali yollar ise zaten asfalt kaplamadır.

Fotoğraf 21: İlçe Merkezi Yol Çalışması

Tüm ilçe merkezi ve bağlı olan yerleşim yerlerinin kadastro çalışmaları yapılmıştır. Ayrıca bu yerlerin büyük çoğunluğu Arkeolojik Sit Alanı ilan edildiğinden yeni imar çalışmaları ve değişikliklerin kontrol altında tutulması bölgenin tarihi dokusu için büyük bir şans.

2.3. Güzelyurt İlçesinin Coğrafi Yapısı

25 milyon yıl önce 3. Jeolojik zamanda Torosların yükselmesi sonucu, Kuzeydeki Anadolu Platosunun sıkışmasıyla yanardağlar faaliyete geçti. Erciyes ve Hasan Dağı bölgeye lavlar püskürttü. Platoda toplanan küller yumuşak bir tuf tabakası oluşturdu. Tuf tabakasının üzeri yer yer sert bazalttan oluşan ince bir lav tabakasıyla örtüldü. Bazalt çatlayıp parçalara ayrıldı. Yağmurlar çatlaklardan sızıp yumuşak tüfü aşındırmaya başladı. Isınan ve soğuyan hava ile rüzgarlar da oluşuma katıldı. Günümüzdeki ilginç şekilli kaya tabakaları meydana geldi. Bu aşındırmaya insan elinin sanatsal eli değdiyse de Manastır Vadisinin nasıl oluştuğunu anlamak pekte zor olmayacaktır.¹⁴⁰

2.3.1. Jeolojik Yapı

Kapadokya'nın bugünkü yüzey şekillerinin nedeni yanardağlardır. Erciyes, Hasan Dağı, Melendiz Dağı ve Göllüdağ dörtlüsünün harekete geçmeleri sonucu Kapadokya coğrafyasının karakteristik özelliği olan kayalık görünümünün temeli atılmış oldu. Dünya'nın pek çok yerinde yanardağ bulunduğu halde Kapadokya'da çok yaygın olan bu yeryüzü şekillerinin ortaya çıkması, bölgenin yalnızca tarihsel miras açısından değil coğrafi nitelikler açısından da eşsizliğinin işaretidir.¹⁴¹

¹⁴⁰ <http://tr.wikipedia.org>, (24.02.2012)

¹⁴¹ Korat, a.g.e. : 18

Bölgenin toprak renginde görülen farklılıkların nedeni de püskürüklerdir. Yanardağ külleri rüzgârın da etkisiyle çok geniş bir alana yayılıp üst üste birikti, yağmur sularıyla sertleşti ve bunlar günümüzde tuf adıyla anılan sarı renkli taşları oluşturdu. Bölgede görülen sarı, kırmızı ve beyaz renkli toprakların kaynağı bu küllerdir.¹⁴²

Yanardağlar yalnızca kül değil, balçık kıvamında lavlar da püskürtür. Kapadokya, neojen döneminde küller üst üste yığılıyor, küçük konilerden lav akıntıları çıkıp bu küllerin üstünü örtüyordu. Bunu uzun süreli yağmurlarla dolu bir dönem izledi, rüzgar ve sel suları da toprakları alarak sürüklemesi sonucu Kapadokya silüetini ortaya çıkardı.¹⁴³

İlk volkanik faaliyetlerden sonra meydana gelen morfolojik yapıda, atmosferik olayların etkisiyle birbirine yakın karmaşık vadi şekilleri, yarlar ve uçurumlar oluşmuş, değişik ilginç görünümde yarık ve mağaralar, tek tek yassı ve sivri kayalı tepecikler ortaya çıkarmıştır.¹⁴⁴

Bugün Güzelyurt ve çevresinde gördüğümüz vadiler, peri bacaları, tepeler ve renkli dalgaları andırarak aşınmış kırgıbayırlar erozyona şu ya da bu şekilde tepki vermiş olan coğrafi oluşumlardan ibarettir.¹⁴⁵

İncelenen Saha Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü tarafından hazırlanan ‘Türkiye Deprem Bölgeleri Haritasında 5. derece deprem bölgesi olarak yer almaktadır. Güzelyurt İlçe sınırlarının Kuzey batısından, KB – GD uzanımlı Aksaray – Koçhisar Fayı geçmektedir. Bu fay hattı halen aktif bir fay hattıdır.¹⁴⁶

2.3.2. İklim

Güzelyurt ve çevresinde orta iklim kuşağı içerisinde kışları soğuk ve yağışlı, yazları sıcak ve kurak geçen step iklimde yer alır.¹⁴⁷ Yağışlar genellikle kış ve bahar aylarında görülmektedir. Güzelyurt İlçesine ait meteorolojik veriler bulunmamaktadır. Bu yüzden bağlı bulunduğu Aksaray İlının genel istatistikleri üzerinden veriler sunulacaktır.

1975 – 2010 yılları ortalama değerler istatistiklerine bakıldığında, ortalama sıcaklığın en düşük 0,4°C derece ile ocak aylarında; ortalama sıcaklığın en yüksek, 23,7°C derece ile temmuz aylarında yaşandığı görülmektedir.

Günlük toplam en yüksek yağış miktarı, 29.10.1998 gününde 65,8 kg/m². Günlük en hızlı rüzgar, 26.02.1973 gününde 144,4 km/sa. olarak ölçülmüştür.

¹⁴² A.e. : 18

¹⁴³ A.e. : 18

¹⁴⁴ Ömer Gürkal, “İhlara Özel Çevre Koruma Bölgesi ve Yakın Çevresi Örneğinde; Koruma-Kullanma Dengeli Planlamaların Oluşturulmasında Kriterlerin Saptanması”, Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana, 1999: 25

¹⁴⁵ Korat, a.g.e. : 18

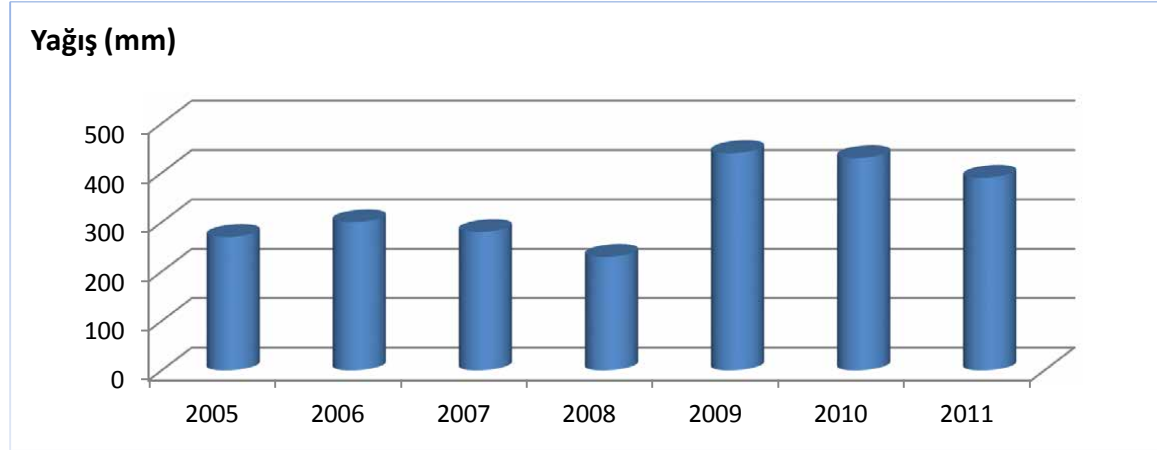
¹⁴⁶ Nurcan Özdemir, “İhlara Kasabasının Zemin Özelliklerinin Jeolojik-Jeoteknik-Jeofizik Yöntemlerle İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde 2007: 24

¹⁴⁷ Serpil Önder, Çapan Dede Akbulut, “Kentsel Açık-Yeşil Alanlarda Kullanılan Bitki Materyalinin Değerlendirilmesi: Aksaray Örneği”, Selçuk Üniversitesi, Konya 2011: 95

Verilere geçen en yüksek sıcaklık (C°) 30.07.2010 günü 40,0 C° derece, en düşük sıcaklık (C°) 07.02.1991 günü -29,0 C° derece olarak ölçülmüştür.

Normalin Yüzdesi Metoduna (PNI) Göre 12 Aylık 2011 (Ocak 2011-Aralık 2011) yılı kuraklık değerlerine göre Güzelyurt İlçesi % 85 üzeri risk olmayan normal ve üzeridir. Bu veri yörenin son yıllarda iklimin yağışlı geçtiğini göstermektedir.¹⁴⁸

2005-2011 Yılları Arası Aksaray İline Ait Meteorolojik Yağış Verileri

Tablo 10: 2005-2011 Yılları Arası Aksaray İline Ait Meteorolojik Yağış Verileri¹⁴⁹

1975-2010 Yılları Arası Aksaray İlinde Gerçekleşen Ortalama Değerler					
Aylar	Ortalama Sıcaklık (°C)	Ortalama Güneşlenme Süresi (saat)	Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	Aylık Yağış Ortalaması (kg/m ²)	Toplam Miktarı
Ocak	0.4	3.2	9.9	36.5	
Şubat	1.9	4.4	10.2	31.4	
Mart	6.4	5.9	10.2	36.2	
Nisan	11.5	6.9	11.4	50.9	
Mayıs	16.2	9.2	10.4	41.2	
Haziran	20.4	11.3	5.9	23.7	
Temmuz	23.7	12.2	2.5	7.9	
Ağustos	23.2	11.8	2.0	5.2	
Eylül	18.5	10.0	3.3	10.3	
Ekim	13.0	7.1	6.5	26.7	
Kasım	6.8	5.1	7.6	32.8	
Aralık	2.2	3.3	10.6	43.3	

Tablo 11: 1975-2010 Yılları Arası Aksaray İlinde Gerçekleşen Ortalama Değerler¹⁵⁰

¹⁴⁸ <http://www.mgm.gov.tr>, (24.02.2012)

¹⁴⁹ A.a. (15.01.2012)

¹⁵⁰ A.a. (15.01.2012)

2.3.3. Toprak Yapısı

Topraklarının genelinde bozkır, kil ağırlıklı olmayan, hafif, kumlu-tınlı toprak yapısı yoğunlukta olup genellikle sulama imkanlarının az olduğu, coğrafi olarak tuz gölü havzasına yakın olması sebebiyle hafif kireçli ve tuzluluk oranı biraz yüksek bir konumdadır. Besin elementi yönünden fakir toprakları vardır.¹⁵¹

Bölgede platolar üzerinde ve yerleşimlerin yakın çevresindeki kahverengi ve kollüviyal topraklar vardır. Bölgede en geniş alanı kaplayan kahverengi topraklar genellikle yıkanmanın sınırlı ve yıllık ortalama yağışın 250-400 mm olduğu sahalarda bulunmaktadır. Yağışın az olması bu topraklar için karakteristik olan kireç birikimlerine neden olmuştur. Kısa boylu bozkır bitkileri, genelde düz ve hafif dalgalı araziler üzerinde geniş bir perspektif sergilemekte, bu toprakların büyük bir kısmı ise kuru tarımda kullanılmaktadır.

Kahverengi topraklar kurak bölgelerde A B C profiline sahip ve nemli iken kahverengi, kuru iken sarımsı kahverengidir. Bünye killi, yapısı granüller veya bloktur. Bu toprakların bulunduğu kesimlerde yer yer taşlık görülmektedir.¹⁵²

2.3.4. Bitki Örtüsü (Flora)

Aksaray bölgesi İran-Turan flora bölgesi içinde yer almaktadır. Genel olarak İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Güney Doğu Anadolu Bölgelerini içine alan İran-Turan flor bölgesi, İran ve merkezi Asya'nın step, dağ stebi ve yarı kurak bölgelerin özelliklerini taşır. Yıllık yağış miktarının genellikle 300-400 mm arasında değişmektedir.¹⁵³

Yörenin doğal bitki örtüsü step bitkileridir. Doğal bitki örtüsü engebeli arazilerde, akarsu kenarlarında, çorak, taban suyunun yüksek olduğu yerlerde çayır ve mera bitkilerinden oluşur.

Bölgenin Hasan Dağı eteklerine yakın olan yerlerinde meşe, akarsu boyları, kaynak ve çevreleri ve sulak yerlerde kavaklık ve söğütler yer alır. Ayrıca bölgede yabani armut, alıç ve kızılıç çok rastlanan bitki türleridir.¹⁵⁴

Bölgede doğal yapının en önemli özelliğini, peyzajda sürekli devam eden ani ve şaşırtıcı değişiklikler oluşturur. Jeolojik ve morfolojik özelliklerin yanı sıra, doğal bitki örtüsü ile tarımsal ürünlerin sağladığı farklı görünümde vardır.

Ihlara Vadisi ve yakın çevresinde yer alan köy ve kasabalar da bölgenin bitkisel dokusuna farklı özellikler katar. Ihlara Vadisinde yapılan araştırmada 54 familya ve 218 cinse ait 364 tokson tayin edilmiştir. Vadi içinde yoğun otlatma altında olmaması ve gölge alanlarının fazla olması tür sayısının yüksek olmasını sağlamıştır. Koruma altında kültür

¹⁵¹ T.C. Aksaray İli Güzelyurt İlçesi Kaymakamlığı, **Tarım İlçe Müdürlüğü Brifing Raporu**, Güzelyurt, 2011

¹⁵² <http://www.ihlara.bel.tr>, (25.02.2012)

¹⁵³ Önder, Akbulut, **a.g.t.** : 95

¹⁵⁴ **A.e.** : 95

bitkilerinin yetiştirilmesi ve ekili alanlarının bulunması endemizm oranını etkilemiştir. Bu alanda değişik habitatların bulunmasının etkisi de vardır.¹⁵⁵

Güzelyurt İlçesi ve Çevresi Bitki Türleri	
Bitki Türleri	Türkçe İsimleri
<i>Cicporium inthybus</i>	Hindi Baba
<i>Lactuca serriola</i>	Yabani Marul
<i>Matricaria chamomilla</i>	Mayıs Papatyası
<i>Xanthium spinosum</i>	Pıtrak
<i>Cheiranthus</i>	Adi Şebboy
<i>Sinapis arvensis</i>	Hardal
<i>Capsella bursa-postoris</i>	Çoban Çantası
<i>Raphanus raphanistrum</i>	Yabani Turp
<i>Solanum nigrum</i>	Köpek Üzümlü
<i>Papaver rhoeas</i>	Gelincik
<i>Lamium purpureum</i>	Kırmızı Ballıbaba
<i>Amygdalus communis</i>	Badem
<i>Rubus sanctus</i>	Böğürtlen
<i>Amaranthus albus</i>	Horoz İbiği
<i>Polygonum aviculare</i>	Çoban Değneği
<i>Ranunculus arvensis</i>	Düğün Çiçeği
<i>Gallium aparine</i>	Yapışkan Otu
<i>Fumaris spicata</i>	Şahtere
<i>Convolvulus arvensis</i>	Tarla Sarmaşığı
<i>Lolium temulentus</i>	Delice
<i>Sorghum halephense</i>	Kaynaş
<i>Avena fatua</i>	Deli Yulaf
<i>Triticum sativum</i>	Buğday
<i>Hordeum vulgare</i>	Arpa
<i>Zae mays</i>	Mısır
<i>Pao pratensis</i>	Salkım Otu
<i>Agropron repens</i>	Ayrık
<i>Cynadon dactylon</i>	Domuz Ayrığı
<i>Beta vulgaris L provar</i>	Şeker Pancarı
<i>Madicago-sativa</i>	Yonca
<i>Elaeagnus angustifolia</i>	İğde
<i>Acacin dealbata</i>	Akasya
<i>Pinus nigra</i>	Karaçam (Az)
<i>Rosa domescana</i>	Gül
<i>Medicago sativa</i>	Yonca

Tablo 12: Güzelyurt İlçesi ve Çevresi Bitki Türleri¹⁵⁶

¹⁵⁵ <http://www.ihlara.bel.tr>, (25.02.2012)

¹⁵⁶ İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, **İl Çevre Durum Raporu**, 2007-2008

İlçe sınırlarının yüksek kesimlerinde meşe ağaçlarının oluşturduğu meşelikler bulunmaktadır.

2.3.5. Yaban Hayatı (Fauna)

Fauna, bir ülke, bölge, özel bir çevre ya da devreye has tüm hayvanlara verilen addır.¹⁵⁷ Bölgemizde insan popülasyonunun yıkıcı güce ve biyotik faktörlere açık olması gibi faktörler yaban hayatının fakir olmasına sebep olmaktadır. Bazı yaban türlerinin bölgede sayısı azalırken kimisi hiç görülmemektedir. Güzelyurt ve çevresi yine de normal seviye olarak adlandırabileceğimiz bir Fauna popülasyonuna sahiptir.

Güzelyurt İlçesi ve Çevresinde Bulunan Çift Yaşamlılar (Amfibia)			
Familyası	Türü	Türkçe Adı	Açıklama
Bufo	Pelobates	Toprak Kurbağası	-

Tablo 13: Güzelyurt İlçesi ve Çevresinde Bulunan Çift Yaşamlılar (Amfibia)¹⁵⁸

Güzelyurt İlçesi ve Çevresinde Bulunan Sürüngenler (Reptial)			
Familyası	Türü	Türkçe Adı	Açıklama
Lacertidae	Lacerta harva	Cüce Kertenkele	-
	Lacerta danfordi	Toros Kertenkelesi	-
	Agama rudrata	Bozkır Keleri	Ufak - yapışkan

Tablo 14: Güzelyurt İlçesi ve Çevresinde Bulunan Sürüngenler (Reptial)¹⁵⁹

Güzelyurt İlçesi ve Çevresinde Bulunan Kuşlar (Aves)			
Familyası	Türü	Türkçe Adı	Açıklama
Corbidae	Corvus monedula	Küçük Karga	-
	-	Ala Karga	-
	-	Kara Karga	-
	Pica pica	Saksağan	-
	Streptopelia decaocta	Kumru	-
Sturnidae	Sturnus vulgaris	Sığırcık	-
Passeridae	Passer domesticus	Serçe	-

Tablo 15: Güzelyurt İlçesi ve Çevresinde Bulunan Kuşlar (Aves)¹⁶⁰

¹⁵⁷ <http://www.tdkterim.gov.tr>, (25.02.2012)

¹⁵⁸ İl Çevre Durum Raporu

¹⁵⁹ A.r.

Güzelyurt İlçesi ve Çevresinde Bulunan Memeliler (Mamalia)			
Familyası	Türü	Türkçe Adı	Açıklama
Felidae	Felis domesticus	Kedi	-
Eforidae	Lepus europaeus	Yabani Tavşan	-
Muridae	Rattus Rattus	Sıçan	-
Muridae	Mus Musculus	Ev Faresi	-

Tablo 16: Güzelyurt İlçesi ve Çevresinde Bulunan Memeliler (Mamalia)¹⁶¹

Güzelyurt İlçesi ve Çevresinde Bulunan Böcekler (İnsecta)			
Familyası	Türü	Türkçe Adı	Açıklama
İnsecta	Serillus Comestris	Cırcır Böceği	-
	Musca Domestica	Karasinek	-
	Lampyris Nostiluca Apis	Ateş Böceği	-
	Mollifica	Bal Arısı	-
	-	Yabani Arı (Eşek Arısı)	-

Tablo 17: Güzelyurt İlçesi ve Çevresinde Bulunan Böcekler (İnsecta)¹⁶²

Güzelyurt İlçesi ve Çevresinde Bulunan Kürklü Hayvanlar Listesi			
Familyası	Türü	Türkçe Adı	Açıklama
Carnivora	Canis Lūpus	Kurt	-
	Vulpes Vulpes	Tilki	-
-	Meles Meles	Porsuk	-
Lapomorpha	Lepus Europaeus	Tavşan	-
Artiodactyla	Sus Scrofa	Domuz	-
-	Lutra Lutra	Su Samuru	Su Faresinin Büyüğü
-	Mustela Livanis	Gelincik	-

Tablo 18: Güzelyurt İlçesi ve Çevresinde Bulunan Kürklü Hayvanlar Listesi¹⁶³

¹⁶⁰ A.r.

¹⁶¹ A.r.

¹⁶² A.r.

¹⁶³ A.r.

Güzelyurt İlçesi ve Çevresinde Bulunan Kuş Türleri Listesi		
Yabancı İsimleri	Türler	Açıklama
Ciconu Ciconia	Leylek	Az
Galereola Pratincola	Bataklık Kırlangıcı	Az
Cicus pyparpus	Çayır Delicesi	-
Circus aerupinosus	Saz Delicesi	-
Falco naumanni	Küçük Kerkenez	-
Anas Strepara strepara	Boz Ördek	Çok Az
Anas Platyhynchos. p	Yeşilbaş Ördek	Az
Anser brachyrhynchus	Küçük Tarla Kazı	Az
Anas Acuta Acuta	Kılkuyrak	-
Fuika atra	Sakar Meke	-
Buteo Rufinus	Kızıl Şahin	Manastır ve Ihlara Vadisinde Nadir
Athena Noctua	Kuku Mav	-
Tyto Alba	Peçeli Baykuş	-

Tablo 19: Güzelyurt İlçesi ve Çevresinde Bulunan Kuş Türleri Listesi ¹⁶⁴

Güzelyurt İlçesi ve çevresinde nadiren levrek, sazan, alabalık, tatlı su kefali, karabalık, çağa mençi ve çöpçü balığı gibi balıklar bulunur. Ekonomik değere sahip en çok yakalanan tür yöresel adı pullu olan Leucispus Cephalus (tatlı su kefali), genellikle Melendiz Irmağı kıyılarında ağaç kök oyukları ile taş altlarında gizlenen ve yakalanması oldukça zor olan Capoeta Pestai (Siraz) yörede karabalık olarak bilinir. Ekonomik değeri olmayan Gobio Gobio, yöresel adıyla Çağa Mençi'dir. Melendiz Irmağı'nın Ihlara ve Belisırma noktalarında yakalanan Nemacheilus Angorae (Çöpçü balığı) yöre halkı tarafından Yılan Mençi ya da Cadı Mençi olarak bilinmektedir. ¹⁶⁵

4915 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu Uyarınca Çevre ve Orman Bakanlığı'nca belirlenen "Yaban Hayatı Koruma Sahaları ve Yaban Hayvanı Yerleştirme Alanları", Üretim İstasyonlarından biri olan; keklik-çil keklik salım sahası da İlçe sınırları içerisinde bulunur. ¹⁶⁶

2.3.6. Yeryüzü Şekilleri

Güzelyurt İlçesi ve çevresinde de Jeomorfolojik yapı ilk önce volkanik faaliyetlerle oluşmuştur. Volkanik yapıda meydana gelen atmosfer olaylarının etkisiyle birbirine yakın karmaşık vadi şekilleri, uçurumlar, yarıklar, mağaralar, yassı yada sivri kayalı tepecikler oluşmuştur. Suların etkisiyle sahada volkanik kül ve tüflerden oluşan litolojiler, yüzey sularının etkisiyle zaman içinde farklı biçimlerde aşınmışlardır. Ihlara Kanyon Vadisi'nin

¹⁶⁴ A.r.

¹⁶⁵ <http://www.ihlara.bel.tr>, (25.02.2012)

¹⁶⁶ İl Çevre Durum Raporu, a.r. : 83

eğimli yamaçlarında su ve rüzgar erozyonunun etkisiyle ilginç kaya şekilleri ve yüzeyleri de ortaya çıkmıştır.¹⁶⁷

2.3.6.1. Dağlar

Volkanik kayaçların havzaya geliş yerlerini: doğuda Güzelyurt, güneydoğuda Hasan Dağı ve Melendiz Dağı oluşturur. Volkanik faaliyetleri Miosen-Alt Pliosen Volkanizması ve Üst Pliosen-Kuaterner Volkanizması olarak iki büyük gruba ayrıldığı ifade edilmiştir.¹⁶⁸

Birinci grup volkanizmada ise; andezit ve dazit gibi taşlardan oluşan lavlar, ignimbritler, tuf ara katkılı tabakalar olmak üzere volkanik taşlar gruplanmıştır. Şekillenmeleri ise, volkan dağları, ignimbrit temelli lav platoları ve tuf ara tabakalı geniş yaylalar oluşturur.¹⁶⁹

İkinci grup volkanizmada ise; çöküntü alanlarının teşekkülünün büyük ölçüde tamamlanması, belirli çizgiler boyunca merkezi püskürmelerin daha çok bazalt ve kısmen de andezit lavları şeklinde tezahürü, volkan dağlarının yanı başında kül ve piroklastik konilerin, maarların, patlama kalderaların teşekkülü, eski ve aşınmış volkan dağlarının üzerine yeni volkanik materyalin oturması şeklinde özetlenebilir.¹⁷⁰

Güzelyurt İgnimbritleri, Sivrihisar'dan Gelveri'ye kadar uzanan vadi içinde erozyon sonucu yüzeylenmiş olarak yaklaşık 10-15 m. kalınlıklı ufak lav akıntısına denir.¹⁷¹ Güzelyurt ve çevresinde göze çarpan başlıca tepeler: Kızıltepe, Sivrihisar Köyü batısındaki Kulaklı Tepe, Şahinkale Tepesi, İhlara tarafında Memiki Tepesi Büyük Tepe, Kuyucak Tepesi, Belisırma tarafında Örenüstü Tepesi, Üzümcü Tepesi, Koca Tepe, Yaprakhisar tarafında Dikmen Tepesi, Çukur Tepesi, Bulas Tepesi, Karan Tepesi, Selime tarafında Güllükaya Tepesi ve Alanyurt tarafında Akyen Tepesi dikkat çekmektedir.¹⁷²

Bölgenin oluşumunda ve şekillenmesinde Hasan Dağı ve Melendiz Dağı Volkanizması etkili olmuştur. Bölge bu dağların eteklerinde kuruludur.

2.3.6.1.1. Hasan Dağı

Hasan Dağı Aksaray-Niğde İl sınırı üzerinde, Aksaray'ın yaklaşık 30 km. güney-güneydoğu yönünde simetrik bir huni şeklinde yükselen, güneyde 38°-01' K ve kuzeyde 38°-11'K paralelleri ile batıda 34°-02'D ve doğuda 34°-17' Doğu meridyenleri arasında bulunmaktadır.¹⁷³

¹⁶⁷ Halil Mesut Baylak, "Fiziki Coğrafya Açısından Melendiz Çayı Havza'sının İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2006: 19

¹⁶⁸ A.e. : 17

¹⁶⁹ A.e. : 17

¹⁷⁰ A.e. : 17

¹⁷¹ Aydın Büyüksaraç, "Kapadokya ve Çevresinin Paleotektonik Evriminin Jeofizik yöntemlerle incelenmesi", Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2002: 8

¹⁷² Baylak, a.g.t. : 25

¹⁷³ İsa Başköse, "Hasan Dağı'nın (Aksaray Kesimi) Florası", Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2010: 11

Fotoğraf 22: Güzelyurt İlçesinden Hasan Dağı Görünümü

Hasan Dağı: Krateri ve merkez konisini muhafaza etmiş genç görünüşlü volkan dağı 3257 m. yükseltiye sahiptir. Temeli Miosen-Alt Pliosen'de meydana gelen epirojenik yükselmelere bağlı olarak kırık hatlarından geniş alanlara yayılan püskürmelerle Oligosen-Miyosen Jipslerinin üzerini örttüğü andezit lavları meydana getirir.¹⁷⁴

1750 m. yüksekliğe kadar meşe ormanı ile kaplıdır. Dağcılık, yayla turizmi, orman içi dinlenme alanları, sportif aktiviteler ve kültür turizmi bakımından bölgenin önemli bir merkezidir.¹⁷⁵

2.3.6.1.2. Melendiz Dağı

Melendiz Dağı, Niğde İl Merkezini kuzeybatıdan çevrelemekte ve Merkez İlçe ile Çiftlik, Altunhisar, Bor ilçe sınırlarının kavuşma sahasını oluşturmaktadır. 2963m. ile Melendiz Dağının en yüksek noktası Beşparmağın Tepesidir.

Keçiboyduran Dağı (2727 m.) ve kuzeye doğru uzantısı olan Göllüdağ volkanik ünitesi (2172 m.) ile beraber dikkate alındığında, İç Anadolu Bölgesinin en geniş yayılışa sahip volkanik ünitesi olduğu söylenebilir.¹⁷⁶ Bu ünite içerisinde Güzelyurt İlçesi bölgesi de teşkil etmektedir.

¹⁷⁴ Baylak, a.g.t. : 19

¹⁷⁵ Serap Şahin, Aksaray, Aksaray Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Ankara, 2008: 32

¹⁷⁶ Safiye Merve Can, "Melendiz Dağı (Niğde) Biryofit Florasının araştırılması", Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde, 2011: 7

2.3.6.2. Akarsular

Aksaray İlinin geneli gibi Güzelyurt İlçesi de akarsu yönünden fakir sayılır ama bölgenin de en önemli su kaynağı olan Melendiz Çayı'nı da bünyesinde barındırır.

2.3.6.2.1. Melendiz Çayı

Melendiz Çayı, Niğde İli, Çiftlik İlçesinden doğup, Ihlara vadisinden geçerek Mamasın Barajına dökülmektedir. Çayın Ortalama Toplam debisi 1.699 m³/sn.dir. Kış ve yaz mevsimlerinde çayın debisi farklı olup, Kış mevsiminde debide artış gözlenmektedir.¹⁷⁷

Fotoğraf 23: Melendiz Çayı

Melendiz Çayı Havzası, Tuz Gölü Kapalı Havzası içerisinde yer alır. Havzanın Ihlara Vadisi kısmı, Kapadokya turizm bölgesine dahil edilir. Melendiz Çayı'nın yakın çevresindeki arazide, Paleozoik, Mesozoyik, Tersiyer ve Kuvaternere ait formasyonlar görülmektedir. Morfolojik unsurlar, dağlık-tepelik alanlar, piedmont düzlükleri, peribacaları ile Ihlara Kanyonu'dur.¹⁷⁸

Melendiz Çayının, en büyük kolunu Göğüs Deresi oluşturmaktadır. Akarsu, tüm kollarıyla beraber tespit ettiğimiz yaklaşık 565,2 km²'lik bir alanı drene eder. Melendiz Çayı, yan kolların birleştiği sahalarda dandritik, ana akarsu akış alanı boyunca Örgülü Drenaj görülmektedir.¹⁷⁹

¹⁷⁷ İl Çevre Durum Raporu, a.r. : 116

¹⁷⁸ Baylak, a.g.t. : V

¹⁷⁹ A.e. : V

Melendiz Çayı Havzası'nda genel hatlarıyla İç Anadolu karasal iklimi hakimdir. Doğal bitki örtüsü step formasyonlarından oluşur. Havza'da büyük toprak gruplarından Kahverengi toprak, kireçsiz kahverengi toprak, kolüvyal toprak, kireçsiz kahverengi orman toprağı ve alüvyon topraklar başlıca toprak çeşitleridir.¹⁸⁰

2.3.6.3. Vadiler

Güzelyurt İlçesi vadi bakımından dünyanın en şanlı yerleşim birimlerindedir. Benzersiz doğası ve içinde barındırdığı 100'e yakın kiliseye sahip, 'İbadetin Gizlendiği Alan' olarak adlandırılan Ihlara Vadisi'ni bünyesinde barındırmaktadır.¹⁸¹

2.3.6.3.1. Ihlara Kanyon Vadisi

Güzelyurt İlçesi sınırları içerisinde önemli jeomorfolojik unsurlardan biride kuzeybatısında yer alan ve içerisinde çeşitli jeomorfolojik unsurları barındıran Ihlara Vadisi'dir. Vadi, Kapadokya turizm bölgesine dahil değildir. Vadinin jeolojik oluşumu itibariyle doğal güzelliklerinin araştırılabilmesi amacıyla, 21.11.1990 tarih ve 20702 sayılı resmi gazetede yürürlüğe giren kanunla Ihlara (Kapadokya) Özel Çevre Koruma Bölgesi (ÖÇKB) oluşturulmuştur. ÖÇKB' YE göre Ihlara Vadisinin coğrafi koordinatlara göre sınırları belirlenmiştir. Sınırları, vadinin en kuzeyi 38°20'20 kuzey enlemi, en güneyi 38°13'10 kuzey enlemi, en doğusu 34°19'30 doğu boylamı ve en batısı ise 34°13'28 doğu boylamları arasındadır.¹⁸²

Selime, Yaprahisar, Belisırma ve Ihlara kasabasını içine alan ve 14 km. uzunluğunda olan Ihlara Vadisi epijenik ve kanyon bir vadi özelliği taşır. Ortalama 80 m. derinliğine sahip, yer yer 100 veya 120 m. derinliktedir. Ihlara Vadisinin oluşmasında bölgesel yükselme hareketleri ve bununla beraber mevcut alan kırık hatları ve sistemleri etkili olmuştur.¹⁸³

¹⁸⁰ A.e. : V

¹⁸¹ İşçen, a.g.e. : 9

¹⁸² Baylak, a.g.t. : 22

¹⁸³ A.e. : 23

Fotoğraf 24: Ihlara Vadisi

Eski bir volkan olan Hasan Dağından çıkan bazalt ve andezit yoğunluklu lavların geniş sahaları kaplamıştır. Neojen ve kuaternerde meydana gelen çökmeler sonucunda sahada çatlaklar meydana gelmiştir. Hasan Dağı ve Melendiz Dağı'ndan çıkan ve ilk çağlarda Kapadokya ırmağı anlamına gelen Peristremma adı verilen Melendiz Çayı'nın da bu çatlaklarda kendine bir yatak oluşturarak derinleştirmesi neticesinde bin Kanyon Vadi olarak ortaya çıkmıştır. Vadi deniz seviyesinden 1220 m. yüksekte yer alır.¹⁸⁴

Vadi çevresindeki yükseltileri; Güllükaya Tepesi, Koca Tepe, Memili Tepesi, Örenüstü Tepesi, Üzümcü Tepesi, Dikmen Tepesi, Çukur Tepesi, Bulaş Tepesi oluşturmaktadır. Bu tepelerin ortalama yükseltileri 1300 m. civarındadır.¹⁸⁵

2.3.6.4. Baraj ve Göller

Güzelyurt İlçesi sınırları içerisinde Güzelyurt Gölet'i bulunmaktadır.

2.3.6.4.1. Güzelyurt Gölet'i

Gölet, Manastır arazisinin güney ucundaki sarp kayalıkların olduğu yere 1990 yılında inşaatına başlanıp 1995 yılında inşaat bitirilmiştir. İlçenin giriş kısmında Yüksek Kilisenin hemen altında görünür bir yerdedir. Sulama amaçlı kurulan gölet, Yüksek Kilise ile birleştiğinden ayrı bir güzel manzarası olmaktadır.

¹⁸⁴ A.e. : 23

¹⁸⁵ A.e. : 26

Fotoğraf 25: Güzelyurt İlçesi Gölet'i

Güzelyurt İlçesi - Güzelyurt Gölet'i Özellikleri	
Gölet'in Yeri	Güzelyurt-Aksaray
Akarsuyu	Selindiz
Amacı	Sulama
İnşaatın (başlama-bitiş) Yılı	1990 – 1995
Gövde Dolgu Tipi	Zonlu Toprak Dolgu
Depolama Hacmi	0.9 hm ³ / yıl
Yağış Alanı	16.3 km ²
Aktif Hacim	0.7 hm ³ / yıl
Ölü Hacim	0.2 hm ³ / yıl
Yükseklik (talvegden)	21.0 m
Yükseklik (temelden)	28.0 m
Sulama Alanı	170 ha
Proje Rantabilitesi	1.26

Tablo 20: Güzelyurt Gölet'i Özellikleri ¹⁸⁶

¹⁸⁶ <http://www2.dsi.gov.tr>, (16.01.2012)

3. GÜZELYURT İLÇESİNİN SOSYAL VE KÜLTÜREL YAPISI

3.1. Güzelyurt İlçesinin Folklorik Özellikleri

3.1.1. Dilin Kullanımında Farklılaşmalar ve Yerel Ağızlar

Güzelyurt İlçesi dil ve anlatımı bakımından, Aksaray İli ve çevre yerleşim birimleri ile benzerdir. Halkın kullandığı dil Türkçedir. Bölgesel olarak söylenişte farklılığa uğrasa da yöresel ağız bakımından büyük benzerlik göstermektedir.

YÖRESEL KELİMELER

A			
Apakla	Kuru Fasulye	Iramak	Gözden Uzaklaşmak
Ashap	Giysi	İmbal	Ucu Çivilı Değnek
Ambar	Depo	İleğen	Leğen
Abo (v)	Hayret Etme	K	
Anız	Nadas Edilecek Tarla	Kak	Elma Kurusu
Avar	Sebze Ekilen Yer	Karsamba	Dağınıklık
B		Kerme	Tezek
Bayır	Yamaç	Kiri	Eşek Yavrusu
Bıldır	Geçen Yıl	Külük	Kazmanın Küçüğü
Bazı	Ekmek	Kömbe	Bir Çeşit Çörek
Bocuk	Küçük Su Testisi	Kön	Ağır Gübresi
Boduk	Manda Yavrusu	L	
C		Lobut	Çok Yemek Yiyen
Carı	Çabuk	M	
Cıllama	Oyunu Bozma	Mucuk	Bir Çeşit Sinek
Cığır	Karda Açılmış Yol	N	
Cingil	Küçük Bakraç	Nörüyor	Ne Yapıyor
Ç		O	
Çığırnak	Seslenmek	Olçum	Çok Bilmiş
Çeltek	Çoban Yamağı	Ö	
Çıtlık	Yenilen Yabani Otu	Ödek	Korkak
Çömçe	Ağaç Kepçe	Ötüğün	Geçen Gün
D		P	
Delik	Pencerenin Ağzı	Pali	Küçük Köpek
Dimi	Mahalli Şalvar	Pat	Ucu Körelmiş
Dölek	Düzlük, Doğruluk	Patlak	Kavrulmuş Mısır
E		Patapat	Berabere
		Püsük	Kedi

Emi	Tembih	S-Ş	
Emmi	Amca	Sızgıt	Kavrulmuş Et
F		Şaplak	Tokat
Firek	Domates	T	
Fişgene	Salyangoz	Tınaz	Tahıl Harmanı
G		Tuluk	Peynir Tulumu
Gıcı	Sarı Çiçekli Ot	V	
Gop	Koş	Variyetli	Çok Zengin
H		Y	
Heye	Evet	Yalım	Kayaların Dik Yanı
Hereni	Küçük Kazan	Yumuş	Hizmet, İş
Hırtlak	Kavunun Hamı	Z	
Hincik	Şimdi	Zavar	Hayvan Yemi
Hödük	Korkak	Zembelek	Kapı Tokmağı
Helke	Kulplu Büyük Kap	Zobu	İri Yarı Erkek
I-İ		Zırık	Kaba Görgüsüz

Tablo 21: Güzelyurt İlçesi ve Çevresi Yöresel Kelimeler¹⁸⁷

İlçenin kendi kabuğundan çıkıp dış çevre diye tabir edebileceğimiz büyük yerleşim yerleri ile iletişime geçmesi, teknolojik haberleşme kaynaklarının kullanımının artması ve okur-yazar oranının artması gibi nedenlerden dolayı artık yerel ağız yok olmaya başlamış ve Güzelyurt İlçesi genç nüfusunda bu kullanımlar nerdeyse yok denecek kadar azalmıştır.

Güzelyurt İlçesinde bazı isimlerin yöresel söyleniş şekilleri de dikkat çekmektedir.

İsim	Yöresel Söyleniş Şekli
Ayşe	Anşa
Cafer	Cafar
Ahmet	Ehmet
Ahmet	Amet
Faruk	Farık
Kuddusi	Guddusi
Hatice	Hatça
Hatice	Hatıca
İhsan	Ihsan
İbrahim	İbraam
Emine	İmine
Rahim	İrahim
Reyhan	İrian
Mahmut	Mamud
Mustafa	Mıstafa
Mehmet	Memmet
Meryem	Miyrem

¹⁸⁷ Kaya, a.g.e. : 205

Ömer	Omar
Süleyman	Sülman
Şerif	Şirif
Tahsin	Tasim
Hüseyin	Üsüyün
Veysel	Viysel

Tablo 22: Bazı isimlerin yöresel söylenişleri¹⁸⁸

3.1.2. Yöresel Edebiyat

Güzelyurt İlçesinin eski bir Rum yerleşim yeri olmasından dolayı Hıristiyanlık ile alakalı kültür izleri, Türklerin bu yerleşim yerine yerleşmeye başlamasından sonra da İslamiyet ile ilgili kültür izlerini içerisinde barındıran edebi türleri görmek mümkündür. Kimi yerde birbirine karışsa da, ortak noktaları; bu yörenin geçmişine dair izler barındırmaktadır.

3.1.2.1. Efsaneler

Yöresel efsanelerde, az da olsa Hıristiyanlık dini ve Rumlar ile alakalı anlatılar olsa da, halk arasında genellikle bilinen bölgeye Türklerin yerleşmesinden sonraki süreyi kapsayan ve Güzelyurt çevresine ait efsanelerdir.

3.1.2.1.1. Hasan Dede Efsanesi

Hasan Dağı'na adını veren Hasan Dede eski zamanlarda bu dağ üzerinde yaşamış ve çevrede saygınlık kazanmış bir kişi olarak biliniyor. Bazıları Hasan Dede'nin Danişmentoğullarının komutanlarından biri olduğunu ve Haçlı Seferleri sırasında II. Kılıçaslan ile birlikte çeşitli savaflara katıldığını belirtiyorlar. Bazıları ise Hasan Dede'yi bir evliya olarak görüyorlar.

Hasan Dede, dağın üzerinde tek başına yaşayan bilge bir kişidir. Aksaray'dan Ali Baba adlı bir derviş ile yakın arkadaşlığı vardır. Ali Baba Aksaray'da bir hamamda çalışmaktadır. Bir gün Ali Baba, Hasan Dede'yi ziyaret eder. Mendilinin içinde bir avuç kor vardır. Sohbetleri süresince kor için için yanar ancak mendile bir şey olmaz. Aradan zaman geçer bu sefer Hasan Dede, Ali Baba'yı ziyaret etmek üzere Aksaray'a gider. Mendilinin içinde Hasan Dağı'ndan aldığı bir avuç kar vardır. Ali Baba ile hamamda uzun uzun konuşurlar bu süre içinde mendildeki kar hiç erimeden öylece kalır. Bir ara Hasan Dede'nin gözü hamamdan çıkan kadınlara gözü takılır. O andan itibaren mendildeki kar erimeye başlar. Bunun üzerine Ali Baba Hasan Dede'ye bakar ve şöyle der;

“ Hasan Dede, dağ başında ermişlik hüner değildir. Asıl hüner güzel kadınlar arasında ermiş kalabilmektedir.”

¹⁸⁸ Mehmet Bezgen, 1962, Ticaret Lisesi Mezunu, Dekorasyon Ustası, Güzelyurt İlçesi

Ali Baba'nın bu sözleri sonradan halk arasında çeşitli şekillerde kullanılmaktadır. Hasan Dede ölümünden sonra mezarının bu dağın zirvesine yapılmasını vasiyet eder. Ölümünden sonra vasiyeti üzerine mezarı dağın zirvesine yapılır. Bu dağ o günden itibaren Hasan Dağı diye anılmaya başlar.¹⁸⁹

3.1.2.1.2. Selime Hatun Türbesi (Ali Paşa Türbesi)

Ihlara Yolu üzerinde sağ tarafta vadi içinde kalan türbe, Selime Kasabası içerisinde yer almaktadır. Selime Hatun Türbesi aynı zamanda Ali Paşa Türbesi olarak bilinmektedir. Türbede yatan zaatın aile etrafının da burada yattığı söylenmektedir. Türbe hakkında anlatılan efsaneyi bilenler, türbeye ayrı bir önem göstermektedir. Türbe ve çevresinde gömülen şahısların kemikleri zamanla açığa çıkmıştır. Savaş zamanlarında burada bulunan ölü başları kaybolur, savaş bittiğinde ise ölü başları tekrar eski yerlerine geri dönerlermiş. Yapılan savaşlarda burada yatan şahısların savaştığına inanılır.¹⁹⁰

3.1.2.2. Atasözleri

Güzelyurt İlçesinde halk arasında kullanılan bazı Atasözleri;

- Karnının doymayacağı yerde açlığını belirtme.¹⁹¹
- Garnının doyacağını bilir. Canavarın yiyeceğini bilmez.¹⁹²
- Her şey olacağına varır.¹⁹³
- Gereği, gerekmediği zaman gör.¹⁹⁴
- Saptı yiyenin, samanlıkta önüne gelir.¹⁹⁵
- Sen köpeğini taşlarsan başkası öldürür.¹⁹⁶
- Delisi olan her gün ağlar, ölüsü olan bir gün ağlar.¹⁹⁷
- Keçinin canı sopa isteyince çobanın değneğine sürünür.¹⁹⁸
- Eli hamur ovalar, gözü kırık kovalar.¹⁹⁹

¹⁸⁹ Enver Katı, 1944, Meslek Yüksek Okulu Mezunu, Emekli Ziraat Teknikeri, Uzunkaya Köyü

¹⁹⁰ Ahmet Özata, 1934, Köy Enstitüsü Mezunu, Emekli Öğretmen, Selime Kasabası

¹⁹¹ Nazife Göz, 1977, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

¹⁹² Nazife Göz, 1977, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

¹⁹³ Nazife Göz, 1977, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

¹⁹⁴ Nazife Göz, 1977, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

¹⁹⁵ Kamile Geçgel, 1971, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

¹⁹⁶ Kamile Geçgel, 1971, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

¹⁹⁷ Kamile Geçgel, 1971, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

¹⁹⁸ Kamile Geçgel, 1971, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

¹⁹⁹ Ahmet Özata, 1934, Köy Enstitüsü Mezunu, Emekli Öğretmen, Selime Kasabası

- Gurk tavuğun ardında firşin dolaşmaz.²⁰⁰
- Herkes ne ederse kendine eder.²⁰¹
- Köy danasından öküz olmaz.²⁰²
- Birlikten dirlik doğar.²⁰³
- Ne doğrarsan aşına, o gelir kaşığına.²⁰⁴
- Kızını dövmezen dizini döver.²⁰⁵
- Yazın gölge hoş, kışın çuval boş.²⁰⁶
- At sahibine göre kişner.²⁰⁷
- İt ite, itte kuyruğına buyurur.²⁰⁸
- Dövmel el kapısını, döverler kapını.²⁰⁹
- Çürük tahta çivi tutmaz.²¹⁰
- Kara haber tez duyulur.²¹¹
- Kelin ilacı olsa başına sürer.²¹²
- Meyve veren ağaç taşlanır.²¹³
- Mum dibine ışık vermez.²¹⁴
- Hamama giren terler.²¹⁵
- Her inişin bir yokuşu vardır.²¹⁶

²⁰⁰ Ahmet Özata, 1934, Köy Enstitüsü Mezunu, Emekli Öğretmen, Selime Kasabası

²⁰¹ Ahmet Özata, 1934, Köy Enstitüsü Mezunu, Emekli Öğretmen, Selime Kasabası

²⁰² Ayşe Koç, 1980, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

²⁰³ Ayşe Koç, 1980, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

²⁰⁴ Ayşe Koç, 1980, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

²⁰⁵ Ayşe Koç, 1980, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

²⁰⁶ Ayşe Koç, 1980, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

²⁰⁷ Cennet Bezgen, 1972, İlkokul Mezunu, Özel Şirket Çalışanı, Güzelyurt İlçesi

²⁰⁸ Cennet Bezgen, 1972, İlkokul Mezunu, Özel Şirket Çalışanı, Güzelyurt İlçesi

²⁰⁹ Cennet Bezgen, 1972, İlkokul Mezunu, Özel Şirket Çalışanı, Güzelyurt İlçesi

²¹⁰ Cennet Bezgen, 1972, İlkokul Mezunu, Özel Şirket Çalışanı, Güzelyurt İlçesi

²¹¹ Cennet Bezgen, 1972, İlkokul Mezunu, Özel Şirket Çalışanı, Güzelyurt İlçesi

²¹² Mustafa Çamlı, 1985, Lise Mezunu, İnşaat Ustası, Güzelyurt İlçesi

²¹³ Mustafa Çamlı, 1985, Lise Mezunu, İnşaat Ustası, Güzelyurt İlçesi

²¹⁴ Mustafa Çamlı, 1985, Lise Mezunu, İnşaat Ustası, Güzelyurt İlçesi

²¹⁵ Mustafa Çamlı, 1985, Lise Mezunu, İnşaat Ustası, Güzelyurt İlçesi

²¹⁶ Mustafa Çamlı, 1985, Lise Mezunu, İnşaat Ustası, Güzelyurt İlçesi

3.1.2.3. Deyimler

- Adam dediğin kim.²¹⁷
- Gıç gırmak.²¹⁸
- Ben bu yılki gazın cücüğü değilim.²¹⁹
- Yerden yığma.²²⁰
- Canı Hasan Dağından kar istiyor.²²¹
- Burun bükme.²²²
- Yumruk kadar çocuk.²²³
- Gelirsem çinerim.²²⁴
- Ağızına kaşık sığmaz.²²⁵
- Arka çıkmak.²²⁶
- Eşşek kadar adam.²²⁷
- Dağdan gelip bağdakini kovmak.²²⁸
- Ağzı havalı.²²⁹
- Zahmet çekmek.²³⁰
- Cacıkladım gene.²³¹
- Vadesi gelmek.²³²

²¹⁷ İsmail Kaya, 1965, İlkokul Mezunu, Çiftçi, Ihlara Kasabası

²¹⁸ İsmail Kaya, 1965, İlkokul Mezunu, Çiftçi, Ihlara Kasabası

²¹⁹ İsmail Kaya, 1965, İlkokul Mezunu, Çiftçi, Ihlara Kasabası

²²⁰ Mehmet Ceylan, 1971, İlkokul Mezunu, Esnaf, Alanyurt Köyü

²²¹ Mehmet Ceylan, 1971, İlkokul Mezunu, Esnaf, Alanyurt Köyü

²²² Mehmet Ceylan, 1971, İlkokul Mezunu, Esnaf, Alanyurt Köyü

²²³ Mehmet Ceylan, 1971, İlkokul Mezunu, Esnaf, Alanyurt Köyü

²²⁴ Mehmet Ceylan, 1971, İlkokul Mezunu, Esnaf, Alanyurt Köyü

²²⁵ Alişan Köse, 1942, Okur-Yazar, Emekli İmam, Yaprakhisar Köyü

²²⁶ Alişan Köse, 1942, Okur-Yazar, Emekli İmam, Yaprakhisar Köyü

²²⁷ Alişan Köse, 1942, Okur-Yazar, Emekli İmam, Yaprakhisar Köyü

²²⁸ Alişan Köse, 1942, Okur-Yazar, Emekli İmam, Yaprakhisar Köyü

²²⁹ Alişan Köse, 1942, Okur-Yazar, Emekli İmam, Yaprakhisar Köyü

²³⁰ Ahmet Koyuncu, 1975, Lise Mezunu, Su Tesisat Ustası, Güzelyurt İlçesi

²³¹ Ahmet Koyuncu, 1975, Lise Mezunu, Su Tesisat Ustası, Güzelyurt İlçesi

²³² Ahmet Koyuncu, 1975, Lise Mezunu, Su Tesisat Ustası, Güzelyurt İlçesi

- Ağzını evşirmek.²³³
- Vakti şaşmamak.²³⁴
- Yağmasan da gürle.²³⁵
- Sabahın köründe.²³⁶
- Laf yetiştirmek.²³⁷

3.1.2.4. Dualar

- Allah ne muradın varsa versin.²³⁸
- Babana rahmet.²³⁹
- Allah ağız tadıyla yedirsin.²⁴⁰
- Su gibi aziz olasın.²⁴¹
- Allah binbir bereket versin.²⁴²
- Allah geçim düzen versin.²⁴³
- Su verenlerin çok olsun.²⁴⁴
- Allah geride kalanlara uzun ömürler versin.²⁴⁵
- Ellere ayaklarına sağlık.²⁴⁶
- İşin gücün rast gelsin.²⁴⁷
- Hay Allah razı olsun.²⁴⁸

²³³ Ahmet Koyuncu, 1975, Lise Mezunlu, Su Tesisat Ustası, Güzelyurt İlçesi

²³⁴ Mehmet Demir, 1980, Eğitim Fakültesi Mezunlu, Öğretmen, Selime Kasabası

²³⁵ Mehmet Demir, 1980, Eğitim Fakültesi Mezunlu, Öğretmen, Selime Kasabası

²³⁶ Mehmet Demir, 1980, Eğitim Fakültesi Mezunlu, Öğretmen, Selime Kasabası

²³⁷ Mehmet Demir, 1980, Eğitim Fakültesi Mezunlu, Öğretmen, Selime Kasabası

²³⁸ Mustafa Ceylan, 1951, Okur-Yazar, BAĞ-KUR Emeklisi, Alanyurt Köyü

²³⁹ Mustafa Ceylan, 1951, Okur-Yazar, BAĞ-KUR Emeklisi, Alanyurt Köyü

²⁴⁰ Mustafa Ceylan, 1951, Okur-Yazar, BAĞ-KUR Emeklisi, Alanyurt Köyü

²⁴¹ Mustafa Ceylan, 1951, Okur-Yazar, BAĞ-KUR Emeklisi, Alanyurt Köyü

²⁴² Mustafa Ceylan, 1951, Okur-Yazar, BAĞ-KUR Emeklisi, Alanyurt Köyü

²⁴³ Mustafa Ceylan, 1951, Okur-Yazar, BAĞ-KUR Emeklisi, Alanyurt Köyü

²⁴⁴ Mustafa Çamlı, 1977, Lise Mezunlu, Esnaf, Güzelyurt İlçesi

²⁴⁵ Mustafa Çamlı, 1977, Lise Mezunlu, Esnaf, Güzelyurt İlçesi

²⁴⁶ Mustafa Çamlı, 1977, Lise Mezunlu, Esnaf, Güzelyurt İlçesi

²⁴⁷ Mustafa Çamlı, 1977, Lise Mezunlu, Esnaf, Güzelyurt İlçesi

²⁴⁸ Mustafa Çamlı, 1977, Lise Mezunlu, Esnaf, Güzelyurt İlçesi

- Allah gazadan beladan esirgesin.²⁴⁹
- Ellerin dert görmesin.²⁵⁰
- Allah başını yastığa düşürmesin.²⁵¹
- Nur içinde yat.²⁵²
- Geçmişlerinin ağzına değsin.²⁵³

3.1.2.5. Beddualar

- Allah belanı versin.²⁵⁴
- Gözü çıkasica.²⁵⁵
- Boyların devrilsin.²⁵⁶
- Canı çıkasica.²⁵⁷
- Sürüm sürüm sürün inşallah.²⁵⁸
- Evinde baykuşlar öte.²⁵⁹
- Dini kırık.²⁶⁰
- Mer mer meleyesin.²⁶¹
- Yaşamıyasica.²⁶²
- Ödün ağzına gele.²⁶³
- Geberin inşallah.²⁶⁴

²⁴⁹ Mustafa Çamlı, 1977, Lise Mezunu, Esnaf, Güzelyurt İlçesi

²⁵⁰ Merve Koç, 1975, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

²⁵¹ Merve Koç, 1975, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

²⁵² Merve Koç, 1975, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

²⁵³ Merve Koç, 1975, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

²⁵⁴ Aslıhan Şimşek, 1982, Lise Mezunu, Özel Sektörde Çalışan, Ihlara Kasabası

²⁵⁵ Aslıhan Şimşek, 1982, Lise Mezunu, Özel Sektörde Çalışan, Ihlara Kasabası

²⁵⁶ Aslıhan Şimşek, 1982, Lise Mezunu, Özel Sektörde Çalışan, Ihlara Kasabası

²⁵⁷ Aslıhan Şimşek, 1982, Lise Mezunu, Özel Sektörde Çalışan, Ihlara Kasabası

²⁵⁸ Aslıhan Şimşek, 1982, Lise Mezunu, Özel Sektörde Çalışan, Ihlara Kasabası

²⁵⁹ Aslıhan Şimşek, 1982, Lise Mezunu, Özel Sektörde Çalışan, Ihlara Kasabası

²⁶⁰ Tahsin Anuf, 1974, Lise Mezunu, Garson, Selime Kasabası

²⁶¹ Tahsin Anuf, 1974, Lise Mezunu, Garson, Selime Kasabası

²⁶² Tahsin Anuf, 1974, Lise Mezunu, Garson, Selime Kasabası

²⁶³ Tahsin Anuf, 1974, Lise Mezunu, Garson, Selime Kasabası

²⁶⁴ Tahsin Anuf, 1974, Lise Mezunu, Garson, Selime Kasabası

- Zıkkımın dibini yiyesice.²⁶⁵
- Gidişin olsun da gelişin olmasın.²⁶⁶
- Gözlerin kör olsun.²⁶⁷
- İki yakan bir araya gelmesin.²⁶⁸
- İyi gün görmeyesin.²⁶⁹
- Canına kurt düşsün.²⁷⁰

3.1.2.6. Bilmeceler

- Üstü kadife, altı unluk,
Onun altıda, odunluk.²⁷¹ (İğde)
- Aslan gibi bıyıklı,
Arşın gibi ayaklı.²⁷² (Arpa)
- Otuz iki hacılar,
Birbirini gıcılar.²⁷³ (Diş)
- Ateşe girer yanmaz,
Suya girer ıslanmaz.²⁷⁴ (Güneş)
- Bize bir kadı geldi;
Dünyanın tadı geldi.²⁷⁵ (Tuz)
- Yol üstünde yağlı kayış.²⁷⁶ (Yılan)

²⁶⁵ Tahsin Anuf, 1974, Lise Mezunu, Garson, Selime Kasabası

²⁶⁶ Türkan Çağlayan, 1969, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

²⁶⁷ Türkan Çağlayan, 1969, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

²⁶⁸ Türkan Çağlayan, 1969, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

²⁶⁹ Türkan Çağlayan, 1969, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

²⁷⁰ Türkan Çağlayan, 1969, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

²⁷¹ Cemil Aksoy, 1977, Lise Mezunu, Duvar Ustası, Güzelyurt İlçesi

²⁷² Cemil Aksoy, 1977, Lise Mezunu, Duvar Ustası, Güzelyurt İlçesi

²⁷³ Cemil Aksoy, 1977, Lise Mezunu, Duvar Ustası, Güzelyurt İlçesi

²⁷⁴ Cemil Aksoy, 1977, Lise Mezunu, Duvar Ustası, Güzelyurt İlçesi

²⁷⁵ Halime Sağdıç, 1975, Lise Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

²⁷⁶ Halime Sağdıç, 1975, Lise Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

- Bir acayip nesne gördüm,
Ağzı var dili yok.
Daima yediği odun,
Vücutunda kanı yok.²⁷⁷ (Soba)
- Çıldır çulsuz,
Baldırı kılsız,
Başı sarı, sarıksız;
Bıyıklı hırsız.²⁷⁸ (Fare)
- Dağdan gelir sekerek,
Kuru üzüm dökerek.²⁷⁹ (Keçi)
- Eti haram,
Sütü helal.²⁸⁰ (Arı)
- Kalburda durmaz,
Onsuz olunmaz.²⁸¹ (Su)
- Taştandır demirdendir,
Yediği hamurdandır.
Dünya alemi doyurur,
Kendisi doymayandır.²⁸² (Değirmen)

3.1.2.7. Maniler

- Dam başında üç oğlan
Al da beni kaç oğlan
Ötekiler duymadan
Aksaray'ı geç oğlan.²⁸³
- At üstünde jandarma
Tut kolundan gönderme
Kız ben seni alacağım
Kimselere deyiverme.²⁸⁴

²⁷⁷ Halime Sağdıç, 1975, Lise Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

²⁷⁸ Halime Sağdıç, 1975, Lise Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

²⁷⁹ Aziz Avcı, 1968, İlkokul Mezunu, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

²⁸⁰ Aziz Avcı, 1968, İlkokul Mezunu, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

²⁸¹ Aziz Avcı, 1968, İlkokul Mezunu, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

²⁸² Aziz Avcı, 1968, İlkokul Mezunu, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

²⁸³ Nadide Avan, 1947, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

²⁸⁴ Cennet Bezgen, 1972, İlkokul Mezunu, Özel Şirket Çalışanı, Güzelyurt İlçesi

- Kaynar kazan taşmaz mı?
Yol buradan aşmaz mı?
Merak etme sevdiğim
Ayrılan kavuşmaz mı?²⁸⁵

- Ekin ekim ot bitti
Dalında bülbül öttü
Ötmez olaydın bülbül
Yarım gurbete gitti.²⁸⁶

- Elma attım al gelin
Yanakları bal gelin
Eğer gönlün var ise
Bu gecede kal gelin.²⁸⁷

Elmayı atan bilir
Alıp da tutan bilir
Güzel yârin koynunda
Yatıp da kalkan bilir.²⁸⁸

- Ekini katlı yârim
Dilleri tatla yârim
Gel dedim de gelmiyor
Gavur inatlı yarım.²⁸⁹

- Karanfilim üç çatal
Üçü de pembe açar
Aksaray'ın kızları
Yatsıdan sonra kaçır.²⁹⁰

- Bizim köyün kızları
Sürmelidir gözleri
Gözlerine bakarken
Kaçırdım öküzleri.²⁹¹

²⁸⁵ Nadide Avan, 1947, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

²⁸⁶ Nadide Avan, 1947, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

²⁸⁷ Nadide Avan, 1947, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

²⁸⁸ Nadide Avan, 1947, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

²⁸⁹ Cennet Bezgen, 1972, İlkokul Mezunu, Özel Şirket Çalışanı, Güzelyurt İlçesi

²⁹⁰ Cennet Bezgen, 1972, İlkokul Mezunu, Özel Şirket Çalışanı, Güzelyurt İlçesi

²⁹¹ Cennet Bezgen, 1972, İlkokul Mezunu, Özel Şirket Çalışanı, Güzelyurt İlçesi

- Ayakkabım kırmızı
Ben annemin bir kızı
Benim sevdiğim oğlan
Aksaray'ın yıldızı.²⁹²
- Derdim baştan aşıyor
Çilem dolmuşta yaşıyor
Ben tek başıma kaldım
Herkes eşle yaşıyor.²⁹³
- Kara koyun yayılır
Yayıldıkça sayılır
Çıkma güzel dışarı
Seni gören bayılır.²⁹⁴
- Hasan Dağı ovası
Gelveri'nin yuvası
Kızlar bize gelmiyor
Nedir bunun manası.²⁹⁵

3.1.2.8. Ninniler

- Dandini dandini dastana
Danalar girdi bostana
Kov bostancı danayı
Yemesin lahanayı.

Dandini dandini damama
Kızlar gider hamama
Hamamın yolu taşlıdır
Kızım kara kaşlıdır.

Dandini dandini dan kuşu
Yüksek saraylar kuşu
Çalım çırpım yuvası
Şeker getir yavrumun babası

Dandini dandini danadan
Bir anadan bir babadan
Bağışlasın yaradan
Nenni benim oğlum nenni

²⁹² Cennet Bezgen, 1972, İlkokul Mezunları, Özel Şirket Çalışanı, Güzelyurt İlçesi

²⁹³ Sedef Aydın, 1983, Lise Mezunları, Ev Hanımı, Ihlara Kasabası

²⁹⁴ Sedef Aydın, 1983, Lise Mezunları, Ev Hanımı, Ihlara Kasabası

²⁹⁵ Sedef Aydın, 1983, Lise Mezunları, Ev Hanımı, Ihlara Kasabası

Babası beyler başı nenni
Anası cevahir taşı nenni
Nenni benim oğlum nenni
Nenni nedim uyuyasın
Kaymak verdim büyüyesin

Uyumuyor ben neyledim
Neneni yavrum nenni neni
Nenni dedim yatasın
Kızıl güle batasın
Kızıl gül bir ağaçtır
Duldasında yatasın
Nenni der de uyuturum
Uyuturda büyütürüm
Ben yavrumu yürütürüm
Nenni yavrum nenni nenni.

Nesi var yavrumun nesi var
Benim yavrumun uykusu var
Uyusunda büyüsün neni
Tıpış tıpış yürüsün neni
Nen çalar uyurdum neni
Üstünü soyundururum neni
Mevlam izin verirse
Küçüksün büyüdürüm nenni.

Dandini dandini dastana
Danalar girmiş bostana
Kov bostancı danayı
Yemesin lahanayı
Eee..Eee..Eeeh
Dandili oğlum dandili
Ulu caminin kandili
İmamların asası
Küçük kürkün yakası
Tüccarların kasası
Güvalerin kesesi

Al babası al babası
Yağlığımı sar babası
Oğlun mektebe hazırla
Kitap al da sal babası

Dandin dandin danadan
Doğmuş bebek anadan
Böyle güzel doğar mı?
Öyle çirkin anadan.²⁹⁶

²⁹⁶ Hatice Köksal, 1975, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Ihlara Kasabası

- Atlar kopar takır takır
Beşğinin altı bakır
Mehmet büyür Kur'an okur
Ninni oğlum ninni.²⁹⁷
- Hadi benim yavrum hu hu
Uyusun da büyüsün ninni
Sokaklar da yürüsün ninni
Bana mama getirsin ninni.²⁹⁸
- Bebeğim kocaman, onu tutamam
Ninniler söylerim, hiç uyutamam
Oynayıp gülüyor, bizi süzüyor
Mamasını yemiyor, beni üzüyor
Evcilik oynarken bana eş olur
Hem anne hem baba hem kardeş olur
Oynayıp gülüyor, bizi süzüyor
Mamasını yemiyor, beni üzüyor.²⁹⁹
- Ninni ninni ninnice
Akşam baban gelince
Hani yavrum deyince
Seni önüne koyunca
Öpüp garnı doyunca
Ninni yavrum ninni
Ninni ninni hu ninni.³⁰⁰

3.1.2.9. Ağıtlar

Evlenecek gelinin ailesini bırakıp yeni bir hayata gitmesinin verdiği karışık duygular içerisinde önce babaya sonrada anneye ağıtı:

- Beni uzaklara attın babam,
Artık evinde rahat yaşa babam,
Bir köşene ay doğsun babam,
Bir köşene gün doğsun babam,
Kolum kapıdan mı çıktıydı babam,
Başım bacadan mı çıktıydı babam.³⁰¹

²⁹⁷ Hatice Köksal, 1975, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Ihlara Kasabası

²⁹⁸ Hatice Köksal, 1975, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Ihlara Kasabası

²⁹⁹ Leyla Uğur, 1979, Lise Mezunu, El Sanatları, Güzelyurt İlçesi

³⁰⁰ Leyla Uğur, 1979, Lise Mezunu, El Sanatları, Güzelyurt İlçesi

³⁰¹ Cevriye Büyükkök, 1948, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

- Ah aram anam; beni düşünmeyen anam,
Tekneden ekmeğin tükenmesin anam,
Oluğundan suyun eksilmesin anam,
Ağır yürürsem tembel derler anam,
Hızlı yürürsem deli derler anam,
El evinde ben nasıl uyayım anam.³⁰²

Geline annesinin ağzından yakılan bir ağıt:

- Gittiğin yollar hep yokuş,
Seni göreyim kızım kaynanana yakış,
Eline yakışsın beklenen her iş,
Meleğim meleğim allı meleğim,
Düşmanımız çoktur seni göreyim.³⁰³

Bin annenin şehit olan evladı için söyledikleri:

- Ağıtımdan ben aklımı yitirdim,
Ağlaya ağlaya olmuşum verem,
Geceler uykusu gözüme haram,
Issız yuvalarda ben nasıl duram.³⁰⁴

3.1.2.10. Masallar

Güzelyurt İlçesi araştırmalarımızda yöreye özgü anlatılan bir masal ile karşılaşamadık. Genel bilinen bazı masalların çoğunluk tarafından da bilindiğini fark ettik. Bu masalların çoğunluğunu tür olarak dini konuları kapsayan masallar ve kısa hikayelerdir.

Bölgede araştırma için sohbetlerimiz sırasında dikkatimizi çeken çoğu insanın çocuklarına anlatabileceği en az bir iki masal bilmesidir. Bu durumu sordüğümüzda erkeklerin kuran kursları, camiler ve okulda anlatılanlardan akıllarında kalanlar ve bayanlarında okula gidenlerinin öğrendiklerini kendi yaşıtlarına anlatması ile öğrendiklerini söylemekte. Zaten yeni nesil diye tabir edeceğimiz genç nüfusta eğitim – öğretimleri sırasında artık öğrenmektedir.

³⁰² Cevriye Büyükkök, 1948, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

³⁰³ Cevriye Büyükkök, 1948, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

³⁰⁴ Aynur Ceylan, 1955, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Alanyurt Köyü

3.1.2.10.1. Alakarga İle Kuşlar

Bir varmış bir yokmuş, eski günlerde ormanlar kralı aslan, kuşların da bir kralı olsun istemiş. Bir gün bütün kuşları karşısına çağırmış. “İçinizden en güzelini seçin; size kral olsun” demiş.

Bunu duyan kuşlar su başına gitmişler. Güzelleşmek için yıkanmışlar, taranmışlar. Ama alakarga ne kadar yıkansa, ne kadar taransa yine de güzelleşemeyeceğini anlamış. Hemen bir kurnazlık düşünüp, öteki kuşlardan düşen tüyleri toplamış. Sonra hepsini birer başına, sırtına, bacaklarına takmış. Kuşların kral seçecekleri gün gelip çatmış. Hepsi aslanın huzuruna gitmişler. Alakarga durur mu? O da varmış aslanın karşısına. Aslan kuşlara uzun uzun bakmış. Alakargayı göstererek “doğrusu en güzeliniz bu. Ben size onu kral yapacağım” demiş.

Kuşlar bunu duyunca alakarganın üstüne atılmışlar. Her biri kendi tüyünü bulup geri almış. Alakarga yine alakarga kalmış. Hilesi meydana çıkınca çok utanmış.³⁰⁵

3.1.2.10.2. Fare İle Deve

Bir varmış bir yokmuş, eski zamanlarda bir fare bir devenin yularını eline almış; kibirle “Durma, yürü bakalım” demiş. Uysal deve yürümeye başlamış. Fare de kendini pehlivan sanmış. Deve farenin düşüncesini anlamış ve içinden “Sabret, şimdi ne olduğunu görürsün” demiş.

Birlikte yürümüşler. Gide gide ancak bir filin geçebileceği büyük bir nehre gelmişler. Fare orada durakalmış. Deve “Ey şamatacı arkadaşım! Niye durdun? Neden şaşırдың? Hadi nehirde yürü bakalım. Sen benim kılavuzumsun. Hadi hızlı yürü” demiş.

Fare “Ya nehrin suyu derinse, batıp boğulmaktan korkarım” diye cevap vermiş.

Deve “Ben bir suyu kontrol edeyim” diyerek hemen suya yürümüş ve ayağını daldırmış. Sonra “Su dize kadar. Niçin böyle şaşırдың?” diye sormuş.

Fare “Bana ejderha gibi olan sana karınca gibi gelir. İki diz arasındaki fark açıkça belli. Su senin dizine kadarsa, benim başımı yüz arşın geçer” demiş.

O zaman deve “Öyleyse bir daha böyle küstahlık etme. Yoksa çok sıkıntı çekersin. Kendin gibi farelere karşı kibirlen” demiş.

Fare “Çok pişman oldum. Özür dilerim. Sudan geçmek için bana yol gösterir misin?” deyince deve acıyıp “Haydi hörgücüne sığra” demiş.

Fare devenin hörgücüne sığramış ve birlikte nehrin karşı kıyısına geçmişler.³⁰⁶

³⁰⁵ Cevriye Büyükkök, 1948, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

³⁰⁶ Aynur Ceylan, 1955, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Alanyurt Köyü

3.1.2.10.3. Tembel Kız

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde; bir karı – koca varmış. Kız el bebek gül bebek büyütülmüş, ama hiç iş öğrenmemiş. Bunun için adına tembel kız denilmiş. Bu kız o kadar tembelmiş ki yerinden kalkmaya üşeniyormuş. Anası babası ona bir gelberi yaptırmış. Kız da oturduğu yerden işini gelberiyle yaptırıyormuş.

Kızın evlilik çağı gelmiş. Anası babası kızını bir avcıyla evlendirmiş. Avcı ava gitmiş, bir ördek vurmuş. Eve gelmiş, ördeği temizlemiş, ateşe koymuş. Tekrar ava gitmek üzere hazırlanmış. Karısına ateşe ördeği koydum; yanmasın bak demiş. Tembel kız, olur demiş, demiş ama yerinden bile kalkmamış.

Aradan uzunca bir zaman geçmiş. Dilenci eve gelmiş. Tembel kıza, hanımcığım Allah rızası için bir dilim ekmek demiş. Tembel kızda yan tarafta mutfak, geç al cevabını vermiş.

Dilenci mutfağa girmiş. Bakmış ocakta ördek kaynıyor, almış ördeği torbasına koymuş. Tencerenin içine de pis eski çarıklarını koymuş. Gelmiş tembel kızın yanına. Bak hanımcığım demiş, ekmeği aldım Allah razı olsun. Şimdi sana bir türkü söyleyeyim de ben gideyim. Türküyü söyle demiş;

Senin gaga benim torba içinde,
Benim çarık senin çorba içinde,
Sen yat kaba yatak yorgan içinde,
Ben yiyecem gagayı orman içinde.

Dilenci türküyü böyle söylemiş, çekip gitmiş. Aradan bir zaman geçmiş, kızın avcı kocası gelmiş. Karısına ördek pişti mi? Demiş. Karısı olan biteni anlatmış, bak bana birde türkü söyledi, sana deyiverem demiş, türküyü söylemiş.

O zaman avcı kocası durumu anlamış, karısına kızıp azarlamış. Ondan sonra tembel kız, tembelliği bırakmış. Onlar ermiş muradına, biz çikalım kerevetine.³⁰⁷

3.1.2.11. Tekerlemeler

3.1.2.11.1. Komşu Komşu

- Komşu, komşu!
- Hu, hu!
- Oğlun geldi mi?
- Geldi.
- Ne getirdi?
- İnci, boncuk.
- Kime, kime?

³⁰⁷ Ekrem Çamlı, 1974, Yüksekokul Mezunlu, Uzman Çavuş, Güzelyurt İlçesi

- Sana, bana.
- Başka kime?
- Kara kediye.
- Kara kedi nerede?
- Ağaca çıktı.
- Ağaç nerede?
- Balta kesti.
- Balta nerede?
- Suyu düştü.
- Su nerede?
- İnek içti.
- İnek nerede?
- Dağa kaçtı.
- Dağ nerede?
- Yandı, bitti kül oldu.³⁰⁸

3.1.2.11.2. Cam

- Bir cam
- İki cam
- Üç cam
- Dört cam
- Beş cam
- Altı cam
- Yedi cam
- Sekiz cam
- Dokuz cam
- On cam
- Bu da benim amcam.
- Eveleme develeme
- Evvel altı elma yedi
- Seren sekiz
- Serçe dokuz
- Tarmanın topu kara
- A devenin çatı kara.³⁰⁹

3.1.2.11.3. Hakkı

- Hakkı Hakkının hakkını yemiş
- Hakkı Hakkı'dan hakkını istemiş
- Hakkı Hakkıya hakkını vermeyince
- Hakkı da Hakkı'nın hakkından gelmiş.³¹⁰

³⁰⁸ Meryem Yalvaç, 1950, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

³⁰⁹ Meryem Yalvaç, 1950, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

³¹⁰ Bedri Yeldan, 1973, Lise Mezunu, Tüccar, Güzelyurt İlçesi

3.1.2.11.4. Ellerim Parmaklarım

- Sağ elimde beş parmak
Sol elimde beş parmak
Say bak, say bak, say bak
Hepsi eder on parmak
Sen de istersen saymak
Say bak, say bak, say bak
Hepsi eder on parmak.³¹¹

3.1.2.12. Yerleşim Yerlerine Yerel Halkça Verilen İsimler

Silindiz Mevki	Dereler Bağları
Tavşanlı Bağları	Borasan Mevki
Ufacık Mevki	Bozyer
Kartal Kayası	Güney Dağı
Göller	Kuşağın Kaya
Taşbaşı	Eski Bağlar
Kuyucak	Kuş Tepesi
Hamza'nın Dere	Takırdak
İhsu Yolu	Kuruçay
Ihlara Yolu	Kona
Akkaya	Düngürü Bağları
Kuzuçubuğu	Kömürlük
Manastır Vadisi	Değirmen Karşısı
Cumalı Üstü	Iskalka
Yüksek Kilise	Tırazardı
Ziftçayı	Göz Kayaları

Tablo 23: Yerleşim yerlerine yerel halkça verilen isimler³¹²

³¹¹ Bedri Yeldan, 1973, Lise Mezunu, Tüccar, Güzelyurt İlçesi

³¹² Hasan Emekli, 1947, İlkokul Mezunu, İnşaat Ustası, Güzelyurt İlçesi

3.1.2.13. Yerel Halkça Kullanılan Lakaplar

Batmazlar	Kanberler
Kadiroğulları	Çatcılar
Kocanizam	Yavaşali
Testici Kemal	Balak Osman
Kasap Bekir	Şerali
Peteş Ahmet	Tahta Kūlah
Tavlama	Cadılar
Tat Alinin Mehmet	Demirci Musa
Deli Emin	Kel Hasan
Gūmūtlar	Koca Osman
Tıırdamaz	Zilfiler
Kōr Muharrem	Delice
Kara Battallar	Kadir Hoca
Muhtar Musa	Kalaycının Bayram
Topal Osman	Şūkrūler
Mırçılar	ōmer Çavuş
Daldal İzzet	Kavaslar
Dik Ali	Ago Abdurrahman
Foto Kazım	Bacaklının Bayram
Kır Veysel	Nalbantlar
Topal Mustafa	Konyalı

Tablo 24: Yerel halkça kullanılan lakaplar³¹³

3.1.3. Geleneksel Müzik ve Halk Oyunları

3.1.3.1. Geleneksel Müzik (Türküler)

Halk müziği özellikle eğlenceler ve düğünlerde canlılığını sürdürmektedir. Davul, zurna, def, zil, kaşık, bağlama çalma geleneği oldukça yaygındır. Oyunların türkülü olanları da vardır. Türkülü olan oyunların meydana ya da evde oynananları vardır. Meydan oyunları davul zurna eşliğinde; ev içinde oynanan oyunlar ise def, tepsi, zil, kaşık gibi eşyalar çalınarak söylenen türküler eşliğinde oynanır.³¹⁴ Güzelyurt İlçesinde; Güvercinim Süt Beyaz, Osman Abim Evde mi?, Kesik Çayır ve Dam Başında Oturur türküleri, en fazla rağbet gören, bilinen türkülerdir.

³¹³ Musa Çağlayan, 1936, Okur-Yazar, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

³¹⁴ Kaya, a.g.e. : 212

3.1.3.1.1. Güvercinim Süt Beyaz

Güvercinim süt beyaz
Gine geldi bahar yaz
Kurban olam Allahım
Seveni sevene yaz

Ah ninnayı ninnayı da
Gel oynayı oynayı ninna
Aslan gibi yârim var da
Satın alır dünyayı ninna

Yük altında bulgurum
Oğlan sana vurgunum
Çek elini elimden
Arpa yoldum yorgunum

Teşdi koydum teleme
Kaşım benzer kaleme
Uğrun uğrun severdim
Sen duyurdun aleme

Söz: Emel DEMİRYÜREK³¹⁵

3.1.3.1.2. Osman Abim Evde Mi ?

Damdan dama atlan yar Osman'a yandım
Püskülleri sarkan yar bir tanem
Püskülleri sarkan yar bir tanem
El eyledim gelmedi Osman'a yandım
Horozlardan korkan yar bir tanem
Horozlardan korkan yar bir tanem

Osman abim evde mi, evde mi
Üç odalı yerde mi, yerde mi?
Ak kadifeli yerde mi, evde mi?
Terliğimin tepesi Osman'a yandım
Gül kokuyor nefesi, bir danem
Gül kokuyor nefesi, bir danem
Osman abim evde mi, evde mi, üç odalı yerde mi?

Söz: Mehmet AKÇA³¹⁶

³¹⁵ Aksaray Valiliği - Aksaray Turizm Envanteri, Konya, Arı Ofset Matbaacılık, 1994: 65

³¹⁶ A.e. : 63

3.1.3.1.3. Kesik ayır

Kesik ayır biçilir mi, sular soğuk içilir mi?
Bana yardan geç diyorlar, yar tatlıdır geçilir mi?

(Burada oynayanlar bir uzun hava söylerler)

Sabahtan uğradım ben bir güzele.
Güzel ağlatmadı, güldürdü beni, ay gelin, srmelim.

(Bundan sonra hareketli bir hava söylenir)

Kaymakam kızı, etme bu nazı, gel bize bazı bazı
Elinizden, elinizden kurtulaydım dizinizden.
Yeğilbağlı rdek olsam sular içmem glnzden aman.

(Tekrar uzun hava)

Ben güzelden vefa ummazdım, aman ummazdım.
Ak gerdan üstüne kondurdu beni. Ay gelin srmelim.
Kaymakam kızı, etme bu nazı, gel bize bazı bazı.

Söz: Ahmet GRSES³¹⁷

3.1.3.1.4. Dam Bağında Oturur

Dam bağında oturur
ıkmiğ kapı süpürür
Senin o bakığların
Beni bir gün bitirir

Oy nine yandım nine
Nasıl aldandım niye
Hani sen benim idin
Sözünden döndün niye

Oturmuğ oya rer
Sokuda bulgur dver
Dnğte bakmıyordu
oktan unutmuğ meğer

Entarım var ekleme
İçinden ilikleme

³¹⁷ A.e. : 58

Beni sana vermezler
Boş kapıyı bekleme

Söz: Emel DEMİRYÜREK³¹⁸

3.1.3.2. Halk Oyunları

Güzelyurt İlçesinde, Aksaray İlinin neredeyse tamamında oynanan oyunları görmek mümkündür. Aksaray ve yöresinde oynanan halk oyunları bazen Konya, bazen de Kırşehir'in oyun havalarının içinde sayılmıştır. Genelde halay ve kaşıkla oynanan oyunlar daha fazladır.³¹⁹ Bu oyunların çoğunluğu davul ve zurna eşliğinde oynanmaktadır.

3.1.3.2.1. Kadın Halk Oyunları

Genellikle kadınların oynadığı oyunlar kapalı mekanlarda ve erkeklerin olmadığı yerlerde oynanmasına özen gösterilir. İlçede genelde bilinen oyunlar:

- Dam başında hereni
- Çıktım çeşme başına
- Fasulyenin arkası bakla
- Horozum ala bula
- Jandarmanın belinde olur kayışı
- Sille

Kadınların oyunlardaki kıyafetleri:

Başa Giyilenler: Fes, oyalı yemeni, oyalı yazma, penez, tepelik, tülbent.

Sırtta Giyilenler: Göynek, işlik, bindallı, şalvar, şal, kuşak, salta, önlük, üç etek.

Ayağa Giyilenler: Çorap (renkli yün), ayakkabı (yumuşak derili ve tabansız).

³¹⁸ <http://www.turkuyurdu.com>, (15.04.2012)

³¹⁹ Kaya, a.g.e. : 230

Takılar: Dizi paralar, gümüş bilezik, yüzük.

Saç Şekilleri: Belik örgü, kısa saç.³²⁰

3.1.3.2.2. Erkek Halk Oyunları

Erkek halk oyunları açık alanlarda oynanmaktadır. Oyunlara genellikle davul ve zurna eşlik eder. İlçede bilinen oyunlar:

- Çil keklik
- Develi
- Dört ayak
- İkileme
- Tek ayak
- İki ayak
- Osman abim evde mi?
- Sıçrama
- Sin sin (Gizlen gizlen)
- Üçayak
- İnçe çayır

İlçede genelde bilinen Tek ayak, eller birbirine kenetlenir. Vücut esnek bir hal alarak, müziğin ritmine göre bir adım ileri, bir adım geri atmak suretiyle oyun oynanır. İki ayak, el ve vücut hareketleri, tek ayakta olduğu gibidir. Bu oyunda, iki adım öne, bir adım geriye gidilerek oynanır. Bazen de sekerek oynanır. Üçayak, üç ileri, üç geri olarak oynanır. İleri gitmelerde sekmeler, geri gitmelerde sekmeler, ayaklar dizden kırılır.³²¹

Sıçrama oyunu oldukça hareketlidir. İki ileri, bir geri sıçrayarak oynanır. Sin-sin (gizlen-gizlen) tek davulla oynanır, özelliği; meydan okuma ve saklanmadır. Önce bir halka oluşturulur, sonra kendisine güvenen bir kişi halka içine çıkararak diğerlerine meydan okur. Halkada bulunanlardan biri daha önce, kendisini halka içine gösterdikten sonra

³²⁰ A.e. : 230

³²¹ Aksaray Valiliği Aksaray Turizm Envanteri, Konya, Arı Ofset Matbaacılık, 1994: 57

kovalamaca başlar. Öndeki kendisini yakalatmamaya çalışır ve yakalanırsa halkadaki yerini alır, halka dışına çıkma saygısızlık olarak nitelendirilir.³²²

Erkeklerin oyunlardaki kıyafetleri:

Başa Giyilenler: Fes, yazma (alınlık).

Sırtta Giyilenler: Kollu cepken, yelek, kuşak, şalvar ve düz yakalı göynek.

Ayağa Giyilenler: Desenli yün çorap, ayakkabı.

Aksesuar: Köstekli saat, silahlık, hamaylı.³²³

3.2. Sosyal ve Kültürel Hayata Etkisi Olan Önemli Şahsiyetler

3.2.1. Gregoire (Greguar-Nazyanlı Başpiskopos ve Aziz) (328-329)

Hıristiyanların aynı adı taşıyan 5 aziz ulularından üçüncüsüdür. Akidci (Teolocyan) lakabıyla meşhur idi. 328 yılında Kapadokya'nın Archelais'inin (Aksaray) Nazyan'ında doğmuştur.³²⁴ Babası Nazianzos piskoposu Gregorios, annesi ise Nonna'dır. Caesarius ve Gorgonia adlarında iki kardeşi vardır.³²⁵

Filistin'in Kayseriye şehrinde ve İskenderiye'de tahsilini yaptıktan sonra St. Basil ile beraber Atina'ya gitmiş, tahsilini tamamladıktan sonra yurdunda bazı ruhani hizmetlerde bulunduktan sonra Konstantiniye geçip mezhep propagandası ile uğraşmıştır. İznik Ruhani Meclisinin kararlarını desteklemeğe, onları yaymaya çalışmıştır. İmparator Teodosyos tarafından Konstantin'i Başpiskoposluğuna getirilerek bir ruhani meclise dahi bunun nasbı onaylandırılmak istenmişse de Mısır Piskoposları tasdik etmediklerinden Kapadokya'daki yurduna çekilerek ömrünü orada dini vaaz ve nasihatlerle geçirmiştir. Hazırladığı vaazlar vaktinin edebi şaheserleri halinde yazılarak elden ele, ilden ile gezmiştir. Hıristiyanlığın gelişmesinde ve yayılmasında büyük hizmeti olduğu kabul ediliyor. 389 yılında ölmüştür. Her sene Mayıs Ayı'nın dokuzunda yortusu yapılır ve törenle anılır.³²⁶

³²² A.e. : 58

³²³ Kaya, a.g.e. : 230

³²⁴ Konyalı, a.g.e. : 2385

³²⁵ Sunay, a.g.t. : 14

³²⁶ Konyalı, a.g.e. : 2386

Fotoğraf 26: Gregoire' in Tasviri

Theologus İlahiyatçı lakabını almıştır. Doğu kilisesinin dört büyük din adamından biridir. Gramer, edebiyat, matematik, retorik ve felsefe alanında tahsil görmüştür.³²⁷

Eserleri şiirleri, mektupları ve nutuklardan meydana gelir. Şiirleri arasında kısa şiirler, uzun ve hüzünlü parçalar ve kendi hayat hikayesi vardır. İlk toplu baskısı 1504 de Aldine adı altında yapılmıştır. Sonra Tollius (1696) ve Muratari (1709) baskıları yapılmıştır. Seçme şiirlerden meydana gelen bir cilt Dranke tarafından Carmina Selecta adıyla yayınlanmıştır (1840). Mektupları edebiyatta yüksek bir mevki tutacak seviyededir. Hepsinde sadelik ve doğallık görülür. Keskin, nükteli ve derin sözlerinin üslubunda hiçbir olağanüstü gayret izine rastlanılmaz.³²⁸

Basilus'a yazdığı mektuplar romantik bir dostluğun hikayesini anlatır. Cledonius'a yazdığı mektuplar, Apollinarian tartışmasına değindiği için ilahiyat ilmi bakımından değerlidir. Kırk beş nutku bugün mevcuttur. Gregorius kendi başına ilahiyat nazariyecisi olmaktan çok bir yorumcudur. Bütün eserleri bir arada ilk kez Hervagius tarafından basıldı (Basel 1550). Sonra Billius bastırdı (Paris 1609-1611). Morelli bunu notlarıyla zenginleştirdi (1630). Benedictine rahipleri 1778 de bir baskıya başladı. Fransız ihtilalinde ara verdiler ve 1840 tarihinde tamamladılar. Caillau bu baskıya son nezaret eden kişidir. Birde Niğde baskısı vardır. Dini nutukları Theological Orations adıyla ayrıca Cambridge'de basıldı (A. J. Mason 1899).³²⁹

³²⁷ A.e. : 2389

³²⁸ A.e. : 2391

³²⁹ A.e. : 2392

3.2.1.1.

Ejderha Efsanesi

Bir gün Aziz Georgios Libya'nın Silene adında bir şehirden geçmekteydi. O şehre yakın bir gölde korkunç bir ejderha yaşamaktaydı. Bu ejderha ile ordular bile baş edemiyorlardı. Kaç tanesi perişan olmuş karşısında. Canavar kimi zaman şehrin duvarlarına yaklaşmış ve üfürmesiyle birlikte soluğunun eriştiği yerde kim varsa zehirlemiş.³³⁰

Korkunç ejderha başını gölün yüzeyine çıkarıpta kızı görünce yavaş yavaş ona doğru ilerlemeye başlamış. İşte tam da Georgios'un oradan geçmiş. Hemen atını ejderhanın üzerine doğru sürmüş ve kargısını savurduğu gibi onu yere sermiş. Sonra da güzel prensese: "korkma yavrum kuşağını şu canavarın boynuna dola" demiş.³³¹

Kız ermişin dediği gibi yapmış. Ejderhada kendisini toparlayıp yattığı yerden doğrulunca, sahibini izleyen küçük bir köpek gibi prensesin ardı sıra yürümeye başlamış.³³²

Fotoğraf 27: Efsaneyi Tasvir Eden Resim

³³⁰ [http:// www.hristiyan.net](http://www.hristiyan.net), (30.04.2012)

³³¹ A.a.

³³² A.a.

Hıristiyanlık döneminde Aziz Georgios'a bağlanan bu öykü iki kez de Yunan Mitolojilerinde tekrarlanır. Georgios ejderhaya karşı savaşımında kargısının yanı sıra haç işaretinden de yararlanıyor ve onu asıl güçlü kılan da kutsal haçtır. Kapadokyalılar Kiliselerinin pek çoğunda bu öyküyü resmederek hemşerilerinin anısını ölümsüzleştirmişlerdir.³³³

3.2.2. Arslan Derin (Şair)

1970 yılında araştırmacı İbrahim Hakkı KONYALI 'ya kılavuzluk yaparken ismi kitapta geçen bir şairdir. Şahsiyeti tanıyan ve bilene rastlayamadığımız için hakkında herhangi bir bilgi elde edemedik. Yalnızca KONYALI'nın kitabında bahsettiği bazı şiirlerine değinebiliriz.

Sivrihisar – Kızılkilise

Güzelyurt'tan gidersen Sivrihisar'a
Orada görürsün güzel bir mahzara
Rengi benzer komşusu koca dağlara
Kızılkilise derler onun adına.

Ayasofya'dan eski derler yapısı
Özel taşlarla örülmüş kubbesi
Özenilmiş penceresi hem kapısı
Kızılkilise derler onun adına.

Eseri kurmuşlar kızıl taşlarla
Arasını örmüşler kireç harçlarla
Kapılarını süslemişler haçlarla
Kızılkilise derler onun adına.

Oldukça yüksektir eserin boyu
Bahçesine açılmış özel bir kuyu
Şifa niyetine içilir suyu
Kızılkilise derler onun adına.

Eski çağları hatırlatır eseri
Renkli taşları görmeğe değer
Çoktur dahilinde harabeler
Kızılkilise derler onun adına.

Söz: Arslan DERİN³³⁴

³³³ A.a.

³³⁴ Konyalı, a.g.e. : 2238

Güzelyurt

Aksaray'dan doğuya çık yola
Ta uzaktan görünür bir kale
Görünüşü benzer tomurcuk güle
Sivrihisar Kalesi derler adına

Yoluna devam, gelirsin Güzelyurt'a
Tarihi kalıntıları görürsün orda
Kıymetli eserler var manastırda
Manastırı görmeğe değer Güzelyurt.

Gelveri'nin çok eski eserleri
Görmeğe değer tarihi yerleri
Turistik sahada güzel Gelveri
Peribacaları da var Güzelyurt'ta.

Arslan Derin der; Güzelyurt burası
Yazda yeşil olur dağı hem ovası
Şifadır insana suyu havası
Meşhur üzümü de var Güzelyurt'un.

Söz: Arslan DERİN³³⁵

4. GÜZELYURT İLÇESİNİN EKONOMİK YAPISI

4.1. Tarım

İlçemiz Aksaray İlinin güney batısında ortalama 1400 rakımlı iklimsel olarak kışları yer yer karasal iklimin hüküm sürdüğü, yaz aylarında kurak ve sıcak iklime sahip olup nem oranı düşüktür.³³⁶

Tarımsal anlamda topraklarının genelinde bozkır, kil ağırlıklı olmayan, hafif, kumlu-tınlı toprak yapısı yoğunlukta olup genellikle sulama imkanlarının az olduğu, coğrafi olarak tuz gölü havzasına yakın olması nedeniyle hafif kireçli ve tuzluluk oranı biraz yüksek bir konumdadır. Besin elementi yönünden fakir olan toprakları nedeniyle genel olarak bir yıl üretim bir yıl nadas bırakma şeklinde olmaktadır. Bölgesel toprak yapısı ve iklimi itibariyle Ihlara, Ilısu Belediyelerinin bulunduğu araziler meyvecilik yönüyle elverişli olup, Alanyurt, Gaziemir köylerinin bulunduğu mevkiiler patates üretimi için elverişlidir.³³⁷

³³⁵ A.e. : 2237

³³⁶ T.C. Güzelyurt Kaymakamlığı, İlçe Tarım Müdürlüğü Brifing Raporu, Güzelyurt, 2011

³³⁷ A.b.r.

Fotoğraf 28: Alanyurt Köyü'nden Harman Vakti

Güzelyurt İlçesi ekonomisi genel olarak tarım ve hayvancılık sektörüne bağlıdır. İlçe nüfusunun % 70 'i tarımla uğraşmaktadır.³³⁸

4.1.1. İlçenin Arazi Varlığı

İlçenin Arazi Varlığı (Dk.) (2011)	
Tarım Arazisi	175.420 Dk.
Çayır Mera Arazisi	77.630 Dk.
Orman Arazisi	17.000 Dk.
Tarım Dışı Arazi (Yerleşim Yerleri Dahil)	70.230 Dk.
Su Yüzeyleri	2.000 Dk.
Toplam	342.280 Dk.

Tablo 25: Güzelyurt İlçesi Arazi Varlığı³³⁹

³³⁸ A.b.r.

³³⁹ A.b.r.

4.1.2. İlçenin Tarım Arazisi Dağılımı (Dk.)

Tarım Arazisi Dağılımı (Dk.) (2011)	
Tarla Arazisi	152.577 Dk.
Meyvecilik Arazisi	6.835 Dk.
Sebzecilik Arazisi	6.708 Dk.
Bağ Arazisi	9.300 Dk.
Toplam	175.420 Dk.

Tablo 26: Güzelyurt İlçesi Tarım Arazisi Dağılımı³⁴⁰

4.1.3. İlçenin Tarım Arazilerinde Sulama Durumu (Ha.)

Sulama Durumu (2011)		
Tarım Arazisi	Kuru Tarım Alanı	140.727 Dk.
	Sulu Tarım Alanı	21.350 Dk.
Devlet Tesisleri İle Sulanan alan		3.600 Dk.
Halkça Sulanan Alan		17.750 Dk.

Tablo 27: Güzelyurt İlçesi Tarım Arazilerinde Sulama Durumu³⁴¹

4.1.4. Meyvecilik Projeleri

İlçe Tarım Müdürlüğü tarafından meyve fidanı projeleri yapılmaktadır. Yapılan projelerde ayrıca çiftçilere gerekli bilgi de verilmektedir.

4.1.4.1. Çiftçiye Yönelik Meyve Fidanı Projesi

7530 adet meyve fidanının köy ve belediyelerdeki vatandaşlara dağıtımını sağlanırken aynı zamanda fidanların nasıl dikileceği, budanacağı, sulama ve gübreleme gibi teknikler hakkında gerekli bilgiler de verilmiştir.

³⁴⁰ A.b.r.

³⁴¹ A.b.r.

Dağıtımı Sağlanan Fidan Türü ve Sayısı	
Badem	1200
Elma	1290
Kayısı	980
Kiraz	900
Erik	550
Armut	700
Ceviz	1420
Nar	420
Gül	70
Toplam	7530

Tablo 28: Güzelyurt İlçesi Çiftçilere Yönelik Meyve Fidanı Projesi³⁴²

4.1.4.2. Köy ve Belediyelere Yönelik Fidan Projesi

Bu proje kapsamında köy ve belediyelere dikilmesi planlanan fidan projesidir. Fidan türleri seçilirken bölgenin sulama imkanı ve toprak yapısı göz önünde tutulmuştur.

Çeşit	Toplam Adet
Akasya	1000
Dişbudak	1000
Akçağaç	250
Mazı	1000
Mahlep	1000
İğde	250
Gilezikya	1000
Katalpa	1000
Mavi Servi	1250
Sedir	1150
Toplam	8900

Tablo 29: Güzelyurt İlçesi Köy ve Belediyelere Yönelik Fidan Projesi³⁴³

³⁴² A.b.r.

³⁴³ A.b.r.

4.2. Hayvancılık

Hayvancılık tarımsal faaliyetlerin ayrılmaz bir parçasıdır. Çeşitli bölgelerimizde hayvancılıktan elde edilen gelir, tek başına veya toprak ürünleriyle beraber halkın ekonomik hayatında birinci derecede yer tutar.³⁴⁴ Güzelyurt İlçesinde de hayvancılık önemli bir geçim kaynağıdır. Ancak arazinin mevcut olumsuz yapısı ve vatandaşların gelir amaçlı hayvancılık yerine ailenin hayvansal ürünlerine olan ihtiyacını karşılamak üzerine yapıldığı için hayvancılık yönünden pek bir ilerleme kaydedilememiştir. Günümüzde ise devlet tarafından verilen teşviklerle ilerleme kaydedilmeye çalışılmaktadır.

Mevcut tarımsal işletmelerin % 80' i hayvancılık yapmakta ve bu işletmelerde sığır yetiştiriciliği ağırlıkta olmak üzere koyun ve keçi besiciliği yapılmaktadır.³⁴⁵

4.2.1. İlçenin Hayvan Varlığı (Baş-Adet)

Hayvan Varlığı (Baş-adet) (2011)	
Büyük Baş (Sığır)	3941 Baş
Küçükbaş (Koyun-Keçi)	10.559 Baş
Tek Tırnaklı	583 Baş
Kanatlı	10.150 Baş
Arı Kolonisi	4740 Kovan
Köpek	380 Baş

Tablo 30: Güzelyurt İlçesinin Hayvan Varlığı³⁴⁶

Fotoğraf 29: Sivrihisar Köyü Koyun Sürüsü (1999-Atlas Dergisi)

³⁴⁴ Ersin Güngördü, **Türkiye'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası**, Ankara, Nobel Yayınları, 2001: 185

³⁴⁵ İlçe Tarım Müdürlüğü Brifing Raporu

³⁴⁶ **A.b.r.**

Güzelyurt İlçe Tarım Müdürlüğü tarafından hayvan sağlığı için düzenli olarak Şap, Brucella S-19, Brucella Melitensis ve Kuduz aşılıları yapılmaktadır.

4.2.2. Hayvancılık Desteklemeleri

2010-2011 Yılı Hayvancılık Desteklemeleri		
Destekleme Türü	İşletme Sayısı	Destekleme Gören Hayvan Sayısı
Anaç Sığır Desteklemesi	118	303
Anaç Koyun ve Keçi Desteklemesi	37	3970
Suni Tohumlama Buzağı Destekleme	91	141
Soy Kütüğü Suni Tohumlama Desteği	14	70
Brucella ve Şap Aşılması Desteği	28	1329

Tablo 31: Güzelyurt İlçe Tarım Müdürlüğü Hayvancılık Desteklemeleri³⁴⁷

İlçe dışı ve içi her türlü hayvan yer değiştirmesi İlçe Tarım Müdürlüğü'nün kontrolü altında, izni ile yapılmaktadır. İlçe içerisinde her hangi bir hayvan çiftliği bulunmamaktadır.

4.3. El Sanatları

İlçenin geçmişten gelen tarihi ile yoğrulmuş, üretim nedeni zevk veya ticari amaçlı olan ilçenin geleneklerine dayanan, tabiat şartlarının gerektirdiği ve insanların ihtiyaçları doğrultusunda şekillenen bir miras ortaya çıkmıştır. Günümüze kadar gelen bu kültürel mirasta ticari amacın İlçe için daha geri planda olduğu anlaşılmaktadır. İlçede göze çarpan son zamanlarda rağbet gören çinicilik, bitme noktasına gelen çömlekçilik ve örgü sanatıdır.

4.3.1. Çinicilik

Çini neredeyse insanlık tarihi kadar eski olan seramik sanatının alt koludur ve tamamen ilkel (elle) yöntemlerle imal edilir. Tarihi gelişimi içerisinde çok çeşitli tekniklerle (minai, slip vb.) çini imal edilmiş olup bugün en yaygın kullanılan sır altı tekniğidir.

Kendi içerisinde saydam, mat, renkli, krakle vb. artistik çeşitleri bulunan sır altı tekniğinin uygulanması son derece zahmetlidir. Bu tekniği kısaca astarlanmış ve birinci pişirimi yapılmış form üzerine, desenin aktarılması, kontur çizimi, boyama, sırlama, rötuşlama ve fırınlama şeklinde açıklanabilir.

Güzelyurt çini atölyesi, eğitim ve çalışma şansı olmayan, işsiz insanlara yenilik ve istihdam amacı ile 01.01.2007 tarihinde kurulmuştur. İlçede çinicilik kursunda ve bu kurstan yetişenlerin açtıkları özel iş yerlerinde çini imalathaneleri ve satış reyonları bulunmaktadır.³⁴⁸

³⁴⁷ A.b.r.

Fotoğraf 30: Güzelyurt İlçesi Çinicilik Kursu

Açılan bu kurslarda, fırça bile tutmasını bilmeyen kadınlara 1,5 yıl devam eden bir eğitimden geçirildiler. Fırça nasıl tutulduğunu, boyanın nasıl yapıldığı, fırının nasıl yakıldığı ve sırlamanın nasıl yapıldığı gösterildi. Çini süslemeleri ile Aksaray'ın simgelerinin işlendiği tabaklar, vazolar ve firma logoları, kursiyerlere maddi katkı sağlamaya başlamıştır. Ev kadınlarının bir kısmı artık siparişleri evlerinde almaktadır.³⁴⁹

4.3.2. Çömlekçilik

Çömlekçilik, Anadolu'da çok eskiden beri yapılan el sanatlarından biridir. Çamur, kolaylıkla elde edilen hammaddelerin en eski, kullanışlı olanıdır. Yumuşakken kırılmadan biçimlendirilebilir.

Çömleklerin elde yapımında uygulanan temel yöntemler çimdik, fitil, levha modelleridir. Özlü çamurdan elle veya çömlekçi çarkından geçirilerek çeşitli ölçülerdeki kalıplara dökülüp form kazandırılmaktadır.³⁵⁰

Güzelyurt İlçesinde tarihi itibariyle yapılan bir meslekti. Günlük hayatta kullanılan ve ihtiyaç olunan malzemelerin hemen birçoğu topraktan yapılıp kullanılmaktaydı. Teknolojinin gelmesi ile ilçede zamana yenik düştü. Artık günlük kullanımda bile topraktan yapılmış eşyaları görmek çok zor. Turistik eşyaların satıldığı reyonlarda görülmektedir. Bu reyonlarda satılan çömlek türlerinin bile çoğunluğu ilçe dışından getirilmektedir.³⁵¹

³⁴⁸ <http://www.aksaray.gov.tr>, (22.04.2012)

³⁴⁹ <http://www.haberaksaray.com>, (22.04.2012)

³⁵⁰ <http://www.turkcebilgi.com>, (23.04.2012)

³⁵¹ İsa Yasav, 1945, Okur-Yazar, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

4.3.3. Örgü Sanatı

Türk örf ve adetinde yer edinmiş, ev hanımlarının çeyizlik hazırlarken, ev içerisinde ihtiyaçtan dolayı kullanım için veya hediyelik eşya olarak sunumunun gerçekleşmesi için yapılan; günümüzde makineye yenik düşmüş, ancak kırsal kesimde halen ayakta kalmaya çalışan halk sanatımızdır.

Fotoğraf 31: Çocuk Örgü Yelek

Türk el sanatları, iğne, tığ, filkete, mekik vb. aracılığıyla ipek, pamuk ipliklerle ince örgüler, tığ, sis, yün iplikle yapılan kalın örgülerden oluşan zengin bir birikime sahiptir. İnce örgülere, tentene, oya, düğüm işi, keseler, oyalar ve kalın örgüler ile elde yapılan veya makinede (trikotaj) yapılan olmak üzere iki türdür.

4.3.3.1. Oyalar

El sanatlarımızın zarif örneklerinden olan oya, değişik kaynaklarda: “Oya ince bir dantel olarak tarif edilebilir”, Oya, kadın çamaşır ve elbiselerinin vesaire bazı şeylerin (boy yemenilerinin, çevrelerin), kenarlarına iğne ile yapılan veya yapılmış hazır alınarak dikilen ipek veya iplikten örgü, oymalı süstür. Oya, bir tür dantel ve Türkiye’ye özgüdür.³⁵²

Güzelyurt İlçesinde genel olarak kullanılan ve yaygın olan bir örgü sanatıdır. İlçede yaygın olarak iğne oyaları, tığ oyaları, çoraplar, mekik oyaları, filkete oyaları, yün oyaları ve boncuk oyalarıdır.

³⁵² <http://www.unigencler.com>, (22.04.2012)

4.3.3.1.1. İğne Oyaları

Dünya literatürüne “Türk Danteli” olarak giren iğne oyaları, ilk bakışta dantelle benzerlik gösterse de, bir alan oluşturan ve mutlaka bir eşyaya dikilmek üzere yapılan iki boyutlu dantelden, üç boyutlu yapısı ve başlı başına bir süsleyici olması ile ayrılmaktadır.

Tekli sarma veya çiftli sarma biçiminde yapılabilen iğne oyarınının, tekli sarmasında; önce kumaşa batırılan iğnenin üstüne ipliğin sağdan sola doğru çevrilmesiyle bir halka oluşturur. İlmekler belli aralarla tekrar edilerek zürafa adı verilen birinci sıra tamamlanır. Dönüş sırasında aynı ilmik soldan sağa doğru yönlendirilen halka içinden geçirilerek yapılmaktadır. İkinci sıra ise ya birinci sıradaki ilmeklerin birleşme noktalarına ya da ilmeğin ortasına iğneyi batırarak aynı işlemler sürdürülerek kök, kaya ve ana oya gibi bordürü oluşturularak motifler meydana getirilerek yapılmaktadır.³⁵³

Fotoğraf 32: İğne Oyası

İlçede yaygın olarak kullanılan tığ oya türleri:

1. Ulamalar
2. Yemeni Oyaları
3. Taç Oyaları
4. Saksı Oyaları
5. Kese Oyaları³⁵⁴

³⁵³ A.a.

³⁵⁴ Kezban Balkış, 1950, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

4.3.3.1.2. Tığ Oyaları

Tığ oyalarında daha çok pamuk ipliği kullanılmakta ise de son zamanlarda sentetik ipliklerin tercih edildiği görülmektedir. Tığlarla zincirlenerek örülmektedir. İplikle bir ilmek(halka) oluşturulmakta, sonra tığa sarılan iplik bu ilmeğin içinden geçirilerek çekilmektedir.

Zincirden oluşan ilmekler, sıralar biçiminde üst üste örülerek motifler oluşturmaktadır. Bazı örneklerde ilmeklerin araları ve içi farklı sayı ve dolama çeşitleri ile boş bırakılmakta veya doldurulmaktadır. Böylece boş ilmekler ve dolu yüzeyler yanı sıra farklı atlamalar ve değişik boyutta deliklerle motifler oluşturulmaktadır.³⁵⁵

4.3.3.1.3. Çoraplar

Ulusal giysilerimiz bir bütün olarak ele alındığında motif özgünlüğü, renklerin uyumuyla örgü çoraplar dikkat çekmektedir. Sanat ansiklopedisinde, ayağa giyilen örme libas olarak tanımlanmaktadır. Türk el sanatları içinde ayrı bir yeri, önemi olan el örgüsü çoraplar, malzemesi, anlam yüklü motifleri ile dikkat çekerek makineleşmenin başlaması ile eski önemini kaybetmiştir.

Yün, tiftik, pamuk, kil veya ipek iplikten, tek şiş, beş şişle örülmektedir. El örgüsü çorapların en belirgin özelliğini motifleri oluşturmaktadır. Yörelere göre farklılıklar göstermekle birlikte, çorabı giyenin sosyal konumunu, medeni durumunu, çocukların cinsiyetini ve sayısını anlamak mümkündür.³⁵⁶

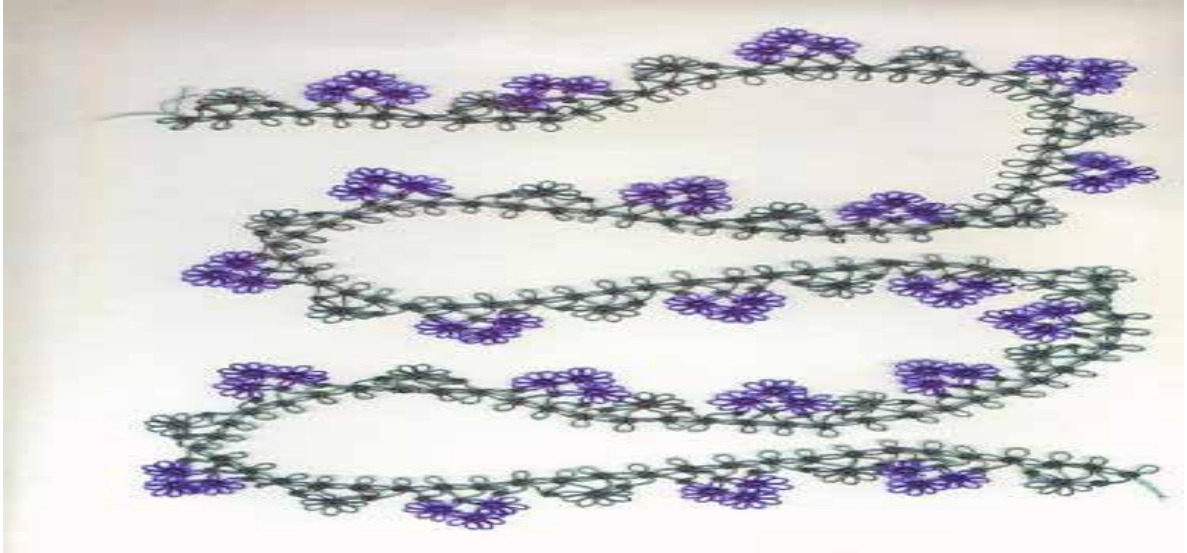
4.3.3.1.4. Mekik Oyaları

Mekik oyarlarının malzemeleri de tığ oyalarında kullanılanlarla aynıdır. Belli uzunlukta bir ipliğe, istenen motifin şekline göre mekikteki iplikleri halkalanarak işlenmektedir. Yapımı iğne oyarlarından daha kolay, tığ oyarlarından daha zordur. Tekniği hacimli motiflerin örülmesine elverişli olmadığı için iğne ve tığ oyaları kadar çeşitleri bulunmaktadır.³⁵⁷

³⁵⁵ <http://www.unigencler.com>, (22.04.2012)

³⁵⁶ A.a.

³⁵⁷ A.a.

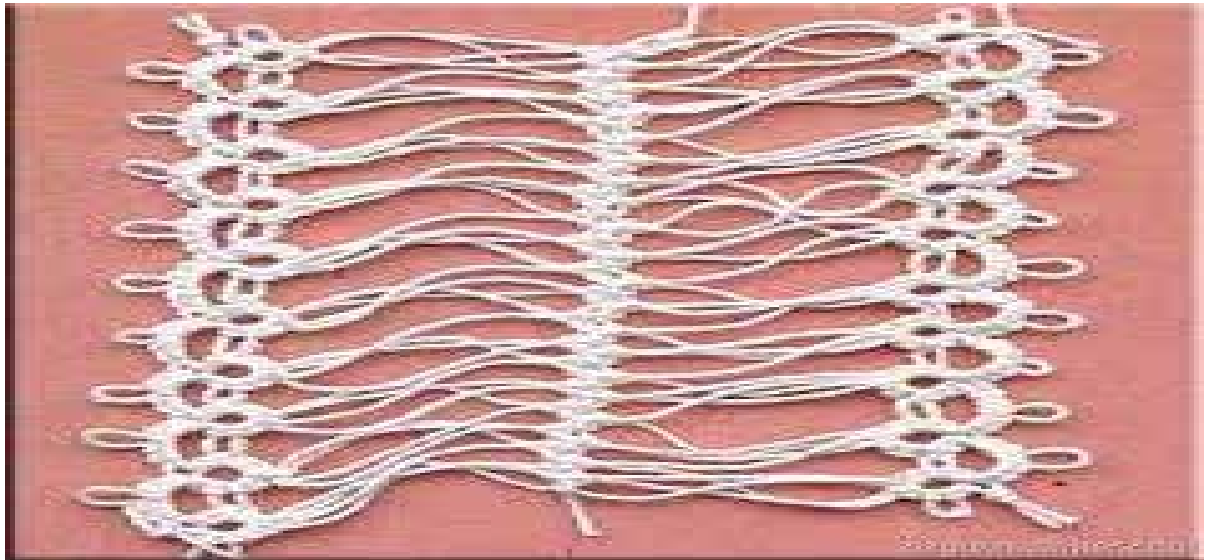

Fotoğraf 33: Mekik Oyası

Evde kullanılmak üzere sehpa, masa örtüsü vb. ev eşyalarının üzerini kapatmak üzere kullanılmaktadır.³⁵⁸

4.3.3.1.5. Filkete Oyaları

Filkete oyalarının malzemesi de genellikle pamuk ipliğidir. Ancak son örneklerinin sentetik iplerden yapıldığı görülmektedir. Bir filketenin iki sapına iplikler geçirilip tığ ile orta kısmından bağlanarak işlenmektedir. Filketenin enine göre meydana gelen bu örgülerin kenarlarına tırtıl, boncuk veya pul geçirilerek yapılan örnekleri de bulunmaktadır.³⁵⁹

Fotoğraf 34: Filkete Oyası

³⁵⁸ Kezban Balkış, 1950, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

³⁵⁹ <http://www.unigencler.com>, (22.04.2012)

Genellikle havlu kenarları, yemeni, kış aylarında omuza alınan şal vb. giysilerin kenarını yapmak üzere kullanılır.³⁶⁰

4.3.3.1.6. Yün Oyaları

Malzemeleri genellikle yün ve pamuk ipliğidir. Oyanın bir kısmı iğne veya tığ ile örülmektedir. Yünlerden yapılmış motifler iğne veya tığ işlenmiş kısma dikilerek meydana getirilmektedir. Motiflere göre istenen şeklin verilmesi için zambak, kitle veya bunların yerini tutan yapıştırıcı bir madde ile ıslatılarak şekillendirilmektedir.³⁶¹

Fotoğraf 35: Yün Oyası

4.3.3.1.7. Boncuk Oyaları

Boncuk oyaları, ipek, pamuk ve sentetik ipliklerden boncuk kullanılarak yapılmaktadır. Tığ ve iğne ile yapılan oyalarda uçlarına çeşitli boncukların geçirilmesi suretiyle meydana gelmektedir. İşçiliğine ve işlendikleri araçlara göre değişik adlar anılmaktadır.³⁶²

³⁶⁰ Kezban Balkış, 1950, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

³⁶¹ <http://www.unigencler.com>, (22.04.2012)

³⁶² A.a.

Fotoğraf 36: Boncuk Oyası

İlçede en çok rastlanan ve kullanılan oya çeşididir. Yemeli kenarları, sehpa örtüsü kenarları, işlemelerde, abiyelerde ve süslemelerde kullanılır.³⁶³

4.3.3.2. Kalın Örgüler

Örgü, elde kullanılan yalın araçlarla tek ipliğin kendi üzerinde bükülüp kıvrılarak çeşitli ilmeklerle tutturulması veya düğümlemesi ile yapılmaktadır. Kalın örgülerde ilçede çoğunlukla gündelik hayatta kullanılan; çorap, eldiven, atkı, bere ve kazak türü giyecekler yapılmaktadır.

Özellikle ev hanımlarının kış aylarında vakit geçirme amacı ile yaptıkları örgülerdir. Eskiden ihtiyaç için yapılırken, şimdilerde makinelerin hayatımıza girmesi ile hazır olarak çoğunlukla alınmaktadır.³⁶⁴

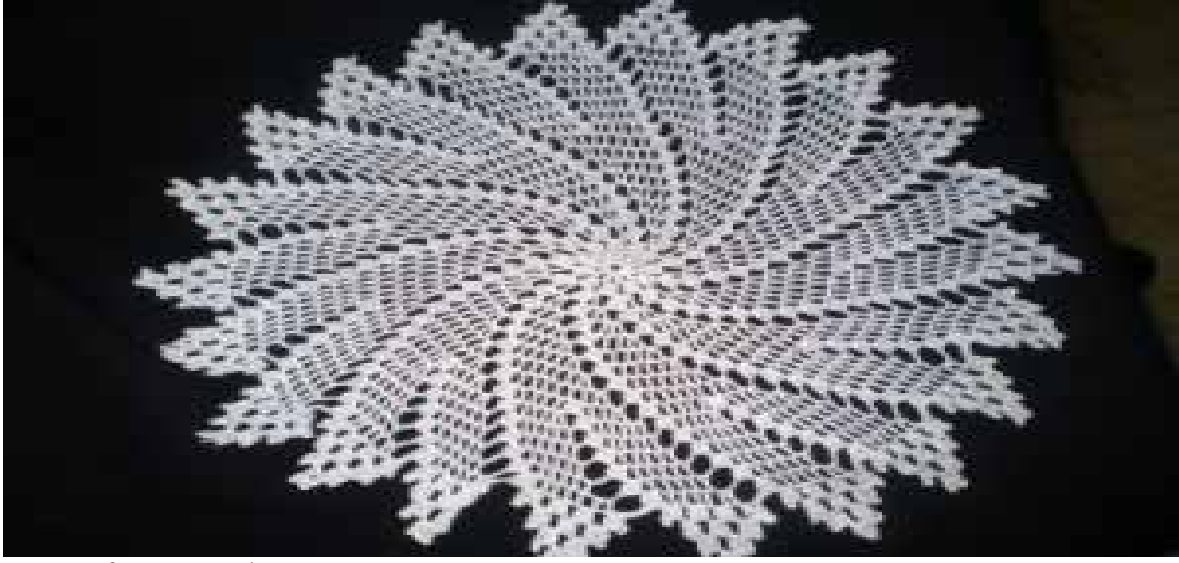
4.3.3.3. Dantel

Her türlü iplikle örülen veya bir kumaşın kenarına işlenen türlü biçimde ince ve ağ görünümünde örgü anlamına gelir. Dantelin masa örtülerinden, giyim ürünlerine geniş bir kullanım alanı vardır. Yörelere göre değişkenlik gösteren dantel çeşitleri sayesinde o yörenin kültürünü bir nebze olsun tarihçilerin anlamasına yardımcı olmuştur.³⁶⁵

³⁶³ Kezban Balkış, 1950, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

³⁶⁴ Kezban Balkış, 1950, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

³⁶⁵ <http://www.orgu-oya-dantel.blogspot.com>, (22.04.2012)

Fotoğraf 37: Dantel

Dantel Güzelyurt İlçesinde de, eskisi gibi pek rağbet görmemektedir. Bazı ailelerde düğün çeyizlerinde göstermelik olarak kullanmakta ve gündelik hayatta ihtiyaç olmaktan çıkmıştır.

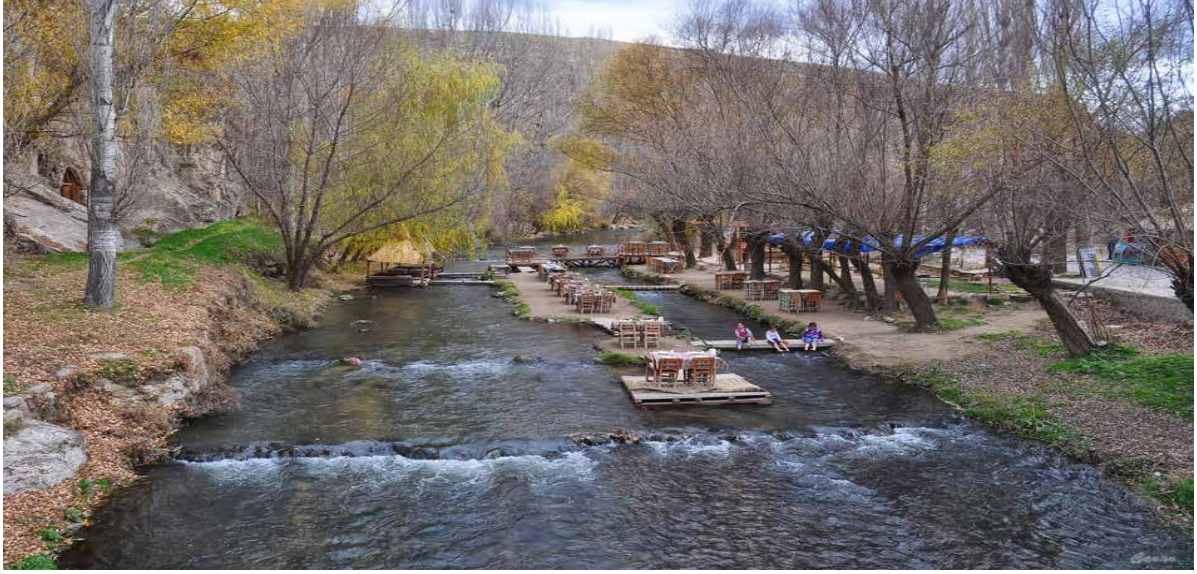
4.4. Turizm

Beşeri ve Ekonomik Coğrafya dalında bir faaliyet kolu olarak gerçekleştirilen turizm: Latince 'de tornus "dönme dolaşma" sözcüğü ile tornare "dönmek, döndürmek, çevirmek" sözcüklerinden türetilmiştir. İnsanın yeryüzü üzerinde gezerek bir yeri görmesi ve o yerde dinlenerek tatilini geçirmesi coğrafi nedenlere dayalıdır.³⁶⁶ Doğa anıtları veya doğal harikalar olarak adlandırılan yer şekilleri, turizm için zengin kaynak alanlar oluşturmaktadır. Peribacaları, travertenler, falezler, kanyon vadiler, kraterler, mağaralar ve kiliseler gibi yer şekilleri buldukları yörede diğerlerinden farklılık yaratır. Her yer şekli renk, şekil, boyut, kapladığı alan bakımından diğerlerinden farklı olduğundan eşsizdir. Yer şekilleri ve kültür ilişkisi mekanın turizmde çekim gücünü artırır.³⁶⁷

Güzelyurt İlçesi, insanoğlunun gezmesini gerektiren içeriklere sahip bir yerleşim birimidir. İlçe Kapadokya Bölgesinin içerisinde yer alan en değerli yerleşim yerlerinden birisi iken maalesef son zamanlarda hak ettiği değeri yeni görmeye başlamıştır. İlçenin ana geçim kaynağı tarımcılık ve ilçe dışında çeşitli sektörlerde çalışmak iken artık turizmde bir gelir ve ailelerin geçim kaynağı olmaya başlamıştır. Bunda ulaşımın kolaylaşması, tarihi dokunun ciddi bir şekilde koruma altına alınması, vatandaşların dışarıdan gelen turistlere karşı bilinçlenmesi, turizm ile alakalı iş koluna yönelik ciddi tesislerin açılması ve bu alanda yöreyi tanıtıcı reklamlara yer verilmeye başlanması ana etkenlerdir.

³⁶⁶ Güngördü, a.g.e. : 244

³⁶⁷ Suna Doğaner, **Türkiye Turizm Coğrafyası**, İstanbul, Çantay Kitabevi, 2001: 107

Fotoğraf 38: Belisırma Köyü – Turistik Tesisler

Güzelyurt, eski bir Rum yerleşkesi olduğundan çevresine göre farklı bir tarihi mirası vardır. İlçe merkezde eski Rum evleri, kiliseleri, mağaraları ve tüm tarihi dokusuyla bizlere bırakılmış, eşsiz bir turizm mekanıdır. İlçeye bağlı tüm yerleşim alanlarında birbirinden eşsiz kiliseler ve tarihi mekanlar bulunmaktadır. İlçe merkezinde önemli olarak: Yüksek Kilise, Sivişli Kilise, Kızıl Kilise, Kapaklı Kilise, Bucak Kilise, Azizler Damı, Kalburlu Kilise, Koç Kilise, Çömlekçi Kilise, Kömürlü Kilise, Cafarlar Kilise, Fırınlı Damlar Kilise, Cevizli Sokak Kilise, Kulluk Kilise ve Ahmadlı Kiliseleri bulunmaktadır. Kiliselerin bazılarını içinde barındıran Manastırlar Vadisi, yer altı yapıları ve tarihi dokusunu kaybetmemiş eski Rum evleri gelen turistlerin ilgisini çekmektedir.

Fotoğraf 39: Kaplıca Konaklama Yerleri

Hıristiyanlığın ilk yıllarından itibaren kayaların kazılmasıyla meydana getirilen freskli kiliseler; Ihlara'dan Selime'ye kadar devam eden ve içinden Melendiz Çayı geçen Ihlara Vadisi, eşsiz görünüşü ve tarihi geçmişi ile ilçenin turizm kaynağının lokomotif konumundadır.

Selime Kasabası, Yaprakhisar Köyü de bölgenin giriş kısmında ve vadinin uzantısı konumunda sahip olduğu tarihi mekan zenginliği ile turist kabilelerinin ilk uğrak yeridir.

Fotoğraf 40: Güzelyurt Karballa Oteli (Eski Kızlar Manastırı Binası)

Yaprakhisar Köyü sınırları içerisinde sağlık turizmin bir kolu olan termal sıcak su kaynakları yer almaktadır. Kaplıcanın bulunduğu yerde turizme yönelik gerekli tesisleşme gerçekleşmiştir.

İlçe sınırları içerisinde gerekli konaklama ve tesisleşme büyük bir hızla artmaktadır. İlçenin ana turizm noktalarının bulunduğu yerde 9 tane büyük lokanta bulunmaktadır.

Turizmin ilçe için en önemli gelir kaynağı olmaya adaydır. Turizmin gelişmesi için: yatak kapasitelerinin artırılarak, fiziki alt yapının yeterli hale getirilmeli; İlçenin turizm potansiyelinin varlığını gösteren yayınlar artırılarak, reklam çeşitliliği sağlanmalı; tarihi miras ve doğal yapının korunmasında azami ölçüde dikkat edilerek, gerekli koruma çalışmaları yapılmalıdır.

Konaklama Tesisleri			
Tesisin Adı	Bulunduğu Yer	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
Karballa Oteli	Merkez	20	41
Karvalli Oteli	Merkez	19	38
Aslanlı Pansiyon	Merkez	5	15
Günalp Pansiyon	Merkez	6	11
Asrav Pansiyon	Merkez	7	14
Şifa Kaplıcası	Selime Kasabası	48	96
Çatlak Pansiyon	Selime Kasabası	45	98
Piri Pansiyon	Selime Kasabası	8	16
Family Pansiyon	Ihlara Kasabası	6	20
Anatolia Pansiyon	Ihlara Kasabası	14	40
Belediye Pansiyon	Ihlara Kasabası	10	20
Akar Pansiyon	Ihlara Kasabası	18	36
Bişkinler Pansiyon	Ihlara Kasabası	14	40
TOPLAM:		220	485

Tablo 32: Güzelyurt İlçesi Konaklama Tesisleri³⁶⁸

5. EĞİTİM – ÖĞRETİM

5.1. İlköğretim Okulları

Güzelyurt İlçesine bağlı toplamda 13 adet ilköğretim okulu bulunmaktadır. İlçe merkezinde ise 2 adet ilköğretim okulu bulunmaktadır. İlçenin genelinde 972 erkek öğrenci, 944 kız öğrenci olmak üzere toplamda 1916 ilköğretim öğrencisi bulunmaktadır. Toplamda 99 öğretmen ile dersler yürütülmektedir. Açık olan yerlere ücretli öğretmen ile kapatılmaya çalışılmaktadır.

Güzelyurt İlçesi İlköğretim Okulları & Öğrenci Dağılımı				
Okulun Adı	Yeri	Erkek	Kız	Toplam
Atatürk İ.O.	Merkez	96	98	194
H. Hüseyin Demircioğlu İ.O.	Merkez	85	78	163
Akyamaç İ.O.	Akyamaç	46	45	91
İskanevleri İ.O.	Belisırma	22	21	43
Bozcayurt İ.O.	Bozcayurt	28	26	54
Gaziemir Yakacık İ.O.	Gaziemir	159	141	300
100. Yıl İ.O.	Ihlara	97	106	203

³⁶⁸ <http://www.aksaraykulturturizm.gov.tr>, (23.04.2012)

Atatürk İ.O.	Ihlara	75	89	164
İlisu İ.O.	İlisu	71	81	152
Ali Abay İ.O.	Selime	166	149	315
Selime İ.O.	Selime	50	37	87
Uzunkaya İ.O.	Uzunkaya	61	54	115
Yaprakhisar İ.O.	Yaprakhisar	16	19	35
Genel Toplam		972	944	1916

Tablo 33: Güzelyurt İlçesi İlköğretim Okulları – Öğrenci Dağılımı³⁶⁹

5.2. Liseler

Güzelyurt İlçesine bağlı merkezde bir, Ihlara Kasabasında bir olmak üzere iki adet lise bulunmaktadır. Bu liselerde 22 kadrolu öğretmen görev yapmaktadır. Eksik olan branşlar ücretli öğretmenler ile kapatılmaya çalışılmaktadır.

Güzelyurt İlçesi Liseler & Öğrenci Dağılımı				
Okulun Adı	Yeri	Erkek	Kız	Toplam
Ihlara Lisesi	Ihlara	63	61	124
Güzelyurt Lisesi	Merkez	69	88	157
Genel Toplam		132	149	281

Tablo 34: Güzelyurt İlçesi Liseler & Öğrenci Dağılımı³⁷⁰

5.3. Güzelyurt Meslek Yüksekokulu

2008 yılında kurulan Güzelyurt Meslek Yüksekokulu, 2008-2009 yılında 175 öğrenci ile akademik hayatına başlamıştır.

³⁶⁹ T.C. Güzelyurt Kaymakamlığı, **İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Brifing Raporu**, Güzelyurt, 2011

³⁷⁰ A.b.r.

Fotoğraf 41: Güzelyurt Meslek Yüksekokulu

Güzelyurt Meslek Yüksekokulu Bölümleri	
İktisadi ve İdari Programlar	Teknik Programlar
Aşçılık	Geleneksel El Sanatları
Turizm ve Otel İşletmeciliği	Gıda Teknolojisi
-	Mimari Restorasyon
-	Seracılık
-	Seramik Cam ve Çinicilik
-	Uzman

Tablo 34: Güzelyurt Meslek Yüksekokulu Bölümleri³⁷¹

5.4. Bitirilen Eğitim Düzeyi ve Cinsiyet Grubuna Göre Nüfus

Bitirilen Eğitim Düzeyi (2010)	Erkek	Kadın	Toplam
Okuma-Yazma Bilmeyen	140	614	754
Okuma-Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	1204	1330	2534
İlkokul Mezunu	2014	2159	4173
İlköğretim Mezunu	1322	1218	2540
Ortaokul veya Dengi Bir Okul Mezunu	265	92	357
Lise veya Dengi Bir Okul Mezunu	392	280	672
Yüksekokul veya Fakülte Mezunu	82	66	148

³⁷¹ <http://www.gyurt.aksaray.edu.tr>, (23.04.2012)

Yüksek Lisans Mezunu	8	1	9
Doktora Mezunu	1	1	2
Bilinmeyen	354	205	559
Genel Toplam	5782	5966	11748

Tablo 35: Güzelyurt İlçesi Eğitim Düzeyi Dağılımı³⁷²

İlçe genelinde şuan 140 erkek ve 614 kadın olmak üzere toplamda 754 okuma yazma bilmeyen bulunmaktadır. Bu dağılım içerisinde okuma-yazma bilmeyen genç nüfusun yok denecek kadar az iken 60 yaş üstünde ise yoğunluğun olduğu görülmektedir.

Okumu-Yazma Bilmeyen Nüfusun Yaş & Cinsiyete Göre Dağılımı			
Yaş Aralığı	Erkek	Kadın	Toplam
6-13	-	-	-
14-17	3	1	4
18-21	1	6	7
22-24	3	2	5
25-29	5	4	9
30-34	2	9	11
35-39	2	14	16
40-44	-	14	14
45-49	7	18	25
50-54	5	26	31
55-59	9	50	59
60-64	17	105	122
65+	86	365	451
Genel Toplam	140	614	754

Tablo 36: Güzelyurt İlçesi Nüfusunda Okuma-Yazma Bilmeyenlerin Dağılımı³⁷³

5.5. Halk Eğitim Merkezi

Yetişkin fertlere ve topluma yönelik planlı, sistemli, teşkilatlı, sürekli ve demokratik bir eğitim ve rehberlik faaliyetidir. Güzelyurt İlçesinde Halk Eğitim Merkezi, İlçede eksik kalan veya gereksinim duyulan her türlü kurs ve eğitimi özenle seçerek gerekli çalışmaları yaptıkları görülmektedir. İlçede yaşayan bireylerin gereksinimleri doğrultusunda hazırladıkları kurslara yoğun bir ilgi ve katılımın bulunduğu sayılardan anlaşılmaktadır.

³⁷² <http://www.tuik.gov.tr>, (10.01.2012)

³⁷³ A.a. (10.01.2012)

2010-2011 Eğitim Öğretim Yılı Açılan Mesleki ve Teknik Kurslar

Kursun Adı	Açılan Kurs Sayısı	Kursiyer Sayısı			Belge Alan Sayısı		
		K	E	T	K	E	T
Bilgisayar İşletmenliği	4	69	57	129	50	29	79
Çini Kursu	3	32	11	43	16	7	23
Kalorifer Ateşçilik	1	1	12	13	-	12	12
Katı Yakıtlı Kalorifer Ateşçiliği	1	1	26	27	1	17	18
Arı Yetiştiriciliği	1	-	25	25	-	20	20
Bilgisayar Destekli Proje Çizimi	3	49	19	68	35	12	47
El Nakışı	1	22	-	22	15	-	15
Geleneksel El Nakışları	3	48	-	48	12	-	12
Makinede Geleneksel Ürk İşlemeleri	4	61	-	61	52	-	52
Emlak Danışmanlığı	1	1	20	21	1	19	20
Halı-Tülü Dokuma	3	37	-	37	9	-	9
Kilim Dokuma	2	27	-	27	9	-	9
Sıcak Mutfak Aşçılığı	1	12	3	15	-	-	-
Tezhip	1	13	-	13	-	-	-
Enstrüman Öğrenimi Gitar	1	14	16	30	-	-	-
Genel Toplam	37	481	167	648	199	99	298

Tablo 37: Güzelyurt İlçe Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü 2010-2011 Eğitim Öğretim Yılı Açılan Mesleki ve Teknik Kurslar³⁷⁴

Fotoğraf 42: İlçe Halk Eğitim Müdürlüğü Okuma-Yazma Kursu

³⁷⁴ T.C. Güzelyurt Kaymakamlığı, İlçe Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü Brifing Raporu, Güzelyurt, 2011

2010-2011 Eğitim Öğretim Yılı Açılan Mesleki ve Teknik Kurslar

Kursun Adı	Açılan Kurs Sayısı	Kursiyer Sayısı			Belge Alan Sayısı		
		K	E	T	K	E	T
İngilizce	1	18	8	23	13	6	9
Sbs Hazırlık Kursu	6	95	89	184	-	-	-
Aile Eğitimi 03-06 Yaş	4	60	-	60	42	-	42
Uygulamalı Tiyatro	1	5	11	16	-	-	-
D.Y.P Bursluluk Sınavına Hazırlık	6	53	43	96	-	-	-
Lgs- Lys Kursu	4	86	48	134	-	-	-
Futbol Kursu	1	16	20	36	-	-	-
Halk Oyunları	4	50	56	106	-	-	-
Genel Toplam	27	380	275	655	55	6	61

Tablo 38: Güzelyurt İlçe Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü 2010-2011 Eğitim Öğretim Yılı Açılan Mesleki ve Teknik Kurslar³⁷⁵

Fotoğraf 43: İlçe Halk Eğitim Müdürlüğü Sergisi

³⁷⁵ A.b.r.

2010-2011 Eğitim Öğretim Yılı Açılan 1. ve 2. Kademe Okuma Yazma Kursları ve Seviye Tespit Sınavları

Kursun Adı	Açılan Kurs Sayısı	Kursiyer Sayısı			Belge Sayısı		Alan
		K	E	T	K	E	
1. Kademe Okuma Yazma	12	127	48	175	88	28	116
1. Kademe Seviye Tespit Sınavı	1	2	-	2	2	-	2
2. Kademe Okuma Yazma	2	7	4	11	1	3	4
2. Kademe Seviye Tespit Sınavı	1	4	-	4	4	-	4
Genel Toplam	16	140	52	192	95	31	126

Tablo 39: Güzelyurt İlçe Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü 2010-2011 Eğitim Öğretim Yılı Açılan 1. Ve 2. Kademe Okuma Yazma Kursları ve Seviye Tespit Sınavı³⁷⁶

Fotoğraf 44: İlçe Halka Eğitim Müdürlüğü Kırkyama Kursu

³⁷⁶ A.b.r.

Genel Toplam

Kursun Adı	Açılan Kurs Sayısı	Kursiyer Sayısı			Belge Alan Sayısı		
		K	E	T	K	E	T
Mesleki Kurslar	37	481	167	648	199	99	298
Genel Kültür	27	380	275	655	55	6	61
1. Kademe Okuma Yazma	12	127	48	175	88	28	116
1. Kademe Seviye Tespit Sınavı	1	2	-	2	2	-	2
2. Kademe Okuma Yazma	2	7	4	11	1	3	4
2. Kademe Seviye Tespit Sınavı	1	4	-	4	4	-	4
Genel Toplam	80	1001	494	1495	349	136	485

Tablo 40: Güzelyurt İlçe Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü Genel Yapılan Faaliyetler³⁷⁷

5. SAĞLIK

İlçede bir adet devlet hastanesi bulunmaktadır. 10 yatak kapasiteli devlet hastanesinde aciliyetli ve üst tetkiklere gerek duyulan hastalar bir üst hastaneye sevk edilmektedir.

Devlet Hastanesi Personel Durumu	
Personel Uzmanlığı	Sayısı
Aile Hekimliği	2
Uzman Doktor	2
Pratisyen Doktor	5
Hemşire	1
Ebe	9
Diğer Personel	3
Genel Toplam	20

Tablo 41: Güzelyurt İlçesi Devlet Hastanesi Personel Durumu³⁷⁸

³⁷⁷ A.b.r.

³⁷⁸ T.C. Aksaray Valiliği, İl Sağlık Müdürlüğü Briefing Raporu, Aksaray, 2011

Güzelyurt İlçesi Halk Sağlığı Merkezleri

İlçe Halk Sağlığı Merkezleri	
Personel Uzmanlığı	Sayısı
Pratisyen Doktor	8
Hemşire	20
Ebe	18
Diğer Personel	36
Genel Toplam	82

Tablo 42: Güzelyurt İlçesi Halk Sağlığı Merkezleri Personel Durumu³⁷⁹

³⁷⁹ A.b.r.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÜZELYURT İLÇESİNDE ÖRF, ADET, GELENEK, GÖRENEK VE İNANIŞLAR

1. GÜZELYURT'TA DOĞUM, EVLENME, ASKERLİK VE ÖLÜMLE İLGİLİ ÖRF, ADET VE GÜNLÜK YAŞAYIŞLA İLGİLİ İNANIŞLAR

1.1. Örf ve Adet Kavramlarının Tanımlanması

1.1.1. Örf Kavramının Tanımı

Örfler, çoğu zaman toplumun katı beklentileri olarak nitelenen bir takım örnek tutum ve davranışlardır. Aynı zamanda toplumu, her hangi bir değer sisteminin bünyesini oluşturan temel taşlarını da temsil ederler. Bu değerler sistemi, toplumsal yapının durumuna göre giderek özel bir hukuk sistemine göre ya da o sistemdeki bir yasa maddesine de gerekçe olur.³⁸⁰

Örflerin bireyle birey, bireyle aile, bireyle komşular ve akrabalar, bireyle halk ve ulus arasındaki ilişkileri, davranışları, tutum ve tavırları düzenleyen ve belirleyen işlevleri vardır. Toplumun her üyesini sürekli olarak baskı altında tutan örfler, zorlayıcı, yaptırıcı ya da yasaklayıcı yaptırımlarıyla bireyin grupla cemaatle ya da toplumla uygunlaşmasını sağlarlar. Öte yandan cins, yaş, sınıf ve mesleklere göre belirlenmiş çeşitli örfler bunlar arasında bağlantıyı koruma, kollama, pekiştirme ve denetleme işlevleriyle de yüküldürler.³⁸¹

1.1.2. Adet Kavramının Tanımı

Adetler, tıpkı örfler gibi birçok sosyal içerikli ilişkiyi düzenlemekte, yönetmekte ve denetlemektedir. Toplumsal yaşamın düzenli gitmesinde, kuralların uygulanmasında adetler etkili olmaktadır. Örneğin karşılama ve uğurlamalar; yemek ve sofr düzenleri; geçiş dönemleriyle ilgili kutlama ve kutsamalar; kız isteme, nişanlılık ve evlenme usulleri; cinsler, yaş grupları, meslek mensupları arasındaki ilişkilerin biçimleri; selamlaşma, hatır sorma sırasında uyulması gereken kurallar; bayramlar, mevsimler, önemli günlerle ilgili davranış

³⁸⁰ <http://www.uslanmam.com>, (23.04.2012)

³⁸¹ A.a.

biçimleri; 'yas alma', 'baş sağlığı dileme' gibi durumlarda söylenecek sözler, takınılacak tavırlar ve tutumlar adetlerin alanına girer.³⁸²

Adetler çeşitli kökenlerden kaynaklanmış ve biçimlenmişlerdir. Bunlar içerisinde geçmiş zamanların yaşama biçimleri, dünya görüşleri, ilginç rastlantı ve olaylar önemli bir yer tutar. Bir toplumda, toplumun bütününe ilgilendiren adetler olduğu gibi, çeşitli mesleklerin, mezheplerin, etnik gurupların vb. kendilerine özgü adetleri vardır. Adetlerin pratikteki uygulanışını giderek gelenekleşmesini sağlayan bu konuda bilinçli ya da bilinçsiz görev üstlenen yaş ve cins gruplarıyla dinsel liderler, dernek yöneticileri, oyun grubu başkanları bulunmaktadır.³⁸³

1.1.3. Örf ve adetler (Gelenek & Görenek)

Örf ve adetlerin kültürümüzdeki bir başka söyleniş biçimi de gelenek ve göreneklerdir. Örf ve adetleri kanunlar değil, yaşam biçimleri belirlemektedir. Örf ve adetler, günlük alışkanlıkların uzun zaman içinde topluma özgü hale getirdiği davranış kalıplarıdır. Bunlar nesilden nesile aktarılarak bugüne ulaşmıştır.³⁸⁴

Örf ve adetler, günlük hayatta, iş, üretim ve tüketim hayatı ile kültür hayatında ortaya çıkar. Buna göre örf ve adetler bir toplumu diğerinden ayıran milli karakteri oluştururlar. Yazılı olmayan bu kurallar adeta toplumun ruhu niteliğindedir.³⁸⁵

Örfler, bir toplumun bütününde yaygın bir etki ve özelliğe sahiptir. Aile bağları, küçüklerin büyükler karşısındaki saygılı davranışları, komşuluk hakları toplumun büyük çoğunluğu ile aynı değerlere sahiptir. Bu örneklerde olduğu gibi örfler, toplumun bütününde ortaya çıkan değerleri ve yaşama biçimlerini ifade eder. Adetler ise toplumda yerel olarak uygulanan davranış biçimleridir. Buna göre yemeğin masada ya da yer sofrasında yenilmesi, gelinlerin aile büyükleri yanında çocuk sevmelerinin ayıp karşılanması adetleri yöreseldir. Doğum, ölüm, sünnet, evlenme törenleri, bayram ve mezarlık ziyaretlerindeki uygulamalar da, bulunduğumuz yöreye göre farklılık gösterir. Dolayısıyla örfleri genel, adetleri de bölgesel ve yerel düzeyde düşünmek gerekir.³⁸⁶

Konukseverlik, yardımlaşma, başkalarının haklarına saygı milli karakterimizi yansıtan geleneklerimiz arasında yer alır. Örfler, adetlere göre daha kalıcıdır. Adetler gelişen teknolojinin etkisinde kalır; bu nedenle de yerini yeni alışkanlıklara terk ederler. Örneğin dini bir vecibe olan kurban aynı zamanda bir örf, bir gelenektir. Ancak kurbanın kesilmesi biçim ve uygulaması kendi içinde çok farklı yerel uygulamalar içeren bir adettir.³⁸⁷

³⁸² A.a.

³⁸³ A.a.

³⁸⁴ İsmail Doğan, **Vatandaşlık Demokrasi ve İnsan Hakları**, Ankara, Pegem Yayıncılık, 2003: 16

³⁸⁵ A.e. : 16

³⁸⁶ A.e. : 17

³⁸⁷ A.e. : 17

Örf ve adetlere bağlılık, bir topluma ait olma duyarlılığını geliştirir; vatandaşlar arasında sevgi, saygı ve dayanışma duygularını pekiştirir. Örf ve adetlerin yaptırım kaynağı halktır. Halkı ve çevredeki insanları karşısına alma kaygısı, örf ve adetlerin en belirgin yaptırımıdır. Bu yönüyle, en az hukuk kuralları kadar etkili olduğu söylenebilir.³⁸⁸

1.2. Doğum İle İlgili Adetler

1.2.1. Gebe Kalınmaması Durumunda Alınan Önlemler

Kadının gelin gittiği yerde saygınlık kazanması, erkeğin gözüne girmesi, analık zevkini tatması ve soyun devamı için doğurması gerekir. Çocuğu olmayan kadın özellikle geleneksel kesimde horlanır, ezilir ve aşağılanır.

Eskiden İlçede çocuğu olmayan aileler hocaya gider, dua ettirir ve muska yazdırırlardı. Bu adet nerdeyse İlçede yok olma durumundadır. Önce hastaneye gerekirse daha üst seviyedeki hastanelere gidilmektedir. Ancak, halk arasında “ocak” olarak tabir edilen bazı hocalara da halen gidilip muska yazdırılması da devam etmektedir. Bu durum genellikle ailelerin çaresiz kaldığında ya da çevresel faktörlerin, çeşitli anlatımlarının dinlenmesi ile vicdani rahatlık amacıyla gidilmektedir.³⁸⁹

Çocuğu olmayan kadınlar, toplum içerisindeki statüsünü kaybederdi. Çocuk olmayınca, evdeki hanımın rızası alınarak veya alınmayarak ikinci eş getirildiği görülse de; özellikle muhacirler, iyi günde kötü günde eşler birbirinin yanında olur, tek evlilik yaşanırdı. Eş ölmeden de ikinci evlilik kolay kolay olmazdı.³⁹⁰

Çocuk olması için çeşitli doğal ilaçlar yaptırılırdı. Buna şimdilerde koca-karı ilaçları dense de; eskiden doktor, hastane olmadığından, imkanların kısıtlı olmasından bu ilaçlara başvurulurdu. Şimdilerde herkes doktora müracaat etmektedir. Ancak, eskiden kalma bir alışkanlık olarak da, koca-karı ilaçlarına kısmi de olsa kullanılmaktadır.³⁹¹

Çocuğu olmayan bazı ailelerin yakın akrabaları, bu duruma üzüldükleri için kendi doğan yeni çocuğunu da verenler olmuş, çok az da olsa eskiden örnekleri yaşanmıştır.³⁹²

1.2.2. Gebe Kadının Aşermesi

Beslenme uzmanları aşermenin, gıdanın kendisine değil, vücutta yarattığı etkiye yönelik olduğunu söylüyor. Pek çok kadının, hamilelik esnasında tat ve koku alma duyularında değişiklik gözlemlenir. Bu tür değişiklikler, bazı besinlere duyulan isteği ve

³⁸⁸ A.e. : 17

³⁸⁹ Naciye Serter, 1940, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

³⁹⁰ Naciye Serter, 1935, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

³⁹¹ Naciye Serter, 1935, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

³⁹² Naciye Serter, 1935, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

diğerlerine duyulan isteksizliği açıklayabilir. Gerçekte bazı kadınlar bu durumu yaşarken, bazıları ise yaşamaz.³⁹³

İlçede hamile kadının her isteğini bulmak çok zor olduğundan, hamile kadın ekşi şeyler isterse; çağla, erik veya üzüm koruğu gibi şeyler temin edilebilirdi. Yemek türü çekerse, hemen yapılmaya çalışılır. Bunun nedeni hamile bayana destek olmanın yanında aşerdiği yiyecekler getirilmezse çocuğun, sakat veya kusurlu doğacağına inanılmasıdır.³⁹⁴

Hamile kadına uğursuzluk getireceği düşüncesiyle kesinlikle tavşan yedirilmez. Gebe kadın yediği yiyecek türleri, baktığı insan veya hayvanlara çok bakarsa doğacak çocuğun vücut yapısına olumsuz etkide bulunacağı düşünülerek uzun süre bakmamaya çalışır.³⁹⁵

1.2.3. Gebe Kadınların Dikkat Etmesi Gereken Davranışlar

Gebe kadınların çevresinde gördüğu veya hamile iken yaptıklarının çocuğa da geçeceğine inanılır. Bu inanç yüzüne geçmiştenden gelen bazı alışkanlıklara halen uyulmaktadır.

Hamile kadın kedi, köpek, tavşan, yılan, maymuna bakmaz, bakarsa çocuğun çirkin olacağına inanılır. Bakarsa da “aklımda” der. Tavşana baktığında “aklımda” demezse çocuğun dudak arası büyük olur.³⁹⁶

Cenazeye gitmez, cesede bakmaz, bakarsa çocuğun rengi sarı olur.³⁹⁷

Canı ne isterse onu yemeye çalışır, yemezse çocuğun her hangi bir yerinde iz çıkar.³⁹⁸

Bir şeyi gizli-saklı yerse, yedikten sonra vücudunda nereyi kaşırsa orda ben çıkar. Hamile iken komşunun gülünü koklayan bir akrabasının, koklarken alınını kaşması sonucu çocuğunun alının ortasında hep kırmızılık varmış.³⁹⁹

Hamile iken sakız çiğnenmez, çiğnenirse çocuk çok çiş yapar. Kelle eti yedirilmez, yerse çocuk sümüklü olur.⁴⁰⁰

Hamile kadın diş çektirirse, çocuğu düşer.⁴⁰¹

Hamile kadın saç kestirirse, çocuğun ömrü kısa olur.⁴⁰²

Hamile kadın ayağı ile kediyi iter veya dokunursa, çocuk kıllı olur.⁴⁰³

³⁹³ <http://www.ezberim.com>, (23.04.2012)

³⁹⁴ Nadide Avan, 1947, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

³⁹⁵ Nadide Avan, 1947, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

³⁹⁶ Nazife Göz, 1977, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

³⁹⁷ Nazife Göz, 1977, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

³⁹⁸ Nazife Göz, 1977, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

³⁹⁹ Nazife Göz, 1977, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴⁰⁰ Güldane Serter, 1950, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴⁰¹ Güldane Serter, 1950, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴⁰² Güldane Serter, 1950, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴⁰³ Güldane Serter, 1950, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

Hamile iken, güzel şeylere, güzel insanlara bakılmalı ki, çocukta güzel olsun.⁴⁰⁴

1.2.4. Bebeğin Cinsiyetinin Tespit Edilişi

Hamilelik döneminde en çok merak edilen konulardan birisidir. Aileler çocuğun cinsiyetinin ne olacağını merak ettiğinden eskiden gelme bazı tahminlerde bulunmaktadır. Modern tıp olmadığından önceleri bu tahminlere başvurulurken, ailelerin çoğu artık hastanede uzman kişilerden cinsiyeti öğrenmektedir. Ancak bu tahmin inanışları halen geçerliliğini korumaktadır.

Hamile kadının ekşi yerse kız, tatlı yerse oğlan doğurur. “Ye ekşiyi doğur Ayşe’yi, ye tatlıyı doğur atlıyı” denir.⁴⁰⁵

Hamile kadın kız doğuracağı zaman çirkinleşir, oğlan doğuracağı zaman güzelleşir. “Kız kendini, oğlan anayı süsler” denir.⁴⁰⁶

Hamile kadının haberi olmadan odadaki minderlerin birinin altına makas, diğerinin altına bıçak konur. Makas olana oturursa çocuk kız, bıçak olana oturursa oğlan olur.⁴⁰⁷

Hamile kadının karnında çocuk, sağ tarafta olursa oğlan, sol tarafta olursa kız olur.⁴⁰⁸

1.2.5. Doğum Esnasında Yapılanlar

Hamile kadının doğum sancısı gelmesi üzerine ebe dediğimiz, genellikle doğumları yaptıran kadın çağrılır. Yoksa ailenin ileri gelen yaşlıları çağrılarak onlara doğum yaptırılır. Doğum esnasında yakın akrabalarından iki üç kadında doğuma eşlik ederek yardımcı olur.

Doğumu yaklaşan kişi, ebe tarafından genişçe bir battaniye veya örtünün üzerine yatırılır. Başının altına yastık konulur. Hamile kadının üzeri örtü ile örtülerek sıcak tutulmaya çalışılır. Bebeğin doğması için bir müdahaleye gerek yoktur. Bebeği kafasından veya bacaklarından çekmek yanlıştır. Bebek ağlamaya başladığında kordonu kesilir. Bebeğin doğumundan sonra anneden bir parça gelir. Bu parçadan sonra annenin rahmi sıcak su ile temizlenir.⁴⁰⁹

Doğum esnasında ergenlik çağındaki kızlar uğursuzluk getirir diye odaya alınmaz. Çocuğu olmayan veya çocuğunu düşürmüş olanlar da odaya alınmaz.⁴¹⁰

⁴⁰⁴ Güldane Serter, 1950, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴⁰⁵ Müzeyyen Demir, 1955, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Selime Kasabası

⁴⁰⁶ Müzeyyen Demir, 1955, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Selime Kasabası

⁴⁰⁷ Müzeyyen Demir, 1955, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Selime Kasabası

⁴⁰⁸ Müzeyyen Demir, 1955, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Selime Kasabası

⁴⁰⁹ Nazife Salman, 1958, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴¹⁰ Nazife Salman, 1958, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

Doğumu kolaylaştırmak için evin her yerindeki kilitli kapılar ve kapalı yerler açılır. Kadının kendi saç örgüleri çözülür. Evdeki su dolu kapların hepsi boşaltılır.⁴¹¹

Gürültü yapılarak ev içerisindeki olağan üstü varlık varsa, anne ve çocuğa zararı dokunmadan uzaklaştırılması hedeflenmektedir.⁴¹²

Günümüzde imkanların artması ve sağlık hizmetlerinin gelişmesinden dolayı acil olmadığı sürece doğumlar hastanede, kontrol altında yapılmaktadır.

1.2.6. Bebeğin Göbeğinin Kesilmesi

Doğum gerçekleştikten sonra dışarıda bekleyenlere, doğumun haberi iletilir. Haberi iletene çeşitli hediyeler veya para verilerek ödüllendirilir.⁴¹³

Gebeliğin başından doğuma gelinceye kadar bir dizi adet ve inançlar uygulandığı gibi, doğumdan sonra da devam etmektedir. Çocuk doğduktan sonra, ilk yapılan işlem anne ile çocuk arasındaki bağı, göbek bağına kesmektir. Böylece, çocuk artık anne ile fizyolojik bağından kurtulacaktır. Göbek bağına kesilmesi, ardından yıkama ve tuzlama işlemlerinden geçer.

Göbek ebe tarafından dualarla kesilir, çocuğa “göbek adı” verilir. Göbek kordonu, çocukta kalan taraf bir karış, eşte olan taraf bir karış olarak ölçülür ortadan jilette kesilerek vücuttan 4 cm uzaktan bağlanır.⁴¹⁴

Göbek kordonu yakından bağlanırsa, göbek çukuru daha güzel oluşur ve göbek fitiği olma ihtimali azalır.⁴¹⁵

Ebe eline yumuşak tuzu alır, koltuk atlarına, kasıklarına, boğazına, yüzüne sürer, pişik olmasın, teri kokmasın diye. Sonra yukarıdan aşağı tuzlu su dökülür ve çocuk yıkanır.⁴¹⁶

Doğumun hemen ardından büyük bir titizlikle ve sırayla uygulanan bu işlemler dünyaya gelen yeni canlının yeni ortamına uyması, kötü ruhlardan korunması için uygulanan ve halk geleneğinde çeşitli amaçlarla yapılan büyüsel pratiklerdir.

Çocuğun geleceğini, işini etkileyeceği düşüncesiyle kesilen göbek rastgele atılmaz. Kimisi, kısmetini dışarıda arasın diye göbeği suya atar, kimisi elinden iş gelsin diye ahıra gömer, kimisi dindar olsun diye cami duvarına cami avlusuna kor.⁴¹⁷

Göbeğin kesildiği makas çocuk erkekse, kalbi askılı olsun, çalışkan olsun diyerek duvara asılır. Çocuk kızsaa makas, gezgin olmaması, eve bağlı olması için minder altına konur.⁴¹⁸

⁴¹¹ Nazife Salman, 1958, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴¹² Nazife Salman, 1958, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴¹³ Meryem Şişman, 1964, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴¹⁴ Meryem Şişman, 1964, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴¹⁵ Meryem Şişman, 1964, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴¹⁶ Meryem Şişman, 1964, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴¹⁷ Meryem Şişman, 1964, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴¹⁸ Meryem Şişman, 1964, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

1.2.7. Sütü Gelmeyen Loğusa Kadın İçin Yapılanlar

Memeli sınıfına ait canlılarda, doğumdan hemen sonra salgılanan ve kimyevi muhteviyatı bakımından normal süttten çok farklılık gösteren ağız sütü (colostrum), yeni doğan yavrular için eksiksiz bir gıdadır. Ağız sütü yeni doğan yavruların bütün ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir hususiyete sahip olup; protein, yağ, mineral maddeler, vitaminler ve bağışıklık maddeleri, sonradan salgılanacak süte göre daha fazla bulunmaktadır. Bunun yanı sıra ihtiva ettiği gıda maddeleri çok kolay sindirilmektedir.⁴¹⁹

Kadının ilk sütüne “ağız” denmektedir. Ağız sütü çocuğa mutlak suretle emdirilir. Halk arasında ağız sütünü içmeyen çocuğun ileride zayıf, çelimsiz kalacağı düşünülür.⁴²⁰

Eğer kadın doğum yaptıktan sonra, loğusa halinde iken sütü gelmez veya az olursa, o kadına undan yapılmış “bulamaç” gibi sıvı yiyecekler yedirilir. Ayrıca unun dışına süt yapıcı aş, süt, çorba cinsinden sıvı gıdalar içirilir.⁴²¹

Sütü gelmeyen veya çok az olan loğusa kadına, hocalara gidilerek süt muskası yaptırılır. Yaptırılan muska kadının boynuna asılır ya da suya konularak kadına üç gün suyu içirilir. Dördüncü gün süt gelmeye başlar.⁴²²

Loğusa kadının bir şeye üzülmemesi gerekir çünkü üzüntünün sütü kestiğine inanılır.⁴²³

1.2.8. İsim Tayini

Yeni doğan bir çocuğa isim verme anne-babanın görevidir. Kültürümüzde İslam dininin etkisi ile çocuğa isim verme ayrı bir önem teşkil etmektedir.

Yeni doğan çocuğa doğduğu gün genellikle ismi verilir. Çocuk isim koyacak kişinin kucığına verilir. Kişi abdestli bir şekilde kibleye döner, önce sağ kulağına ezan, sol kulağına ise kamet okur ve üç kere çocuğun sağ ve sol koluna tekrar eder.⁴²⁴

Maddi durumu iyi olanlar çocuğa isim verildikten sonra Allaha minnettarlığını ifade etmek için kurban kesmektedir.

Çocuklara verilen isimler genellikle ailenin ileri gelenlerinin isimleridir. Bunda amaç; aile büyüklerine değer verildiğini, onların ismini yaşatmak istediklerinin göstergesidir.

⁴¹⁹ Ahmet Kutlu, “Kudret Mucizesi: Ağız Sütü”, **Sızıntı Dergisi**, Ankara, 1988, Sayı 111

⁴²⁰ Müzeyyen Demir, 1955, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Selime Kasabası

⁴²¹ Müzeyyen Demir, 1955, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Selime Kasabası

⁴²² Müzeyyen Demir, 1955, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Selime Kasabası

⁴²³ Müzeyyen Demir, 1955, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Selime Kasabası

⁴²⁴ Hikmet Demirbaş, 1945, Lise Mezunu, Emekli Memur, Alanyurt Köyü

Çocuklara ailenin ileri gelenlerinin ismi verilmediyse, Kuran-ı Kerim de ismi geçen veya büyük din adamları, alimlerin isimleri verilir.

Bazı ailelerde peş peşe kız çocuğu oluyorsa “Döne, Döndü, Yeter” gibi isimler konulur ki artık oğlan çocuğu olsun istenilir. Bazı ailelerde ise tam tersi, peş peşe erkek çocuğu oluyorsa “Dursun, Durdu, Durmuş” gibi isimler konularak kız çocuğu olsun istenilir.⁴²⁵

1.2.9. Anne veya Bebeğe Kırk Basması

Anadolu’da kırk basması loğusanın ve kırklı çocuğun kırk gün içerisindeki hastalıkları ve buna bağlı gelişim bozukluklarını anlatır. Kırk basması, kırk düşmesi, kırk karışması, loğusa basması, aydaş gibi isimlerle anılan bu durumda, loğusaya ve kırklı çocuğa bir takım şeylerin zarar verdiği düşünülür.

Loğusa ve kırklı çocuğa kırk basmaması, loğusanın ve çocuğun serbeste çıkması için; kırk gün içerisinde genellikle kadın ve çocuğun yıkanması biçiminde yapılan uygulamaya “kırklama” denir. Kırklama halk arasında kırk dökme, kırk çıkarma diye adlandırılır. Genel olarak kırklama işlemi en yaygın olarak kırkıncı gün yapılır.

Kırk basmasının önüne geçmek için anne ve çocuk kırk gün dışarı çıkarılmaz. Aynı günler içerisinde doğum yapmış iki annenin karşılaşmaması gerekir. Nedeni ise loğusaların birbiriyle karşılaşmasının uğursuzluk getireceğine inanılır. Karşılaşırsa “kırklar karışır” diyerek yeni doğum yapmış kadınlar uzaklaştırılır.⁴²⁶

Loğusa kadın kedi, köpek gibi doğuran hangi hayvanın yanına gelirse ve onunla temasta bulunursa o hayvanın yavrularının öleceğine inanılır.⁴²⁷

Kırk gün boyunca cinlerin onun yanına geleceğine inanılır. Cinler ürküp kaçsın diye çocuk ve annenin yanına metal işler konulur.⁴²⁸

Kırk günü doldurmamış çocuk varsa evde et türü yiyecekler pişirilmez. Pişirilirse kırk basacağına inanılır.⁴²⁹

Yeni doğum yapmış anneye, yakın akrabaları, komşuları ve arkadaşları; hayırlı olması, sağlıklı, sıhhatli ve iyi niyet temennilerini aileye iletmek için ziyarete gelirler. Bu ziyaretler sırasında, yakın akraba ve arkadaşların maddi durumu iyi olanlar ufak altın alır. Çocuğa yönelik oyuncak ve elbiseler hediye getirilir. Komşular genellikle annenin canının çekebileceği ve enerji verebilecek türde yemekler yapıp getirir.⁴³⁰

Bu ziyaretler esnasında : “Allah Bağışlasın”, “Hayırlı, uğurlu olsun”, “Uzun ömürlü olsun” ve “Allah analı-babalı büyütsün” denir.⁴³¹

⁴²⁵ Hikmet Demirbaş, 1945, Lise Mezunu, Emekli Memur, Alanyurt Köyü

⁴²⁶ Sahire Balkış, 1970, İlkokul Mezunu, Kasiyer, Güzelyurt İlçesi

⁴²⁷ Sahire Balkış, 1970, İlkokul Mezunu, Kasiyer, Güzelyurt İlçesi

⁴²⁸ Sahire Balkış, 1970, İlkokul Mezunu, Kasiyer, Güzelyurt İlçesi

⁴²⁹ Sahire Balkış, 1970, İlkokul Mezunu, Kasiyer, Güzelyurt İlçesi

⁴³⁰ Nazife Yeldan, 1955, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴³¹ Nazife Yeldan, 1955, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

1.2.10. Çocuğun Diş Çıkarması (Diş Bulguru)

Bebeğinin fiziksel gelişiminin bir evresi diş çıkarmasıdır. Bu evrede bebek ateşlenir, ağrı hisseder ve diş çıkacak yerde kaşınma meydana gelir. Bebek için sancılı bir dönemdir. Böyle önemli bir gün; akrabalar, arkadaşlar ve komşularla birlikte kutlanır.

Kutlamaların altında bulunan asıl neden; çocuğu yaratan, can veren Allah'a şükranlarını belirtmek, çocuğun sağlığı, geleceği için dua edip, bu mutlu günlerini yakın çevresi ile birlikte geçirmektir.

Fotoğraf 45: Diş Bulguru

Diş çıkarması nedeniyle yapılan etkinliklere genellikle; “diş aşı”, “diş bulguru” ve “diş buğdayı” denir.⁴³²

Gelecek misafirlerin sayısına göre büyük bir kap içerisinde; ilçede kolay elde edilen buğday, nohut, mısır konarak haşlanır. Haşlanan bu hububat karışımının servisi sırasında üzerine fıstık içi, leblebi şekeri, ceviz içi, badem ile süslenip servis yapılır.⁴³³

⁴³² Neslihan Ertem, 1978, Üniversite Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴³³ Neslihan Ertem, 1978, Üniversite Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

Fotoğraf 46: Diş Bulgurunda Tepsi Adeti

Büyük bir tepsi içerisine makas, tarak, kalem, ayna, kitap, para, altın, pense vb. iş kollarını temsil edebilecek cisimler konur ve çocuğun önüne bu hazırlanan tepsi konularak bebeğin birisini seçmesi, eline alması beklenir. Seçtiği eşyaya göre; para seçerse zengin, altın seçerse kuyumcu, makas seçerse terzi vb. olacak diye yorumlar yapılarak diş bulguru adetine renk katılmaktadır.⁴³⁴

Diş bulguru esnasında çocuğun sağlığı, huzuru ve geleceğinin parlak olması, kötülüklerin çocuktan uzak olması amacıyla dualar okunur.⁴³⁵

Diş bulguru, buldukları çevre içerisinde mutlak suretle gelmeyen komşularının evlerine kadar götürülür. Gelen misafirlerin ayrılışı sırasında, tabaklara konularak gelenlere eve götürmesi için verilir.⁴³⁶

Çocuğun özel günü olduğu için aile bireyleri tarafından çocuğa ufak oyuncaklar alınarak hediyeledirilir.⁴³⁷

1.2.11. Çocuğun Nazardan Korunması (Göz Değmesi)

Nazar, bir çeşit büyülemedir. Baktığımız kişilerden veya eşyalardan çok defa gözlerimizi alamadığımız olur. Gözler ruhi fonksiyonları ve beyin gücünü en rahat ve en etkili şekilde kullanabildiğimiz organlarımızdır. İnsanlar, göz yoluyla karşı tarafa zarar verebilmektedir. Bir kısım gözlerin nazar konusunda daha etkili olması da saydamlığının fazla olması ile ilgilidir. İnsan özellikle kıskançlıkla ve kötü niyetle, kem gözle bir şeye baktığında daha çok zarar verebilir.⁴³⁸

⁴³⁴ Neslihan Ertem, 1978, Üniversite Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴³⁵ Neslihan Ertem, 1978, Üniversite Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴³⁶ Neslihan Ertem, 1978, Üniversite Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴³⁷ Neslihan Ertem, 1978, Üniversite Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴³⁸ <http://www.izafet.com>, (25.04.2012)

Her türlü canlı ve cansız varlığı tehdit eden bu güç, özellikle çocuklar için büyük bir tehlike taşıdığına inanılır. Bu nedenle çocuk sahibi bireyler, çocuklarını nazardan korumak için farklı farklı yöntemler uygulamaktadır.

Kişinin çocuğa beğenerek ısrarla bakması durumunda, “Maşallah (Allah dilemezse hiçbir şey olmaz)” ve “Barekallah (Allah’ın bereketi üzerine olsun)” denilmesi tavsiye edilir.⁴³⁹

İğde ağacı ve nazar boncuğunun nazardan koruduğuna inanılır. Bu yüzden çocuğa nazar boncuğu ve iğde takılır.⁴⁴⁰

Hocaya gidilip nazar muskası yaptırılıp çocuğa takılmaktadır.⁴⁴¹

Ölmüş bir hayvanın kafatası çocuğun oturduğu evin bahçesine konularak nazardan uzak tutulmaya çalışılır.⁴⁴²

Çocuğa nazar değerler diye anneler; kolay kolay çocukları dışarı çıkartmaz, çocuklarının güzelliğinden ve iyi huylarından bahsedip dikkat çekmez, temiz olmayan pis elbise giydirebilirler.⁴⁴³

Çocuğa nazar değdiğine inanılırsa, ailenin güvenilir, ileri gelen birine dua okutulur ve çocuğa üfletilir.⁴⁴⁴

1.2.12. Sünnet Düğünü

Çocukla ilgili ülkemizde en önemli adetlerden birisi sünnettir. Çocukları sünnet ettirme geleneği İslamiyet’ten önceki Arap toplumunda da uygulanan bir töre idi. İslamiyet’in doğuşu ile birlikte Hz. Muhammed (s.a.v.) de bu töreyi devam ettirdi.

İslam dininde Peygamberin yaptığı ya da yapılmasını öğütlediği kurallara uymaya “sünnet” denildiği için, erkek çocukların erkeklik uzuvlarının ucundaki deriyi çepeçevre kesip alma işlemi de halk içinde sünnet olarak adlandırılmaktadır. Müslüman Türk geleneklerinde sünnet törelerinin en belirgin yönü, çocuğun bir törenle İslam topluluğuna katılmasının herkese tanıtılmasıdır.⁴⁴⁵

Toplum içerisinde sünnetsiz bulunmak; dinsiz olmak, gavur olmak gibi tabirlere maruz kalınmasına neden olur. Çocuğun sünnet olması ne kadar çok gecikirse arkadaşları arasında ayıplanır, aşağılanır.⁴⁴⁶

⁴³⁹ Sahire Balkış, 1970, İlkokul Mezunu, Kasiyer, Güzelyurt İlçesi

⁴⁴⁰ Sahire Balkış, 1970, İlkokul Mezunu, Kasiyer, Güzelyurt İlçesi

⁴⁴¹ Sahire Balkış, 1970, İlkokul Mezunu, Kasiyer, Güzelyurt İlçesi

⁴⁴² Neslihan Ertem, 1978, Üniversite Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴⁴³ Neslihan Ertem, 1978, Üniversite Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴⁴⁴ Neslihan Ertem, 1978, Üniversite Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴⁴⁵ Aytaç Özel, “Ankara İli Elmadağ İlçesi’nin Sosyo-Ekonomik Ve Kültürel Yapısı”, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde, 2006: 163

⁴⁴⁶ Ali Koç, 1935, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

Eskiden elinde çanta ile gezen sünnetçi denilen, bölge insanı tarafından bilinen kişiler haftanın belli zamanları İlçeye gelerek sünnet olmak isteyen çocukların aileleri ile iletişime geçerek çocukları sünnet ederdi. Günümüzde bu işi yapanlar nerdeyse yok denecek kadar azdır. Aileler artık hastanelerde çocuklarını sünnet ettirmektedir.⁴⁴⁷

Çocukları sünnet ettirme zamanı genellikle ilkbahar ve sonbahardır. Bunun nedeni ise tarım ve insan gücüne dayalı iş kolları ile çalışan bir yer olduğundan yazları pek uygun görülmez. Ayrıca serin havalarda sünnet yarası erken iyileşirken sıcak havalarda geç iyileşeceği de buna etkindir. Cuma günleri mübarek gün olarak görüldüğünden diğer günler tercih edilirdi. Günümüzde ise sünnete katılımda çoğunluğun sağlanması için tatil günleri cumartesi ve pazar günleri seçilmektedir.⁴⁴⁸

Sünnet olma yaşı yoktur ama genellikle en geç on yaşına kadar çocuk sünnet ettirilir. Kimi aileler çok erken kimisi daha geç sünnet ettirmektedir. İslam'ın ilk zamanlarında Müslümanlar, çocuklarını, doğumun yedinci günü sünnet ettirirlerdi. Çünkü bu daha temiz olup, etin daha çabuk büyümesini sağlar.⁴⁴⁹

Sünnet töreni gerçekleşmeden önce sözlü olarak davetlilere haber edilir ya da davetiye şeklinde hazır edilerek misafirler haberdar edilir. Sünnet olacak çocuk sünnetten korkmaması için günler önce psikolojik olarak sünnete hazırlanmaya başlatılır. Bunda “erkek olacaksın”, “sende büyüyeceksin” gibi cümleler söylenerek etki altına alınmaya çalışılırdı.⁴⁵⁰

Kirvelik, özünde çıkar ilişkisi olan, ekonomik ve toplumsal statüye önem veren, iki bireyle başlayan, sonuçta iki aileyi birbirine yaklaştıran, akraba olmadığı halde akraba olmuş gibi kabul edilen olarak tanımlanabilir. Sünnet edilen çocuğa kirve seçildiyse, tüm organize ve satın alma-verme vb. işlemlerden kirve sorumludur.⁴⁵¹

Sünnet olacak çocuğa sünnetle bütünleşen elbisesi giydirilir. Bu elbiseyle eskiden atla İlçenin içinde gezdirilirdi. Günümüzde ise araba ile dolaştırılmaktadır.⁴⁵²

Sünnet işleminde çocuk varsa kirvesinin kucağına, yoksa akrabasının kucağına oturtularak; “Allahu Ekber, Allahu Ekber” diye tekbir getirilerek sünnet işlemi gerçekleşir. Sünnet işlemleri bittikten sonra; gelen misafirlere ikram olarak kimisi yemek, kimisi tatlı ve içecek ikram eder.⁴⁵³

Sünnet törenine katılanlar, sünnet olan çocuğa akrabalık, yakınlık derecesine göre altın, kolye, oyuncak, para vb. hediyeler vermektedir.⁴⁵⁴

⁴⁴⁷ Ali Koç, 1935, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

⁴⁴⁸ Ali Koç, 1935, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

⁴⁴⁹ Muhammed Bin Ebubekir, **Şir'at-ül İslam Tercemesi**, Çev.: Lütfullah Uyan, İstanbul, Bereket Yayınevi, 1979: 446

⁴⁵⁰ Mustafa Salman, 1968, İlkokul Mezunu, Hayvancılık Yapar, Güzelyurt İlçesi

⁴⁵¹ Mustafa Salman, 1968, İlkokul Mezunu, Hayvancılık Yapar, Güzelyurt İlçesi

⁴⁵² Mustafa Salman, 1968, İlkokul Mezunu, Hayvancılık Yapar, Güzelyurt İlçesi

⁴⁵³ Ali Koç, 1935, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

⁴⁵⁴ Mustafa Salman, 1968, İlkokul Mezunu, Hayvancılık Yapar, Güzelyurt İlçesi

1.3. Düğün, Nişan, Kız İsteme Adetleri

1.3.1. Kısmet Açmak İçin Yapılanlar

Türkçe 'de, “kısmet açmak, kısmet beklemek, kısmeti çıkmak, kısmet kapısı, kısmet olursa, kısmeti bağlanmak, kısmetine mani olmak” gibi söyleyişleri bulunan “kısmet” sözcüğü, dilimize Arapçadan girmiştir. Talih, kader, nasip, baht, şans karşılıklarıyla, “Tanrının her insana uygun gördüğü varsayılan şey, yaşama durumu” anlamındadır.⁴⁵⁵

Gençlerin üzerinde büyü olduğundan kısmeti kapalı olduğunu düşünenler, hem üzerindeki büyüü kaldırmaya hem de kısmeti açılsın diye dua yazdırmak için hocaya giderler.⁴⁵⁶

Kısmet açılsın diye çeşitli dualar okunup Allaktan dilekler istenir. Yakınlarda bulunan türbelere ziyarete gidilir.⁴⁵⁷

Kısmeti kapalı kızlar, düğün, nişan, komşuluk ziyaretlerinde özellikle ayrı bir süslenip bu etkinliklere katılımları sağlanır.⁴⁵⁸

1.3.2. Evlenme Şekilleri

İnsanoğlunun hayat mücadelesi içerisinde evlilik gibi hayati öneme sahip bir müessesenin kurulumunda bulunduğu yer ve zamana göre farklı, olağan olmayan evlilik türleri ile karşılaşmaktadır. Yörede görülen evlenme yöntemleri şöyle sıralanıyor:

Görücü Usulüyle Evlenme: Bunda kız seçme girişimi, doğrudan doğruya evlenecek gencin annesi, babası veya yakınları tarafından başlatılır. Yörede en fazla görülen evlenme şeklidir. Günümüzde karşılıklı anlaşarak evlenme türü fazlaşmaya başladığından bu usulle evlenmede bir azalma vardır ama halen önemini korumaktadır.⁴⁵⁹

Kız Kaçırma (Düğünsüz Evlenme): Ailelerin evliliğe kesin karşı çıkması durumunda kız kaçırma olayı gündeme gelir. Bu durumun temelinde, sosyo-ekonomik ve kız tarafının istememesi vardır. Günümüzde halen devam etmektedir. Kimi zaman aileler başta ya da belli bir zaman sonra yumuşayıp evliliğe izin verirken, ölene kadar da küs olanlar bulunmaktadır.⁴⁶⁰

Oturak Alma Evliliği: Kızın bohçasını alarak oğlan evine gidip oturması durumu vardır ki buna bazı yörelerde, “oturak alma” denilir. Yörede enderde olsa rastlanılırken genellikle kızın, gözünü gördüğü erkeğe gitmesi değil de; evlenme vadinde bulunup da kızı

⁴⁵⁵ **Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi**, İstanbul, Milliyet Gazetecilik A.Ş., 1990: 6731

⁴⁵⁶ Merve Şişman, 1975, Lise Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴⁵⁷ Merve Şişman, 1975, Lise Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴⁵⁸ Merve Şişman, 1975, Lise Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴⁵⁹ Mustafa Salman, 1967, İlkokul Mezunu, Hayvancılık Yapar, Güzelyurt İlçesi

⁴⁶⁰ Mustafa Salman, 1967, İlkokul Mezunu, Hayvancılık Yapar, Güzelyurt İlçesi

istemeye gelmeyen, yarı yolda bırakılanlar tarafından zor durumda kalınca yapılan bir davranıştır.⁴⁶¹

Tay Geldi Evliliği: Dul bir kadının, eski kocasından olan çocuklarını da alarak dul bir erkekle ya da dul bir erkeğin eski karısından olan çocuklarını alarak dul bir kadınla yaşamasından doğan evliliğe denir. Kadın veya kocanın yanında getirdikleri çocuklar, “tay geldi” olarak adlandırılır. Bu evlilik türü de zorunluluktan gerçekleşen ve yöremizde görülen bir evlilik türüdür.⁴⁶²

Yakın Akraba Evliliği: Birbiriyle yakın akrabalık bağı olanların birbiriyle evlenmesine denir. Yöremizde azalsa da halen yapılmaktadır. Ancak, çağımızın gereği evlenmeden önce olumsuz bir durumla karşılaşılmasını diye hastanede kan testi yaptırılarak bu evliliklere müsaade edilmektedir.⁴⁶³

Tanışıp Anlaşarak Evlenme: Kız ve erkek bir süre arkadaşlık yaparak birbirlerini iyice tanıdıktan sonra gerçekleştirdikleri evlenme biçimidir. Yöremizde de bu tür evlilik türü giderek artmaktadır. Ama gizlice buluşma ve tanışma ile başlayıp, anlaştıktan sonra ailelere haber edilmektedir.⁴⁶⁴

1.3.3. Kız İsteme

Erkek çocuk, askerliğini yaptıysa veya eli para tuttuysa evlenme çağına geldi diye düşünülür. Erkek evliliği düşünüyorsa ailesinden birisine durumu açarak ailenin ileri gelenlerine iletmesini söyler. Evlenmek isteyen kızlarda günlük yaşayışlarında ailenin ileri gelenlerine artık zamanının geldiğini belirten konuşma ve davranışlara başvurur.

Artık yaşanmasa da, erkek veya kız sevdiği kişinin başkasıyla birlikte olmasını, evlenmesini diye hocaya muska yazdırır ya da dua ettirirdi.⁴⁶⁵

Erkek kızı düğün, nişan, misafirlik vb. nedenlerle bir şekilde görüp hoşuna gittiyse, ailesine izah ettikten sonra, aile kız ve kızın ailesi hakkında geniş çaplı bir araştırma yaptırır. Bunda amaç kızın nasıl biri olduğu, ailesinin kendi aile yapılarına uygun olup olmadığı hususlarıdır. Araştırma yapıldıktan sonra uygun olup olmadığı çocuklarına söylenir.⁴⁶⁶

⁴⁶¹ Cennet Bezgen, 1972, İlkokul Mezunu, Özel Şirket Çalışanı, Güzelyurt İlçesi

⁴⁶² Cennet Bezgen, 1972, İlkokul Mezunu, Özel Şirket Çalışanı, Güzelyurt İlçesi

⁴⁶³ Cennet Bezgen, 1972, İlkokul Mezunu, Özel Şirket Çalışanı, Güzelyurt İlçesi

⁴⁶⁴ Mustafa Salman, 1967, İlkokul Mezunu, Hayvancılık Yapar, Güzelyurt İlçesi

⁴⁶⁵ Mustafa Balkış, 1940, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

⁴⁶⁶ Mustafa Balkış, 1940, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

Fotoğraf 47: Muhacir Evi – Kız İsteme

Erkek tarafı görücü (dünürücü) gitmeden önce yakınları tarafından kız tarafı ile iletişime geçmesi sağlanır. Bunda amaç kızın bir sevdiğinin olup olmadığı, kız tarafının evlendirmeyi düşünüp düşünmediği gibi konuları önceden öğrenerek hazırlıklı gitmektir. Eğer bir mani çıkmadıysa, kız tarafına “müsaitseniz, hayırlı bir iş için akşama geliyoruz” gibi ifadelerle izin istenir. Kız tarafı görücü kabul ediyorsa “buyurun gelin” denir. Eğer görücü kabul edilmiyorsa “misafir gelmesin” diye olumsuz cevap verir. Bunda evlenecek kızında istekleri etki etmektedir.⁴⁶⁷

Kız istemeye giderken anne, baba ve ileri gelen akraba veya kız tarafını yakından tanıyan hatırı sayılır birisi ile birlikte gidilir. Aileler birbiriyle tanışır ve erkek tarafının büyüğü durumu anlatıp “Allah’ın emri Peygamberin kavliyle kızınızı oğlumuz istiyoruz” der ve kızını ister. Kız tarafı olumsuz bir cevap vermeyi düşünüyorsa orada bir neden söyleyip, olmayacağını söyler. Olacaksa ya da erkek tarafını araştırıp karar verilecekse müsaade istenir. Kız tarafı, evlenecek kızın gönlü olup olmadığı ve erkek tarafı hakkında gerekli araştırmayı yaptıktan sonra haber salar; gelsinler tatlımızı yiyecekler.⁴⁶⁸

1.3.4. Söz Kesme

Kız istemeden sonra aileler arasında mutabakatın sağlanacağı aşamadır. Kız istemeye gelenlerden daha fazla katılımın sağlandığı, iki tarafın birbirine isteklerinin aktarıldığı, nişan veya düğün tarihlerinin açıklığa kavuşturulduğu, iki tarafında birbirini daha yakından tanıyıp akrabalık ilişkilerinin resmi olarak başlangıcıdır.⁴⁶⁹

Söz kesmeye “tatlı yeme”, “tatlısını yeme” de denir. Eski ismi yörede “Lokum Yeme” denirdi. Günümüzde yerini hazır tatlıya bırakmıştır. Artık bazı aileler, nişanda takılan

⁴⁶⁷ Mustafa Balkış, 1940, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

⁴⁶⁸ Mustafa Balkış, 1940, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

⁴⁶⁹ Mustafa Balkış, 1940, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

yüzükleri getirir, iki ailenin ileri gelenleri de tatlı yemeye gelir ve iki tarafın birbiriyle tanışma günüdür. Duaların okunması ile damat ve gelinin yüzüklerinin kurdeleleri kesilerek evlilik öncesi ilk resmi adım atılmış olur. Bu şekilde bir organizasyon yapan aileler bundan sonra direk düğün yaparak ayrıca nişan törenini aradan kaldırırılar.⁴⁷⁰

1.3.5. Nişan

Kız tarafının hayırlı işe onay vermesinden sonra karşılıklı olarak anlaşmanın sağlandığı bir günde erkek tarafının kız tarafında toplanarak, geniş bir katılım eşliğinde gerekli konuşmaların, gerekli resmiyetin ve düğün anlaşmasının sağlandığı güne nişan denir. Kimi aileler ev yerine düğün salonları diye adlandırılan büyük salonlarda da nişan törenini yapmaktadır.

Nişan törenleri için toplanan akrabalar haremlik-selamlık şeklinde otururlar. Erkeğin toplanıp oturduğu yerde bayan kolay kolay bulunmaz. Bayanların toplandığı yerde de tam tersidir.⁴⁷¹

Ailenin yakın akrabalarının toplanmasının yanında iki ailenin de değer verdiği, yörenin itibar sahibi bir kişide yanlış tabir olmazsa hakem heyeti gibi nişan töreninde bulunur. Bunda amaç, iki ailenin birbirilerinden düğünle alakalı isteklerinde orta yolu bulmasını, anlaşmazlıklarda yeni çözüm bulması beklenir.⁴⁷²

Erkekler arasında kahveler içildikten sonra; kız tarafı düğün ile alakalı ve düğünden sonraki bazı istekleri varsa burada dile getirilerek erkek tarafından istenir. Bu istekler arasında:

- Geline takılacak takının türü ve miktarı asıl sorundur. Kız tarafı çoğu zaman yüksek isteklerde bulunmaktadır. Bu isteklerde bulunurken karşı tarafın maddi imkanı göz önünde bulundurularak istekte bulunmaya çalışılır. Ama artık yörede alışkanlık haline gelmiştir, her zaman erkek tarafını zorlayıcı altın miktarı istenir. Erkek tarafının bunu karşılayacağı maddi imkanı varsa kabul eder. Maddi imkanlarının karşılamasının zor olduğu, yüksek bir miktar olarak düşünüyorsa uygun dille belirtilerek, aşağı çekilmeye çalışır. Bu esnada iki aile tarafından itibar gören kişide, yöreye göre orta bir karar için iki tarafı da ikna etmeye çalışır. Ortak bir kararda çoğu zaman sağlanır.⁴⁷³

- Evlilik sonrası kullanılacak ev eşyası konusu dile getirilir ve bunun için karar alınır. Yörede genellikle erkek tarafı tüm eşyayı almakla yükümlüdür. Kız tarafının ailesinin maddi durumu iyiye hediye olarak, oturma grubu ya da yatak odasını hazırlamayı kabullenmektedir.⁴⁷⁴

- Ailelerin maddi ve sosyal durumu ile alakalı özel isteklerde bulunulabilmektedir. Evlenecek erkeğin babası vefat etmiş olabilir, evlenmeden önce gelin ile

⁴⁷⁰ Mustafa Balkış, 1940, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

⁴⁷¹ Yasemin Çıtak, 1966, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴⁷² Yasemin Çıtak, 1966, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴⁷³ Yasemin Çıtak, 1966, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴⁷⁴ Yasemin Çıtak, 1966, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

kaynananın aynı evde kalacağı, ya da tam tersi gelinin böyle bir durum söz konusu ise, ayrı bir evde kalmak istediğini belirtmesi gibi.⁴⁷⁵

- Bu günde mutlaka düğün tarihi belirlenmeye çalışır. Gün olarak tam belirlenemese de yılı, mevsimi, ayı belirlenir. Bu tarih belirlemede, ailelerin uğraştığı iş kolu çok önemlidir. Eğer tarım ile uğraşıyorlarsa yaz ayı çalışma dönemi olduğundan pek uygun görülmez. İnşaat işleri ile uğraşıyorsa iş kolunun yoğun olduğu zaman pek yapılmaz. Resmi devlet dairelerinde çalışılıyorsa çalıştıkları kurumun yoğunluğu da düşünülür. Gelin ve damadın kardeşlerinden asker olan veya yurt dışında bulunan varsa onların izin alabileceği zamana da ayarlamaya çalışılır. Okulların açılış kapanış zamanını göz önünde tutulur. Bunlar gibi çok çeşitli etkenler bulunmaktadır. Düğün zamanını belirleme kolay değildir. İki ailenin etkenleri söylemesi ile ortak bir tarih belirlenmeye çalışır.⁴⁷⁶

Gerekli konuşmalar yapıldıktan sonra; erkek tarafının yanında getirdiği, gelinin günlük kullanımı ile alakalı giyim eşyaları takdim edilir. Genellikle erkeklerin oturduğu oda kısmında gelin ile damat yan yana getirilir. İki aile arasında itibar gören kişi kurdeleli yüzükleri gelin ile damat adaylarına takar. Ardından hayırlı olması dileğiyle, eller Allah'a açılarak dualar okunur. Yüzükleri takan kişi tarafından kurdele kesilerek, "hayırlı, uğurlu olsun" denir. Gelin ile damat adayları iki taraftan yaşlı olan babanın elini öpmeye başlayarak teşekkür ederler.⁴⁷⁷

Damat ile gelin bir masa önüne gelir. Masanın üzerinde bir tabak içerisinde tatlı bulunurken, damat tarafından geline hediye edilecek genellikle altın olan küpe, yüzük ve kolyeden oluşan takım getirilir, damat tarafından geline takılarak hediye edilir. Kız tarafı dama da, gömlek, kravat veya gecelik tarzı hediyelerde vermektedir. Damat tarafının maddi durumu iyiye bunun yanında altın bilezikte takan olmaktadır. Ardından gelin ve damat birlikte tatlılarını yerler.⁴⁷⁸

Geline damat dışında yakın akrabaları da hediye getirmekte, altın takmaktadır. Damadın veya gelinin nişan törenine katılıp çeşitli nedenlerle düğüne katılamayacak birileri varsa nişan töreninde gerekli kutlamayı yapıp, hediyelerini geline takdim eder.⁴⁷⁹

Nişan törelerinde kadınların kendi arasında oyun oynama eğlenme de olmaktadır. İki taraf akrabalarının birbirini gördüğü tanıyıp kaynaştıkları önemli bir törendir. İki taraftan gelenler de damat ve gelini merak ettiklerinden göz hapsine alır. Damat ve gelin için zorlu bir süreçtir. Büyüklere saygıyı, edebi – adabı elden bırakmazlar.⁴⁸⁰

Nişan töreni bittikten sonra, iyi niyet temennileri ve dualar ile erkek tarafı gelin evinden ayrılır.

⁴⁷⁵ Yasemin Çıtak, 1966, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴⁷⁶ Yasemin Çıtak, 1966, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴⁷⁷ Yasemin Çıtak, 1966, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴⁷⁸ Fatma Çamlı, 1958, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴⁷⁹ Fatma Çamlı, 1958, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴⁸⁰ Fatma Çamlı, 1958, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

Fotoğraf 48: Nişan Eğlencesi

Gelin ile damadı nişan ile düğün arasında zorlu sayılabilecek bir süreç beklemektedir. Gelin ile damadın bir araya gelip buluşması uygun karşılanmaz. Bunda ailelerin en büyük korkularından biri toplumun bu durumu olumsuz karşılayıp, ayıplamalarıdır. Böyle bir durum gereksinimi doğarsa, kız tarafının ailesinden bir kişi de yanlarında bulunulması sağlanır.⁴⁸¹

Gelin ile damat birbirilerini göremediklerinden, buldukları yerlerde yapılan düğün, nişan vb. etkinliklere katılarak birbirilerini görmeye çalışırlar. Evlenecek kızın, düğünlere nişanlara fazla yakını olmadıkça katılması uygun görülmez. Bunun da çeşitli nedenleri vardır. Evlenecek olduğundan evinde oturup zamanını beklemelidir. Katıldığı yerlerde gönlünü başkasına kaptırabilir. Ya da eskiden gönlünün olduğu birisine aklı gidebilir diye düşünülmemektedir.⁴⁸²

Aileler, nişan ve düğün arasını uzun tutmayı istememektedir. Bu süre uzadıkça; arada olumsuz sayılabilecek olaylar meydana gelebilir, gelin ile damat birbirinden soğuyabilir, çevreden gelin ile damat ile alakalı dedikodular başlayabileceğini düşünerek en kısa zamanda düğün yapmayı istemektedirler.⁴⁸³

⁴⁸¹ Fatma Çamlı, 1958, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴⁸² Fatma Çamlı, 1958, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴⁸³ Fatma Çamlı, 1958, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

Fotoğraf 49: Düğün Öncesi Alışveriş

Kına gecesinden önce düğün eşyaları ve oturulacak eve ait eşyaları alma zamanı gelmiştir. Kız tarafından genellikle anne ve kız kardeşlerinden, damadın annesi ve babası birlikte, genellikle Aksaray İli Merkeze gidilir. Ailenin maddi durumuna göre eşya satılan yerlere gidilir ve gelin ile damat eşya beğenirler. Bu toplu gitmede, kız tarafından bulunanlara damat tarafından elbise türü hediyeler alınır ve iyi bir yerde yemek yedirilir.⁴⁸⁴

1.3.6. Yağlama Daveti – Düğüne Davet

Bayrak dikildiği gün oğlan evinde taze yufkanın, sıcak pekmeze batırılması ile yapılan ve adına “yağmalama” denilen bir tatlı türü tüm köye dağıtılarak köylü düğüne davet edilir. Aynı zamanda bu yağlamayı genç kızlar dağıtır ve verdikleri her evden bahşiş alırlar.⁴⁸⁵

Davetiyeleri dağıtırken:

Eli kınalı gelin
Beli sırmalı gelin
Düğünümüz var bizim
Gelin a dostlar gelin. Diye mani söylerler.

Yakın zamana kadar uygulanan bu davet etme şeklinde ekmeğin içine helva ve baklava konulması ile de yapılmaktaydı. Günümüzde bu şekilde davet kalmamıştır. Yerini hazır davetiyelere bırakmıştır.⁴⁸⁶

⁴⁸⁴ Fatma Çamlı, 1958, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴⁸⁵ Enver Katı, 1944, Meslek Yüksek Okulu Mezunlu, Emekli Ziraat Teknikeri, Uzunkaya Köyü

⁴⁸⁶ Enver Katı, 1944, Meslek Yüksek Okulu Mezunlu, Emekli Ziraat Teknikeri, Uzunkaya Köyü

1.3.7. Kına Günü

Kına günü, düğünün habercisi, gelinin yetişip büyüdüğü evinde son gecesidir. Eğlenilse de gelin ile annesinin duygu yükünün ağır olduğu bir gündür.

Fotoğraf 50: Kına Yakılış Anı

Evlenecek kızın çeyiz hazırlaması adeti eskisi gibi rağbet görmese de halen devam etmektedir. Kış günleri evin bayanları tarafından itina ile hazırlanan çeyiz işlemleri artık hazır olarak dıştan alınabilmektedir. İçerik bakımından nerdeyse evde kullanılacak çeyiz eşyası kalmazken, adet yerini bulması için bu alışkanlık devam etmektedir.⁴⁸⁷

Çeyiz kına gününden önce kadınlar toplanarak sandık açılıp, içerisindeki malzemeler titizlikle yıkanıp, ütülenip kurutulularak hazır edilir.⁴⁸⁸

Düğüne gelen ailelere bir mendil ile bir çorap hediye olarak verilirken artık düğünlerde çok yakın olunanlara verilmektedir.⁴⁸⁹

Kına günü, kına çöreği erkek tarafınca yapılır ve kına yerine getirilir. Kına günü gündüz toplanılır. Ufak bir eğlence gündüz vakti yapılır.⁴⁹⁰

Kına gecesi de bu eğlence devam eder. Gelin bulunulan yerin ortasına oturtulur. Başını kırmızı bir duvakla örterler. Eline kına yakılır ve altın konulur. Bayanlar tarafından oynanan oyunlarla gelinin anne evinde son gecesi de sona erer.⁴⁹¹

⁴⁸⁷ Yasemin Çıtak, 1966, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴⁸⁸ Yasemin Çıtak, 1966, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴⁸⁹ Yasemin Çıtak, 1966, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴⁹⁰ Yasemin Çıtak, 1966, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁴⁹¹ Yasemin Çıtak, 1966, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

1.3.8. Düğün

Düğün yapılacak, gelin gelecek eve bayrak dikilir. Bu bayrak dikmede amaç, bulunulan yerde eşe-dosta, düşmana düğün olduğunu duyurmaktır.⁴⁹²

Düğün öncesi ve gerçekleştiği sırada damada yardımcı olması nedeniyle damat tarafından sağdıç seçilir. Aynı şekilde gelin de, gün içinde kendisine yardımcı olması için bir bayanı yardımcı seçer. Bu adette yanındakilerin maddi durumuna göre damadın gün içerisindeki maddi masrafları ve işleri için yardımcı olur. Sağdıç adeti yörede gerçek manasıyla pek uygulanmaz. Genelde damada kardeşi veya yakın olduğu bir arkadaşı yardımcı olur.⁴⁹³

Düğün evlerinde uzaktan gelen akrabalar ve yardıma gelen akrabalarından dolayı kalabalık söz konusudur. Evler kalacak kişilere yetersiz kalırsa komşular gelen misafirleri paylaşarak misafir olarak ağırlamaktadır. Sabah akrabaların bir arada olmasının verdiği mutlulukla güzel bur kahvaltı hazırlanır.⁴⁹⁴

Fotoğraf 51: 1970 Yıllarında Ihlara Kasabası – Düğün Töreni

Eskiden gelini almaya, süslenen heybetli bir atla gidilirken günümüzde çağın gereği olan araba ile gidilmektedir. Gelin almaya gidilecek araba damadın ailesi tarafından ilçe içerisinde veya İl Merkezinde çiçekçilerde günün önemine göre süslenmektedir.⁴⁹⁵

⁴⁹² Osman Vurgun, 1935, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

⁴⁹³ Osman Vurgun, 1935, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

⁴⁹⁴ Osman Vurgun, 1935, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

⁴⁹⁵ Osman Vurgun, 1935, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

İlçede gelin başı süsleme de özgünlük söz konusudur. Bunlar:

- Baş Kalpak: Gelin kız, baba evinden alınarak oğlan evine gideceği gün yöresel giysiler (pişli) giydirilerek başı “Baş Kalpak” adı verilen bağlama şekli ile süslenir. Baş üzerine yerleştirilen madeni tabak iç kısmı yukarı gelecek şekilde baş üzerine koyularak tülbent veya yazma ile başa çene altından bağlanarak tutturulur. Bu tabağın oğlan evine uğur getireceğine inanılır. Baş üzerine bağlanan tabağın üzerinden üçgen olarak katlanan yazmanın uçları çene altında iç içe geçirilerek tutturulur. Başın arka kısmında yere kadar uzanan beyaz çar örtülür. Pullu al kıvrak adı verilen kırmızı duvak yüzü kapatacak şekilde başın ön kısmına bağlanır. Alın kısmında fes cıngılı adı verilen zincirli uçları penezli takı takılır. Bunların üzerine yeşil iğne oyalı yazma örtülerek gelin evden çıkmaya hazırlanır.⁴⁹⁶

Fotoğraf 52: Baş Kalpak Örneği

Gelin giydirme töreni yörede söz sahibi olan bayanlar tarafından yapılır. Gelin kız ortaya koyulan sini adı verilen bir tepsi üzerine örtü örtülerek içine bastırılarak; uğur, bolluk ve bereket getireceği düşünülerek giydirme ve baş süslemesi duaları okunarak bu tepsi üzerine yapılır. Gelin evden çıkarken ayakkabısına buğday ve para koyulur. Oğlan evinde ayakkabıyı öksüz bir kız çıkarır, parayı o alır. Gelin kucığına neslini devam ettirmesi dilekleri ile çocuk verilir.⁴⁹⁷

⁴⁹⁶ Lale Özder, **İç Anadolu Bölgesi Geleneksel Kadın Başlıkları**, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1999: 95

⁴⁹⁷ A.e. : 96

- Gelin Fesi: Bordo keçe fesin tepesinde ortası kubbemsi üzeri baklava dilimleri ile desteklenmiş olan yuvarlak bir tepelik dikilmiştir. Tepeliğin kenarlarından zincirler sarmaktadır. Tepeliğin etrafında kırmızı bir örtü bükülerek yerleştirilmiş ve tutturulmuştur. Fesin yanlarında yanaklar üzerine düşen kırmızı, beyaz, mavi boncuklardan yapılmış “duluk boncukları” adı verilen yanak döğenler bulunmaktadır. Fesin alın kısmında kırmızı geniş bir şerit üzerinde iki sıra halinde dizilmiş bulunan gümüş penezler bulunmaktadır. Bu fes geline duvak günü giydirilir. Baş çevresine kırmızı ve yeşil örtüler bağlanır, üzerine yazma örtülür. Gelin evinden çıkarken yüzüne örtülen kırmızı duvak fesin üstünden arkaya doğru örtülür. Gelinin kayınvalide ile kavga etmemesi için çenesine uçları başın üstünden bağlanan yazma çekilir, ağzı bağlanan gelin öğlen ezanı veya cuma namazına kadar hiç konuşmaz. Bu tören ile gelinin başı bağlanmış olur ve bu günden itibaren gelin fesi sürekli giyer.⁴⁹⁸

Duvak günü, (gelinin oğlan evine gidişinin ertesi günü) kız evi ve oğlan evi kadın misafirleri ile gelin oturtularak “Gelin Duvağa Oturdu” kahrküller kesilerek fes giydirilir. Gözüne sürme sürülür, sürme ile alına bir artı işareti çizilir. Baş çevresine yöresel tabir ile alınının şakına kırmızı ve yeşil çekiler yine yöresel tabir ile bağlanır. Gelin baba evinden çıkarılırken alına takılan fes cıngılı göğsüne takılır. Genç kızlar fesi süslemek amacı ile giyerler ancak üzerine örtü örtmezler. Duvak günü fesi giymeye başlayan gelin üzerinden örttüğü yazma veya tülbent ile fesi giymeye başlayan gelin üzerinden örttüğü yazma veya tülbent ile fesi sürekli kullanır.⁴⁹⁹

Bu adetler eskiden yaygın ve özenle yapılırdı. Ancak günümüzde bu özgünlük yerini çağın kolaylığına ve genelliğine bırakmıştır. Gelin önceden alınan randevu ile kuaföre gitmektedir. Maddi durumu iyi değilse akrabalar içerisinde gelin başı yapmadan anlayan bir bayan gelini hazırlar.⁵⁰⁰

Fotoğraf 53: Ihlara Kasabası – Düğün Töreni (Tarihi Belirsiz)

⁴⁹⁸ A.e. :98

⁴⁹⁹ A.e. :99

⁵⁰⁰ Osman Vurgun, 1935, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

Süslenen gelin arabasına: gelinin kardeşi veya yengesi ile damadın yakın akrabalarından bir bayan biner. Gelin almaya aile etrafının çevresi konvoy oluşturularak gidilir. Konvoydaki her arabaya damadın annesi tarafından çorap ve yemeni verilir ve arabaların aynasına bağlanması istenir.⁵⁰¹

Gelinin bulunduğu eve gidilirken ana güzergahlar kullanılır ki; dost düşman görsün, bilsin diye.⁵⁰²

Gelin evinde konvoy sesi duyulunca gelin, annesi ve kız kardeşleri ağlamaya başlarlar. Konvoy eve geldiğinde, gelinin bulunduğu oda veya evin kapısı genellikle küçük kardeş tarafından kilitlenerek, damattan ya da erkek tarafının ileri geleni kim varsa ondan para ister. Burada sıkı bir pazarlık başlar ve damat tarafı kapıyı kapatanın gönlünün hoş edecek şekilde anlaşır. Gelini, odasından babası ya da abisi çıkartarak damada teslim ederler.⁵⁰³

Fotoğraf 54: Yörede Düğün (Tarihi Belirsiz)

Gelinin damada teslim edilirken, buldukları yüksek bir yerden çerez karışımı, şeker ve bozuk para atılır. Gelinin kız kardeşleri ve annesi ağlamaya devam eder. Gelinin annesi kızının ardından “su gibi akıp, kazasız belasız git” manasıyla su döker.⁵⁰⁴

Düğünün konvoy güzergahını dönüşte, eğer önceden kız isteyip verilmediyse ve aralarında husumet olan ailelerin evinin önünden geçirenler de olmaktadır. Bunda da kıskandırmak, kendinin üstün olduğunu göstermek düşüncesi ağır basmaktadır.⁵⁰⁵

⁵⁰¹ Osman Vurgun, 1935, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

⁵⁰² Enver Katı, 1944, Meslek Yüksek Okulu Mezunlu, Emekli Ziraat Teknikeri, Uzunkaya Köyü

⁵⁰³ Enver Katı, 1944, Meslek Yüksek Okulu Mezunlu, Emekli Ziraat Teknikeri, Uzunkaya Köyü

⁵⁰⁴ Osman Vurgun, 1935, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

⁵⁰⁵ Osman Vurgun, 1935, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

Fotoğraf 55: Yörede Düğün Evi

Konvoy halinde iken mezarlığa ve ya yakın bir türbe önüne, Selime Kasabasında Selime Hatun Türbesi önüne gidilir ve arabadan herkes iner. İmamlık vasfı olan birisi Allah'a toplu olarak hayırlı olması için dua edilir.⁵⁰⁶

Konvoyun geçeceği yerde mahallenin çocukları tarafından yol kesme adeti mutlaka yapılır. Gelin arabasına önceden hazırlanıp konulan içi para dolu zarflar çocuklara verilir.⁵⁰⁷

Konvoy damadın evinin önüne geldiğinde, gelin arabasının kapısını damadın babası, yoksa erkek tarafının ileri geleni açar. Bu sırada gelin inmekte biraz gecikir ve çevreden herkes gelin arabadan inmiyor derler. Bunun üzerine damadın babası, ekonomik yapısına göre gelini memnun edecek; altın, para, eşya verir ya da inek, koyun gibi hayvan verme sözü vererek gelini arabadan indirirler.⁵⁰⁸

Evin bahçesinde gelinle damadı, hazır kurulmuş bir masa beklemektedir. Gelin ile damat masaya oturtulur. Takı töreni başlar ve aile etrafı çiftlere gerekli yardımı yapar. Ardına oyunlar oynanır, halaylar çekilir ve gelin odasında dinlenmeye çekilir.⁵⁰⁹

⁵⁰⁶ Osman Vurgun, 1935, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

⁵⁰⁷ Osman Vurgun, 1935, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

⁵⁰⁸ Enver Katı, 1944, Meslek Yüksek Okulu Mezunlu, Emekli Ziraat Teknikeri, Uzunkaya Köyü

⁵⁰⁹ Enver Katı, 1944, Meslek Yüksek Okulu Mezunlu, Emekli Ziraat Teknikeri, Uzunkaya Köyü

Fotoğraf 56: İlçede Düğün

Akşam namazı sonrası yatsı namazı başlamadan yakınlardaki akraba veya komşu evinde damat yemeğini yer ve hazırlığı yaptırılır. Bu sırada gelin imam nikahı için birisine vekalet verir. İmam gerekli duaları yapar ve evlenecek kişilerin imam nikahını kıyar. Yanındaki arkadaşları salavatlar getirerek damadı yeni hayatına uğurlarlar.⁵¹⁰

Düğünün ertesi günü, bazı aileler genç çiftleri kahvaltıya çağırılmaktadır. Bu durum eskiden görülmemekte ama son yıllarda uygulanmaya başlamıştır.⁵¹¹

Adetlerin çoğu salonda düğün yapma nedeninden dolayı basitleşmeye, sadeleşmeye başlamıştır. Yine de yöre insanı büyüklerinden gördüklerini uygulamaya çalışmaktadır.

1.4. Gurbete Gönderme Adetleri

1.4.1. Asker Adaylarının Uğurlanışı

Asker uğurlamaları yörede önemli adetlerden biridir. Askere gidecek kişi artık ayrı bir statüye geçeceği düşüncesi içerisinde hem mutlu hem de sevdiklerinden ayrılacağı için hüznüldür, anne ve babası da oğlunun askerlik borcunu ödeyeceğinden mutlu, ayrılıktan dolayı da hüznüldür.

Askere gidecek gençler ya toplu ya da tek olarak gitmelerinden önce evlere yemeğe davet edilir. Güzel bir yemek yedirilerek, moral vermeye çalışılır.⁵¹²

⁵¹⁰ Enver Katı, 1944, Meslek Yüksek Okulu Mezunu, Emekli Ziraat Teknikeri, Uzunkaya Köyü

⁵¹¹ Enver Katı, 1944, Meslek Yüksek Okulu Mezunu, Emekli Ziraat Teknikeri, Uzunkaya Köyü

⁵¹² Mehmet Yasav, 1982, Lise Mezunu, Esnaf, Güzelyurt İlçesi

Askere gidecek kişinin akrabaları, asker evine iç çamaşırı, çorap, içlik gibi hediyeler getirirler. Asker dönüşünde giderken hediye veren kişiler eve yemeğe çağrılır. Evden ayrılırken hazırlanmış paket içerisinde; kına, şeker veya namazlık konur.⁵¹³

Fotoğraf 57: 325. Kısa Dönem Askerler

Son gün askere gidecek gençler imam ile birlikte mezarlıkta dua ederler.⁵¹⁴

Son gün askere gidecek kişileri uğurlamada yakın akraba ve arkadaşları, askerin cebine ellerini sokarak harçlık bırakırlar. Askere gidenin işi de olsa bu adettendir.⁵¹⁵

Annesi ayrılıktan sonra arkasından “Su gibi rahat gidip-gelsin” diye su döker.⁵¹⁶

1.4.2. Hacı Adaylarının Uğurlanışı

Genellikle maddi durumu iyi olanlar hacca gitmektedir. Eskiden gidenlerin sayısı çok az iken günümüzde bu sayı imkanların değişmesi ile artmıştır.

Hacca gidecek kişi, gitmesine az kaldığı zaman aile çevresine yemek verir. Yemek esnasında “bende hakkı olan istesin” der. Bundaki amaç hacca giderken üzerinde varsa kul hakkından temizlenip gitmek olduğu gibi başına da bir şey gelebilir düşüncesi ile helallik almaktır.⁵¹⁷

⁵¹³ Mehmet Yasav, 1982, Lise Mezunu, Esnaf, Güzelyurt İlçesi

⁵¹⁴ Mehmet Yasav, 1982, Lise Mezunu, Esnaf, Güzelyurt İlçesi

⁵¹⁵ Mehmet Yasav, 1982, Lise Mezunu, Esnaf, Güzelyurt İlçesi

⁵¹⁶ Mehmet Yasav, 1982, Lise Mezunu, Esnaf, Güzelyurt İlçesi

⁵¹⁷ Alişan Köse, 1942, Okur-Yazar, Emekli İmam, Yaprakhisar Köyü

Fotoğraf 58: Güzelyurt Hacıları: Osman, Nazmiye ve Kurtuluş KOÇ

Son zamanlarda, cuma namazı veya bayram namazında “bende hakkı olan camide kalsın” diyerek cemaate seslenip helallik almaya çalışılır.⁵¹⁸

Hacı adayları hacca gitmeden akrabaları ve eş dostları evine çeşitli hediyelerle gelip, ziyaret etmektedir.⁵¹⁹

Hacı adayının hac görevini yerine getirip, memleketine döndüğü zaman; akrabaları ve eş dostları “hoş geldin”, “Allah kabul etsin” diyerek tebrik etmek için evine ziyarete giderler. Gelen misafirlere; hurma, tespah, seccade hediye ederken zem zem suyu ikram etmektedir.⁵²⁰

1.5. Ölümle Ve Ölümle İlgili Adetler

1.5.1. Ölümünden Sonra Yapılan İşlemler

Ölüm olayı gerçekleşikten sonra birinci dereceden yakınlarına ivedi olarak acı haber uygun dille iletilir. Cami imamlarına haber edilir ve cami mikrofonundan “sala” okunarak, bulunan yerleşim yerindekilere de acı haber ulaştırılır.⁵²¹

⁵¹⁸ Alişan Köse, 1942, Okur-Yazar, Emekli İmam, Yaprakhisar Köyü

⁵¹⁹ Alişan Köse, 1942, Okur-Yazar, Emekli İmam, Yaprakhisar Köyü

⁵²⁰ Alişan Köse, 1942, Okur-Yazar, Emekli İmam, Yaprakhisar Köyü

⁵²¹ Alişan Köse, 1942, Okur-Yazar, Emekli İmam, Yaprakhisar Köyü

Cenaze yakınları ve komşuları kendi aralarında iş bölümü yaparak kefen alımı, kabir kazımı gibi işlemleri hallederler. Cenaze sahipleri her hangi bir işleme karışmazlar.⁵²²

Cenaze, mezarlığa defni gerçekleştirdikten sonra komşuları, akrabaları ve imam cenaze evine tekrar gelirler. Evde “Palta Ekmeği” denen kahvaltı türü bir yemek verilir. Akabinde Yasin okunarak, dualar edilir.⁵²³

İlk akşamı komşular yemek getirir ve cenaze yakınları ile birlikte yenir. Yasin okunarak dualar edilir. Bundaki amaç, cenaze yakınlarına moral verip, yalnız başlarına bırakmamak.⁵²⁴

Etin kemikten ayrıldığı gün olarak inanılan “elli ikinci gece” akraba ve komşulara yemek verilip, mevlit ve dua okutulur.⁵²⁵

1.5.2. Mezarlık Ziyaretleri

Cenaze defnedildikten sonra birinci dereceden yakınları üç gün boyunca mezarlıkta yalnız bırakmaz ve mutlaka ziyarete giderek Kuran-ı Kerim okuyarak dua edilir. Bu zaman sırasında mezarın süslemeleri ve sağlamaştırılması gibi işlemler yaptırılır.⁵²⁶

Cuma namazlarından sonra birinci dereceden yakınları aynı yerde ikamet ediyorlarsa ziyarete gidip, dualarını eksik etmezler. Bayram namazlarından sonra da yakınları kabir ziyaretini eksik etmezler.

2. YÖRESEL KIŞ HAZIRLIKLARI VE YEMEK KÜLTÜRÜ

2.1. Kış İçin Yapılan Hazırlıklar

Kış aylarının olumsuz hava şartlarında karınca misali, yaz ayından kış aylarını rahat geçirmek için yörede hazırlık yapılır. Hazırlanan malzemelerin hasat zamanında kış düşünülerek o malzeme kış ayına hazırlanmaya başlar. Diğer tür malzemeler ise havaların soğumaya başlaması ile gerekli, son hazırlıklar yapılır.

2.1.1. Yufka Ekmek

Kış aylarında ekmek ihtiyacını karşılamak için, eylül – ekim aylarından itibaren yapılmaya başlanılan ekmek türüdür. Ana malzeme olarak un, su ve tuz kullanılarak

⁵²² Alişan Köse, 1942, Okur-Yazar, Emekli İmam, Yaprakhisar Köyü

⁵²³ Alişan Köse, 1942, Okur-Yazar, Emekli İmam, Yaprakhisar Köyü

⁵²⁴ Alişan Köse, 1942, Okur-Yazar, Emekli İmam, Yaprakhisar Köyü

⁵²⁵ Alişan Köse, 1942, Okur-Yazar, Emekli İmam, Yaprakhisar Köyü

⁵²⁶ Alişan Köse, 1942, Okur-Yazar, Emekli İmam, Yaprakhisar Köyü

mayalanan hamurdur. Kullanılan un 'un kalitesine göre içine farklı malzemeler de eklenmektedir. Kış aylarına yetecek kadar yufka ekmek hazırlamak kolay değildir. Burada iş paylaşımına imcece usulü devreye girer. Yakın akraba veya komşulardan yardım istenir. Ekmek yapmaya gelenlerin, kendileri de ekmek yapacağı zaman yardım ettikleri kişiler çağırılır ve kışlık yufka ekmek bu şekilde istenilen her evde yapılır. Pişirilen yufka ekmekler üst üste yığılarak kolay erişim sağlanacak bir odaya yerleştirilir. Kış aylarında ihtiyaç duyuldukça kat kat alınır. Alınan ekmekler bir tasın içindeki su yardımıyla, hafiften sulanır ve biraz bekledikten sonra sulanan ekmekler katlanarak toplanıp ekmek tenceresine konularak yenilmeye hazırdır.⁵²⁷

Fotoğraf 59: Kışlık Ekmek Yapımı

Kışlık ekmek yapımında kalabalık olduğu için ev haneleri, mahalledeki komşular ekmeğin kokusunu alan börek içi hazırlar ve ekmekçilere getirip börek yaptırır. Ekmeğin yapıldığı çevrede oturanlar hepsi nasiplenir.⁵²⁸

Günümüzde eski önemini kaybetse de halen birçok evde az da olsa kışlık ekmek yapılmaktadır.

2.1.2. Turşu

Turşu yörede herkesin evinde özenle yaptığı, damak zevklerine göre türlerine ayırdığı kış aylarının olmazsa olmazıdır.

Turşu yapmayı planlayan aileler, yaz aylarında bahçelerine domates, biber, salatalık, lahana, acur ve az da kavun ekerler. Ekilen ürünler yazın tüketildiği gibi turşu için özenle saklanıp beklenir.⁵²⁹

⁵²⁷ Naciye Serter, 1940, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵²⁸ Naciye Serter, 1940, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵²⁹ Naciye Serter, 1940, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

Yörede turşu olarak; domates, salatalık, acur, biber, lahana ve olgunlaşmamış olan kavunun taze hali kelekten turşu yapılmaktadır. Turşu yapılırken bölgede sirke, sarımsak ve tuz maddelerine kullanarak turşu yapılmaktadır. Damak zevklerine göre bu maddelere ağırlık verilir. Eskiden büyük toprak çanaklarda turşu konulurken artık plastik kaplarda turşu kurulmaktadır.⁵³⁰

Turşu kurulurken ilçe dışında, şehirlerde ikamet eden yakın akrabalar da unutulmaz. Onlar için de ufak kaplara turşular konulur ve yaz ayında ziyarete geldiklerinde dönüştürülür.⁵³¹

2.1.3. Konserve

Yazlık sebzelerin kışın bulunma imkanı zor ve pahalı olduğundan yöre halkı konserve yapıp, kışın afiyetle yemektedir. Yörede en fazla yapılan konserve türleri arasında taze fasulye konservesi, türlü dediğimiz yemeğin malzemelerinin bulunduğu konserve, kahvaltılık için melemenin malzemelerinden olan domates ve biber karışımı konserve ile vişne ve kayısı konserveleri hazırlanır.⁵³²

Hazırlanacak konserveler özenle şişelenir ve hava almaması için ağızları kapanarak evin sıcak olmayan bir odasında saklanır.⁵³³

2.1.4. Peynir

Günümüzde hazır marketlerden temin edilmeye başlansa da, evinde hayvan besleyen ailelerin çoğunluğu peynir hazırlamaya devam etmektedir. Hazırlanan peynirler aile tarafından tüketilirken, ailenin uzakta ikamet eden bireyelerine hediye olarak verilir ve gerekirse de semt pazarlarında alıcı bulabilmektedir.⁵³⁴

Kaynatılan süttten peynir hazırlanmaktadır. Bu peynir için; süt kaynatılır, mayalanıp bekletildikten sonra keseye süzülür. Kese belli bir müddet suyu sızdıracak şekilde bekletilir. Keseden çıkartılan peynirin üzerine tuz dökülerek ufalanır. Ufalanmış peynir ağırlıklı olarak ufak çömlöklere veya plastik bidonlara içine tuz eklenerek konulur. Ağızları bir bezle sıkıca bağlanarak kum veya toprağa ağzı ters çevrilerek gömülür. Kışın ise vakti geldiğinde bulunduğu yerden çıkartılarak servis yapılır.⁵³⁵

⁵³⁰ Naciye Serter, 1940, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵³¹ Naciye Serter, 1940, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵³² Müzeyyen Demir, 1955, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Selime Kasabası

⁵³³ Müzeyyen Demir, 1955, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Selime Kasabası

⁵³⁴ Müzeyyen Demir, 1955, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Selime Kasabası

⁵³⁵ Müzeyyen Demir, 1955, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Selime Kasabası

Fotoğraf 60: Çömlek Peyniri Bekleme Yeri

Çiğ süttten yapılan, halk arasında çökelek dediğimiz peynir de hazırlanmaktadır. Bu peynir türü için; kovaya çiğ süt konarak kendi kendine tutana kadar bekletilir. Ardına ateşte kaynatılarak süt kestirilir. Kestirilen süt keseye konularak suyu belli bir müddet bekletilerek sızdırılır. Sızdırılan süt tuzlanarak ufak çömlek veya plastik bidonlara konulur. Ağzıları bir bezle bağlanarak, ters çevrilip kum veya toprağa gömülür. Kışın çıkartılarak servis yapılır.⁵³⁶

Peynirleri toprağa gömerken rastgele bir yere gömülmez. Genellikle ambar denilen yerde peynir için bir köşeye kumdan yer yapılır ve etrafı çevrilir. Buraya hazırlanan çömlekler ters çevrilerek muhafaza altına alınır.⁵³⁷

Hazırlanan bu özel ve zahmetli peynirler için piyasa değerinin üstünde para teklif eden, il merkezinden gelen vatandaşların ısrarı nedeni ile satılabilmektedir de.⁵³⁸

2.1.5. Erişte

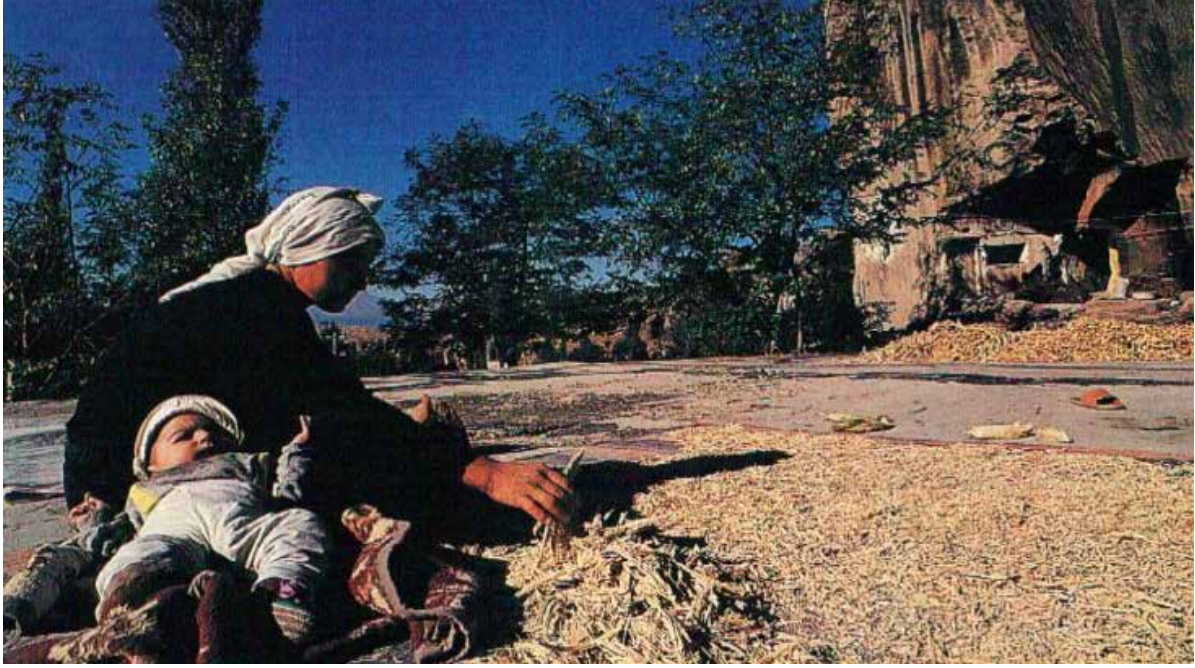
Köy makarnası da denilmektedir. Bunda da imece usulü devreye girmektedir. Yakın akrabalar veya komşulardan oluşturulan ekip sırayla, her gün birinin evinde erişte kesilir.⁵³⁹

⁵³⁶ Müzeyyen Demir, 1955, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Selime Kasabası

⁵³⁷ Müzeyyen Demir, 1955, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Selime Kasabası

⁵³⁸ Müzeyyen Demir, 1955, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Selime Kasabası

⁵³⁹ Fatma Çamlı, 1958, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

Fotoğraf 61: Erişte Kurutuluşu – (1999 Güzelyurt Atlas Dergisi)

Tamamen doğal kendi malzemelerinden yapılmış hamur yoğrulur, yufkası açılır. Elle tahtaların üzerinde belli bir simetrik şekil ile kesilirken, günümüzde makineleri yaygınlaştığı için bu işlevi bazıları makinede çektirmektedir.⁵⁴⁰

Yapıldığı esnada boşta olan birisi, yapılan eriştenin ilk halinden mutlaka yemek hazırlar ve yerir.⁵⁴¹

Hazırlanan erişmeler uygun bir yere serilerek kurutulur. Kurutulan erişmeler bezden torbalara konularak kış için saklanır.⁵⁴²

2.1.6. Üzüm Ürünleri

Yörenin eskiden beri ünlü bağları vardır. Bu bağların gerekli ticaret pazarı oluşturulamadığı için hak ettiği değeri görememektedir. Bazı vatandaşlar ise tarla yeri açmak için üzüm bağlarını sökmüştür. Buna rağmen halen yörede pekmez yapılıp, üzüm kurutulmaktadır.⁵⁴³

⁵⁴⁰ Fatma Çamlı, 1958, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁴¹ Fatma Çamlı, 1958, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁴² Fatma Çamlı, 1958, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁴³ Fatma Çamlı, 1958, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

Fotoğraf 62: Sokuda Üzümün Ezilişi

Yazın olgunlaşan üzümün belli kısmı taze iken yenirken, belli türleri pekmez kaynatmasına ve kurutmalık için dalında ellenmeden zamanı beklenmektedir. Halk arasında “soku” denilen özel taş kuyusunda üzüm suyu çıkartılarak, killi dediğimiz özel pekmez toprağı katılarak, kaynatılıp hazırlanır. İçine her hangi bir katkı maddesi katılmaz, doğaldır. Hazırlanan pekmezler plastik bidonlara şişelenerek muhafaza edilir.⁵⁴⁴

Fotoğraf 63: Pekmez Yapılışı

⁵⁴⁴ Fatma Çamlı, 1958, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

Ayrıca üzüm içine her hangi bir ilaç katmadan kurutulur. Kurutulan üzüm bez gibi torbalarda itina ile muhafaza edilir. Hoşaf yapımında veya direk kurusu şeklinde yenilir. Kuru üzüm ve pekmezin kan yaptığına inanıldığından özellikle okul çağındaki çocuklara, kışın soğuklarda üşümesin diye yedirilir.⁵⁴⁵

Eskiden yapılan araştırmalarda ve anlatılanlarda rakı ve şarap yapıldığı görülmektedir. Günümüzde ise bu alışkanlığın yok denecek kadar azaldığı söylenmektedir.⁵⁴⁶

2.1.7. Kurutmalar

Kışlık yiyecek türünün ana öğelerinden birisi de kurutmadır. Yörede yapılan kurutmalar tamamen doğal usullerle, katkı maddesi olmadan yapılmaktadır. Kurutmalardaki amaç; içerisindeki su oranının minimum seviyelerine getirip, özelliğini en az seviyede bozarak, uzun zaman sonra bile tüketebilmektir.⁵⁴⁷

Yörede yaz mevsimi için bahçelere ekilen; patlıcan, yeşil fasulye, yeşilbiber ve dolmalık biber, bamya ve kabak gerekli temizlik işlemlerinden geçerek, türlerine göre farklı yollarla kurutularak muhafaza altına alınır.⁵⁴⁸

Sebze kurutmalarının yanında meyve kurutmaları da yapılmaktadır. Yörede bulunan başta üzüm, kayısı, erik, kuşburnu ve elma meyvelerinin kurutmaları yapılmaktadır. Bu kurutmalar genellikle hoşaf yapımında kullanılır.⁵⁴⁹

Kışın kullanılmak üzere bahçelerin bir köşesinde nane ekilir. Ekilen bu nane toplanıp, kurutulur. Kurutulan naneler genellikle elle ufalanarak, küçük bidonlara konulmak suretiyle muhafaza altına alınır.⁵⁵⁰

2.1.8. Reçeller

Yöreye has meyve türlerinden yapılmaktadır. Temizlenmiş ve ayıklanmış meyvelerin şekerden yapılmış şurup veya şekerle tatlandırılarak meyvenin suyu çıktıktan sonra ateşle pişirilmek suretiyle elde edilen mamullerdir.

Yörede kolay erişim imkanı bulunan kayısı, ayva, vişne, kiraz, gül, kuşburnu ve çilek reçelleri yapılmaktadır. Özellikle Alanyurt Köyünde yetiştirilmeye başlanan çilekten dolayı çilek reçelinde artış olmuştur. Kuşburnu reçeli ise dağlardan, kırsal kesimde toplanarak az da olsa çeşit sağlanması bakımından reçeli yapılmaktadır. Bazı reçel malzemeleri yörede az bulunulursa, pazar yerlerinden mevsiminde ucuza satıldığında para ile satın alınıp yapılmaktadır.⁵⁵¹

⁵⁴⁵ Fatma Çamlı, 1958, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁴⁶ Fatma Çamlı, 1958, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁴⁷ Naciye Serter, 1940, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁴⁸ Naciye Serter, 1940, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁴⁹ Naciye Serter, 1940, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁵⁰ Naciye Serter, 1940, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁵¹ Fatma Çamlı, 1958, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

2.1.9. Kuruyemiş

Kış aylarında vakit geçirmek, misafir ve çocuklara ikram edilmek için yaz aylarında kabak ve ay çiçeği çekirdekleri tedarik edilir. Tedarik edilen kabak ve ayçiçeklerinin temizlikleri yapılarak çekirdekleri herhangi bir katkı maddesi katmadan kurutulur. Kurutulan çekirdekler bez torbalarda muhafaza altına alınır. Yenilmek istendiğinde çıkartılıp, soba veya fırında kavrulur.⁵⁵²

2.1.10. Soğan, Patates Vb.

Kış ayları için patates, soğan, sarımsak mevsimlerinde alınarak kış ayı için uygun şartlarda muhafaza altına alınır. Patates “kışlık” denilen tür tercih edilir. Bunda da asıl neden uzun süre dayanmasıdır.⁵⁵³

2.1.11. Salça

Fotoğraf 64: Salça Yapılışı

Yaz aylarında mevsiminde toplanan domates ve pazardan alınan salçalık kırmızıbiberler satın alınıp, gerekli işlemler yapılarak salça haline getirilerek muhafaza altına alınır.

⁵⁵² Fatma Çamlı, 1958, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁵³ Fatma Çamlı, 1958, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

Ağırlıklı olarak yörede bulunduğundan domates salçası yapılırken, biber salçası da yapılır. Son zamanlarda, kimi ev kadınları ikisini karıştırıp yapmaktadır. Yörede salçalar uzun süre dayanması bakımından tuz oranı fazladır.⁵⁵⁴

2.1.12. Bulgur ve Tarhana

Fotoğraf 65: Ihlara Kasabası - Buğday Dövülüğü

Türü iyi olan buğday temizlenir ve ardına kaynatılır. Un fabrikasında buğday, kırdırılarak bulgur haline getirilir. Bez torbalarda muhafaza altına alınır. Kışlık hazırlanan malzemeler içinde önemli bir yere sahiptir.⁵⁵⁵

Bulgur, yoğurt veya yoğurt suyu özümüyle bir kapta ısıtılarak karıştırılır. Küçük lapalar şeklinde tuz eklenerek kurutulup, saklanır.⁵⁵⁶

2.1.13. Kışlık Yakacak Temini

Kış aylarının en önemli ve temin edilmesi gereken vazgeçilmez ihtiyaçlarının başında ısınma problemini çözecek kışlık yakacak teminidir.

Odun ihtiyaçların başında gelir. Arazilerdeki ağaçların kurumuşu ve budama dönemindeki kesilen ağaç parçacıkları getirilerek kış için hazırlanırken asıl odun kaynağı para ile gerekli miktarda alınan odun ile karşılanmaktadır.⁵⁵⁷

⁵⁵⁴ Fatma Çamlı, 1958, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁵⁵ Naciye Serter, 1940, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁵⁶ Naciye Serter, 1940, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁵⁷ Mustafa Salman, 1967, İlkokul Mezunu, Hayvancılık Yapar, Güzelyurt İlçesi

Hayvancılık ile uğraşanlar tezek yapmaktadır. Tezek için gerekli malzeme, günlük hayvan altlarının temizlik yapıldıkça atılan bir yerde toplanır. Aile çevresi toplanarak kış aylarına yakın bir zamanda toplu olarak, kasnak denilen demir kalıplar ile tezek yaparlar. Yapılan tezeler kurutularak üstü kapalı bir yere kışın kullanılmak üzere dizilir. Maddi durumu çok kötü olanlar ise hayvanların dolaştığı arazilerde hayvan pisliklerini toplayarak tezek yapmaktadır. Küçükbaş hayvancılık ile uğraşanlar ise hayvanların kaldığı yerde “kığı” denilen hayvan pisliklerini toplayıp kışın yakarlar.⁵⁵⁸

Saman ve tahta talaşı da belirli miktarda kullanılmaktadır. Kışın tandır ve soba tutturmaya kullanılır.⁵⁵⁹

Ana enerji kaynağı kömürdür. Kömür her evde kullanılır. Diğer yakacakların miktarı ve toplanma uğraşı kömür miktarını azaltmak içindir. Çünkü kömür pahalı bir ısınma aracıdır. Her aile gereken miktar kadar alması kolay değildir. İlçe Kaymakamlığı tarafından da kömür dağıtımı maddi durumu olmayan aileler için sağlanmaktadır.⁵⁶⁰

2.2. Yöresel Yemekler

Yemeklerin türü ve kullanılan malzemelere bakıldığında bölgede yetişen malzemelerden yapılan yemekler tercih edilmektedir. Bazı yemek türleri özel gün veya özel misafirler geldiği zaman yapılmaktadır.

Harman vakti veya başka işler için ırgat tutulduysa mutlaka ev sahibi tarafından bir hayvan kesilir, et ile alakalı özel yemekler yapılır.⁵⁶¹

Eskiden; yemek ve yiyecekler günlük tüketim için yapılırdı. Özellikle Ramazan aylarında bayanları zorlu bir süreç beklerdi. Çünkü tüm yemek ve yiyecekler gece yapılıp sahurda tüketilirdi. Kalanlar ise hayvanlara verilirdi. Amaç taze yapılıp, taze tüketmekti.⁵⁶²

Muhacirlerin düğün yemeği, cenaze yemeği gibi çoğunluğun çağrıldığı yemek verme adetlerinin yerlilerden farklı olması bazı sorunları beraberinde getirmiştir. Muhacirler düğün yemeği verirken az kişiye ikram edilecek şekilde hazırlamış. Bunun nedeni yemeklerin zor hazırlanan ve de hammaddeleri pahalı türden yemekler olması. İlçenin yerlileri ise o dönemde yörede yaygın olan etli bulgur pilavı, yoğurtlu çorba ve tatlı hazırlardı. Yerlilerin yemeklerinin daha kolay hazırlanabilen ve sade yemekler olması nedeni ile tüm ilçe halkı davet edilebilirdi. Muhacirlerin hazırladığı seçkin ve masraflı yemekler anca 40 – 50 kişiye yetebilirdi. Bu durum yerli halk tarafından pek hoş karşılanmamıştır. Muhacirlerde baktı olmayacak, yerli halk gibi genel basit yemek türlerine yönelerek uzun bir müddet sonra bu olumsuz durumu ortadan kaldırmışlardır.⁵⁶³

⁵⁵⁸ Mustafa Salman, 1967, İlkokul Mezunu, Hayvancılık Yapar, Güzelyurt İlçesi

⁵⁵⁹ Mustafa Salman, 1967, İlkokul Mezunu, Hayvancılık Yapar, Güzelyurt İlçesi

⁵⁶⁰ Mustafa Salman, 1967, İlkokul Mezunu, Hayvancılık Yapar, Güzelyurt İlçesi

⁵⁶¹ Nuriye Çamlı, 1949, O kur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁶² Nuriye Çamlı, 1949, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁶³ Nuriye Çamlı, 1949, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

2.2.1. orbalar

2.2.1.1. Tarhana orbası

Ekşi yoğurt, bulgur ve un kaynatıldıktan sonra lapalar şeklinde kurutulması ile elde edilir. Pişirilmeden önce suda tarhanalar bekletilir. Daha sonra suda kaynatılarak pişirilir ve üzerine yağ ve nane dökülerek servis yapılır. Doyurucu bir çorbadır.⁵⁶⁴

2.2.1.2. Bamya orbası

Fotoğraf 66: Yörenin Bamya orbası

Genellikle yaz mevsiminden kurutulmuş bamya limon tuzlu su ile kaynatılarak haşlanır. Tencerede yağ ile soğan, doğranmış ufak kuşbaşı et ile kavrulur. İçine doğranmış domates ile salça ilave edilerek yemek bir süre kaynatılıp servise hazırdır.⁵⁶⁵

2.2.1.3. Yoğurt orbası

Besleyici bir çorba çeşididir. Yoğurt, su ile karıştırılarak içine pirinç ilave edilerek, kısık ateşte kıvama gelene kadar pişirilir. Ayrı bir kapta tereyağ, kırmızıbiber ve nane eklenerek üzerine dökülür. Servise hazırdır.⁵⁶⁶

⁵⁶⁴ Meryem Yalvaç, 1950, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁶⁵ Meryem Yalvaç, 1950, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁶⁶ Meryem Yalvaç, 1950, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

2.2.1.4. Oğma Çorbası

Süt, un ve yumurta karışımı ile hamur yapılır. Yapılan hamur ufak toplar haline getirilip ovalanır. Ovalanan hamur tanecikleri suda kaynatılır. Ayrı bir tavada tereyağ, salça ve soğan kavrularak çorbanın üzerine sos olarak dökülür. Servise hazırdır.⁵⁶⁷

2.2.1.5. Düğü Çorbası

Bulguru tencereye alıp, su ile haşlanır. Ayrı bir tavada tereyağ ile soğan güzelce kavrulur. Üzerine salça, pul biberi, karabiber, tuzu eklenerek hazırlanan sos çorbaya eklenerek servise hazırlanır.⁵⁶⁸

2.2.1.6. Sütü Çorba

Bulgur, üzüm, süt ve sos ile yapılan vitaminli bir çorbadır. Hastalara mutlaka pişirilir. Su, süt ve üzüm kaynatılır. Kaynadıktan sonra bulgur ilave edilerek üzerine tereyağ, az salça ve nane ile sos yapılarak dökülür. Servise hazırdır.⁵⁶⁹

2.2.2 Yemekler

2.2.2.1. Erişte Yemeği

Fotoğraf 67: Yörede Makarna Gibi Yapılan Erişte Yemeği

⁵⁶⁷ Meryem Yalvaç, 1950, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁶⁸ Nuriye Çamlı, 1949, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁶⁹ Nuriye Çamlı, 1949, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

Yapılması kolay olan, insanların organik olarak görmesinden dolayı son günlerde rağbet gören bir yemektir. Yaz sonlarında hamurdan yapılarak, simetrik şekilde kesilip kurutulan hamurun makarna gibi suda haşlanarak yapılmasıdır. İsteyen değişik soslarla ayrı bir tat yakalamaktadır.⁵⁷⁰

2.2.2.2. Dolma Mantı

Hamur yufka gibi açılır. Baklava dilimi şeklinde büyükçe kesilir. İçerisine kıyma, soğan, baharat ile hazırlanan mantı içi konulur. Konduktan sonra özenle katlanır. Suda kaynatıldıktan sonra süzülür. Üzerine sos olarak sarımsaklı yoğurt konur ve onun üzerine tereyağ, kırmızıbiber ve naneden oluşan sos dökülerek servis yapılır. Ev hanımları mantıyı taze olarak hazırlarken, daha önceden yapıp buzdolaplarının dondurucularında muhafaza da ettiklerini de kullanarak acil gelen misafirlere özel bir yemek yapmış olurlar.⁵⁷¹

2.2.2.3. Soğan Ölmesi

Kolay ve lezzetli olması bakımından içine farklı malzemelerin de katıldığı bir yemektir. Ama genel yapılışı: kuru soğan ince ince doğranır, yağ, kıyma ve salça ya da domates içerisine atılarak güzelce kavrulur. Servise hazırdır.⁵⁷²

2.2.2.4. Patates Yemeği

Patates soyularak küp şeklinde doğranır. Tencerede yağ, soğan ve salça kavruularak üzerine kuşbaşı et eklenerek kavrulur. Üzerine doğranmış patates eklenerek bir müddet kavrulur. Üzerine su eklenerek pişmeye bırakılır.⁵⁷³

2.2.2.5. Mantı

Süt, un ve yumurtadan hazırlanan hamurdan açılan ufak yufkalar çaprazlamasına kesilerek güneşte kurutulur ve erişte gibi muhafaza altına alınır. Tıpkı makarna gibi suda kaynatılıp, suyu süzülür. Üzerine tereyağ ve salça ile yapılan sos dökülerek servise hazırlanır. Herkes damak tadına göre farklı şekillerde sos yapmaktadır.⁵⁷⁴

⁵⁷⁰ Nuriye Çamlı, 1949, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁷¹ Meryem Yalvaç, 1950, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁷² Meryem Yalvaç, 1950, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁷³ Meryem Yalvaç, 1950, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁷⁴ Nuriye Çamlı, 1949, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

2.2.2.6. Tirit

Kemikli et suda güzelce kaynatılır. Geniş bir tepsiye kışlık yufka ekmeğinin sulanmamış, kuru halinde parçalanarak konur. Kaynatılan kemikli et suyu bu kuru yufka ekmeğinin üzerine yeterli miktarda dökülür. Döküldükten sonra kırmızı pul biber üzerine ilave edilir. Servise hazırdır. Sıcak yenilir, soğuduğu zaman et suyu donduğundan ve yemek hamur halini alacağından yenilmez.⁵⁷⁵

2.2.2.7. Sulu Köfte

Fotoğraf 68: Sulu Köfte

Etin iyi yerleri temiz bir taş veya kalın tahta üzerinde keserle güzelce dövülerek sinirlerinden ayrılır. Düğü bulguru, soğan, sarımsak, yumurta ve dövülmüş etle yoğrulur hamur elde edilir. Elde edilen hamur misket şeklinde sabırla parçalanarak hazırlanır. Köfteler suda kaynamaya bırakılır. Ayrı bir tavada yağ, salça ve soğan kavruarak köftenin üzerine bırakılır. Servise hazırdır. Bu yemek çok zahmetli ve özel bir yemektir. Özel gün ve özel misafirlere hazırlanır genellikle.⁵⁷⁶

2.2.2.8 Saç Böreği

Hazırlanan yufka hamuru daha küçük açılır. Önceden peynir, kıyma, ıspanak veya patates içleri hazırlanır. Açılan bu yufkanın içerisine bu içlerden birisi konup ağzı kapatılıp, saçta pişirilir. Pişirildikten sonra tek tarafı yağlanarak servise hazırdır. Yörede turistik tesislerin olduğu mekanlarda, turistlerin en fazla rağbet ettiği yemeklerden birisidir.⁵⁷⁷

⁵⁷⁵ Nuriye Çamlı, 1949, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁷⁶ Nuriye Çamlı, 1949, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁷⁷ Meryem Yalvaç, 1950, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

2.2.2.9. Tepsi Boreği

Tuz, un, su ile kulak yumuşaklığında hamur yoğrulur. Ceviz büyüklüğünde bazı tutulur. On tane bazı açılarak tepsiye yerleştirilir. İsteğe göre pırasa, ıspanak, patates vb. malzemelerle hazırlanan i konulur. Ardına üç tane daha bazı açılarak kapaması yapılır. Meşe odununun külünde, fırında pişirilir. Servis yaparken tepsi ters çevrilerek çıkartılır. Dilimlenip servis yapılır.⁵⁷⁸

2.2.2.10. Kapama

Kemiksiz et haşlanır. Tepsiye pişmemiş bulgur konur. Bu bulgurun üzerine haşlanan et, suyu ile birlikte dökülür. Tuz, karabiber ve kırmızıbiber atılır. Ardına özellikle nane serpilir ve üzeri başka bir tepsiyle kapanarak fırında pişirmeye bırakılır. Piştikten sonra servise hazırdır.⁵⁷⁹

2.2.2.11. Keşkek

Toprak çömleğin içerisine aşure buğdayı ile yağlı et konulur. Ağzı kapatılarak tandır dediğimiz fırlara yerleştirilir. Piştikten sonra tahta kepee ile bastırarak ezilir. Servis yapılırken bol tereyağ ve kırmızıbiber atılarak servis yapılır.⁵⁸⁰

2.2.2.12. Etli Bulgur Pilavı

Fotoğraf 69: Yörenin Meşhur Etli – Bulgur Pilavı

⁵⁷⁸ Güldane Serter, 1950, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İesi

⁵⁷⁹ Güldane Serter, 1950, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İesi

⁵⁸⁰ Güldane Serter, 1950, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İesi

Doğranmış soğanlar yağ ile kavrulduktan sonra kuşbaşı şeklinde doğranmış etler eklenerek pişirilir. Bu kavurmanın içine karabiber, kırmızıbiber ve doğranmış domates eklenerek belli bir müddet pişirilir. Bu sırada daha önceden kaynatılmış kemikli et suyu bulgura dökülerek pişirilip, servise hazırlanır.⁵⁸¹

2.2.2.13. Etli Kuru Fasulye ve Nohut

Fotoğraf 70: Çömlekte Kuru Fasulye

Fasulye veya nohutlar önceden suda bekletilir ve yumuşaması sağlanır. Fasulye veya nohut tencerede haşlanır. Ayrıca bir tavada parçalanmış etler kısık ateşte pişirilir. Etlerin üzerine soğan, biber ve baharatları atılarak haşlanmış fasulye veya nohut eklenip biraz karıştırdıktan sonra su eklenerek pişirmeye bırakılarak servise hazırlanır.⁵⁸²

2.2.2.14. Dolma

Bulgur veya pirinç tepsiye konur. Üstüne doğranmış domates ve tuz, karabiber, maydanoz, nane, soğan, sarımsak, yağ ve salça katılarak yoğrulur. İçi temizlenmiş dolmalık sebzelerin içerisine yerleştirilir. Tencereye yağ, salça ve suyu eklenip ağzı kapatılarak pişirmeye bırakılır.⁵⁸³

⁵⁸¹ Meryem Yalvaç, 1950, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁸² Nuriye Çamlı, 1949, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁸³ Nuriye Çamlı, 1949, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

2.2.2.15. Yaprak ve Lahana Sarması

Bulgur veya pirinç tepsiye konur. Üstüne doğranmış domates, karabiber, tuz, nane, maydanoz, sarımsak, soğan, yağ ve salça konularak karıştırılır. Önceden haşlanmış lahana veya üzüm bağı yaprağına itina ile sarılarak tencereye veya çömleğe dizilip, pişirmeye bırakılır.⁵⁸⁴

2.2.3. Tatlılar

2.2.3.1. Kalburabastı

Fotoğraf 71: Kalburabastı Tatlısı

Çok zahmetli ve özel bir tatlıdır. Margarin ve un birbirine karıştırılarak birbirine yedirilmeye başlanır. Bu karışıma sırasıyla yoğurt, sıvıyağ, yumurta ve kabartma tozu eklenerek hamur yapılır. Yapılan hamur kısa süre üzeri örtülerek beklemeye bırakılır. Hamurdan ceviz büyüklüğünde parçalar alınır. Alınan parçalar bir kevgirin üzerinde el ile bastırılarak avucun ortası kadar açılır. Hamurun içine ceviz konularak iki ucundan kapatılır. Hazırlanan malzeme tepsiye yerleştirilerek fırına konulur. Üzerine su ile şeker az bir limonla kaynatılarak hazırlanan şerbet soğuk bir şekilde sıcak hamurun üzerine dökülür. Servise hazırdır.⁵⁸⁵

⁵⁸⁴ Meryem Yalvaç, 1950, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁸⁵ Meryem Yalvaç, 1950, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

2.2.3.2. Ağda

Kabak, armut, elma vb. sebze ve meyvelerden yapılır. Hangi meyve ve sebzelerden yapılacağı, dilimler halinde doğranır ve yanmamış kireçle geceden kireçlenerek beklemeye alınır. Sabah bu dilimler güzelce yıkanır. Yeterince pekmez kaynatılmaya başlanır. Kaynayan pekmezin içerisine bekletilmiş dilimler atılarak kaynatılmaya devam edilir. Kıvamını bulduktan sonra ateşten alınır ve soğuyunca servis yapılır.⁵⁸⁶

2.2.3.3. Pekmezli Bulamaç

Un, şeker ve pekmezi orta ateşte bütünleşinceye kadar karıştırılarak içerisine düğ ilave edilir. Üzerine su eklenip bir tutam tuz eklenerek karıştırılarak kaynayıncaya kadar pişirilir. Pişen tatlıyı kaselere paylaştırıp üzerine ceviz ile süsleyerek servis edilir.⁵⁸⁷

2.2.3.4. Süt Tatlısı

Süt, yumurta, şeker ve un iyice çırpılarak kısık ateş üzerinde krema kıvamına gelene kadar karıştırılarak pişirilir. Hazırlanan karışım tepsiye dökülür. Fırında üstü pembeleşene kadar pişirilerek servise hazırlanır. Servis yapılırken dilim dilim kesilir.⁵⁸⁸

2.2.3.5. Yarma Sütü

Süt ile aşure buğdayı karıştırılarak pişirilir. Kıvama gelince içerisine şeker ilave edilir. Şeker ile piştikten sonra servise hazırdır. Günümüzde pirinç ile yapılmaktadır. Eskiden maddi durumların el vermemesinden dolayı pirinç yerine buğday ve buğday ürünleri kullanılırdı.⁵⁸⁹

2.2.3.6. Sırçan Tatlısı

Yağ, yoğurt, yumurta, sirke, tuz, şeker ve un yoğrularak hamur hazırlanır. Ufak bazı şeklinde hamur açıldıktan sonra “S” şeklinde hamurlara şekil verilir. Şekil verilen hamurların üzeri çatala süsleme yapılır. Ardına fırına pişmeye bırakılır. Sıcakken şerbeti dökülmez. Şeker, su ve limon ile şerbeti hazırlanarak üzerine dökülüp servise hazırlanır. Eskiden düğünlerde yapılırdı. İsmi garipliğinin nedeni ise; şaka mahiyetinde söylenmektedir.⁵⁹⁰

⁵⁸⁶ Nuriye Çamlı, 1949, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁸⁷ Nuriye Çamlı, 1949, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁸⁸ Güldane Serter, 1950, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁸⁹ Güldane Serter, 1950, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁹⁰ Güldane Serter, 1950, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

2.2.3.7. Tık Tık Tatlısı

Nişasta ile su karıştırılırken şeker ilave edilerek karıştırma karıştırma pişirilir. Suyu çekilirken içerisine yağ atılır. Atılan yağda kaybolduğu zaman pişirmeye son verilir. Üzerine fıstık veya ceviz dökülerek ikram edilir.⁵⁹¹

2.2.4. Ekmekler

2.2.4.1. Sepe

Genellikle yufka ekmek yapılırken kahvaltılık veya yemeğin yanına yapılır. Yufka ekmek ile özellikleri aynı fakat boyut olarak ufak olan ekmek türüdür.⁵⁹²

2.2.4.2. Sıkma

Sepe'den biraz büyükçe açılan, yufkadan ufak olan; içine tereyağı, taze çökelek veya peynir konarak meydana getirilen dürümdür.⁵⁹³

Fotoğraf 72: Muhacir Fırını

⁵⁹¹ Güldane Serter, 1950, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁹² Meryem Yalvaç, 1950, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁹³ Nuriye Çamlı, 1949, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

2.2.4.3. Çörek

Hamurun mayalanarak, geniş kaplar içerisinde köy fırınlarında pişirilmesi ile yapılır. Üzerine küncü dökülür.⁵⁹⁴

2.2.4.4. Mayalı

Hamurun mayalanması ile küçük bazılar yapılarak, saç üzerinde veya soğuk kış günlerinde soba gözünde yapılan, daha sonraki günlere saklanıp, kahvaltılarda ısıtılarak yenilen ekmek türüdür.⁵⁹⁵

2.2.4.5. Tepsi Ekmeği

Un, su, tuz ve maya ile yoğrulan hamurdan yapılır. Yapılan hamur biraz beklemeye alınır. Bu sırada yuvarlak bir tepsinin içerisi yağlanır. Bekletilen hamur tepsinin içerisine konulur ve içerisinde açılarak tepsi içerisinde mayalanması sağlanır. Kibrit kutusu ile hamura şekil verilir. Kibritin çöpü ile üç dört yerinden delik açılır. Üzerine bir şey sürülmez. Pişirilerek servis yapılır.⁵⁹⁶

2.2.4.6. Çerepene Ekmeği

Özel yayın olan toprak çanak meşe ateşinde ısıtılır. Isıtılan bu çanağın içerisindeki is bir bezle silinip, temizlenir. Un, su, tuz ve bir çay kaşığı karbonat ile hamur hazırlanır. Çanağın içerisine hazırlanan hamur yerleştirilir. Çanak meşe külünde pişirmeye başlanır. Belli bir müddet sonra hamur ters çevrilip tekrar konulur. Bu sefer üzeri yanmasın diye meşe külü serpiştirilir ateşin külünde biraz daha pişirilir. Servise hazırdır. Bu ekmek, eskiden önemli misafir eve geleceği zaman yapılmış. Çok zahmetli ve emek isteyen bir ekmek türüdür. Günümüzde nerdeyse hiç yapılmamaktadır. Anlatan kişinin halen tadı damağındadır.⁵⁹⁷

2.2.4.7. Nohutlu Ekmek

Nohutlar kuru şekilde dövülür. Dövülen nohutlar çömleğin içerisine doldurulur. Bu çömlek kazanın içerisine yerleştirilir. Kazanın içerisine su konularak kaynatıldıktan sonra kepçe ile su çömleğin içerisine konulur. Bezlerle çömleğin kenarı ve ağzı kapatılır. Ateşin altı söndürülür ve çömlek bu şekilde sabaha kadar beklemeye alınır. Sabah çömleğin ağzı açılarak iyice kabaran nohutlara; un, su ve tuz ilave edilerek karıştırılarak hamur haline getirilir.

⁵⁹⁴ Nuriye Çamlı, 1949, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁹⁵ Nuriye Çamlı, 1949, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁹⁶ Güldane Serter, 1950, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁹⁷ Güldane Serter, 1950, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

Yaygın bir çanak ateşte ısıtılır. Isıtılan yaygın çanak içerisine hazırlanan bu hamur yerleştirilir ve fırında pişirilerek servise hazırlanır. Çok zahmetli bir ekmektir. Eve gelen misafirin değeri bu ekmek türü ile önemi anlaşılır.⁵⁹⁸

2.3. Sofra adabı

Yörede erkek ağırlıklı bir yapı olduğundan hayatın her yerinde bu işleyiş içerisinde fark edilir. Eskiden geniş aile şeklinde ikamet edildiği için günümüzün yapısına göre sert olabilecek bir sofra kültürü vardır.

Salon denilen yerde iki tane sofra bezi yere serilir, üzerine ufak tahtalar konarak üzerlerine geniş siniler konulurdu. Yemekler tek tek mutfaktan gelmez çünkü mutfak ile oturulan oda arasında mesafe olurdu. Günümüzdeki evler gibi yan yana olmazdı. Bu yüzden yenilecek yemekler sininin içerisine konulur, sini hazır bir şekilde sofraya getirilirdi. Sofrada kullanılacak kaşık, bardak, su testisi veya sürahisi evin çocuğu tarafından getirilirdi. Ekmek tenceresi iki sofranın ortasına konularak ekmek ihtiyacı olduğunda iki tarafta ihtiyacını giderebilsin diye.⁵⁹⁹

Fotoğraf 73: Aksaray Kültür Evi – Sofra Örneği

Sininin ortasında pişirilen ana yemek genişçe bir tabağa konulur, yanında yan öğün daha ufak bir tabağa konulur ve mevsimin gereksinimi olan tatlısı, turşusu, hoşafı vb. tabaklarda siniye sığmayacağı için sofranın yan tarafında tabaklarda sırasını bekler.⁶⁰⁰

Sofranın birisine yalnızca erkekler oturur. Diğerine ise evin kadınları otururdu. Bundaki neden ise; evde bulunan gelin, kayınbabanın yanında sesli konuşmaz, ağzı

⁵⁹⁸ Güldane Serter, 1950, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

⁵⁹⁹ Musa Çağlayan, 1936, Okur-Yazar, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

⁶⁰⁰ Musa Çağlayan, 1936, Okur-Yazar, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

yemenisinin ucu ile kapalı olur, kayınbabasının yanında çocuk emzirmez ve karşısında yemek yiyemezdi. Bu yüzden kadınların oturduğu sofrada erkeklere yakın olan kısmında evin gelinleri oturarak sırtları erkek sofrasına dönmüş olurdu. Evin büyük hanımı da bu sofrada bulunurdu. Çocuklar da duruma göre kadın veya erkek sofrasında otururdu.⁶⁰¹

Sofrada kesinlikle evin büyüğü başlamadan kimse yemeğe başlamaz. Çocuklara da bu adet özellikle öğretilirdi. Eğer sofrada misafir varsa evin büyüğü misafire buyurun başlayın der. Misafir de genellikle siz buyurun der ve ev sahibi yemeğe başlar. Sofradan kalkılacağı zaman evde misafir varsa, misafirden önce kesinlikle ev sahibi sofradan kalkmazdı. Bunun nedeni ise ev sahibi sofradan önce kalkarsa misafir sofrada yalnızlık çeker ve karnını rahat doyuramayacağı, yabancılik çekeceği düşünülerek kasıtlı olarak misafir ile birlikte ya da misafirden sonra kalkılır.⁶⁰²

Misafir yakın birisi ise sofranın bereketi bol olması için misafire yemek duası okuması ricasında bulunmaktadır.⁶⁰³

Sofra adeti nerdeyse yok olmaya başlamıştır. Bunun nedenlerinden birisi artık geniş aile yerine çekirdek ailenin yaygın olması. Sofralarda halen evin yaşlı birisi oturuyorsa, misafirse veya onun evinde yemeğe gidildiyse yemeğe onun başlaması beklenir. Bu adet toplu yemeklerde bile halen görülmektedir. Günümüzde gelinlerin kayınbaba yanında ses saklama adeti son bulmaktadır. Bu adetle günümüze kadar gelen evler halen alışkanlıklarını devam ettirmektedir. Ama eve yeni gelen gelinler, ses saklamamakta ama eski gelinler bu adete devam etmektedir.

3. GELENEKSEL DAYANIŞMA VE YARDIMLAŞMA KÜLTÜRÜ

Türk, örf ve adetin vazgeçilmez toplum yapısı içerisinde yardımlaşma ve dayanışma ana ögedir. Anadolu'da olduğu gibi ilçede de iyi günde kötü günde, her türlü işte dayanışma ana kuraldır. Bu yardımlaşma yazılı olmasa da halk arasında yapılmadığı zaman etik olmayan bir davranış olarak görülmektedir. Dayanışma sayesinde hayatın getirdiği iş yükü hafifletilmekte, acı ve mutlu günler paylaşılmaktadır.

Yörede din, coğrafya ve zaman farkına rağmen dayanışma, yardımlaşma, konuğu, komşuyu ve köydeşleri koruma görülmektedir. Başına bir iş gelen akraba, komşu ve köydeşlere yardımda bulunulur. Onlara Yemek, eşya verilmesi, her türlü maddi ve manevi yardım yapılır. Kimse bu yardımlarda zorlanılmaz veya istekte bulunulmaz.

Birbirine küs olan aileler bile yaşanan zor günlerde küslük unutulur ve yardımına koşulur.

Evlenecek maddi durumu olmayan çiftlere; para, eşya, hediye gibi karşılıksız yardımlarda bulunulur. Bu yardımlarda "Allah razı olsun" demesi veren kişi için yeterlidir.⁶⁰⁴

⁶⁰¹ Musa Çağlayan, 1936, Okur-Yazar, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

⁶⁰² Musa Çağlayan, 1936, Okur-Yazar, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

⁶⁰³ Musa Çağlayan, 1936, Okur-Yazar, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

⁶⁰⁴ Tahsin Anuf, 1974, Lise Mezunlu, Garson, Selime Kasabası

Yangın, sel, deprem ve ölüm zamanlarında tüm yöre tek vücut olur ellerinden gelen yardımı esirgemezler. İlçe dışında yaşadığımız coğrafya içerisinde meydana gelen olumsuz durumlarda bile kendi başlarına gelmiş gibi ellerinden gelen her türlü yardımı karşılıksız olarak yapılmaktadır. Modern çağın bencilliği, tekilliği İlçeye yansımamıştır.

Piştirilen yemek, tatlı vb. ne varsa çevreye mutlaka dağıtılır. Ne kadar çok kişi yerse bolluğun ve bereketin o kadar çok artacağına, Allah'ın daha çok vereceğine inanılır. Kurban veya kesilen adak hayvanlarının etleri maddi durumu olmayanlara mutlaka dağıtılarak muhtaç insanlar unutulmaz.⁶⁰⁵ Hem onların ihtiyacı karşılanırken, onların da toplumun bir parçası olduğu duygusu tattırılarak yörede toplumsal bir bütünleşme gerçekleşir.

3.1. İmece

Türk töresine göre kurulmuş topluca yardımlaşma şekline “imece” denir. Köylülerin ücretsiz olarak elbirliğiyle ve topluca yarımını belirtir. Türklerin yaşadığı bütün yerlerde binlerce yıldır var olan bir töredir.⁶⁰⁶

Yörede tarla ekimi ve hasadında, ailelerin yakın çevreleri yardım eder ve hızlı bir şekilde bitirilir. Bu yardımlaşma olmasa ürünler zamanında ve gereken şekilde yapılmazsa büyük zararlar doğurabilir. Yörede cami, kuran kursu, okul, köprü, çeşme gibi inşaat faaliyetlerinde herkes kendi maddi durumunun ölçüsünde maddi yardımda bulunur. Zengin olan yapılan inşaatın veya tadilatın tamamını veya bir kısmının yapımını üstlenir. Evinde yapılan iş ile alakalı eşyalar varsa onlar yardım amaçlı temelli veya geçici olarak verilir. El ustalığı veya zanaatı bulunan karşılıksız olarak çalışır. Esnaflar yapılan iş ile alakalı malzeme verirken geliş fiyatı veya daha düşük fiyat ile vererek yardımda bulunulur. Bu durum yöre halkının ortak kullanacağı yerleri kendi özel yeri gibiymiş gibi görüp, kollaması kaybedilmeyen örflerimizdendir.⁶⁰⁷

Eskiden cami ve okulların yakacak ihtiyacı yöre insanının evinde kullandığı yakacağı karşılıksız paylaşması ile gerçekleşmekteydi. Halen bazı köylerde bu durum devam etmektedir.⁶⁰⁸

Düğünlerde, cenazelerde veya özel etkinlik yemeklerinde ve organizasyonlarında karşılıksız olarak akraba ve komşular yardıma gelir. İş paylaşımı yapılarak hızlı ve karşılıksız biçimde gerçekleşir. İnsanların birbirilerine bu şekilde yardım etmesi, birbirilerinin takdirini kazanması ile bir sonraki yardımlaşmanın daha kuvvetli, daha organize olmasına neden olur.⁶⁰⁹

⁶⁰⁵ Tahsin Anuf, 1974, Lise Mezunu, Garson, Selime Kasabası

⁶⁰⁶ Hikmet Tanyu, “Türk Töresi Üzerinde Yeni Bir Araştırma”, **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 23 c. : 15

⁶⁰⁷ Tahsin Anuf, 1974, Lise Mezunu, Garson, Selime Kasabası

⁶⁰⁸ Tahsin Anuf, 1974, Lise Mezunu, Garson, Selime Kasabası

⁶⁰⁹ Tahsin Anuf, 1974, Lise Mezunu, Garson, Selime Kasabası

3.2. Hayır İşleri

Karşılıksız yapılan yardım anlamına gelir. Halk arasında yapılan yardımlar için “hayra geçti”, “hayra geçmek” denir. Hayır işleri genellikle toplumun kullanacağı, yararlanacağı işler için kullanılır. Bir insanın hayır yapmasının kökeninde yatan asıl neden dini inançla alakalıdır. Yapılan hayır işini kullanan insanların yararlanması ve “Allah yapandan razı olsun” demesini beklemektir. Bu şekilde sevap kazanılacağına inanılır.

Yörede genellikle ihtiyaç olunan, duyulan yerlere çeşme, köprü, yol, cami, okul vb. inşaat işleri yapılır. Yapılan bu hayırlar tek başına yapılacağı gibi belli insanların bir araya gelmesi ile de yapılır. Artık hastanede veya okulların sınıflarında görmekteyiz. Bu oda “... şu hayırsever tarafından yaptırılmıştır”, çeşmelerde “hayrat sahibi ...” vb. yazmaktadır. Yapılan hayırlar genellikle ölen baba ya da eş adına yapılmaktadır.

4. GÜNLÜK YAŞAYIŞ İLE İLGİLİ İNANIŞLAR

Günlük hayat içerisinde, karşılaştığımız bazı durumlara anlam veremediğimiz tepkiler vermekteyiz. Bunlar kimisine göre eskiden kalan batıl inançlar, kimisine göre de nedenini kabullendiğimiz durumlar. İnansak da, inanmasak da büyük bir olasılıkla yaptığımız, düşündüğümüz hareketler. Bunlardan yörede en fazla rastlanılanları:

- Yakınlarda bir baykuş üç kez öttüğünde oraya ölüm getireceğine inanılır.⁶¹⁰
- Yeni eve taşınırken eski evin süpürgesi yeni eve götürülmez.⁶¹¹
- Kulağımız çınlıyorsa biri sizi anıyor demektir.⁶¹²
- Sol elinizin avuç içi kaşınıyorsa kavga edeceksiniz, sağ elinizin içi kaşınıyorsa para gelecek demektir.⁶¹³
- İyi bir şeyden bahsederken ve zarar gelmesini istemiyorsanız üç kez tahtaya vurulur.⁶¹⁴
- Gece ölen kişinin üzerine bıçak konulur.⁶¹⁵
- Dedikodu etmek günahtır.⁶¹⁶

⁶¹⁰ Ali Koç, 1935, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

⁶¹¹ Ali Koç, 1935, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

⁶¹² Ali Koç, 1935, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

⁶¹³ Ali Koç, 1935, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

⁶¹⁴ Ali Koç, 1935, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

⁶¹⁵ Ali Koç, 1935, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

⁶¹⁶ Ali Koç, 1935, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

- Ateşe tuvalet yapılması uğursuzluk getirir.⁶¹⁷
- Gece destur demeden açık alana tuvalet yapanı cin çarpar.⁶¹⁸
- Çöplükteki soğan kabuklarını cinler yer.⁶¹⁹
- Evdeki siyah kedi veya siyah köpeğin vücuduna cin girer. Onun için siyah hayvandan korkulur.⁶²⁰
- Gece ıslık çalarsan cinleri çağırılmış olursun.⁶²¹
- Ekmek kırıntısını çiğnemek günahdır.⁶²²
- Yattığın yerde ekmek kırıntısı varsa gece cinler korkutur.⁶²³
- İş yerini açarken besmele çekilir.⁶²⁴
- Sabah uyanıldığında kalkarken besmele çekilir.⁶²⁵
- Uzak yolculuğa çıkanın arkasından su dökülür.⁶²⁶
- İnsanın öldürüldüğü yerde ruhunun gezdiğine inanılır.⁶²⁷
- Ateşin üzerine su döküldüğü zaman perilerin çocuğunun öleceğine inanılır.⁶²⁸
- Kumru türü kuşun eti yenmez çünkü mübarek hayvan olarak görülür.⁶²⁹
- Beğenilen her şeye nazar değmesin diye “maşallah” denir.⁶³⁰
- İneklerin sütü çok gelince üzerine nazar boncuğu takılır.⁶³¹

⁶¹⁷ Ali Koç, 1935, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

⁶¹⁸ Ali Koç, 1935, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

⁶¹⁹ Mustafa Salman, 1968, İlkokul Mezunu, Hayvancılık Yapar, Güzelyurt İlçesi

⁶²⁰ Mustafa Salman, 1968, İlkokul Mezunu, Hayvancılık Yapar, Güzelyurt İlçesi

⁶²¹ Mustafa Salman, 1968, İlkokul Mezunu, Hayvancılık Yapar, Güzelyurt İlçesi

⁶²² Mustafa Salman, 1968, İlkokul Mezunu, Hayvancılık Yapar, Güzelyurt İlçesi

⁶²³ Mustafa Salman, 1968, İlkokul Mezunu, Hayvancılık Yapar, Güzelyurt İlçesi

⁶²⁴ Mustafa Salman, 1968, İlkokul Mezunu, Hayvancılık Yapar, Güzelyurt İlçesi

⁶²⁵ Mustafa Salman, 1968, İlkokul Mezunu, Hayvancılık Yapar, Güzelyurt İlçesi

⁶²⁶ Mustafa Salman, 1968, İlkokul Mezunu, Hayvancılık Yapar, Güzelyurt İlçesi

⁶²⁷ Mustafa Balkış, 1940, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

⁶²⁸ Mustafa Balkış, 1940, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

⁶²⁹ Mustafa Balkış, 1940, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

⁶³⁰ Mustafa Balkış, 1940, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

⁶³¹ Mustafa Balkış, 1940, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

5. YEREL FESTİVAL VE ETKİNLİKLER

5.1. Hıdrellez Etkinlikleri

Her Mayıs ayının 6. Günü yöre insanı tarafından kutlanır. İlçe merkezine dışarıda oturan Güzelyurtlu vatandaşlar katılmak için birkaç gün önceden gelirler. Sabahın ilk saatlerinde çarşı meydanında toplanılır ve çeşitli yarışmalarla hoş vakit geçirilir. Ardından kiliselerin olduğu, tarih ve doğa kokan Manastır Vadisine gidilir. Ev hanımları günler önce yemek ve yiyeceklerini hazırlar. İlçe halkı vadide uzun süre göremedikleri arkadaşları ve akrabaları ile sohbet eder. Çocuklar oyun oynar. Piknik havasında Güzelyurt halkı güzel, eğlenceli bir gün geçirir.

Fotoğraf 74: Hıdrellez Şenliği – Manastır Vadisi

Diğer kasabalarda da kutlanılmaktadır. Ancak Uzunkaya Köyünde de en az İlçe merkezi kadar aktif kutlanılmaktadır. Uzunkaya Köyünün Cevizli bölgesindeki Yunus Emre'nin makamı olarak adlandırılan yerdeki mesire alanında kutlanır. Köy dışında oturan tüm vatandaşlar bir gün önce köylerine gelir. Hıdrellez günü; kurbanlar kesilerek kazanlarda pişirilerek köy halkı tarafından yenmektedir. Kadınların evlerde hazırladıkları yiyeceklerle piknik havasında geçmektedir.

Fotoğraf 75: Hıdırellez Şenliği – Manastır Vadisi

5.2. Uluslararası Türk-Yunan Dostluk Kültür ve Turizm Festivali

Fotoğraf 76: 5. Türk-Yunan Dostluk Kültür ve Turizm Festivali Yunanlı Katılımcılar

2011 yılında 5. defa 15-16-17 Temmuz tarihleri arasında Güzelyurt ilçesinde yapılmıştır. 1924 yılında yapılan mübadele ile Yunanistan'a giden Güzelyurtlu Rumların çocukları ve torunlarının İlçeye gelmesi ile gerçekleşmiştir.

Fotoğraf 77: 5. Türk-Yunan Dostluk Kültür ve Turizm Festivali Yunanlı Katılımcılar

Gelen misafirler ve festival katılımcıları tarihi ve doğal güzellikleri gezmekte çeşitli yerel sanatçıların konserleri yapılmakta, çeşitli dans grupları ve festival katılımcıları tarafından yapılan konuşmalar ile sona ermektedir.

Festival gecesinde “Konyalım” türküsü defalarca çalınmıştır. Yunan temsilcisi Kaplanisis Yusufidis, yaptığı konuşmasında: “Onlarca Türkçe türküyü düğünlerimizde söylemekteyiz. Bunlar arasında en sevdiğimiz ve defalarca söylediğimiz türkü ise “Konyalım” türküsüdür. Konyalım türküsü ve diğer türküler Yunanistan’a mübadele ile birlikte gitti. Mübadele öncesi Gelveri ’de birlikte söyledik. Bugün de düğünlerimizde, eğlencelerimizde “Konyalım” türküsünün çalmaya başlaması ile birlikte herkes oynamaya başlar. Bu parça ile birlikte içimiz kıpır kıpır oluyor, neşeye doluyoruz. Bugün burada da “Konyalım” ile birlikte Türk Yunan herkesin sahneyi doldurması, aynı kültürü paylaşmamızın, aynı duygular içinde olmamızın göstergelerinden biridir.” Diye açıklama yapmıştır.⁶³²

⁶³² <http://www.guzelyurt-belediyesi.com>, (27.04.2012)

Fotoğraf 78: 5. Türk-Yunan Dostluk Kùltür ve Turizm Festivali

Dünya ve yerel basında geniş yer bulmaktadır. 2012 senesinde altıncısı düzenlenecektir.

Fotoğraf 79: 5. Türk-Yunan Dostluk Kùltür ve Turizm Festivali

Fotoğraf 80: 5. Türk-Yunan Dostluk Kültür ve Turizm Festivali

5.3. Aksaray – Ihlara Turizm Festivali

Fotoğraf 81: 29. Aksaray – Ihlara Turizm Festivali / Ihlara Vadisi

Önceki yıllarda Ihlara Kasabası ve Güzelyurt İlçesinde yapılan etkinliklerle başlayıp Aksaray Merkezde devam ederken, artık sadece Aksaray Merkezde kutlanmaktadır.

Fotoğraf 82: 29. Aksaray – Ihlara Turizm Festivali / Etkinlikler

Geleneksel olarak kutlanan ve 2011 yılı 8-9-10 Temmuz tarihlerinde 29. Aksaray – Ihlara Turizm Festivali Aksaray Merkezde büyük bir katılım ile kutlanmıştır.⁶³³

Fotoğraf 83: 29. Aksaray – Ihlara Turizm Festivali / Ihlara Vadisi

Festivaldeki amaç Güzelyurt İlçesi ve Ihlara Kasabasının bulunduğu ana turizm bölgesinin ismini duyurmak ve festival haftasında toplum kitlesini piknik, yürüyüş ve gezme amacı ile bu tarihi dokuların olduğu yere yönlendirmektir. Festival çok geniş bir katılım ile gerçekleşmektedir.

⁶³³ <http://www.aksaray.bel.tr>, (27.04.2012)

5.4. Uluslararası Güzelyurt Dağ Bisikleti Yarışı

Fotoğraf 84: Uluslararası Aksaray Güzelyurt Dağ Bisikleti Yarışı

Uluslararası Bisiklet Birliği (UCI) takviminde yer alan Uluslararası Aksaray Güzelyurt Dağ Bisikleti Yarışı Güzelyurt İlçesinde yapılmaktadır. C 2 kategorisinde yer alan yarış, her sene takvim içerisinde belirlenen yarışmacı sayısı ve etaplarla belirlenmektedir.

Fotoğraf 85: Uluslararası Aksaray Güzelyurt Dağ Bisikleti Yarışı

Yarışma oyma kaya ve kesme taş evlerin arasında oluşturulan dik yokuşlu özel kulvarlar da yapılmaktadır. Yöre halkı alışık olmadığı bu yarışlara ayrı bir özen göstermektedir. Yarışmada başarı gösteren yarışmacılar şehrin ileri gelenleri tarafından verilen ödülleri almaktadır.

Fotoğraf 86: Uluslararası Aksaray Güzelyurt Dağ Bisikleti Yarışı

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DİNİ YAPILAR, SOSYAL VE KÜLTÜREL YAPILAR, SİVİL MİMARLIK ÖRNEKLERİ, TEK YAPILI ESERLER VE DİĞER ARKEOLOJİK SİT ALANLARI

1. Güzelyurt Merkez

1.1. Güzelyurt Evleri

Güzelyurt'taki yarı kayaya oyma, ön cepheleri işlemeli Rum Evleri Kapadokya mimarisinin en güzel örneklerine teşkil eder. Güzelyurt 'un ilk yerleşim yeri aşağı Mahalle'deki Aya Gregorius Theologos Kilisesi çevresindeki kaya mekanlardır. Kaya konutların ön kısmına tonoz örtü sistemiyle yapılar eklenmiştir. Bunun sonucu olarak önu yapı arkası kayaya oyma olan konutlar kullanılmaya başlanmıştır. 19. ve 20. yüzyıllarda ise Yukarı Mahalle'de kaya oymalarına konutlar inşa edilmiştir.⁶³⁴

Fotoğraf 87: Güzelyurt İlçesi 19. yy. Ait Mimari Örneği

⁶³⁴ Ayçin, a.g.e. : 35

Güzelyurt evlerinin çatılarında kemer sistemi kullanılmaktadır. Bu özelliğiyle Güzelyurt evleri 100-200 yıldır sapsağlam ayakta kalmaktadır. Güzelyurt evlerinin giriş kapılarına evin yapım tarihini görmek mümkündür. Tüm evlerde duvarlara kazınmış evin yapılış tarihi ve ev sahibinin adının yer aldığı Rumca kitabeler dikkat çekicidir.⁶³⁵

Zemin ve birinci kattan oluşan evlerin zemin katları çoğu zaman moloz taştan üst katları ise düzgün kesme taştan yapılmıştır. Genellikle avluya açılan giriş kapıları iki sütuna oturan yuvarlak kemerlerden oluşmaktadır. Alt katlar kiler olarak kullanılmış olup evin girişleri iki ya da üç revaklıdır. Kimi zaman kemer kilit taşları da akantus yaprağı veya motifler kullanılarak süslenmiştir.⁶³⁶

Fotoğraf 88: Güzelyurt İlçesi İşlemeli Rum Evi

Üstteki katlar çıkmalı olup bu çıkmalar taş konsollarla desteklenmiştir. Konsollarda ve pencere kenarlarında zikzak motifleri, yaprak, yelpaze ve istiridye gibi bitkisel ve geometrik motifler yoğun olarak kullanılmıştır. Ön cephe ile kapı ve pencere etrafında ay-yıldız, gülce ve rozetler yoğun olarak kullanılmıştır. Üst kat pencereleri yuvarlak kemerlerle yükseltilmiş olup cepheyi hareketlendirmiştir. Konutların içleri de yuvarlak kemerlidir. Odalarda ocaklar gömme dolaplar bulunmaktadır.⁶³⁷

Güzelyurt'ta 1924 yılına kadar Türk ve Rum nüfusu bir arada yaşamış, mübadele sonrasında Yunanistan'ın Kastorya ve Kozan Köylerinden gelen Türkler bu evlere yerleşmişlerdir. Bu evler yöre halkı tarafından bugün hala kullanılmakta olup, mimarisiyle buraya gelen yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir.⁶³⁸

⁶³⁵ A.e. : 36

⁶³⁶ A.e. : 36

⁶³⁷ A.e. : 36

⁶³⁸ A.e. : 36

1.2. Dini Yapılar

1.2.1. Kaya Kilise

Bizans Döneminde yapılan Güzelyurt İlçesi Kumluk Mevkiinde bulunan, kayaya oyularak yapılmış küçük bir kilisedir.⁶³⁹

Fotoğraf 89: Kayaya Oyularak Yapılmış Küçük Bir Kilise

Dikdörtgen şeklinde bir plana sahiptir (4*6m²). Duvarlarında küçük nişleri bulunmaktadır. Girişin karşısında 1 m derinliğinde tonoz tavanlı bir apsisi bulunmaktadır. Kilise tavanı düzgündür. Tavanda dikdörtgen çerçeve içerisinde birbirinin devamı şeklinde kaya kabartma iki haç bulunur. Haç üzerindeki boyamalar hemen hemen kaybolmuştur.⁶⁴⁰

1.2.2. Kaya Kilise

Bizans Döneminde yapılan Güzelyurt İlçesi Kumluk Mevkiinde bulunan, kayadan oyularak yapılmış küçük bir kilisedir.⁶⁴¹

⁶³⁹ A.e. : 38

⁶⁴⁰ A.e. : 38

⁶⁴¹ A.e. : 39

Fotoğraf 90: Kayaya Oyularak Yapılmış Küçük Bir Kilise

Tavanı tonoz şeklindeki yan yana iki uzun mekandan oluşur. Her iki mekanda da girişin karşı yönünde apsis bulunmaktadır. Kiliseye giriş soldaki mekandan sağlanmaktadır. Sol kısımda duvarda oyuk şeklinde büyük bir mezar mevcuttur. Sağdaki mekana geçiş kayadan oyma sütunların aralarından olur. Bu araların üstü de kemerlidir. Sağdaki mekânın duvarlarında kabartma fresk panoları görülmektedir. Ancak üzerindeki freskler kaybolmuştur.⁶⁴²

1.2.3. Kaya Kilise

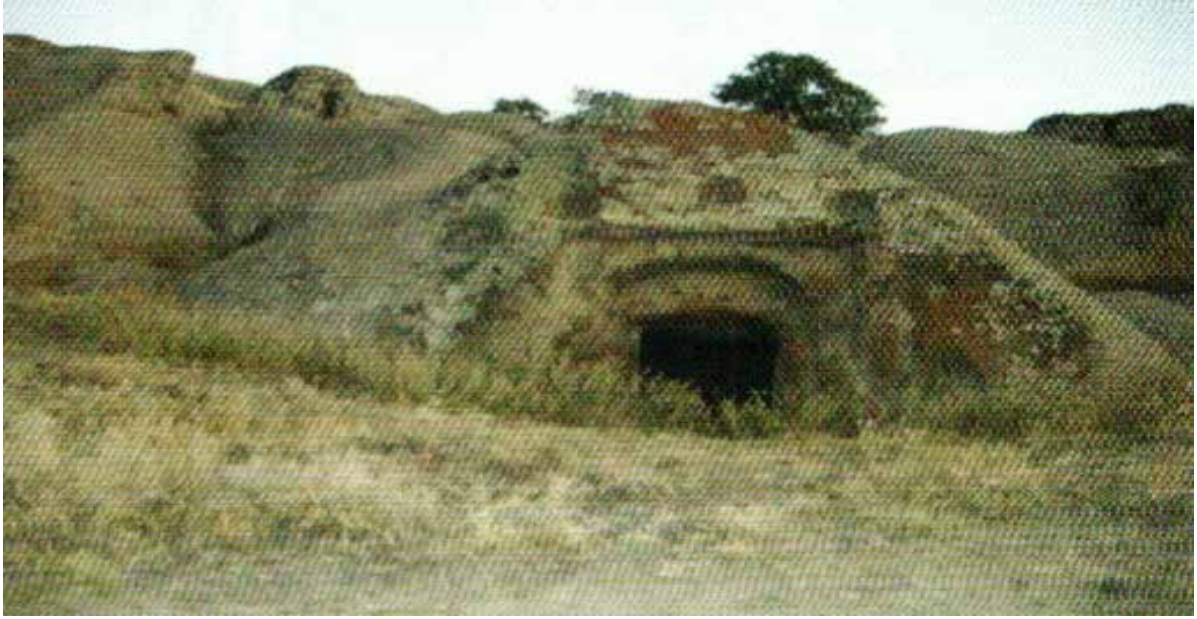
Bizans Döneminde yapılan Güzelyurt İlçesi Kumluk Mevkiinde bulunan, kayadan oyularak yapılmış küçük bir kilisedir.⁶⁴³

Girişi kare çerçeve içinde olup, kemerli bir kapı şeklindedir. Sol yanındaki kayadan oyma basamaklarla üst kısımdaki yola ulaşılmaktadır. Orta kısmı yaklaşık 4x4 m olan kare bir mekandır. Tavanı tonoz şeklindedir. Plana bir bütün olarak bakıldığında haç şeklindedir. Girişin karşısında iki yönlü elips şeklinde apsisi vardır. Ortadaki kare planlı alanın sağında 1 m, solunda ise 3 m derinliğinde nişler bulunmaktadır. Sol nişteki freskler büyük ölçüde bozulmuştur. Şekiller zor seçilebilmektedir.⁶⁴⁴

⁶⁴² A.e. : 39

⁶⁴³ A.e. : 40

⁶⁴⁴ A.e. : 40

Fotoğraf 91: Kayaya Oyularak Yapılmış Küçük bir Kilise

1.2.4. Kaya Kilise

Bizans Döneminde yapılan Güzelyurt İlçesi Cevizli Sokakta bulunan, çocuk mezarları bulunan kaya kilisenin duvarlarında ara ara boyamalar göze çarpmaktadır.⁶⁴⁵

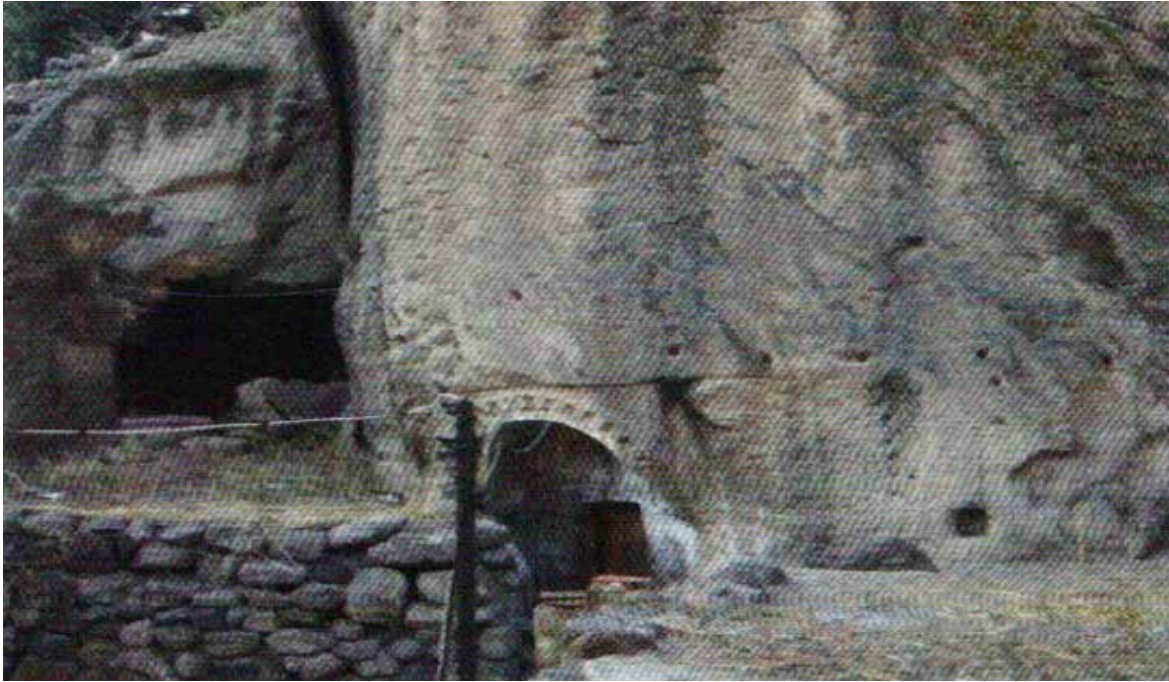
Fotoğraf 92: Çocuk Mezarları Bulunan Kaya Kilise

⁶⁴⁵ A.e. : 42

Güneydoğuya bakan dikdörtgen bir giriş kapısı vardır. Yarım daire şeklinde ve uçları aşağıya kadar inen kemer, kapıya göre bir miktar öne çıkarak giriş vurgulanmıştır. Kısmen tahrip olmuş çocuk mezarları vardır. Duvarlarda hemen hemen silinmiş çizgi şeklinde kırmızı boyalı freskler bulunmaktadır.⁶⁴⁶

1.2.5. Kaya Kilise

Bizans Döneminde yapılan Güzelyurt İlçesi Manastır Vadisi Cevizli Sokakta bulunan, kayadan oyma iki mekanlı küçük bir şapeldir.⁶⁴⁷

Fotoğraf 93: Kayadan Oyma İki Mekanlı Küçük Bir Şapel

Giriş kısmı tonoz örtülü bir niş olarak yapılmıştır. Cephesinde dişli profil şeklinde kemer bulunmaktadır. Niş içinde ortadaki dikdörtgen kapı silme bir kuşakla taçlandırılmıştır. Kuşak, niş yanlarında da devam etmektedir. Kapı üstünde rozet şeklinde bir haç bulunur. İç kısım yan yana, tonoz örtülü iki mekandan oluşur. Freskler hemen hemen yok olmuştur. Yalnız at üstündeki Aziz ve İsa tasviri belirgindir.⁶⁴⁸

⁶⁴⁶ A.e. : 42

⁶⁴⁷ A.e. : 43

⁶⁴⁸ A.e. : 43

1.2.6. Kaya Kilise

Bizans Döneminde yapılan Güzelyurt İlçesi Grutos Yolu üzerinde bulunan, kaya bloğuna oyulmuş küçük bir kilisedir.⁶⁴⁹

Fotoğraf 94: Kaya Bloğuna Oyulmuş Küçük Bir Kilise

Giriş kısmı dikdörtgen bir çerçeve içinde kemerli olarak işlenmiş olup dikdörtgen bir şekle sahiptir. Üstünde dairesel bir penceresi mevcuttur. Giriş kısmında kay oyma mezarlar bulunur. Sağda ortası sütunlu birbirine bitişik iki niş, karşıda ise iki yönlü elips şeklinde kavisli apsis bulunmaktadır. Sol kısım ortası sütunlu bir mekan şeklindedir. Giriş mekanının apsisinin bitişiğinde diğer bir apsis yer alır. Bu apsiste kaya bir kürsü mevcuttur. Günümüzde depo olarak kullanılmaktadır.⁶⁵⁰

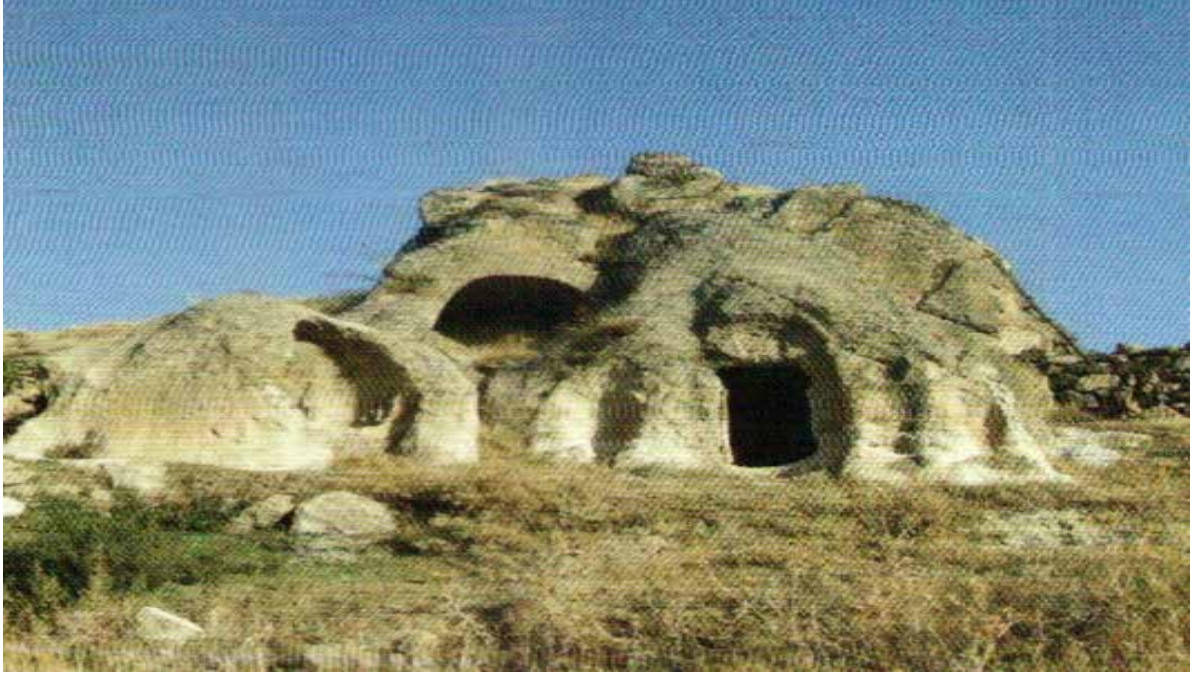
1.2.7. Kaya Kilise

Bizans Döneminde yapılan Güzelyurt İlçesi Çömlekçi Mevkiinde bulunan, tek mekanlı, kayaya oyma bir kilisedir.⁶⁵¹

⁶⁴⁹ A.e. : 44

⁶⁵⁰ A.e. : 44

⁶⁵¹ A.e. : 45

Fotoğraf 95: Tek Mekanlı, Kayaya Oyma Bir Kilise

Tek mekan halinde tavanı tonoz biçimli olup, girişte karşıda elips apsis yer almaktadır. Apsiste ortada küçük kemerli niş, üstte yanlarda ise ikişer adet çerçevesiz aziz resimleri bulunmaktadır.⁶⁵²

1.2.8. Kaya Kilise

Bizans Döneminde yapılan Güzelyurt İlçesi Çömlekçi Mevkiinde bulunan, tek mekanlı, kayaya oyma bir kilisedir.⁶⁵³

Kiliseye giriş orta kısımdan yapılmaktadır. Yan mekanlara kemerli geçitlerle geçilir. Detay elamanları, apsisleri ve diğer süslemeleri kaya yapısının bozuk olması nedeniyle dökülmüş ve tahrip olmuştur.⁶⁵⁴

⁶⁵² A.e. : 45

⁶⁵³ A.e. : 46

⁶⁵⁴ A.e. : 46

Fotoğraf 96: Tek Mekanlı, Kayaya Oyma Bir Kilise

1.2.9. Koç Kilise ve Şapeller

Bizans Döneminde yapılan Güzelyurt İlçesi Çömlekçi Mevkiinde bulunan, kayaya oyma tek nefli, dikdörtgen planlı küçük bir kilisedir.⁶⁵⁵

Fotoğraf 97: Kayaya Oyma Tek Nefli, Dikdörtgen Planlı Küçük Bir Kilise

⁶⁵⁵ A.e. : 47

Doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlı ve tek neflidir. Giriş yuvarlak kemerli olup dikdörtgen çerçeve içerisinde alınmış bir kapı şeklindedir. Kapıyı çevreleyen dikdörtgen alanın yukarı kısmında kazıma tekniğiyle yapılmış bir Malta haçı motifi ile süslenmiştir. İçerideki ana mekan beşik tonoz tavanlıdır. Giriş kapısının tam karşısında apsis bulunmaktadır. Apsis zemininden yüksektir. Yarım daire planlı apside iki basamaklı bir merdivenle çıkılmaktadır.⁶⁵⁶

Fotoğraf 98: Kayaya Oyma Tek Nefli, Dikdörtgen Planlı Küçük Bir Kilise

Kilisedeki fresk dikdörtgen çerçeve içindedir. Freskte ayakta duran iki figür görülmektedir. Melek olduğu anlaşılan figürlerden biri, bir elinde asa diğer elinde küre tutmaktadır. Diğerisi ise başında halesiyle aziz figürüdür. İki figür de incilerle süslenmiş gösterişli giysiler içindedir. Freskte koyu yeşil, kırmızı ve beyaz renkler kullanılmıştır.⁶⁵⁷

1.2.10. Cafarlar Kilisesi Ve Yeraltı Şehri

Bizans Döneminde yapılan Güzelyurt İlçesi Çömlekçi Mevkiinde bulunan, kayaya oyma freskli bir kilisedir. Sağ yanında yeraltı şehri olması ihtimali büyük olan kaya mekanlar görülmektedir.⁶⁵⁸

⁶⁵⁶ A.e. : 47

⁶⁵⁷ A.e. : 47

⁶⁵⁸ A.e. : 48

Fotoğraf 99: Kayaya Oyma Freskli Bir Kilise

Kilise mekanı dikdörtgen şekilli olup tavanı tonoz biçimindedir. Burada henüz canlılığını koruyan çok güzel freskler bulunmaktadır. Bu fresklerde Aziz Tasvirleri görülmektedir. Girişte solda apsis bulunur. Sağda; önceden açık olan kısım ise son yıllarda vatandaşlar tarafından kapatılarak örülmüştür. Bu kısma dışardan ayrıca bir giriş mevcuttur. Depo olarak kullanılan bu kısım birbiri içine açılan kaya mekanlar şeklindedir.⁶⁵⁹

Burada bulunan kısa bir tünel, koridorun sonunda aşağı doğru inen içi dolmuş bir merdiven ve tünel ağzında kilit taşı yeri bulunmaktadır. Gerekli temizlik çalışmaları sonucu yeraltı şehri ortaya çıkarabilir.⁶⁶⁰

1.2.11. Kaya Kilise

Bizans Döneminde yapılan Güzelyurt İlçesi Manastır Vadisinde bulunan, iki katlı kayaya oyma bir mekandır. Üst katı kapalıdır.⁶⁶¹

⁶⁵⁹ A.e. : 48

⁶⁶⁰ A.e. : 48

⁶⁶¹ A.e. : 49

Fotoğraf 100: İki Katlı Kayaya Oyma Bir Mekan

Kiliseye giriş geniş ve uzun bir koridor şeklindedir. Tavanı düzdür. Tavanda tek parça bir haç kabartması bulunmaktadır. Duvardaki kabartma panolarda olması muhtemel süslemeler işlenerek kararmıştır. Giriş mekanının sağ dibinde bir niş, karşısında ise ikinci bir mekan bulunmaktadır. Üst kata çıkılan merdivenler sonradan kapatılmıştır. Şu an üst kat güvercinlik olarak kullanılmaktadır. Ön cephede kapı üstünde dikdörtgen zeminde kayaya oyma panolar dikkat çekmektedir.⁶⁶²

1.2.12. Kalburlu Kilise

Fotoğraf 101: Yan Yana İki Tonoz Mekandan Oluşan Kayaya Oyma Bir Kilise

⁶⁶² A.e. : 49

Bizans Döneminde yapılan Güzelyurt İlçesinde bulunan, yan yana iki tonoz mekandan oluşan kayaya oyma bir kilisedir.⁶⁶³

Fotoğraf 102: Yan Yana İki Tonoz Mekandan Oluşan Kayaya Oyma Bir Kilise

Kilisedeki mekanlar arası geçiş kaya sütunlar arasından sağlanmaktadır. Sütunların arası kemerlidir. Tavanda ve sütun üzerlerinde bulunan kırmızıçizgi şeklindeki boyamalar silinmiştir. Kilise girişinde çeşitli boyutta kare panolarda oyma rozetler ve çeşitli süslemeler dikkati çekmektedir.⁶⁶⁴

1.2.13. Kömürlü Kilise

Bizans Döneminde yapılan Güzelyurt İlçesi Manastır Vadisinde bulunan, kaya oyma tek nefli bir kilisedir.⁶⁶⁵

⁶⁶³ A.e. : 50

⁶⁶⁴ A.e. : 50

⁶⁶⁵ A.e. : 51

Fotoğraf 103: Kaya Oyma Tek Nefli Bir Kilise

Manastır Vadisinde, yüksek bir kaya kütesinin batı yüzüne oyulan kilise tek neflidir. Doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlıdır. Giriş kapısının üzeri beşik tonozla örtülüdür ve silme nişlerle bezenmiştir. Kilisenin güney duvarında vaftiz teknesi yer almaktadır.⁶⁶⁶

Giriş karşısında yuvarlak planlı apsisi bulunmaktadır. Apsisin ortasında doğu yüzü kırık taş bir altta yer alır. Tonoz tavanda orta kısımda kiremit rengi boyayla yapılmış malta haçı görülmektedir. Kilisede kayaya kazıma tekniğiyle yapılmış haçlar mevcuttur. Giriş kapısı üstündeki panoda bulunan boyamaların ancak bir kısmı günümüze ulaşmıştır. Giriş terastan 1 m kadar yüksektedir. Kapının hemen sağındaki kapıdan yan ve üst mekanlara geçilmektedir. Bu kapıdan dokuz basamakla kaya oyma mekana ulaşılmaktadır. Üçüncü bir kat daha vardır.⁶⁶⁷

1.2.14. Yüksek Kilise

Yüksek Kilise, diğer adıyla Aziz Mamas Manastırı Güzelyurt'un batısında, Rumların Nora dediği tepe üzerindedir. Güzelyurtlu Hıristiyanların yortularını bu manastırda kutluyorlardı.⁶⁶⁸ 19. yy. yapılan Güzelyurt İlçesi Yüksek Tepe mevkiinde bulunan, yüksek bir kayalığın üzerinde iki yapıdan oluşmaktadır. Bunlardan birisi kilise diğeri ise misafirhane yapısıdır.⁶⁶⁹

⁶⁶⁶ A.e. : 51

⁶⁶⁷ A.e. : 51

⁶⁶⁸ Mustafa Türker Erşen, "Taş Labirent Güzelyurt", Atlas Dergisi, Sayı 75, Haziran 1999: 125

⁶⁶⁹ Ayçin, a.g.e. : 53

Fotoğraf 104: Yüksek Bir Kayalığın Üzerinde Bulunan Yüksek Kilise

Kilise ve misafirhane yapılarının yüksek kayalar üzerine yerleştirildiği düz ve kayalık platonun ortasında, daire planlı kayaya oyulmuş bir sarnıç bulunmaktadır. Bu platonun etrafı kilise, misafirhane ve yaklaşık 150 cm yüksekliğindeki düzgün kaya parapetle çevrilidir. Kiliseye dışarıdan bakıldığında iki kısımdan oluştuğu gözlenir. Öndeki kısım beşik (taş kaplama) çatılıdır. İçte tonoz şeklindedir. Geri plandaki kısım ise kubbedir. Duvarlar yerden 2-2,5 m yüksekliğe kadar doğal kaya olup gerisi düzgün taştandır. Kilise içinde fresk bulunmamaktadır. Giriş kapısının üçgen alnında 1894 tarihi okunur.⁶⁷⁰

Misafirhane yapısı dar ve uzun bir koridor üzerine dizilmiş odalardan oluşur. 120 cm genişliğindeki tonoz örtülü koridorun sağ kısmında 2x3 m büyüklüğündeki beş oda, koridor sonunda ise daha büyük bir salon bulunur. Salon U şeklinde taş sedirlidir. Odaların içinde girişlerin karşısında sedir mevcuttur. Salona arka kısmından yastılı olan, yapının devamı şeklindeki aynı girişli diğer kısım ise kadınlar kısmı olsa gerekir. Burası giriş koridor şeklindedir. Yan yana iki odaya açılır. Odalar kendi içlerinde iki katlı bir yapıya sahipken ahşap döşemelerinin yok olması nedeniyle alt katı da açığa çıkmıştır. Yapı tümüyle kesme taştan inşa edilmiştir. Odaların ve salonun dışarıya açılan dikdörtgen pencereleri mevcuttur. Erkekler kısmı koridoru küçük pencerelerle aydınlanmaktadır. Üst örtü tüm mekânlarda tonozludur. Yapının çatısı ortadaki platoya tek taraflı eğimlidir.⁶⁷¹

Kilisenin yer aldığı 20 m yükseklikteki kaya bloğun doğusunda bir adet şapel bulunmaktadır. Kaya blokta yukarıda penceresi görülen mekânlara girişleri belli olmadığı için ulaşmak mümkün olmamıştır.⁶⁷²

⁶⁷⁰ A.e. : 53

⁶⁷¹ A.e. : 53

⁶⁷² A.e. : 53

1.2.15. Sivişli Kilise

Bizans Döneminde yapılan Güzelyurt İlçesinde bulunan, ön ve sağ yan cephesi kısmen düzgün kesme taştan yapılmış kaya oyma bir kilisedir. İç mekanda temiz bir işçilik görülmektedir.⁶⁷³

Fotoğraf 105: Sivişli Kilisesi

İç mekan dört kaya sütun üzerinde merkezi bir kubbeyle buraya eklenen dört yöndeki ek mekanlardan oluşmaktadır. Girişteki narteks kısmı çatısı iki yana kırmalıdır. Kesme taşlardan yapılmıştır. İç mekanı oluşturan kaşa kütleinin öne doğru üzerinden gelen sular sol yana meyilli taş bir olukla alınmaktadır.⁶⁷⁴

Kilise çevresi oldukça iyi düzenlenmiştir. Çevresinde ilgili diğer mekanlar ve kaya mezarlar mevcuttur. Ön kısmında çeşitli teraslamalar yapılmış çeşitli katlar arasında ilişkiler kaya basamaklı merdivenlerle çözülmüştür. Aşağıdan kiliseye gelişte üstü tonozlu basamaklı dar bir yol mevcuttur. Tonoz örtünün büyük bir kısmı yıkılmıştır.⁶⁷⁵

⁶⁷³ A.e. : 54

⁶⁷⁴ A.e. : 54

⁶⁷⁵ A.e. : 54

Fotoğraf 106: Sivişli Kilisesi

1.2.16. Aya Gregorios Theologos Kilisesi (Kilise-Cami)

4. yy' da yapılan Güzelyurt İlçesi Cevizli Sokakta bulunan, bir orta ve iki neften oluşan bazilika tipinde bir kilisedir. Kilise avlusunda misafirhane, fırın, su sarnıcı ve tuvalet bulunmaktadır. Bu yapıların hepsi düzgün kesme taşlardan yapılmıştır. Avluya giriş batı yönünde anıtsal bir kapıdan sağlanmaktadır.⁶⁷⁶

Fotoğraf 107: Aya Gregorios Theologos Kilisesi

⁶⁷⁶ A.e. : 55

Yunan tarihçiler Andeades ve Akakiades'in belirttiğine göre bu kilise Bizans İmparatoru Büyük Teodosius tarafından 385 yılında yaptırılmıştır. Akakiaden, kilisenin üç kapısından birisinin üzerindeki kitabede “Bu haç kilisesi Bizans İmparatoru Theodosius tarafından inşa edilmiştir. İmparator Gregorius Naziarzos eli ile de kutsal haçın bir parçasını kiliseye hediye etmiştir” cümlelerini okuyabildiğini daha başka yazılar da olduğunu fakat bunların okunmasının mümkün olmadığını yazmaktadır. Kapalı Yunan haçı tipine ait olan bu kilisenin plan şeması sonradan yapılan ilavelerle değişikliklere uğramıştır. Apsis kısmında görülen kalıntı eski yapının parçasıdır.⁶⁷⁷

Kilisenin yapıldığı 385 yılından sonra önemli değişiklikler geçirdiği anlaşılmaktadır. En önemli değişiklik ise 1835 yılındaki yenileme sırasında olmuştur. Kilisenin plan şemasında büyük değişiklikler yapılmış ve kapalı Yunan haçı tipinden üç nefli kubbeli bazilika tipine geçilmiştir.⁶⁷⁸

Andreades'in belirttiğine göre kilisenin kitabesinde “Aya Gregorios Theologos'un bu kutsal kilisesi Kellivar'lı Hıristiyanların yardımıyla ve mimar Gregorius Madenci tarafından 1835 yılında tamir edilmiştir” cümlesi yer almaktadır. Bu kitabenin daha eski bir kitabenin yazılarını silmek suretiyle yazıldığı iddia edilmektedir. Bu da 385 yılındaki kitabe olsa gerektir. Kilisenin giriş kapısı üzerinde yazılı bulunan 1896 tarihi büyük bir olasılıkla narteksin kapatılması sırasında yazılmıştır.⁶⁷⁹

Aya Gregorius Theologos Kilisesi 1924 yılından sonra camiye çevrilmiştir. 15 m yüksekliğinde olan çan kulesi minare haline getirilmiş, dış cephede ise önemli bir değişiklik yapılmamıştır.⁶⁸⁰

1.2.17. Kaya Cami

Osmanlı Döneminde yapılan Güzelyurt İlçesi Şehit Celal Sokakta bulunan, kaya oyma iki mekan ve taştan yapılmış son cemaat yeri bulunan bir camidir. Oyma mekanlardan birisi ana mekan diğeri ise okul-Kuran kursu olarak kullanılmıştır.⁶⁸¹

Cami esas olarak önde düzgün olmayan taşlardan yapılmış tonoz örtülü bir son cemaat yeri ve onun gerisindeki ana mekandan oluşur. Ana mekan tamamen kayaya oyulmuştur. Girişte karşıda mihrap sağ yanında minber kalıntısı (taş merdivenler), sol yanında ise iki kandillik nişi bulunmaktadır. Sağ yanda mihrap ve minber arasında bir adet kandillik nişçığı vardır. Girişte sol yandaki geniş ve yüksek niş ayakkabıcılık olarak kullanılmış olmalıdır.⁶⁸²

⁶⁷⁷ A.e. : 55

⁶⁷⁸ A.e. : 55

⁶⁷⁹ A.e. : 55

⁶⁸⁰ A.e. : 55

⁶⁸¹ A.e. : 57

⁶⁸² A.e. : 57

Fotoğraf 108: Kaya Oyma İki Mekan ve Taştan Yapılmış Cami

İç mekanda minber merdivenlerinin başladığı yerde 50x80 cm boyutunda bir kaya sütunu bulunur. Ana mekanın okutma yeriyle ilişkisi küçük bir pencereyle sağlanmıştır. Ayrıca geçiş yoktur. Bu kısma dışardan ve sağ yandan girilir. Güney kısmında ortada ocak, yanlarda ise nişler bulunur. Nişlere Manastır Vadisine bakan küçük pencereler açılmıştır.⁶⁸³

Son cemaat yeri tonozunu taşıyan iki kemerden biri çökmek üzeredir. Bu mekandan da sağda kaya duvara oyulmuş bir mihrap ve yanlarında kandiller görülmektedir.⁶⁸⁴

1.3. Sosyal Ve Kültürel Yapılar

1.3.1. Han

19. yy' da yapılan Güzelyurt İlçesi Belediye Meydanında bulunan, iki katlı düzgün kesme taşlardan inşa edilmiş bir yapıdır.⁶⁸⁵

Yapının kuzey kısmına yeni ilaveler yapılmıştır. Yapının ön cephesi değiştirilmiş olup, bu kısımda zemin kattaki kemerler kapatılmıştır. Üst kattaki taş konsol üstündeki balkon bozulmuştur. Çatısı düz dam şeklindedir. Belediye meydanındaki bu yapı büyük bir ihtimalle eskiden han olarak kullanılmıştır. Günümüzde zemin katın bir kısmı dükkan, diğer kısımları ise belediye binası olarak kullanılmaktadır.⁶⁸⁶

⁶⁸³ A.e. : 57

⁶⁸⁴ A.e. : 57

⁶⁸⁵ A.e. : 59

⁶⁸⁶ A.e. : 59

Fotoğraf 109: İki Katlı Düzgün Kesme Taşlardan İnşa Edilmiş Bir Han

1.3.2. Otel ve Dükkanlar

19. yy' da yapılan Güzelyurt İlçesi Belediye Meydanında bulunan, bitişik nizamda düz damlı düzgün kesme taşlardan yapılmış sıra mekanlar şeklindedir. Otel, Aksaray Caddesi köşesinde iki katlı bir yapıdır. Altı adet dükkan bulunmaktadır.⁶⁸⁷

Fotoğraf 110: Bitişik Nizamda Kesme Taşlardan Yapılmış Sıra Mekanlar

⁶⁸⁷ A.e. : 61

Zemin kattaki dükkanlar bitişik nizamda düz damlı ve kemerli olup düzgün kesme taşlardan yapılmışlardır. Cepheleeri sonradan sıvanmış ve uyumsuz doğramalar takılmıştır. Otel, Aksaray Caddesi köşesinde iki katlı taş bir yapıdır. Sonradan sıvanmıştır. Üst katta belediye Meydanına bakan kemerli bir balkonu mevcuttur. Zemin katında üç adet müstakil girişli dükkan bulunmaktadır. Dükkan tavanları tonoz şeklindedir.⁶⁸⁸

Üst katta giriş arkadandır. Kemerli bir giriş mevcuttur. Yapının çatısı Marsilya tipi kiremitle kaplıdır. Otel bölümü, şu anda Aksaray Üniversitesinin sosyal tesisi olarak kullanılmaktadır.⁶⁸⁹

1.3.3. Molla Çeşmesi

Güzelyurt İlçesi Aksaray Caddesinde bulunan, istinat duvarı içinde yer almakta olup beşik çatılı, sivri kemerli ve nişli bir çeşmedir. Kesme taştan yapılmıştır.⁶⁹⁰

Fotoğraf 111: Beşik Çatılı, Sivri Kemerli ve Nişli Bir Çeşme

Sivri kemerli ve kesme taştan yapılmıştır. Çeşme nişinde küçük bir niş daha vardır. Kemerin başlangıç hizasında çıkıntı yapan silme niş içinde de devam etmektedir. Çeşmenin sağındaki boşluktan girilen bölümün su deposu olduğu tahmin edilmektedir. Bu deponun önünde bu gün mevcut olmayan çamaşırhane olduğu köylülerce anlatılmaktadır.⁶⁹¹

⁶⁸⁸ A.e. : 61

⁶⁸⁹ A.e. : 61

⁶⁹⁰ A.e. : 67

⁶⁹¹ A.e. : 67

1.3.4. Güney Deresi Su Kemerleri

19.-20. yy' da yapılan Güzelyurt İlçesi Güney Deresi üzerinde bulunan, ortada büyük, yanlarda ise iki küçük yarım daire kemerlerden oluşan, üç açıklıklı bir su kemeridir.⁶⁹²

Fotoğraf 112: Yarım Daire Kemerlerden Oluşan, Üç Açıklıklı Su Kemerleri

Köprü, düzgün olmayan taşlardan yapılmıştır. Üstteki taştan su kanalına sonradan künkler döşenerek kapalı bir şekilde Molla çeşmesine buradan su götürülmüştür.⁶⁹³

1.3.5. Belediye Fırını

19. yy' da yapılan Güzelyurt İlçesi Cevizli Sokak üzerinde bulunan, sivri takviye kemerli tonozla örtülü önü açık bir yerdir. İçinde pişirme ve ateşli kısmı ile arkada bir kapıyla girilen depo şeklindeki küçük bir bölümü vardır. Belediyeye ait olan fırın kullanılmaktadır.⁶⁹⁴

Dikdörtgen şeklinde olup fırının arkasında küçük bir deposu bulunmaktadır. Sağda ve solda taş tezgahlar vardır. Arka bölümle yakın ateş ve pişirme kısmı bulunan üstü kapalı bir bölümü bulunmaktadır. Bacası yoktur. Altta ateşin yandığı, üstte pişirme işleminin yapıldığı bu yere bitişik, sağda yüksekçe taş bir tezgah daha vardır. Giriş kısmı açık olan fırının üstü tonoz örtülüdür. Yapının cephesi sivri takviye kemerlidir.⁶⁹⁵

⁶⁹² A.e. : 75

⁶⁹³ A.e. : 75

⁶⁹⁴ A.e. : 77

⁶⁹⁵ A.e. : 77

Fotoğraf 113: Tonozla Örtülü Önü Açık Fırın

1.3.6. Güneyderesi Çamaşırhanesi

19. yy. yapılan Güzelyurt İlçesi Güneyderesi mevkiinde bulunan, düzgün olmayan taşlardan yapılmış, dikdörtgen planlı bir çamaşırhanedir.⁶⁹⁶

Fotoğraf 114: Dikdörtgen Planlı Bir Çamaşırhane

⁶⁹⁶ A.e. : 78

Dikdörtgen planlı bir yapıdır. Ön cephesi açıkken sonradan örülerek kapatılmıştır. Ortada basık kemerli kapının üstünde iki dikdörtgen penceresi mevcuttur. Girişte tam karşıdan çamaşırhaneye su gelmektedir. Dikdörtgen planın her iki uzun kenarında kemerli nişler şeklinde ocaklar bulunmaktadır. Yapının üst kısmı sonradan betonlanarak bacaları da iptal edilmiştir. Çamaşırhane dere üzerinde olması nedeniyle sürekli su ve rutubete maruz kalmaktadır.⁶⁹⁷

1.3.7. Belediye Çamaşırhanesi

19. yy' da yapılan Güzelyurt İlçesi Aşağı Mahallede Irmak Yanında bulunan, Dikdörtgen şeklindeki çamaşırhanenin yarım daire kemerli bir girişi vardır. Üzerinde yan yana 2 dikdörtgen pencere ile aralarında 45x45 cm boyutlarında taşa kazınmış kitabesi vardır. Tonoz örtülü sivri takviye kemerlidir. Üstü ise düz toprak damlıdır.⁶⁹⁸

Fotoğraf 115: Tonoz Örtülü Sivri Takviye Kemerli Çamaşırhane

Girişin sağındaki ve solundaki duvarlarda çamaşır konması için yapılmış nişlerle bu nişlerin arasında su kaynaması için ateş yakılan ocaklar yer almıştır. Bu ocakların üzerlerinde bacalar vardır. Çamaşır yıkarken suyun dışarı akması için de döşemede, çamaşırhanenin uzunlamasına ortasında bulunan bir kanal ve bu kanala dik ara ara konulmuş kanalcıklar vardır. İçi iyi durumda olmakla birlikte çatısı ve dış duvarları iyi değildir.⁶⁹⁹

⁶⁹⁷ A.e. : 78

⁶⁹⁸ A.e. : 79

⁶⁹⁹ A.e. : 79

1.3.8. Erkekler Okulu (Manastır Okulu)

19. yy' da yapılan Güzelyurt İlçesi Yukarı Mahallede bulunan, dörtlü beşik çatısı olan iki katlı Rahipler Okulu ile kuzeyde bitişiğinde düz damlı ve tek katlı bir yapıdan oluşan iki yapı, arkadaki bağımsız Manastır Okulu'nu oluşturmaktadır. Kompleks bir yapı grubu oluşuyla ve buldukları yer nedeniyle Güzelyurt'ta önemli bir yer tutar.⁷⁰⁰

Fotoğraf 116: Erkekler Okulu

Manastır Okulunu oluşturan yapılardan birisi olan iki katlı Rahipler (Erkekler) okulu restore edilerek otele, yanında devam eden ona bitişik dikdörtgen şeklindeki tek katlı yapı ise restorana dönüştürülmüştür. Rahipler okulu orijinalinde yan yana sıralanmış dört odadan oluşmuştur. Güneybatıya açılan ana giriş kapısı üçüncü odaya açılmaktadır. Burası aynı zamanda sofa işlevi görmektedir.⁷⁰¹

Üst katta ön cephede yan yana sıralanmış dört oda vardır. Pencereleri dikdörtgen şeklindedir. Arka tarafta kemerli açıklıklarla tek bölüm haline getirilmiş dört bölüm daha vardır. Üst kata kuzeydeki kapıdan girilmektedir. Otele dönüştürülünce odalara banyo ilave edilmiştir. Yapının dörtlü beşik çatısı vardır.⁷⁰²

Rahipler Okulunun arkasındaki ona bitişik olarak yapılan bina geniş bir mekan şeklinde olup burada yer alan sahnesiyle de çok amaçlı salon olarak kullanılmaya elverişlidir. Ana giriş güneybatıdadır.⁷⁰³

⁷⁰⁰ A.e. : 81

⁷⁰¹ A.e. : 81

⁷⁰² A.e. : 81

⁷⁰³ A.e. : 81

1.3.9. Gözkayası Yeraltı Şehri

Güzelyurt İlçesi Gözkayası mevkiinde Cevizli Sokakta bulunan yer altı şehridir. Yeraltı şehrinin girişi iki yerdendir. Büyük kaya bloğu üzerinde kaya merdiven basamaklarıyla ve zeminden düz bir girişle.⁷⁰⁴

Fotoğraf 117: Gözkayası Yeraltı Şehri

Birinci girişin son kısım basamakları yıkılmış durumdadır. Zemin girişi ise çeşitli kaya kopmaları sebebiyle tam olarak çözülmemiştir. Yeraltı şehrinin derinliği 20 m'dir. Sol koldan devam eden bir tünel girişinin olduğu görülmüştür. 20 m uzunlukta 2,5 m genişlikte ve 3 m yükseklikteki bu eğilimli tünelin zemininin kaygan ve çok dik olması nedeniyle ilerlemek mümkün olmamıştır.⁷⁰⁵

Belediye yetkilileri burada bir temizlik çalışmasının yapıldığını ve 45 m'lik bölümünün temizlendiğini belirtmiştir.⁷⁰⁶

1.3.10. Pınarca Yeraltı Şehri

Bizans Dönemine ait Güzelyurt İlçesi Kumluk mevkiinde bulunan iki giriş kapısı üzerinde güvercinlikler bulunmakta olup kemerli giriş kapısından yeraltı şehrine girilmektedir.⁷⁰⁷

⁷⁰⁴ A.e. : 83

⁷⁰⁵ A.e. : 83

⁷⁰⁶ A.e. : 83

⁷⁰⁷ A.e. : 84

Fotoğraf 118: Pınarca Yeraltı Şehri

Giriş iki kısımlı geniş bir mekan şeklindedir. Sağdaki kısmın tavanı tonoz örtülüdür. Sol kısım ise düz bir geçişten sonra tepeden daire şeklindeki bir oyuktan ışık alan bir mekan şeklindedir. Giriş mekanının solundaki tonoz tavanlı mekana dışarıdan da girmek mümkündür. Girişin sağındaki daha küçük mekandan, 50-60 cm genişliğinde 1 m yükseklikte, 15 m uzunlukta dirsekler yapan bir tünele geçilmektedir.⁷⁰⁸

1.3.11. Yeraltı Bar

Bizans Dönemine ait Güzelyurt İlçesi Belediye Meydanında bulunan, dik bir merdivenle inilen iki katlı bir mekandır.⁷⁰⁹

Fotoğraf 119: İki Katlı Yeraltı Barı

⁷⁰⁸ A.e. : 84

⁷⁰⁹ A.e. : 89

Sonradan yapılmış tonoz tavanlı bir yapı girişine sahiptir. Merdivenlerle inildiğinde birbiri içinde devam eden kaya mekanlar şeklindedir. Kafe-bar olarak düzenlenmiştir.⁷¹⁰

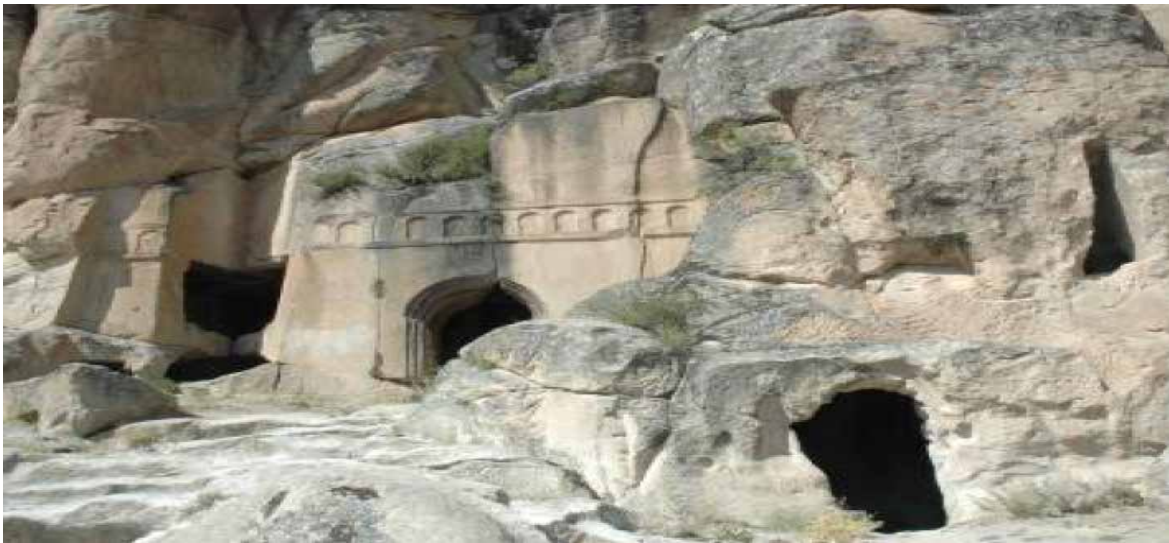
1.3.12. Kaya Mekan

Fotoğraf 120: Manastır Vadisinde Bulunan Kaya Mekan

Bizans Dönemine ait Güzelyurt İlçesi Manastır Vadisinde bulunan, birbirleriyle ilişkili yan yana tonoz örtülü üç mekandan oluşur. Mekanlar kendi içinde diğer bir mekana da bağlanır. Tavan örtüleri düz ve tonoz örtü olmak üzere çeşitlilikler gösterir.⁷¹¹

1.3.13. Kaya Mekan

Fotoğraf 121: Manastır Vadisinde Bulunan Kaya Mekan

⁷¹⁰ A.e. : 89

⁷¹¹ A.e. : 90

Bizans Dönemine ait Güzelyurt İlçesi Manastır Vadisinde bulunan, kayaya oyma üç mekandan oluşmaktadır. Birbirleriyle ilişkili iç içe üç mekandan oluşmaktadır. Tavan örtüleri düzdür. Giriş kısmı kemer profilli, ön cephesi sadedir. Giriş üzerinde bir sıra süsleme kuşağı içerisinde nişler görülmektedir.⁷¹²

1.3.14. Geçit

19. yy dönemine ait Güzelyurt İlçesi Aşağı Mahallede bulunan geçit, moloz taş ve kesme taştan kemerli olarak yapılmıştır.⁷¹³

Fotoğraf 122: Kesme Taştan Kemerli Bir Geçit

Güzelyurt kentsel sit alanı içerisindeki yaşama mekanlarının olduğu üst noktadan vadiye inmek için kaya kütesinin başlangıç ve bitiş noktalarındaki giriş ve çıkış mekanlara taş malzemeli olarak yuvarlak kemerli örülüp kaya zemini merdiven şeklinde düzenlenmiştir.⁷¹⁴

⁷¹² A.e. : 91

⁷¹³ A.e. : 96

⁷¹⁴ A.e. : 96

1.4. Sivil Mimari Örnekleri

1.4.1. Ali KUŞSAN' ın Konutu

19. yy dönemine ait Güzelyurt İlçesi Akrepol Sokakta bulunan, düzgün kesme taşlarla yapılmış üst üste iki tonoz mekandan oluşan iki katlı avlulu bir yapıdır.⁷¹⁵

Fotoğraf 123: 19. yy. Dönemine Ait Ali KUŞSAN' ın Konutu

Yöresel düzgün kesme taştan yapılmış iki katlı bir yapıdır. Alt katta dikdörtgen bir pencere bulunmaktadır. Üst kata dışa taşmış silme ile geçilir. Üst kat cephesinde üç adet dikdörtgen pencere üzerinde üç adet ikişer sarmal kollu süsleme içerisinde yelpaze motifi bulunmaktadır. Bunların üzerinde ise iki adet küçük kare pencere yer almaktadır.⁷¹⁶

Yapıya her iki katın sol cephesinden girilmektedir. Üst kata merdivenlerle çıkılarak girilir. Sol yanda eyvan şeklinde girişli bir mutfak bulunur. Avluda ayrıca fırını bulunmaktadır.⁷¹⁷

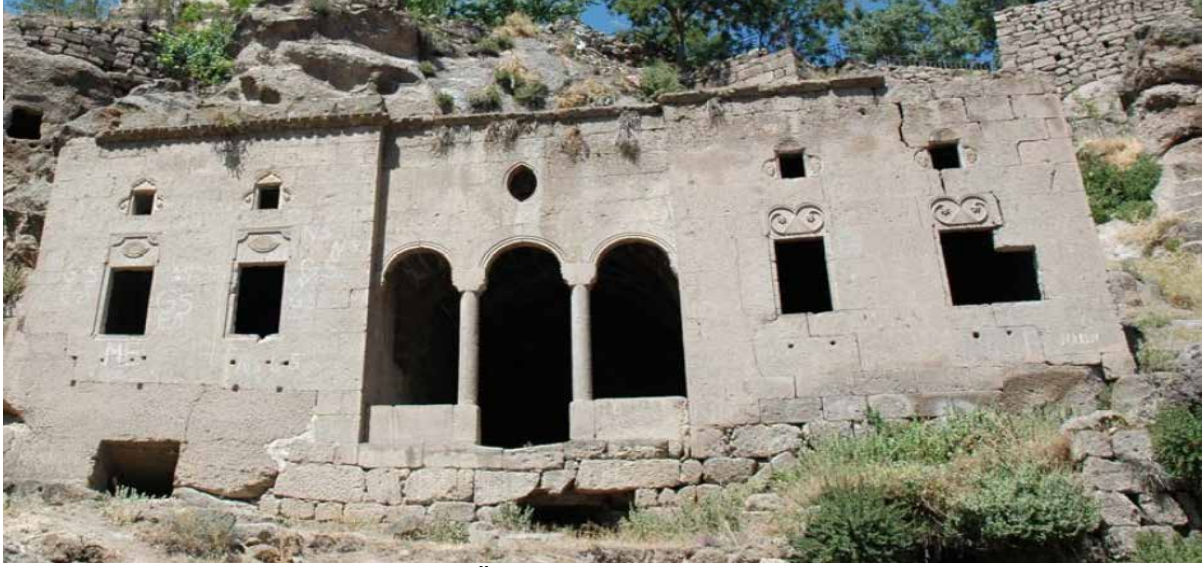
⁷¹⁵ A.e. : 123

⁷¹⁶ A.e. : 123

⁷¹⁷ A.e. : 123

1.4.2. Özel Mülkiyet Bir Konut

19. yy dönemine ait Güzelyurt İlçesi Hengameci Sokakta bulunan, terkedilmiş durumda düzgün kesme taşlardan inşa edilmiş yan yana üç tonoz mekandan oluşan düz damlı bir yapıdır.⁷¹⁸

Fotoğraf 124: 19. yy. Dönemine Ait Özel Mülkiyet Bir Konut

Aksaray Caddesi'nden Manastır Vadisi'ne inen kaya ve taş döşemeli yol üzerinde inişte solda tek katlı terkedilmiş bir yapıdır. Yapı görünümüne bakıldığında yan yana üst tonoz mekanda olduğu görülmektedir. Orta mekan açık bir sofa şeklindedir. Önünde iki yuvarlak sütun üzerinde üç kemerle dışarıya açılmaktadır. Orta aksta yukarıda oval bir tepe penceresi mevcuttur.⁷¹⁹

Yandaki mekanlar birbirinin simetriğidir. Farklı olan yerleri iki adet dikdörtgen pencereleri üzerindeki taş kabartma süslemeleridir. Bu pencereler üzerinde yine dikdörtgen şekilli küçük tepe pencereleri yer almaktadır.⁷²⁰

1.4.3. Udo HIR' ın Konutu

19. yy dönemine ait Güzelyurt İlçesi Yeşim Sokakta bulunan, düzgün kesme taşlardan yapılmış tek katlı bir yapıdır. Evin ön cephesi taş işçiliği ve cephe elamanlarıyla dikkati çekmektedir.⁷²¹

⁷¹⁸ A.e. : 124

⁷¹⁹ A.e. : 124

⁷²⁰ A.e. : 124

⁷²¹ A.e. : 125

Fotoğraf 125: 19. yy. Dönemine Ait Udo HIR' ın Konutu

Ortadaki giriş kısmı basık bir sivri kemer içindeki iki yuvarlak sütun üzerindeki üç kemer açıklığıyla kendini belli etmektedir. Ortadaki kapı açıklığıyla aynen eskisi gibi kullanılmakla beraber yanlardaki pencereler örülerek kapatılmıştır.⁷²²

Giriş kısmının her iki yanındaki duvarlarda dikey olarak saçak silmesine kadar devam eden yarım daire kesitli cephe elemanları arasına basık kemerli pencereler yerleştirilmiştir.⁷²³

1.4.4. Kadim YILMAZ' ın Konutu

19. yy dönemine ait Güzelyurt İlçesi Yılmaz Sokakta bulunan konut, avluya bakan bir revağa açılan tek katlı bir yapı ile avludan girilen iki katlı bir yapı kompleksidir.⁷²⁴

Yapıya avlu dışından bakıldığında en sağda aşama aşama çıkan konsol taşlar görülmektedir. Bunların üstünde yükselen üçgen çıkmalı cumba yıkılmıştır. Avlu kapısının hemen sağındaki iki katlı yapı yola doğru çok güzel gösteren taş konsollarla çıkma yapmaktadır.⁷²⁵

⁷²² A.e. : 125

⁷²³ A.e. : 125

⁷²⁴ A.e. : 130

⁷²⁵ A.e. : 130

Fotoğraf 126: 19. yy. Dönemine Ait Kadim YILMAZ' ın Konutu

Yarım daire kemerli avlu kapısından girildiğinde tam karşıda iki sütun üzerindeki üç kemerle oluşturulan bir revak görülmektedir. Revakın tavanı tonoz şeklindedir. Bu revaktan karşıdaki ve iki yandaki mekanlara geçilmektedir. Revakın önünde sağda Güzelyurt Evlerinin vazgeçilmez avlu elemanı fırın yer alır.⁷²⁶

1.4.5. Fettah HENDEZ' in Konutu

19. yy. dönemine ait Güzelyurt İlçesi Yukarı Mahallede bulunan konut, iki katlı, düzgün kesme taş yapının girişi güneybatıdadır.⁷²⁷

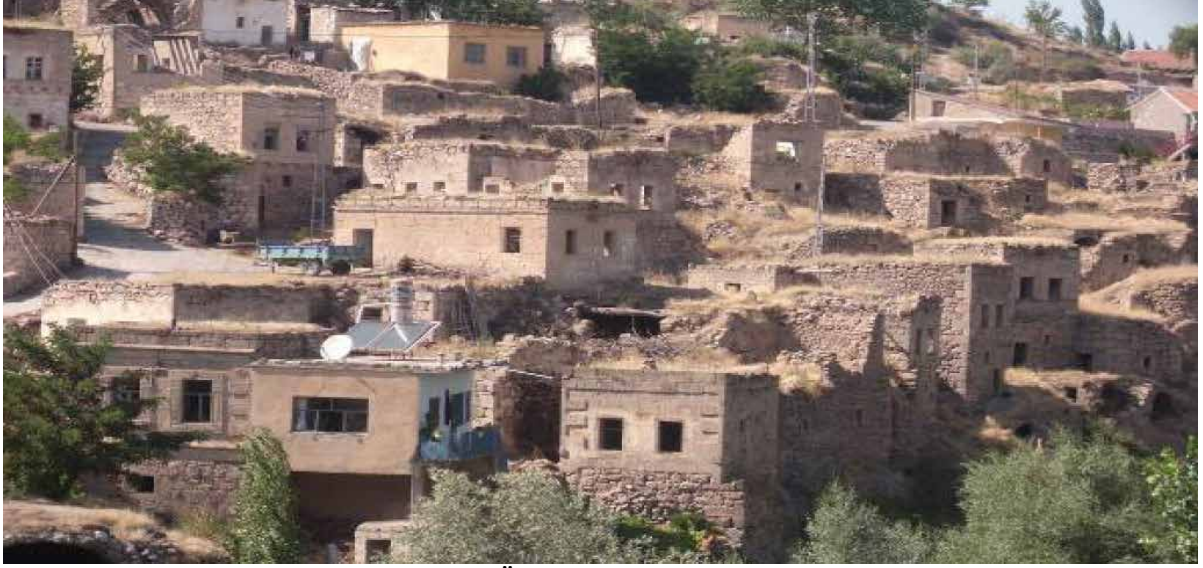
Fotoğraf 127: 19. yy. Dönemine Ait Fettah HENDEZ' in Konutu

⁷²⁶ A.e. : 130

⁷²⁷ A.e. : 139

Önündeki avluya açılan evin girişi, üç sütunlu ve yarım daire şeklinde kemerli bir revaktan oluşmaktadır. Üstünde çıkma bulunmaktadır. Girişe göre simetrik bir görünüşü olan yapıda kat arasında sade bir silme bulunmaktadır. Ortadaki çıkma ve sağ kısmın üzeri beşik çatı şeklinde soldaki kısmın üzeri ise düzdür.⁷²⁸

2. Ihlara Kasabası

Fotoğraf 128: Ihlara Kasabası Mimari Örnekleri

2.1. Dini Yapılar

2.1.1. Kasaba Cami

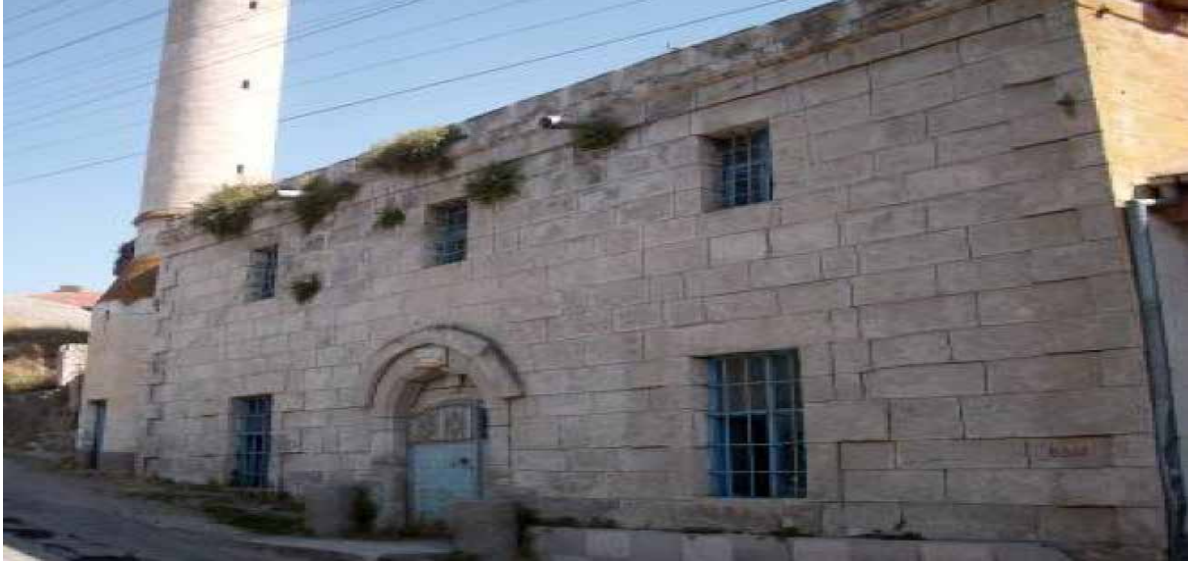
Osmanlı dönemine ait Ihlara Kasabası Kayardı Mahallesinde bulunan, dikdörtgen planlı, düz damlı, kesme taştan yapılmış bir camidir.⁷²⁹

Kıble tarafı kayalara oyulmuş, mağara şeklinde kuzey tarafı ise yumuşak kesme taştır. Pencereler kesme taş lentoludur. Üstü toprak dam ile örtülüdür. Doğu taraftaki bir taş merdivenle dama çıkılır. Dam üstünde dört taş direkli bir kulecik minare yerini tutar.⁷³⁰

⁷²⁸ A.e. : 139

⁷²⁹ A.e. : 227

⁷³⁰ A.e. : 227

Fotoğraf 129: Kasaba Cami

Kapı sivri kemer altında basık kemerlerdir. İçeride derinliğine sıralı dört köşeli, üçerden altı ayak ve sivri kemerler üstünde uzanan tonozlarla örtülü üç nefli bir yapıdır. Mihrap üç dilimli dairevi kemerlidir. Minber tahta ve basittir.⁷³¹

2.1.2. Baydı Hatun Türbesi

Osmanlı dönemine ait Ihlara Kasabasında bulunan, dikdörtgen planlı yuvarlak kubbeli bir türbedir.⁷³²

Fotoğraf 130: Baydı Hatun Türbesi

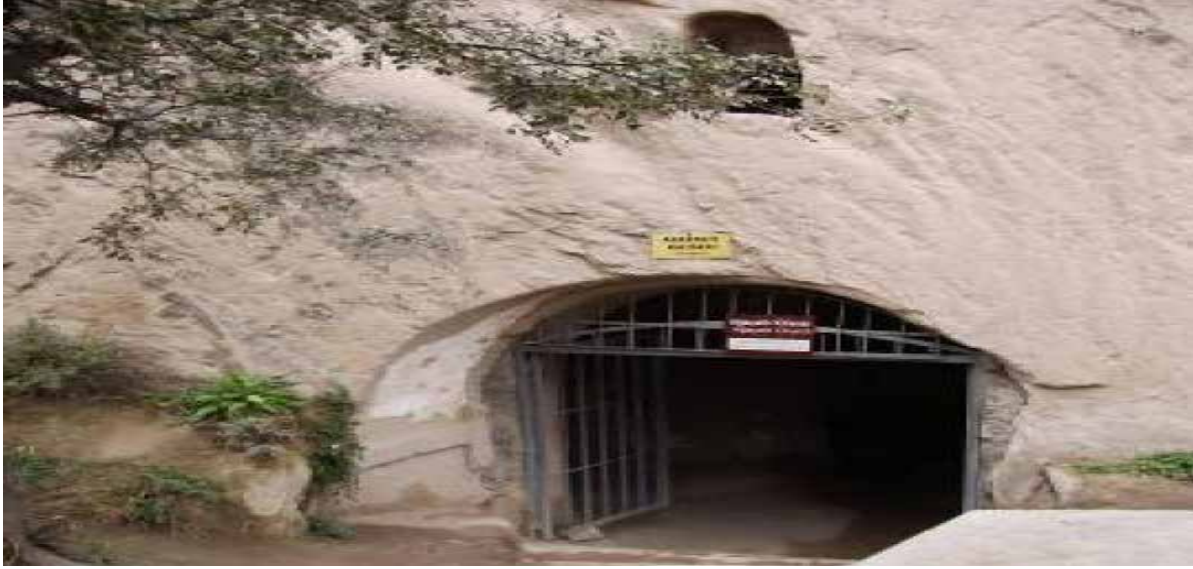
⁷³¹ A.e. : 227

⁷³² A.e. : 229

Türbe taştan yapılmış olup dört taş kemerli beşikörtülü bir yapıdır. Türbenin içten içe boyu6, eni 3,5 m'dir. Kapı sövesi iki taştan oluşmaktadır. İçeride sol tarafta adi taştan yapılmış bir sanduka yer alır. Baş tarafına erkeklere mahsus serpuşlu bir taş dikilmiştir. Son yıllarda türbe ve çevresi yenilenmiştir. Türbenin dışı beton duvarla çevrilip sıvanmıştır.⁷³³

2.1.3. Ağaçalı Kilisesi

Bizans dönemine ait Ihlara Kasabasında vadinin içerisinde bulunan, kayalara oyulmuş bir kilisedir.⁷³⁴

Fotoğraf 131: Ağaçalı Kilisesi

Haç planlı, kubbeli beşik tonozlu, üç apsisli bir kilisedir. Girişin tam karşısındaki duvarda yer alan St. Daniel tasvirinden dolayı St. Daniel Kilisesi denilmektedir. Beyaz zemin üzerine kırmızı, gri ve sarı renklerin hakim olduğu zengin motiflerle süslenmiştir.⁷³⁵

⁷³³ A.e. : 229

⁷³⁴ A.e. : 373

⁷³⁵ A.e. : 373

Fotoğraf 132: Ağaçaltı Kilisesi

Müjde, ziyaret, doğum, üç müneccimin tapınması, Mısır'a kaçış, vaftiz, Meryem'in ölümü, Daniel aslanlar arasında, Hz. İsa'nın göğe yükselişi ve aziz tasvirleri yer alır. Kilise İkonolast dönem öncesine tarihlenir.⁷³⁶

2.1.4. Kokar Kilisesi

Bizans dönemine ait Ihlara Kasabasında vadinin içerisinde bulunan, kayalara oyulmuş bir kilisedir.⁷³⁷

Fotoğraf 133: Kokar Kilisesi

⁷³⁶ A.e. : 373

⁷³⁷ A.e. : 377

Tek nefli beşik tonozlu bir kilisedir. İhtiyaç nedeniyle kayanın iç kısımlarına doğru oyularak cenaze salonu nefe ilave edilmiştir. Gri ton renklerin hakim olduğu süslemeleri tonozda büyükçe bir motif ortasında yer alan kare çerçeve içinde el motif ortasında yer alan kare çerçeve içinde el motifi üçlü kutsama tasviri yer almaktadır. Duvarlarda ise Deisis, müjde, ziyaret, bakireliğin ispatı, doğum, üç müneccimin tapınması, vaftiz, üç Yahudi gencin fırında yakılması, Mısır'a kaçış, son yemek, ihanet, İsa çarmıhta, kadınlar boş mezar başında, İsa'nın göğe yükselişi, İsa'nın gömülmesi, Pantekost ve aziz tasvirleri yer almaktadır. Kilise 9. yy sonuna tarihlenmektedir.⁷³⁸

2.1.5. Pürenli Seki Kilisesi

Bizans dönemine ait Ihlara Kasabasında vadinin içerisinde bulunan, kayalara oyulmuş bir kilisedir.⁷³⁹

Fotoğraf 134: Pürenli Seki Kilisesi

Kayaya oyulmuş dört bölümden oluşmaktadır. Narteks zemininde mezarlar mevcuttur. Freskolar X. yy başı ile XII. yy. arasında tarihlenmektedir. Peygamberlerin kehaneti, Meryem ve piskoposlar, müjde, ziyaret, çobanların tapınması gibi İsa'nın çocukluğu ve İncil'den çeşitli sahneleri konu alan tasvirleri önemlidir.⁷⁴⁰

⁷³⁸ A.e. : 377

⁷³⁹ A.e. : 378

⁷⁴⁰ A.e. : 378

2.1.6. Sümbüllü Kilise

Bizans dönemine ait Ihlara Kasabasında vadinin içerisinde bulunan, kayalara oyulmuş gösterişli bir girişe sahip olan kilisedir.⁷⁴¹

Fotoğraf 135: Sümbüllü Kilisesi

Manastır mekanları iki kat halinde kaya kütlesine oyulmuştur. Altta kilise vardır. Freskler X. yy başı ile XI. yy veya XII. yy' ın başına tarihlenmektedir. Fresklerdeki konular Mikail ile Cebrail arasındaki Meryem, İsa ve Fırında üç İbrahim genci ile azizlerin tasvirleridir.⁷⁴²

2.1.7. Yılanlı Kilise

Bizans dönemine (9.yy) ait Ihlara Kasabasında vadinin içerisinde bulunan, kayalara oyulmuş bir kilisedir.⁷⁴³

Haç planlı beşik tonozlu ve tek apsislidir. Kuzey duvarında bulunan şapelin içinde keşiş mezarları bulunmaktadır. Batı duvarında bulunan sahnede yılanların saldırısına uğramış dört çıplak günahkar kadından dolayı kiliseye bu ad verilmiştir. Tavanda ve duvarda tamamen freskolarla bezeli kilisede mahşer günü, aziz freskoları yer almıştır. M.Ö. 9. yy tarihlenmektedir.⁷⁴⁴

⁷⁴¹ A.e. : 379

⁷⁴² A.e. : 379

⁷⁴³ A.e. : 380

⁷⁴⁴ A.e. : 380

Fotoğraf 136: Yılanlı Kilise

2.1.8. Eğritaş Kilisesi

Bizans dönemine ait Ihlara Kasabasında vadinin içerisinde bulunan, kayalara oyulmuş bir kilisedir.⁷⁴⁵

Fotoğraf 137: Eğritaş Kilisesi

⁷⁴⁵ A.e. : 383

Tek nefli, beşik tonozlu yapının batısı, ayrıca orijinalde ahşap olan zemini çökmüş ve böylece altındaki yaklaşık eş boyutlardaki mezar mekanı ortaya çıkmıştır. B mekan kuzey ve güneydeki zeminleri mezarlarla kaplı odalara, kilesi ise güneydeki küçük bir hücreye bağlanmaktadır. Geniş İsa siklusu 9. Yüzyılın sonuna veya ikonolasmus öncesine, bazı araştırmacılarca 11. Yüzyıla tarihlendirilmektedir.⁷⁴⁶

Apsis kubbesindeki iki melek arasında tahta oturan İsa, alttaki şeritte iki melek ve altı piskopos arasında Meryem; tonozun ortasında büyük bir haç; güney yarısında, üstte şeritte müjde, ziyaret, su denemesi, orta şeritte doğum; alt şeritte Yusuf'un rüyası, Mısır'a kaçış, Herodes'in erkek çocukların öldürülmesini emretmesi; güney duvarda vaftiz, Kudüs'e giriş; tonozun kuzey yarısında üst şeritte melekler arasında tahtta Meryem ve çocuk İsa; orta şeritte kuyu başında müjde, üç müneccimin tecellisi; alt şeritte Petrus'un inkarı, ayakların yıkanması, zeytin dağında dua; kuzey duvarda boş mezarlar başında kadınlar; güneydeki odada fırında üç İbrani genci, Daniel aslanlar arasında tasvir edilmiştir.⁷⁴⁷

2.2. Sosyal ve Kültürel Yapılar

2.2.1. Bezirhane

Osmanlı dönemine ait Ihlara Kasabası Çarşı İçi Mahallesinde bulunan, kayaya oyma tek katlı bir mekandır.⁷⁴⁸

Fotoğraf 138: Bezirhane

⁷⁴⁶ A.e. : 383

⁷⁴⁷ A.e. : 383

⁷⁴⁸ A.e. : 231

Bezir yağı elde etmek için kullanılan ahşap mekanizması bulunmaktadır. Ayrıca elde edilen yağın biriktirdiği kaya oyma bölümünde mevcuttur. Duvarları gaz yağından dolayı kararmıştır.⁷⁴⁹

2.2.2. Yunak

Osmanlı dönemine ait Ihlara Kasabası Hükümet Meydanında bulunan, büyük bölümü yerin altında olan, taştan yapılmış bir yapıdır.⁷⁵⁰

Fotoğraf 139: Yunak

Melendiz Irmağı'nın kıyısında yer almaktadır. Kabaca yontulmuş taşlardan inşa edilmiştir. Üst örtüsü yuvarlak kemerli olup bu sistemi sütunlar desteklemektedir. Girişte sağ tarafta küçük bir dikdörtgen pencere açılmıştır.⁷⁵¹

3. Selime Kasabası

3.1. Dini Yapılar

⁷⁴⁹ A.e. : 231

⁷⁵⁰ A.e. : 232

⁷⁵¹ A.e. : 232

3.1.1. Selime Cami

Osmanlı dönemine ait Selime Kasabasında bulunan, dikdörtgen planlı moloz ve kesme taş karışımı, çatısı düz, beton külahlı minaresi olan camidir.⁷⁵²

Fotoğraf 140: Selime Cami

Köyün güneyinde yer alan ve 1525 yılında yapılan cami yol üzerinde solda kalır. Dikdörtgen planlı cami, düzgün kesme taş ve moloz taştan yapılmış yığma bir yapıdır. Caminin çatısı düz betondur. Girişi, yola bakan cephenin sol tarafından sağlanır. Kapı üzerinde dört satırlık beyaz mermer üzerine bozuk sülüs yazıdan oluşan kitabesi vardır. Kapının sağından, duvara bitişik taş bir merdivenle devrinin özelliklerini gösteren dört taş sütun üzerinde beton külahlı ezanlığa çıkılmaktadır. Sağ yan cephesinde ortada yukarıda tek bir pencere sol yanda ise ortada bir pencere vardır.⁷⁵³

3.1.2. Selime Sultan Türbesi

Selçuklu dönemine ait Selime Kasabasında bulunan, Ihlara yolu üzerinde sekizgen gövdeli ve külahlı kesme taştan yapılmıştır. Etrafında bir mezarlığı bulunmaktadır.⁷⁵⁴

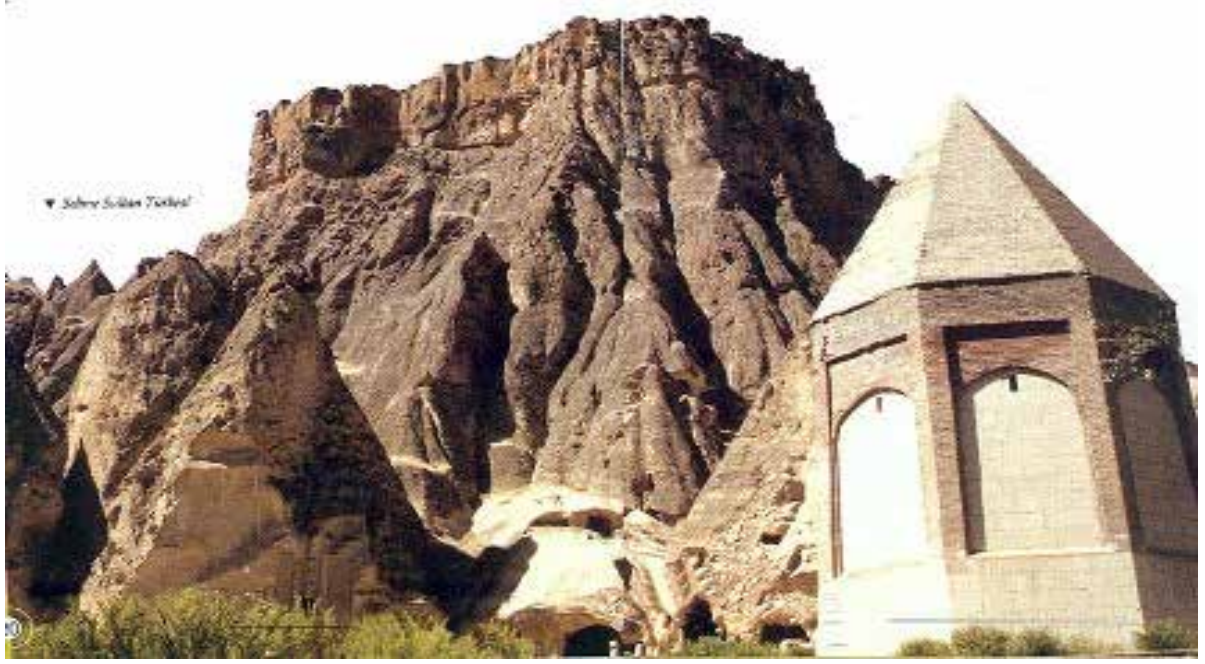
Ihlara yolu üzerinde sağ tarafta vadi içinde kalan türbe, Selçuklu dönemi yapısıdır. Sekizgen temel üzerine oturtulmuş, sekizgen külahlı, kesme taştan yapılmış türbenin yedi

⁷⁵² A.e. : 283

⁷⁵³ A.e. : 283

⁷⁵⁴ A.e. : 285

yuvarlak kemerli duvarı işlemeli bir duvarında ise alınlığı yuvarlak kapısı vardır. Etrafı mezarlık olup duvarlarla çevrilidir.⁷⁵⁵

Fotoğraf 141: Selime Hatun Türbesi

3.1.3. Kilise

Bizans dönemine ait Selime Kasabasında bulunan, kayaların üzerine oyulmuş bir kilisedir.⁷⁵⁶

Fotoğraf 142: Kayaların Üzerine Oyulmuş Bir Kilise

⁷⁵⁵ A.e. : 285

⁷⁵⁶ A.e. : 286

Kayalara oyulmuş kilisenin ana mekanı, kaya direklere oturup ortası kubbe şeklindedir. Nartekste bulunan freskler tahrip edilmiştir. Payeler üzerindeki haç ve apsisteki freskler halen durmaktadır. Sol tarafta beşik tonozlu bir papaz evi vardır.⁷⁵⁷

4. Belısırma Köyü

4.1. Dini Yapılar

4.1.1. Ala Kilise Ve Bezirhane

Bizans dönemine ait Belısırma Köyünde bulunan, Ihlara Vadisinin kaya yamaçlarına yan yana oyularak yapılmış iki yapıdır.⁷⁵⁸

Fotoğraf 143: Ala Kilise Ve Bezirhane

Köyün kuzeyinde ve vadinin doğu yamacında kayaya oyulmuş bir kilisedir. Hıristiyanlığın serbest bir hale gelmesinden sonra yapılmıştır. Cephesinin üst kısmında Havarilerin ve azizlerin resimleri yer almaktadır.⁷⁵⁹

⁷⁵⁷ A.e. : 286

⁷⁵⁸ A.e. : 310

⁷⁵⁹ A.e. : 310

4.1.2. Bahattin Samanlığı Kilisesi

Bizans dönemine ait Belisırma Köyü Ihlara Vadisi içerisinde bulunan, kayalara oyulmuş bir kilisedir.⁷⁶⁰

Fotoğraf 144: Bahattin Samanlığı Kilisesi

Tek koridorlu bir kilisedir. Kuzey ve batıda yan duvarlarına oyulmuş birer hücre ile güney duvara oyulmuş üç hücre kubbesi de beşik çatı şeklindedir. Kilisede freskler yer almaktadır.⁷⁶¹

4.1.3. Direkli Kilise

Bizans dönemine ait Belisırma Köyü Ihlara Vadisi içerisinde bulunan, kayalara oyulmuş bir kilisedir.⁷⁶²

Merkezi kubbe ve üç apsisten oluşan kilise, haç şeklinde olup, alt direk üstüne oturmaktadır. Kilisenin içindeki kapıdan keşişlerin türbelerine ve kilisedeki görevlilerin ikametgahlarına gidilmektedir. Kilise üstündeki sütunlarda ikişer sıra halinde resimler vardır. Azizlerin ve Havarilerin iki taraflarında Yunanca kitabeler görülür. Bu manastır kilisesi olup, XI. Ve XIII. yy. arasına tarihlenmektedir.⁷⁶³

⁷⁶⁰ A.e. : 374

⁷⁶¹ A.e. : 374

⁷⁶² A.e. : 375

⁷⁶³ A.e. : 375

Fotoğraf 145: Direkli Kilise

4.1.4. Kırkdamaltı Kilisesi

Bizans dönemine (13.yy) ait Belisırma Köyü Ihlara Vadisi içerisinde bulunan, kayalara oyulmuş bir kilisedir.⁷⁶⁴

Fotoğraf 146: Kırkdamaltı Kilisesi

⁷⁶⁴ A.e. : 376

Düzensiz altıgen planlı düz tavanlı olup apsis yıkılmıştır. Kilisenin zemininde ve nişlerde mezarlar yer almaktadır. Kilise kitabelerinde Selçuklu Sultanları ve Bizans İmparatorundan bahsetmektedir. Kilise 13.yy'a (1275-1283) tarihlenmektedir.⁷⁶⁵

Duvarlarda ve tonozlarda apsiste Deisis, İsa çarmıhta, İsa'nın göğe yükselişi, Meryem'in ölümü, St. George'a adak ve aziz tasvirleri yer almaktadır.⁷⁶⁶

4.1.5. Karagedik Kilisesi

Bizans dönemine ait Belısırma Köyü Ihlara Vadisi içerisinde bulunan, Ihlara Kasabasından Belısırma Köyüne giderken sağ kolda yer alan kilise, vadinin yapı olarak inşa edilmiş tek kilisesidir.⁷⁶⁷

Fotoğraf 147: Karagedik Kilisesi

Ihlara Vadisi'nin içinde bulunan ve Saint Ermolos Kilisesi olarak da bilinen Kilise, vadi yamacı oluşturan kaya kütlelerinin hemen altındaki bir tepenin üzerine inşa edilmiştir. XI. yüzyılda yapılan bu kilise üzerine düşen kaya parçalarından zarar görmüş ve çatısı tahrip olmuştur. Plan olarak Çanlı Kilise'ye benzeyen bu yapıda kesme taşlardan yapılmıştır. Kapalı Yunan haçı planındaki yapının orta mekanında dört sütunun taşıdığı pandantifli yüksek bir kasnak üzerinde kubbe bulunmaktadır.⁷⁶⁸

⁷⁶⁵ A.e. : 376

⁷⁶⁶ A.e. : 376

⁷⁶⁷ A.e. : 382

⁷⁶⁸ A.e. : 382

İç mekandaki fresklerin büyük bir bölümü harap olmuştur. Yalnızca güneydoğudaki hücrelerden birisinde “George kralın huzurunda ve işkence çarkı” sahnesi, kemerlerde aziz tasvirleri görülmektedir. Bu fresklerde Bizans resim sanatının özellikleri görülmektedir. Acilen onarım görmesi gerekmektedir.⁷⁶⁹

5. Yaprakhisar Köyü

5.1. Sosyal ve Kültürel Yapılar

5.1.1. Yaprakhisar Köprüsü

Osmanlı dönemine ait Yaprakhisar Köyü Ihlara Vadisi içerisinde bulunan, Melendiz Nehri'nin iki kıyısını birbirine bağlayan bir köprüdür.⁷⁷⁰

Fotoğraf 148: Yaprakhisar Köprüsü

Blok kesme taşlardan inşa edilmiş olan köprü dört gözlü, hafif sivri kemerlidir. Köprü'nün en sağdaki gözü toprak altında kalarak kapanmıştır. Yaklaşık 4 m eninde, 20 m boyunca olan köprü, Osmanlı Dönemi yapısıdır.⁷⁷¹

⁷⁶⁹ A.e. : 382

⁷⁷⁰ A.e. : 340

⁷⁷¹ A.e. : 340

6. Tek Yapılı Eserler

6.1. Kızıl Kilise

Bizans (Erken Kapadokya) dönemine ait Sivrihisar Köyünün 1,5-2 km doğusunda bulunan iri düzgün kesme taştan yapılmış kızıl renkli taşlardan olması nedeniyle Kızıl Kilise adını almış plan ve freskolarına bakılarak M.S. 5-8. Yüzyıla tarihlendirilen serbest haç planlı kilise ve 100 m kuzeyinde temel izleri mevcut küçük şapel bulunmaktadır.⁷⁷²

Fotoğraf 149: Kızıl Kilise

Adını taşlarının renginden almıştır. Kapıları ve pencereleri üzerindeki haçlardan dolayı “Haçlı Kilise” de denilmektedir. Kilisenin içinde ve dışında iri düzgün kesme taşlar kullanılmış ve serbest haç planlı olarak inşa edilmiştir.⁷⁷³

Kuzeybatıda köşe odası bulunan yapının üç girişi vardır. Tüm özellikleri ile erken dönem Kapadokya taş yapılarına benzer. At nalı apsis beş cephelidir. Kubbe taştan inşa edilmiş olup dört tromp üzerine yükselmektedir. Kubbe çok yüksek kasağa sahiptir. Apsis kasağında madalyon içinde aziz freskleri ve plan itibarıyla 5-8. Yüzyıllara tarihlenmektedir. Yapının yanında ayazma suyu olarak kullanılan bir kuyu bulunmaktadır.⁷⁷⁴

⁷⁷² A.e. : 357

⁷⁷³ A.e. : 357

⁷⁷⁴ A.e. : 357

Fotoğraf 150: Kızıl Kilise’ de Restorasyon Çalışmaları

2008 yılında Dünya Anıtlar Fonu tarafından dünyada tehlike altındaki 100 eser arasına alınan bu tarihi eserin özellikle ana kubbe bölümü tamamlanmış olup mevsimsel koşullardan oluşacak tahribat önlenmiştir.⁷⁷⁵

Fotoğraf 151: İlçeyi Ziyarete Gelen Yabancı Heyet

Güzelyurt’a gelen Bartholomeos, beraberinde İsviçre Metropoliti Kalıgiorgis, İngiltere Metropoliti Jonothan Goodal, Yunanistan Ayanoroz Metropoliti Pavlos Petros Pavlaoul, Rus

⁷⁷⁵ <http://www.guzelyurt-belediyesi.com>, (29.04.2012)

Patrikliği Temsilcisi Yuri Epıfanov ve Michail Asmus ile Yüksek Kilise ve Kızıl Kiliseye ziyarete gelerek dua edip, son yenileme çalışmalarını yakından takip etmiştir.⁷⁷⁶

6.2. Emirgazi Türbesi

Osmanlı dönemine ait Gaziemir Köyünde bulunan, dikdörtgen planlı, kemerli, taş yapı yarı yarıya yıkılmış durumdadır.⁷⁷⁷

Fotoğraf 152: Emirgazi Türbesi

Meyilli bir arazi üzerine kesme taş kullanılarak yapılmıştır. Dikdörtgen planlıdır. Kemerli olan türbenin kemerleri ve üst örtüsü yıkılmıştır. Ayakta dört duvarı kalmıştır. Türbeye girerken sandukası ve mezar taşı olmayan bir yatır yer alır. Türbenin mihrabı vardır. Mihrap üstünde güneş şuası kazınmış bir taş görülmektedir. Bu türbenin Danişmentliler' den Emir Gazi adına yapıldığı sanılmaktadır. Uzunluğu: 8.10 m, genişliği: 5.36 m'dir.⁷⁷⁸

6.3. Kaya Oyma Yapılar

Kaya mimarisi bir kütleden başka bir kütlenin çıkarılmasıyla, yani alışılagelmiş inşaat sürecinin tersi yönde şekillendirilmesidir. Bu mimarinin taşıyıcı sistemi, duvarları, zemini, üst örtüsü, malzemesi ve yalıtımı oyulan boşluğu sınırlayan kayanın kendisidir.⁷⁷⁹

⁷⁷⁶ <http://www.cumhuriyet.com.tr>, (30.04.2012)

⁷⁷⁷ Ayçin, a.g.e. : 358

⁷⁷⁸ A.e. : 358

⁷⁷⁹ Fatma Gül Öztürk, **Kapadokya'da Düünden Bugüne Kaya Oymacılığı**, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2009: 7

Bizans dönemine ait Gaziemir Köyü Yakacık Mahallesiinde bulunan, büyük olmamakla birlikte sığınaklar, kiliseler, şaraphaneleriyle önemli bir yer altı şehridir. Temizlenerek turizme kazandırılmıştır.⁷⁸⁰

Fotoğraf 153: Gaziemir'deki Kaya Oyma Yapılar

Köy yerleşim alanının içinde yer alan mekanlar önceden patates deposu olarak kullanılmaktaydı. Bir orta avluya açılan mekanlardan oluşan yaşam alanında, hayvan barınakları, mutfaklar, şaraphane ve iki adet kilise bulunmaktadır. Odaların hemen hepsinde ocak ve havalandırma bacalarına ulaşılmıştır. Ayrıca yer altı şehrine ulaşan ana girişten sonra taşlardan yapılmış kemerli bir geçit mevcuttur.⁷⁸¹

Burasının Selçuklu Dönemi'nde bir han olarak kullanılmış olduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca yaşam birimin üst kısmındaki yamaçta kutsal alan olduğu düşünülen ocaklı bir alan vardır.⁷⁸²

7. Arkeolojik Sit Alanları

7.1. Yüksek Kilise Tepe ve Gözkaya Tepesi

Güzelyurt İlçesi Merkezine bağlı Eski Bağlar Mevkiinde, her iki tepenin de yamaçlarında Bizans Dönemi kaya oyma yapılar mevcuttur. Ayrıca Yüksek Kilise Tepe'nin

⁷⁸⁰ Ayçin, a.g.e. : 360

⁷⁸¹ A.e. : 360

⁷⁸² A.e. : 360

eteğinde Kalkolitik Döneme tarihlendirilen bir obsidien işleme atölyesi ile yüzeye yayılmış çok sayıda obsidien alet tespit edilmiştir.⁷⁸³

Fotoğraf 154: Yüksek Kilise Tepe ve Gözkaya Tepesi

Burada yapılması muhtemel kaçak kazılara karşı güvenlik önlemleri alınmalıdır. I. Derece arkeolojik sit alanıdır.

7.2. Tek Mezar Tümülüs'ü

Güzelyurt İlçesi Selime Kasabasında bulunan, kasabanın yolu üzerinde, Kızılyer Mevkii'nde, doğal kayalıkların üstünde, Tek Mezar Tepesi olarak geçen "Tek Mezar Tümülüs'ü" dür. Tümülüs doğal kayalık alanın üst noktasında ırmağa bakan yüzeye yakın konumdadır. Yüksekliği yaklaşık 10-12 m, çapı ise 50-60 m civarındadır. Zirve kısmında küçük bir kaçak kazı açması yer almakta olup hemen batı etek kısmında ise yeni başka kaçak kazı izi vardır. Yöre has gri toprak yığma Tümülüs'tür. İyi durumdadır.⁷⁸⁴

Burada yapılması muhtemel kaçak kazılara karşı güvenlik önlemleri alınmalıdır. I. Derece arkeolojik sit alanıdır.

⁷⁸³ A.e. : 364

⁷⁸⁴ A.e. : 365

Fotoğraf 155: Tek Mezar Tümülüs'ü

7.3. Toptepe Höyüğü

Güzelyurt İlçesi Selime Kasabasında bulunan, kasabanın kuzeyinde, Melendiz nehrinin bir kolunun hemen yakınındadır. Höyüğün güney ve kuzeyinden iki dere akmaktadır. Dere boyları ağaçlıktır. Kuzeydoğusunda bir su kaynağı görülmektedir. Kaynağın çevresi çayırlıktır. Güneybatı kısmı daha yayvan fakat kuzeydoğu kısmı diktir. Tepenin tam üstünde ve güney eteğinde iki küçük kaçak kazı çukuru açılmıştır. Doğu-batı yönünde 150 m, kuzey-güney yönünde 150 m ve yüksekliği 8 m'dir. Yapılan yüzey incelemesinde höyüğün Kalkolitik. İlk Tunç Çağı, Demir ve Orta Çağ'da iskan gördüğü anlaşılmaktadır.⁷⁸⁵

Fotoğraf 156: Toptepe Höyüğü

⁷⁸⁵ A.e. : 366

Burada yapılması muhtemel kaçak kazılara karşı güvenlik önlemleri alınmalıdır. I. ve III. Derece arkeolojik sit alanıdır.

7.4. Ihlara Vadisi

Güzelyurt İlçesi Selime ve Ihlara Kasabaları ile Belisırma ve Yaprakhisar Köylerinin uzantısı olan, volkanik Hasan Dağı'ndan çıkan bazalt ve andezit yoğunluklu lavların soğumasıyla ortaya çıkan çatlaklar ve çökmeler sonucunda oluşan bir kanyondur. Melendiz Çayı, bu çatlaklardan yol bularak kanyonun ortasından geçip bugünkü durumunu almasını sağlamıştır. Kanyon boyunca kayalara oyulmuş sayısız barınak, mezar ve kiliseler yer almaktadır. Vadi; Ihlara'dan başlayıp kuzeye doğru Belisırma'dan geçerek Selime'de son bularak 14 km uzunluğunda bir doğal oluşumdur.⁷⁸⁶

Fotoğraf 157: Ihlara Vadisi

Kiliselerin tabanlarına ahşap iskele yapılarak korunmaları sağlanmalıdır. Vadinin yamaçlarındaki kaya tabakalarında sağlamlaştırma yapılmalıdır. I. II. Ve III. Derece arkeolojik ve doğal sit alanıdır.⁷⁸⁷

⁷⁸⁶ A.e. : 370

⁷⁸⁷ A.e. : 370

ihlara vadisi planı

Fotoğraf 158: Ihlara Vadisi Planı

SONUÇ

Bu araştırmanın esas konusunu, “Aksaray İli Güzelyurt İlçesi’nin Sosyo – Kültürel ve Ekonomik Yapısı” oluşturmaktadır. Ana konuya geçmeden önce giriş bölümünde, araştırmanın hazırlanış şekliyle ilgili bilgi verilmiştir.

“Aksaray İli Güzelyurt İlçesi’nin Sosyo – Kültürel ve Ekonomik Yapısı” adı altında hazırlanan bu çalışmada genel olarak Güzelyurt İlçesi’nin tarihçesi, coğrafi yapısı, ekonomik özellikleri, eğitim ve sağlık konuları ele alındı. Asıl üzerinde durulan konu ise ilçenin merkez, kasaba ve köylerinde yaşayan halkın örf, adet, gelenek, görenek ve günümüze değin süregelen inanışları olmuştur. Bu çalışma ile yazılı ve sözlü kaynakların derlenerek bir araya getirilmesi, kaynaştırılması ve ilçenin yaşam alanı, anlayışı, değerleri hakkında kaynak oluşturulmak istenmiştir. Bu amaç doğrultusunda, dört bölümde sunulan çalışmanın birinci bölümünde çalışmaya ışık tutması adına konuyla ilgili kavramlara yer verilmiş, genel tanımlar başlığı adı altında sosyal, kültürel, ekonomik yapı kavramları ve bu kavramların birbiriyle olan yakın ilişkileri ele alınmıştır. İkinci bölüm “Aksaray İli Güzelyurt İlçesi’nin Sosyo – Kültürel ve Ekonomik Yapısı” başlığı altında ve bir önceki bölümde açıklanan kavramlar çerçevesinde ele alınmış, ilçenin tarihçesi, coğrafi ve idari durumu, folklorik özellikleri, geleneksel mimarisi ile eğitim, sağlık ve ekonomik durumu incelenmiştir. Üçüncü bölüm “Örf, Adet, Gelenek Görenek ve İnanışlar” başlığı adı altında ele alınmış ve tüm çalışmanın en ağırlıklı kısmını oluşturmuştur. Bu bölümde sırasıyla, doğum, evlenme, askerlik ve ölümlle ilgili örf, adet, gelenek, görenek ve günlük yaşayışla ilgili inanışlar, beslenme ve mutfak kültürü ile geleneksel dayanışma ve yardımlaşma kültürü, halk bilgisi, özel günler ve festivaller ele alınmıştır. Dördüncü ve son bölümde ise “Dini Yapılar, Sosyal ve Kültürel Yapılar, Sivil Mimarlık Örnekleri, Tek Yapılı Eserler ve Diğer Arkeolojik Sit Alanları” başlığı altında ilçenin tarihi ve turistik yerleri hakkında bilgi verilmiştir.

Temel amacı Güzelyurt İlçe merkezi ile kasaba ve köylerinde yaşayan halkın sosyo – kültürel ve ekonomik yapısını ortaya koymak olan bu çalışma sonucunda yörede yer yer unutulmuş veya terk edilmiş olsa da birçok örf, adet, gelenek, görenek ve inanışın günümüzde de sürdürüldüğü, yöre halkı tarafından yaşatılmaya çalışıldığı tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

A. KİTAPLAR

AĞAKAY, Mehmet Ali (1981), *Türkçe Sözlük TDK*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi

AKGÜR, Zeynep Gökçe (1997), *Türkiye’de Kırsal Kesimden Kente Göç ve Bölgeler Arası Dengesizlik*, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları

Aksaray Valiliği Aksaray Turizm Envanteri (1994), Arı Ofset Matbaacılık, Konya

ASLAN, Cahit (1997), *Sosyoloji*, Ankara: Baki Kitapevi

AYÇİN, Fahri vd. (2010), *Aksaray İli Merkez Kültür Envanteri (Güzelyurt)*, Ankara: Kayıhan Ajans,

ÇEÇEN, Anıl (1996), *Kültür Ve Politika*, Ankara: Gündoğan Yayınları

DOĞAN, İsmail (2003), *Vatandaşlık Demokrasi ve İnsan Hakları*, Ankara: Pegem Yayıncılık

DOĞANER, Suna (2001), *Türkiye Turizm Coğrafyası*, İstanbul: Çantay Kitabevi

DÖNMEZER, Sulhi (1999), *Toplum Bilim*, İstanbul: Beta Yayınları

EBUBEKİR, Muhammed Bin (1979), *Şir’at-ül İslam Tercemesi*, Çev.: UYAN, Lütfullah, İstanbul: Bereket Yayınevi

ERSÖZ, Mehmet (1994), *İktisadi Sosyolojiye Başlangıç* (3. bs.), İstanbul: Filiz Kitapevi

GÖKALP, Ziya (1995), *Hars ve Medeniyet*, İstanbul: Toker Yayınları

GÜNGÖR, Erol (1999), *Dünden Bugünden Tarih Kültür ve Milliyetçilik*, İstanbul: Ötüken Yayınları

GÜNGÖRDÜ, Ersin (2001), *Türkiye'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*, Ankara: Nobel Yayınları

KARAASLAN, Şaban (2008), *Aksaray İli Güzelyurt İlçesi Uzunkaya Köyü Soy Ağacı*, Aksaray: Aksaray Matbaacılık

KARASER, Niyazi (2008), *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Kitabevi

KAYA, Erdoğan (2010), *On Bin Yıllık Tarihi Kent AKSARAY*, Aksaray: Yeni Aksaray Basın Yayınları

KONGAR, Emre (1995), *Toplumsal Değişme Kurumları ve Türkiye Gerçeği* (9. bs.), İstanbul: Remzi Kitabevi

KONYALI, İbrahim Hakkı (1974), *Abideleri ve Kitabeleri ile Niğde Aksaray Tarihi*, İstanbul: Fatih Yayınevi

KORAT, Gürsel (2010), *Taş Kapıdan Taçkapıya Kapadokya* (8. bs.), İstanbul: İletişim Yayınları

MERİÇ, Cemil (1986), *Kültürden İrfana*, İstanbul: İnsan Yayınları

OZANKAYA, Özer (1999), *Toplum Bilimi*, İstanbul: Cem Yayınevi

ÖZDER, Lale (1999), *İç Anadolu Bölgesi Geleneksel Kadın Başlıkları*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları

ÖZTÜRK, Fatma Gül (2009), *Kapadokya'da Düünden Bugüne Kaya Oymacılığı*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları

ÖZÜKAN, Bülent (2010), *Türkiye Gezi Kitaplığı: Kapadokya*, İstanbul: Boyut Yayınları

Sosyal Bilgiler Sözlüğü, Ankara: Doğan Yayıncılık

ŞAHİN, Serap (2008), *Aksaray*, Aksaray Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Ankara

ŞAŞMAZ, Musa (2008), *Niğde, Aksaray ve Nevşehir Tarihi Üzerine*, İstanbul: Kitabevi Yayıncılık,

T.C. Aksaray Valiliği-İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü El Broşürü (2008), Ankara: Sistem Yayınları

TEZCAN, Mahmut (1995), *Sosyolojiye Giriş* (4. bs.), Ankara: Şafak Matbaacılık

TURHAN, Mümtaz (1977), *Kültür Değişmeleri Sosyal Psikoloji Bakımından Bir Tetkik*, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları

UMAR, Bilge (2008), *Kappadokia – Bir Tarihsel Coğrafya Araştırması ve Gezi Rehberi*, İstanbul: İnkılap Kitabevi

YÖRÜK, Doğan (2005), *XVI. Yüzyılda Aksaray Sancağı (1500-1584)*, Konya: Tablet Yayınları

YÜKSEL, Mehmet (1994), *Sosyoloji-1*, Ankara: Doğan Yayıncılık

B. MAKALELER

ERŞEN, Mustafa Türker (Haziran 1999), “Taş Labirent Güzelyurt”, *Atlas Dergisi*, Sayı 75

İŞÇEN, Yavuz (2007), “Anıların Emanet Edildiği Yer: Güzelyurt”, *Peribacası Dergisi*, Ankara: Ankamat Matbaacılık, Sayı-2: 44-50

KUTLU, Ahmet (1988), “Kudret Mucizesi: Ağız Sütü”, *Sızıntı Dergisi*, Ankara, Sayı 111

ÖNDER, Serpil, AKBULUT, Çapan Dede (2011), “Kentsel Açık-Yeşil Alanlarda Kullanılan Bitki Materyalinin Değerlendirilmesi: Aksaray Örneği”, *Selçuk Üniversitesi*, Konya : 95

ÖZDEN, Dursun (1 Temmuz 2000), “Mübadele Allah’ın Belası Bir Şeydi”, *Milliyet Gazetesi*

TANYU, Hikmet (t.y.), “Türk Töresi Üzerinde Yeni Bir Araştırma”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 23 c.

UNUTMAZ, İrfan (Ağustos 1996), “Manastır Yaşamının Doğduğu Kent: Güzelyurt”, *Focus Dergisi*, Hürriyet Ofset Matbaacılık, sayı-8: 88-92

C. SEMPOZYUM VE YILLIKLAR

Aksaray Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü (2007 – 2008), *İl Çevre Durum Raporu*, Aksaray

T.C. Aksaray Valiliği (2011), *İl Sağlık Müdürlüğü Brifing Raporu*, Aksaray

T.C. Güzelyurt Kaymakamlığı (2011), *İlçe Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü Brifing Raporu*, Güzelyurt

T.C. Güzelyurt Kaymakamlığı (2011), *“İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Brifing Raporu”*, Güzelyurt

T.C. Aksaray İli Güzelyurt İlçesi Kaymakamlığı (2011), *“İlçe Tarım Müdürlüğü Brifing Raporu”*, Güzelyurt

D. TEZLER

BAŞKÖSE, İsa (2010), “Hasan Dağı'nın (Aksaray Kesimi) Florası”, *Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi, Konya

BAYLAK, Halil Mesut (2006), “Fiziki Coğrafya Açısından Melendiz Çayı Havza'sının İncelenmesi”, *Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi, Konya

BÜYÜKSARAÇ, Aydın (2002), “Kapadokya ve Çevresinin Paleotektonik Evriminin Jeofizik yöntemlerle incelenmesi”, *Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi, Ankara

CAN, Safiye Merve (2011), “Melendiz Dağı (Niğde) Biryofit Florasının araştırılması”, *Yüksek Lisans Tezi*, Niğde Üniversitesi, Niğde

GÖKER, Yakup (1998), “Sarıkişla’nın Sosyo Kültürel ve Dini Yapısı Üzerine Bir İnceleme”, *Yüksek Lisans Tezi*, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas

GÜRKAL, Ömer (1999), “İhlara Özel Çevre Koruma Bölgesi ve Yakın Çevresi Örneğinde; Koruma-Kullanma Dengeli Planlamaların Oluşturulmasında Kriterlerin Saptanması”, *Doktora Tezi*, Çukurova Üniversitesi, Adana

İŞLEK, Mustafa (2008), “Mübadele Sonrası Kapadokya Bölgesine Yerleşen Mübadillerin Göç Uyarlanmaları: Güzelyurt Örneği”, *Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi Ankara

ÖZDEMİR, Nurcan (2007), “İhlara Kasabasının Zemin Özelliklerinin Jeolojik - Jeoteknik-Jeofizik Yöntemlerle İncelenmesi”, *Yüksek Lisans Tezi*, Niğde Üniversitesi, Niğde

ÖZEL, Aytaç (2006), “Ankara İli Elmadağ İlçesi’nin Sosyo-Ekonomik Ve Kültürel Yapısı”, *Yüksek Lisans Tezi*, Niğde Üniversitesi, Niğde

SUNAY, Serkan (2008), “Aksaray Güzelyurt Manastır ve Kiliseleri”, *Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi, Ankara

ULUSOY BİNAN, Demet (1994), “Güzelyurt Örneğinde Kapadokya Bölgesi Yığma Taş Konut Mimarisinin Korunması İçin Bir Yöntem Araştırması”, *Doktora Tezi*, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul

E. ANSİKLOPEDİLER

Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi (1990), Milliyet Gazetecilik A.Ş., İstanbul

Meydan Larousse, Milliyet Yayınları, 8 c. : 272

F. İNTERNET KAYNAKLARI

Google Earth programı, 2012 Başarsoft harita sistemleri, (11.01.2012)

<http://www.tuik.gov.tr>, (10.01.2012)

<http://www2.dsi.gov.tr>, (16.01.2012)

<http://www.aksaray.gov.tr>, (22.04.2012)

<http://www.aksaray.bel.tr>, (27.04.2012)

<http://www.aksaraykulturturizm.gov.tr>, (23.04.2012)

<http://www.caginpilisi.com.tr>, (18.02.2012)

<http://www.cumhuriyet.com.tr>, (30.04.2012)

<http://www.definegizemi.com>, (18.02.2012)

<http://www.ezberim.com>, (23.04.2012)

<http://www.guzelyurt-belediyesi.com>, (21.02.2012)

<http://www.gyurt.aksaray.edu.tr>, (23.04.2012)

<http://www.haberaksaray.com>, (22.04.2012)

<http://www.hristiyan.net>, (30.04.2012)

<http://www.ihlara.bel.tr>, (22.02.2012)

<http://www.izafet.com>, (25.04.2012)

<http://www.mgm.gov.tr>, (24.02.2012)

<http://www.orgu-oya-dantel.blogspot.com>, (22.04.2012)

<http://www.tdkterim.gov.tr>, (25.02.2012)

<http://www.turkcebilgi.com>, (23.04.2012)

<http://www.turkcebilgi.org>, (17.02.2012)

<http://www.turkuyurdu.com>, (15.04.2012)

<http://www.tr.wikipedia.org>, (19.02.2012)

<http://www.unigencler.com>, (22.04.2012)

<http://www.uslanmam.com>, (23.04.2012)

<http://www.uzunkayam.com>, (23.02.2012)

G. KAYNAK KİŞİLER

AKSOY, Cemil, 1977, Lise Mezunu, Duvar Ustası, Güzelyurt İlçesi

ANUF, Tahsin, 1974, Lise Mezunu, Garson, Selime Kasabası

AVAN, Nadide, 1947, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

AVCI, Aziz, 1968, İlkokul Mezunu, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

AYDIN, Sedef, 1983, Lise Mezunu, Ev Hanımı, Ihlara Kasabası

BALKIŞ, Kezban, 1950, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

BALKIŞ, Mustafa, 1940, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

BALKIŞ, Sahire, 1970, İlkokul Mezunu, Kasiyer, Güzelyurt İlçesi

BEZGEN, Cennet, 1972, İlkokul Mezunu, Özel Şirket Çalışanı, Güzelyurt İlçesi

BEZGEN, Mehmet, 1962, Ticaret Lisesi Mezunu, Dekorasyon Ustası, Güzelyurt İlçesi

BÜYÜKÖK, Cevriye, 1948, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

CEYLAN, Aynur, 1955, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Alanyurt Köyü

CEYLAN, Mehmet, 1971, İlkokul Mezunu, Esnaf, Alanyurt Köyü

CEYLAN, Mustafa, 1951, Okur-Yazar, Bağ-Kur Emeklisi, Alanyurt Köyü

ÇAĞLAYAN, Musa, 1936, Okur-Yazar, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

ÇAĞLAYAN, Türkan, 1969, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

ÇAMLI, Ekrem, 1974, Yüksekokul Mezunu, Uzman Çavuş, Güzelyurt İlçesi

ÇAMLI, Fatma, 1958, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

ÇAMLI, Mustafa, 1985, Lise Mezunu, İnşaat Ustası, Güzelyurt İlçesi

ÇAMLI, Nuriye, 1949, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

ÇITAK, Yasemin, 1966, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

DEMİR, Mehmet, 1980, Eğitim Fakültesi Mezunu, Öğretmen, Selime Kasabası

DEMİR, Müzeyyen, 1955, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Selime Kasabası

DEMİRBAŞ, Hikmet, 1945, Lise Mezunu, Emekli Memur, Alanyurt Köyü

EMEKLİ, Hasan, 1947, İlkokul Mezunu, İnşaat Ustası, Güzelyurt İlçesi

ERTEM, Neslihan, 1978, Üniversite Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

GEÇGEL, Kamile, 1971, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

GÖZ, Nazife, 1977, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

KATI, Enver, 1944, Meslek Yüksek Okulu Mezunu, Emekli Ziraat Teknikeri, Uzunkaya Köyü

KAYA, İsmail, 1965, İlkokul Mezunu, Çiftçi, Ihlara Kasabası

KOÇ, Ali, 1935, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

KOÇ, Ayşe, 1980, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

KOÇ, Merve, 1975, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

KOYUNCU, Ahmet, 1975, Lise Mezunu, Su Tesisat Ustası, Güzelyurt İlçesi

KÖKSAL, Hatice, 1975, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Ihlara Kasabası

KÖSE, Alişan, 1942, Okur-Yazar, Emekli İmam, Yaprakhisar Köyü

ÖZATA, Ahmet, 1934, Köy Enstitüsü Mezunu, Emekli Öğretmen, Selime Kasabası

SAĞDIÇ, Halime, 1975, Lise Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

SALMAN, Mustafa, 1968, İlkokul Mezunu, Hayvancılık Yapar, Güzelyurt İlçesi

SALMAN, Nazife, 1958, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

SERTER, Güldane, 1950, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

SERTER, Naciye, 1940, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

ŞİMŞEK, Aslıhan, 1982, Lise Mezunu, Özel Sektörde Çalışan, Ihlara Kasabası

ŞİŞMAN, Merve, 1975, Lise Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

ŞİŞMAN, Meryem, 1964, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

UĞUR, Leyla, 1979, Lise Mezunu, El Sanatları, Güzelyurt İlçesi

VURGUN, Osman, 1935, Okur-Yazar Değil, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

YALVAÇ, Meryem, 1950, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

YASAV, İsa, 1945, Okur-Yazar, Çiftçi, Güzelyurt İlçesi

YASAV, Mehmet, 1982, Lise Mezunu, Esnaf, Güzelyurt İlçesi

YELDAN, Bedri, 1973, Lise Mezunu, Tüccar, Güzelyurt İlçesi

YELDAN, Nazife, 1955, Okur-Yazar, Ev Hanımı, Güzelyurt İlçesi

İNDEKS

A

Abbasi, 6, 10, 22

Adet, 1, 4, 5, 88, 89, 90, 92, 102, 103, 109, 111, 112, 112, 116, 120, 121, 123, 130, 133, 135, 136, 137, 138, 148, 160, 186, 189, 191, 201, 202, 224, 229

Ağıt, 71, 72

Ağız Sütü, 117, 232

Aksaray, 1, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 16, 17, 18, 21, 22, 23, 25, 26, 30, 32, 34, 36, 39, 129, 168, 169, 170, 171, 191, 192, 202, 229, 230, 232, 234, 235

Alanyurt, 25, 26, 30, 32, 33, 34, 38, 39, 40, 52, 86, 87, 145, 237 238

Anadolu, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 19, 21, 22, 23, 26, 44, 47, 53, 54, 92, 118, 160, 231

Arap, 5, 8, 9, 13, 121, 123

Araştırma, 1, 2, 20, 21, 47, 72, 85, 124, 125, 145, 212, 229, 230, 232, 234

Arkeolojik, 8, 30, 34, 35, 44, 224, 225, 227, 239

Apsis, 174, 175, 178, 179, 181, 182, 185, 189, 207, 210, 212, 216, 217, 219, 221

Asker, 10, 11, 111, 124, 127, 136, 137

Aşıklı, 3, 8

Asur, 6, 22, 31

B

Bahattin Samanlığı, 217

Bamya, 145, 149

Belisırma, 10, 14, 19, 25, 26, 30, 33, 34, 40, 51, 52, 55, 100, 102, 216, 217, 218, 219, 227

Bisiklet, 170, 171

Bizans, 6, 9, 10, 12, 14, 22, 27, 30, 31, 39, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 184, 187, 189, 197, 198, 199, 200, 207, 208, 209, 210, 211, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 224

Bozcayurt, 25, 16, 32, 38, 39, 40, 202

Bucak, 12, 22, 24, 26, 99, 100

Bulgur, 78, 79, 119, 120, 147, 148, 149, 150, 152, 153, 154, 155

C

Cafarlar, 100, 181

Cenaze, 114, 139, 148, 161, 209

Cevizli, 36, 100, 164, 176, 177, 188, 193, 197,

Coğrafi, 1, 19, 23, 44, 45, 47, 55, 86, 99, 229

Ç

Çamlı, 219

Çerepene, 158

Çeyiz, 92, 99, 130

Çiftçi, 18, 88, 89, 236, 237, 238, 239

Çinicilik, 91, 92, 104

Çökelek, 142,157

Çömlekçilik, 91, 92

D

Damat, 126, 127, 128, 129, 131, 134, 135, 136

Dantel, 93, 94, 98, 99, 236

Dini Yapılar, 174, 205, 213, 216, 229

Düğü, 150, 152

Düğün, 13, 38, 48, 77, 99, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 134, 135, 136, 138, 148, 156, 161, 166

E

Emirgazi, 25, 38, 39, 223

Esnaf, 63, 64, 65, 136, 137, 161, 238

Evlenme, 41, 111, 112, 122, 123, 124, 126, 229

F

Festival, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 229

Fınlı, 100

G

Gaziemir, 25, 26, 37, 38, 39, 40, 86, 102, 223, 224

Gelenek, 1, 21, 77, 91, 104, 106, 111, 112, 113, 121, 132, 160, 169, 229, 231,

Gelveri, 6, 7, 16, 21, 22, 23, 25, 26, 52, 69, 86, 166

Gregorios, 6, 9, 12, 14, 26, 27, 82, 188, 189

Gölet, 26, 56, 57

Görenek, 1, 111, 112, 229

Göz Değmesi, 120

Güzelyurt, 1, 2, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 17, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 32, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 60, 61, 72, 80, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 138, 143, 164, 165, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 184, 185, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 222, 224, 225, 226, 227, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 236, 237, 238, 239

H

Hacı, 66, 137, 138

Haç, 60, 84, 181, 183, 185, 189, 207, 219, 212, 216, 217, 219, 221

Halk Eğitim, 1, 105, 106, 107, 108, 109, 223

Hasan Dağı, 10, 16, 19, 44, 47, 52, 53, 56, 60, 61, 63, 69, 227, 234

Havari, 216, 217

Hayvancılık, 2, 28, 29, 30, 32, 38, 87, 89, 90, 91, 148, 239

Hidrellez, 164

Hıristiyanlık, 6, 7, 9, 11, 13, 14, 19, 20, 21, 27, 36, 60, 82, 85, 101, 185, 189, 216

Hitit, 6, 7, 8, 9, 22, 31, 33, 37

Holosen, 8

Höyük, 7, 8

I

Ihlara Vadisi, 10, 14, 29, 31, 32, 34, 35, 47, 51, 54, 55, 56, 101, 168, 169, 216, 217, 218, 219, 227, 228

İ

İmece, 140, 142, 161

K

Kalkolitik, 8, 225, 226

Kalpak, 132

Karbala, 6, 7, 9

Kapadokya, 6, 8, 9, 10, 13, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 27, 31, 42, 43, 44, 45, 54, 55, 56, 82, 85, 99, 172, 221, 230, 231, 233, 234

Kaplıca, 29, 35, 100, 101, 102

Kastorya, 15, 27, 173

Kaya Kilise, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 182

Kına, 129, 130, 133, 137

Kırkdamaltı, 10, 218

Kız İsteme, 111, 125

Kozan, 12, 15, 17, 27, 173

Kömürlü, 100, 184

Kubbe, 85, 132, 186, 187, 189, 206, 207, 212, 216, 217, 219, 221, 222,

Kurutma, 144, 145

Kültür, 1, 3, 4, 8

L

Lakap, 39, 77

M

Manastır, 9, 12, 13, 14, 16, 17, 26, 31, 44, 51, 56, 76, 86, 100, 163, 164, 165, 177, 182, 184, 185, 190, 196, 199, 200, 202, 210, 217, 234

Mantu, 151

Masal, 72

Melendiz, 10, 29, 30, 31, 34, 35, 44, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 101, 213, 220, 226, 227, 234

Mezarlık, 36, 112, 137, 139, 215

Mihrap, 189, 190, 206, 223

Motif, 94, 95, 97, 143, 181, 201, 207, 209

Muhacir, 17, 18, 21, 22, 113, 125, 148, 157

N

Nakış, 105, 106

Nazar, 83, 120, 121, 163,

Neolitik, 7

Nevşehir, 11, 18, 19, 20, 23, 231

Niğde, 11, 13, 18, 20, 21, 23, 26, 30, 34, 37, 52, 53, 54, 83, 212, 219, 231, 233, 234,

Nişan, 111, 123, 124, 125, 127, 128

O

Okul, 19, 21, 28, 72, 102, 103, 104, 127, 161, 162, 169, 189, 196, 237, 238, 239

Ortodoks, 13, 21, 27

Osmanlı, 6, 7, 10, 11, 12, 15, 17, 20, 22, 27, 37, 189, 205, 206, 212, 213, 214, 220, 223

Oya, 79, 80, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 236

Ö

Örf, 1, 4, 92, 111, 112, 113, 160, 161, 239

P

Patla Ekmeği, 139

Pansiyon, 102

Papaz, 216

Pekmez, 129, 143, 144, 145, 156

Piskopos, 8, 13, 82, 209, 212

R

Reçel, 120, 145

Roma, 6, 8, 9, 10, 13, 22, 30, 31, 33, 34, 83

Rumlar, 7, 10, 12, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 27, 60, 165, 185

S

Sağdıç, 66, 67, 131, 237

Selçuklu, 6, 7, 10, 11, 22, 31, 33, 214, 219, 224

Seracılık, 104

Selime, 7, 14, 25, 30, 31, 32, 34, 35, 36, 40, 52, 55, 61, 101, 102, 103, 135, 213, 214, 215, 225, 226, 227, 236, 238, 239

Selime Hatun, 61, 135, 215

Sivrihisar, 17, 19, 25, 26, 37, 40, 52, 85, 86, 90, 221

Sofra adabı, 159

Sosyal Yapı, 3, 14

Söz Kesme, 125

Sünnet, 112, 121, 122

Ş

Şapel, 31, 177, 180, 186, 210, 221

T

Tarım, 2, 4, 8, 17, 18, 24, 28, 29, 30, 32, 34, 38, 39, 47, 86, 87, 88,

Tekerleme, 74

Tirit, 152

Tonoz, 27, 172, 174, 175, 177, 179, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 189, 190, 192, 193, 194, 195,

198, 199, 201, 202, 204, 206, 207, 209, 210, 212, 216, 219

Turizm, 28, 29, 30, 31, 33, 35, 53, 54, 55, 99, 100, 101, 104, 165, 167, 168, 169, 224, 230, 232, 235

Tümülüs, 225, 226

Türbe, 31, 36, 39, 60, 123, 135, 206, 207, 214, 215, 217, 223

Türkü, 74, 77, 166

U

Uzunkaya, 25, 26, 28, 30, 34, 36, 40, 103, 164, 232, 236, 237

Y

Yağlama, 129

Yaprakhisar, 14, 20, 25, 26, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 40, 52, 55, 101, 103, 220, 227, 237

Yoğurt, 147, 148, 149, 151, 155, 156

Yöresel, 51, 58, 59, 60, 112, 132, 133, 139, 148, 201

Yufka, 139, 140, 143, 151, 152

Yunanistan, 12, 14, 15, 16, 17, 27, 37, 165, 166, 173, 222

Yüksek Kilise, 7, 8, 56, 76, 100, 185, 186, 223, 224, 225, 246

Z

Zavar, 59

Zembelek, 59

Zobu, 59

Zırık, 59

EKLER

Fotoğraf 159: Karşıyaka Cami / 1956 - Ihlara Kasabası

Fotoğraf 160: Çarşı meydanı – Güzelyurt İlçesi

Fotoğraf 161: İlhami İŞIKTAN' a Ait Konut – Ihlara Kasabası

Fotoğraf 162: Harman Zamanı – Alanyurt Köyü

Fotoğraf 163: Hayri ÖĞRETİCİ' ye Ait Konut – Ihlara Kasabası

Fotoğraf 164: Samanlığa Saman Basımı – Alanyurt Köyü

Fotoğraf 165: Turist Objektifinden Belediye Meydanı – Güzelyurt İlçesi

Fotoğraf 166: Halil KÖKSAL' a Ait Konut – Ihlara Kasabası

Fotoğraf 167: Esat ERCAN' a Ait Konut – Ihlara Kasabası

Fotoğraf 168: Üzüm Bağları – Güzelyurt İlçesi

Fotoğraf 169: Mehmet KOÇAK' a Ait Konut – Ihlara Kasabası

Fotoğraf 170: Yüksek Kilise – Güzelyurt İlçesi

Fotoğraf 171: Taş Fırın – Güzelyurt İlçesi

Fotoğraf 172: İsmet GÜÇLÜER' e Ait Konut – Ihlara Kasabası

Fotoğraf 173: İsmet DÜZGÜN' e Ait Konut – Ihlara Kasabası

Fotoğraf 174: Turist Objektifinden Belediye Meydanı – Güzelyurt İlçesi

Fotoğraf 175: Yukarı Mahalle Cami – Selime Kasabası

Fotoğraf 176: Güzelyurt İlçesi Kayaya Oyma Ev

Fotoğraf 177: Selime İlkokulu – Selime Kasabası

Fotoğraf 178: Bayram ALAV' a Ait Konut – Selime Kasabası (1911)

Fotoğraf 179: Belisırma Köyünden Bir Manzara

Fotoğraf 180: Zülfikaroğlu Dursun KARSAT' ıya Ait Konut – Belisırma Köyü

Fotoğraf 181: Yaprakhisar İlkokulu (1945)

Fotoğraf 182: Güzelyurt İlçesi

Fotoğraf 183: Güzelyurt İlçesi

Fotoğraf 184: Turist Objektifinden Güzelyurt İlçesi

Fotoğraf 185: Turist Objektifinden Belediye Meydanı – Güzelyurt İlçesi

ÖZGEÇMİŞ

Aksaray İli Demirci Kasabası 1983 yılı doğumluyum. İlköğrenimimi Cumhuriyet İlkokulunda, ortaokulu Aksaray Anadolu İmam – Hatip Lisesinde, lise kısmını ise Aksaray Lisesinde okudum. 2001 yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Uşak Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliğini kazanarak 2005 yılında mezun oldum. 2006 yılında Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünü kazandım. Yüksek Lisansım devam etmektedir. Mart – 2008 yılında Emniyet Müdürlüğü bünyesinde polis memuru olarak görev yapmaya başladım. Evli ve bir erkek çocuk babasıyım. Hatay İli Kırıkhan İlçe Emniyet Müdürlüğü bünyesinde halen çalışmaktayım.

H. Murat DEMİRBAŞ

Mayıs / 2012